ידיעות אחרונות
המוסף בשבת

פרופ׳ שמעון שמיר מסביר את לקחי ועידת־הפיסגה הערבית

,,מרבאט אין דרך ישירה לזינבה״

פרופ׳ שמעון שמיר
,,חכוח האמיתי הוא פייסל״

,,ניתן להביא בחשבון קיפאון מדיני ממושך יותר ממה שהוערך בקיץ ✶ ככל שמתהדקים היחסים בין סאדאת לערפאת, כן מואט קצב התהליך הדיפלומטי ✶ סאדאת לא האמין כי ישיג בפיסגה הסכם בין ערפאת לחוסיין ✶ הסכם רבאט — נוסח שהוסכם על הכל, כי כל אחד הבינו אחרת ✶ אף כי אחרי הוועידה אין התנאים נוחים כפי שיכלו להיות — אני סבור שקיסינג׳ר יבוא למזרח־התיכון בכל מיקרה, וכי המו״מ על שלב ב׳ בהסכם הפרדת־הכוחות יתקיים ✶ אחרי הכישלון החלקי, שנחל סאדאת ברבאט, קשור נשיא־מצרים עוד יותר מבעבר בקיסינג׳ר ובהצלחת יוזמתו ✶ הרוסים מייחלים לכך שקיסינג׳ר ייכשל — ואז ייאלץ סאדאת לבוא אליהם ,על ברכיו׳ ויידרש ,לפרוע את השטרות׳״

מאת **אביעזר גולן**

...ני ועידת־הפיסגה הערבית ברבאט ותחלטו־ ...אף שטרם נתפרסמו רשמית, כבר משמשים ...לפרשנויות. להערכות ולתחזיות בעולם ...יש הרואים בהם, בעיקר בהחלטה המאשי־ ...את מעמד אש״ף כנציג בלעדי של הפלש־ ...ים, את סתימת הגולל על יוזמת קיסינג׳ר ...ת אל מדיניות תוקפנית התולה את יהבה ...צעית המלחמה״; יש המפרשים את ההח־ ...בכנסיגה לנשיא סאדאת והחרוזים את ירידת ...התערערות עמדתו כמנהיג כל־ערבי; יש ...ם לכך שבעקבות ההחלטות יתחיל בירדן ...של הינתקות מן הבעיה הפלשתינאית ...רות בגבולות של ממלכה המוגבלת ל־ ...מזרחית של הירדן.

...שנו את הפרופ׳ שמעון שמיר מ,,מכון ...שליד אוניברסיטת תל־אביב לסייע ב־ ...הערפל. הצגנו בפניו את השאלה:

...כיצד אתה רואה את ההתפתחויות ביחי־ ...ין ישראל והערבים בעתיד המיידי, בעקי־ ...החלטות רבאט? מה יקרה עתה?

...פ׳ שמיר: ניתן להביא בחשבון קפאון ...יותר ממה שהוערך הקיץ; הנוסחה וה־ ...שככל שגדל שיתוף הפעולה בין הנשיא ...והמלך חוסיין, כן מואט קיצבו של ה־ ...הדיפלומטי ומאידך, ככל שמתהדקים הי־ ...בין סאדאת לערפאת, התהליך זה מואט — ...או כוונת עדיין יפה. הכנסתו של ערפאת ...כנציג הבלעדי של הפלשתינאים ואולי ...ממשלה גולה, יוצרת בעיה. שכן מרבאט ...ילה דרך ישירה לז׳נבה.

,,המאמץ העיקרי״

...אם כן, יהיה זה נכון לראות בוועידת ...כפי שהתפתחה, מפלה לסאדאת? הרי ...ה בוועידה אשר תכשיר את הדרך ל־ ...התקדמות לז׳נבה ולשלבים הבאים של ...קיסינג׳ר.

...שמיר: אכן, עצם כינוס הוועידת ב־ ...בכן כינוסה ביטא, מבחינתו של סאדאת, ...של אחד מיעדיו. הוא רצה להשיג תיאום ...לפני הוועידה על מנת לבוא לוועידה ...בית מוסכמת. הן עוד בראשית השנה ...סדר־הזמנים הנראה לו: תחילה תיאום ...לושה״ (סאדאת — אסד — ערפאת); ...תיאום בין ה,,ארבעה״ (כשאל שלושת ...מצטרף חוסיין) ורק כשיושג הסכם ...כינוס הוועידה אשר תתן את אישורה ל־ ...צריך לזכור שסאדאת כבר גרם לדחית ...ועידת־הפיסגה, משום שטרם נתממש ...לות שלו ונמתחה עליו ביקורת קשה ...ראו קם ועצה שיש להגיע להסכם לפני

...א הצליח בתיאום מוקדם ולא היתה לו ...לא ללכת לוועידה בלא הסכם מוקדם ...להשיג הסכם זה בוועידה עצמה. ואומנם, ...הידיעות התרכזו עיקר דיוני ועידת־ ...בנסיונות למצוא הסדר ליחסי ערפאת — ...שיאפשר את כינוס ועידת ז׳נבה. זה היה ...העיקרי״ ברבאט.

...ואומנם היה זה יעד קונקרטי? האם יכול ...להאמין בסיכויי הפשרה בין חוסיין ...

...׳ שמיר: אכן, מה מתעורר הספק, לא ...ות הסבירות של הפשרה כזו אלא גם

במידת התכליתיות שלה, מבחינתו של סאדאת. הרי הוא מכיר את עמדות הצדדים. הוא יודע שישראל מתנגדת למו״מ עם אש״ף והוא יודע שהאמריקנים, עליהם הוא סומך, כנראה, לא יל־חצו על ישראל יותר מדי בנקודה זו. יתר על כן, אין לו בטחון מלא שאש״ף יגיע לז׳נבה, אפילו לאחר הפילוג בו ופרישת הארגונים הקיצוניים ממנו. ברור שאש״ף איננו יכול להשתתף בשיחות ז׳נבה, שכתב־הסמכות שלהן הוא החלטה 242 של מועצת־הבטחון (המדברת על פתרון בעיית ה־פליטים אך איננה מזכירה את הפלשתינאים כעם). כבר ב,,וועידה הפלשתינאית״ שהתקיימה לפני ארבעה חודשים שררה הסכמה כללית על כך שעל יסוד החלטה 242 לא ילך לז׳נבה.

משום כך אני סבור שסאדאת לא האמין, ש־הסכם ערפאת—חוסיין יסלול דרך לשיחות מש־מעותיות בז׳נבה שבמסגרתן יימצא הפתרון. הוא רואה לפניו, כמסלול אופרטיבי, לא את ועידת ז׳נבה אלא מגעים במישורים בילאטרליים (דו־צדדיים, בין המדינות), לפי דגם שיחות־קיסינג׳ר, בצירי אסואן — ירושלים ודמשק — ירושלים או בטכניקה דומה, כשהאמריקנים משמשים כמתווכים והמצרים מדברים אליהם ולא אלינו. על מנת להכשיר תהליך כזה, התכנסות סמלית בז׳נבה יכולה לעזור, אך לא יותר מכן (אגב, זוהי גם התפישה של קיסינג׳ר שאיננו רואה ב־וועידת ז׳נבה זירה אופרטיבית, לניהול המו״מ. אף אם לא תכונס ועידת ז׳נבה — עצם ההצגה של ,,הרמוניה ערבית״ יכולה להכשיר את הדרך לכך. הנה כי כן יש לדעתי לספק בתכלית ה־אמיתית של מאמצי הפיוס ברבאט. אלו נועדו רק לשמש כיסוי למו״מ האמיתי.

— והאם השיג סאדאת ,,כיסוי״ כזה?

פרופ׳ שמיר: לא לגמרי, אבל הוא התקרב אליו. כי אם אומנם ויתר חוסיין ויתור משמעותי ונשמרת כלפי חוץ הסולידריות הערבית, יש סיכויים ללגיטימציה של המעשים שיעשה סא־דאת לתחזרת סיני. וזהו יעדו הקרוב. לא שהש־טחים האחרים אינם מעניינים אותו. הוא פט־ריוט ערבי ושואף לשחרור כולם. אך יש לו סדר־עדיפויות; ומלבד זאת, מושג־המפתח שלו (כשל קיסינג׳ר) אומר: ,,המשך הצעידה״, בכל מקום בו ניתן להתקדם. אם יש קשיים לגבי הגדה — ינסה להתקדם בסיני וברמת־הגולן, ואם אפשר להתקדם רק בסיני — כי אז צריך לנוע בסיני. ובלבד שהדבר לא יתקבל, אפילו לכאורה, כהפרת הסולידריות הערבית. משום כך היתה חשובה לו הפגנה של אחדות ברבאט, אפילו שזוהי אחדות שבהעמדת פנים בלבד.

נסיגה זמנית

— כאן אנו מגיעים למלך חוסיין. מה אירע לו ברבאט? האומנם נכנע וקיבל עליו את הדין?

פרופ׳ שמיר: בוועידת־פיסגה, בה הכל מפ־עילים עליו לחץ, קשה לחוסיין להתנגד ללחץ כל־ערבי. אם יסרב להצטרף למקהלה, יוקיעו אותו מבודד ומוגדר. זוהי הסיבה שחוסיין סירב להשתתף בפיסגה הקודמת, באלג׳יר. הפעם בא לרבאט ונראה שאמנם הופעל עליו לחץ. כך מתקבל מתוך שיבורי הידיעות שהגיעו משם. צריך לזכור כי עדיין יש הרבה דברים סתומים במהלך הוועידה: כמו, למשל, מדוע עזב אותה בומדיין לפני הסיום? — מסתבר שנכפתה על חוסיין נסיגה, אך חזר לארצו ומיד החל לבוא הכחשות ו,,תיקונים״. יש סימנים לכך שהסדר־הפשרה משאיר מקום לזיקה מסויימת של הגדה המערבית ל,,עבר הירדן״.

מן העובדה שבהחלטות הוועידה נאמר על ,,המשך המאמצים במסגרת ה־4״ (סאדאת, חוסיין, אסד וערפאת) ברור שעל אף נסיגתו הזמנית של חוסיין, מה שהושג ברבאט איננו הסכם סופי. ייתכן שזהו פתרון ורבלי, נוסח שהוסכם על הכל, כי כל אחד הבינו אחרת. זהו, אגב, תרגיל די נפוץ. בפגישת חוסיין־סאדאת באלכ־סנדריה, ב־18 ביולי, חתמו השניים על פרטיכל בו נאמר שחוסיין הוא ,,המייצג את הפלשתינ־אים החיים בירדן״. חוסיין פירש שהכוונה היא לשתי גדות הירדן; ואילו סאדאת הסביר שהתכוון אך לגדה המזרחית. כשחזרו השניים איש לעירו החלו מיד לפרסם את פירושיהם לפרטיכל — וההסכם התפוצץ. אינני רוצה להתנבא, אך נדמה לי שיש אפשרות שמשהו מעין זה יהרחש שוב.

— ואם כן, לאן יפנה חוסיין? היש ממש בדברי הפרשנים הרואים אותו מושך ידיו מכל הנושא הפלשתינאי ומסתגר בגבולות ממלכה קטנה בגדה המזרחית בלבד?

,,משחק־כוח״

פרופ׳ שמיר: אין זו אפשרות מצוצה מן האצבע. יש בירדן מזה זמן אסכולה הממליצה על דרך כזו; בראשה עמד וצפי תל ומיתוייה גדולים, ובמיוחד עכשיו, אחרי התחייבויותיו של חוסיין לעולם הערבי ברבאט. — אך יש שיקולים נגדה, שעד פיסגת רבאט גברו על הפיתויים. שיקול חשוב הוא שאם אכן יסתלק חוסיין מן הגדה המערבית תקום שם ישות פלשתינאית, היא תתבע — ובוודאי אף תקבל — את נאמנותם של הפלשתינאים המתגוררים בגדה המזרחית והמהווים שם למעלה ממחצית האוכלוסיה. זהו מצב שיערער את כסאו והוא ינסה להימנע מלהיקלע אליו. יש לו עדיין גיבוי. האמריקנים תומכים בו. הישראלים מכריזים כי יתדיינו רק עימו וגם במקרה שהערבים יחליטו לוותר על האופציה המדינית ולפנות למלחמה — משקלו של צבא ירדן הוא רב ללא יחס, בהשוואה לאש״ף, על 800 הטנקים שלו.

הנה כי כן, הוא יודע שלמרות מעמדו המבוזב והמשפיל ברבאט, עדיין יש בידו קלפים נכבדים. הוא מניח, שאפילו שלטון פלשתינאי עצמאי בגדה המערבית — ימשיך להיות תלוי ב,,עבר הירדן״ בכל האמור לגבי מגע עם העולם ה־חיצוני.

— נשמעו רמזים על ,,פתרון״ לבעיית ירדן־אש״ף בנוסח שלפיו ירדן היא שתנהל את המו״מ עם ישראל ותקבל מידה את הגדה המערבית ואחרי־כן תעביר אותה לידי אש״ף.

פרופ׳ שמיר: אכן, הצעה כזו הועלתה. אך גם לו הסכים לה חוסיין, אינני רואה לה סיכוי. אין תקדים בעולם להופעה כזו, לפיה צד אחד מנהל מו״מ על שטחים ומוסר התחייבויות לגבי־הם וזאת — כאשר כבר קודם־לכן נתן התחיי־בויות אחרות, למשוך ידו משטחים אלו ולהעי־בירם לצד שלישי שהתחייבויות אינן חלות עליו. נוסחה כזו היתה מאפשרת לישראל לומר

,,לא״ ללחץ, נאמר מצד קיסינג׳ר, מבלי שתקומם נגדה את דעת הציבור בארה״ב. ובכוסות־של־דבר, הערבים מבינים שזהו ,,משחק־כוח״ ומה שחשוב ומשמעותי הוא — מה שניתן לצפות שאפשר לכפותו על ישראל.

— אם כן, כיצד לדעתך ייראה המהלך הבא במזרח־התיכון?

פרופ׳ שמיר: מצד הערבים יהיו לבטח נסיו־נות נוספים לגבש את ,,הסכם הארבעה״ שעליו דובר בהחלטות רבאט. האם יצליחו? ומה יהיה טיבו? — ימים יגידו. המגמה, שקיבלה עידוד ברבאט, לסיח. יקים אש״ף ממשלה פלשתינאית גולה, סוגרת את הדלת בפני פשרה בצורת ממ־שלת משותפת לז׳נבה, שכן שום משלחת איננה יכולה לייצג שתי ממשלות.

אם מצב היחסים בין חוסיין לערפאת חוסם את הדרך לז׳נבה, שסאדאת ממילא איננו נלהב לה, עדיין פתוחה הדרך להשגת הישגים במו״מ בילאטרלי: נסיגה ישראלית נוספת בסיני, בתי־וּוך אמריקני. ייתכן שסאדאת מאמין שאפשר לקבל נסיגת נוספת הן בסיני והן ברמה. על־כן אני סבור שקיסינג׳ר יבוא למזרח־התיכון בכל מקרה והמו״מ על שלב ב׳ בהסכם הפרדת הכוחות יתקיים. אם כי, אחרי רבאט — התנאים לכך אינם כה נוחים כפי שיכלו להיות. ראשית, אין הלגי־טימציה של ועידת ז׳נבה. שנית, לא ברור מה תהיה עמדת שותפותיה של מצרים ובעיקר סוריה.

היחסים בין מצרים לסוריה היו הנושא ה־מביך ביותר. בראיון הטלוויזיה שנתן סאדאת לברברה וולטרס (ואשר הוצג השבוע בטלוויזיה הישראלית), שאלה העתונאית האמריקנית את סאדאת אם — במקרה וסוריה תיזום מלחמה נוספת בישראל — העמוד מצרים מן הצד או תצטרף. סאדאת התפתל ולבסוף ענה תשובה שהתעלמה מן השאלה, והטעם ברור. אילו הכריז שמצרים תצטרף, היה מחליש את תוקף טיעוניו שלו כלפי אסד בזכות מיצוי האפשרויות המדי־ניות. ונגד כמיית מלחמה על מצרים ע״י פתיחתה בגולן. ואילו ענה אחרת — היתה פורצת שערו־ריה רבתי. אחרי הכל, הסורים הם בני ברית. הם הלכו יחד למלחמת אוקטובר, הסורים סבלו בה יותר מן המצרים, ולבסוף קיבלו בהסכם־ההפרדה הראשון — פחות מן המצרים.

,,חבל קצר״

— במו״מ לזה שאתה מדבר עליו — על שלב ב׳ בהפרדת הכוחות עם מצרים — שמראש מוציא מגדר האפשרות סיכוי של הסדר כולל, מה יכולה ישראל לקבל בתמורה לנסיגה נוספת בסיני?

פרופ׳ שמיר: אם מצב של אי־לוחמה הוא המכסימום שסאדאת מציע לנו, תמורת נסיגה מכל השטחים וסיפוק תביעות הפלשתינאים, אל לנו לצפות שנקבל אותו תמורת נסיגה חלקית. אך ישראל יכולה להציג את תביעותיה ואם הן התממשנה במידה סבירה, יהיה זה בכל זאת צעד לקראת הסדר באזור. אם מצרים לא תהיה מוכנה להיענות לדרישותינו — כי אז, שתאיש היא תמורת אחרת. מכל מקום, הנסיון שלנו בעת מו״מ ההפרדה הראשון מורה שיש מרחק רב בין (סוף בעמוד 8)

ידיעות אחרונות · הארץ

דרוש
✶ עובד לתפקיד בטחוני מעניין
הכישורים הנדרשים:
השכלה תיכונית מלאה
רצויה השכלה גבוהה
שליטה מלאה בשפה ערבית
זרה נוספת
כישור הבעה בכתב ובע״פ
המועמד חייב להיות תושב ...
או הסביבה הקרובה
● על המעונינים לפנות לת.ד. ... אשדוד.

לבי״ס תיכון במרכז הארץ
דרושים,
1. מורה לכלכלה ומדעי המדינה
בהיקף 16 ש״ש.
2. מורה לערבית
הכנה לבגרות, לכתה י״ב
12 ש״ש.
נא להתקשר בשעות הבקר טל. ...
בשעות הערב טל. 720566

מגדל־בני
חברה לביטוח בע״מ
דרושים נערים
לאחר 10 שנות לימוד לפחות
לעבודות תקיה ושליחויות
תנאים טובים
יש לפנות למח׳ כח אדם,
רח׳ קרליבך 25, תל־אביב

דרוש
עובד שקום תעסוקתי
במפעל שיקום יפו
הגדרת תפקיד:
אתור מקומות העסקה למועמדי שיקום
מיהורות תעסוקה למשתקמים.
תנאי עבודה:
דרגה י״ד אחיד או דרגה אקדמאית ...
החוקת רכב + ספוק בפשי ...
מעונינים מתבקשים לכתוב אל ת.ד. ... תל־אביב.

הדסה נעורים
המרכז הכפרי לחינוך ...
דרושים
1. קצין ביקורים סדיר (בעל רכב פרטי)
2. עובד קהילתי
3. מזכירה להנהלה — ידיעות ...
האנגלית הכרחית
4. אם־בית
המעונינים יפנו בכתב עם ציון ...
שלהם אל הנהלת בית הספר ...
דאר נעורים 40298.

קופת חולים
של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דרושה אחות מוסמכת
עם 3 שנות נסיון מקצועי
אחראית למרפאה מקצועית
איזורית לוד
עדיפות תנתן לבוגרות
הוראה ומנהל בסיעוד. או ...
מוכר בבריאות הציבור
— התנאים בהתאם לכישורים
לפנות למרכז קופ״ח ת״א
רח׳ ארלוזורוב 101
,,מדור מגרוס״
מרכז קופ״ח

שלום
כל־בו שלום בע״מ
לקראת
שבועיים ,,המזרח הרחוק״
שייערכו בכל־בו שלום
דרושות עובדות
חלקיות/זמניות
✶ תתקבלנה גם בקשות של צעירות בוגרות תיכון לפני גיוסן לצה״ל
✶ סטודנטיות
המעונינות מתבקשות לפנות לכח׳ המנגנון, כל יום בין השעות 9.00—11.00 פרט לימי ו׳ ולהצטייד בתצלום ברור שלהן מהשנה האחרונה.

לחברה מסחרית גדולה בת״א
דרושים:
1. מרכזנית – כתבנית
רצוי גם באנגלית או גרמנית
2. עוזר למנהל חשבונות
(אפשרי גם מתחיל)
בהצעות נא לפנות בכתב, עם תולדות חיים, לת. ד. 11029 עבור ,,גיורא״

חברה לשמירה ושירותים
מחפשת:
קצינים משוחררים
חיילים משוחררים
עובדי ניקיון ומטבח
(אחרי צבא)
חוזה עבודה, 3, 6, 9 חודשים
נא להביא שתי תמונות, תעודת זהות ופנקס מילואים
לפנות בן יהודה 176 תל־אביב 242877

מכרז על משרה פנויה מס׳ 43/74
לבנק ישראל בתל־אביב
דרושים תכניתנים
בעלי נסיון בשפת ,,קובול״
● המועמדים יפנו בכתב עד יום 10.11.74 לבנק ישראל, ת.ד. 780 ירושלים, מיקוד 91000, או בטלפון מס׳ 03—611801/2.
נא לציין על גבי הבקשה את מספר המכרז.

מועצה מקומית אור־יהודה
מכרז פומבי
בהתאם לסעיף 13 לצו המועצות המקומיות (שרות עובדים) תשכ״ב — 1962 מכריזה בזה המועצה המקומית אור־יהודה על משרות פנויות כדלקמן:
א. עובדים סוציאליים
א. ילד ונוער.
ב. טפול כמשפחה.
ג. עובד/ת קהילתי/ת.
דרישות המשרה: כשיר לעבודה סוציאלית או בוגר סוציאולוגיה או פסיכולוגיה.
הדירוג ייקבע בהתאם לכישורי המועמד.
ב. פסיכולוג חינוכי
תאור התפקידים: אבחון תלמידים למסגרות חינוכיות, הדרכה לעובדי חינוך ועובדים סוציאליים, הדרכה וייעוץ להורים והתלמידים.
שעור המשרה: חצי משרה.
דרגה: 4—2 במ״ש.
דרישות המשרה: בעל תואר M.A. בפסיכולוגיה, רצוי בעל נסיון של שנתיים בתפקיד פסיכולוג חינוכי.
הדירוג ייקבע בהתאם לכישורי המועמד.
הבקשות למכרזים הנ״ל על גבי שאלונים בצירוף תעודות, יש להגיש למזכירות המועצה עד 10.11.74 שעה 12.00.
יצחק מנשה
ראש המועצה

צימקור אלובין (1973) בע״מ
אזור התעשיה ק. ביאליק, טלפונים 713260, 732264
דרושים
1. מסגר אחזקה
בעל נסיון בתחזוקת מפעל מכני, הידראולי והשמלי.
2. מנהלי משמרות
בעלי רקע במכונאות או מסגרות. רצויה התמצאות בחשמל.
3. מפעילי מכונות
להפעלת מכונות ייצור.
4. עובד ייצור
עם אפשרויות לימוד תוך כדי עבודה. גיל לא קובע.
השכר ייקבע בהתאם לכישורים
סיכויי התקדמות טובים
על המעונינים לפנות ישירות למפעל

דפנה ויסמן את לביא בע״מ
סוכני מכס, תובלה בינלאומית
רח׳ הנגב 8, תל־אביב
דרושים
1. פקידים ופקידות
בוגרי גימנסיה עם ידיעת הדפסה במכונת כתיבה עברית, אנגלית, לעבודה משרדית.
2. מרכזניות מעולות
למרכזיה בעלת 10 עד 20 קוי חוץ
נא לפנות טלפונית למס׳ 38752 לגב׳ רות טננבאום בין השעות 08.00—12.00 בבוקר

עירית תל־אביב־יפו
האגף לתרבות נער ולספורט
דרושים
רקדנים ורקדניות בני נוער
בגילאי 18—14
ללהקות המחול המרכזיות
בהדרכת יואב אשריאל
מבחני כניסה ללהקה ייערכו במרכז הנוער, רח׳ הפטמן 6 תל־אביב (מול בית מפעל הפיס) טל. 250606.
ביום ג׳, 5.11.74, בשעה 17.30
ביום ה׳, 7.11.74, בשעה 17.30.
לתזמורת עממית
להופעות עם להקות המחול
דרושים נגנים
בני נוער בכלים: אקורדיון, אורגן, חצוצרה קלרינט, חליל, סקספון, גיטרה־בס, תופים, וכלים עממיים.
נגנים יתקבלו בבית הנוער רח׳ הפטמן 6, במועדים כנ״ל.

דרוש
פקיד מנוסה
למשרה מלאה
כישורים נדרשים: ידיעה טובה ורציות בהשבון, הכרחי ידע אלמנטרי בהנהלת חשבונות, המלצות רצויות.
שעות העבודה רצופות מ־0600 בבוקר.
נא לפנות: ביחד ,,אסי״ דוד אס, רחוב החרושת 10 ת״א, ליד בית הדר, טל. 33586; 33967.

מפעלי נייר אמריקאיים ישראליים בע״מ
למפעלנו בחדרה דרוש
הנדסאי או שרטט מכונות
בעל נסיון
בתכנון מערכות צנרת
נא לפנות למח׳ כח אדם,
ת.ד. 142 חדרה, 38100.
נייר מעולה לכל מטרה

זוברת בטוח
מחפשת
מנהל לסניף
חיפה
הכישורים הדרושים:
1. ידיעה מקצועית מתאימה.
2. גיוס וטיפול בסוכנים.
3. ניהול צוות עובדים.
אנו מציעים אתגר ותנאים טובים לאדם המתאים.
סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב לת.ד. 729 ת״א, עבור מס׳ 79.

קופת חולים מכבי
דרושים
1. קופאי/ת
2. פקיד/ת
דמי־חבר
(בקופה)
הכישורים הדרושים:
● השכלה תיכונית ולאחר שרות צבאי
● שליטה בשפה העברית וידיעת שפות נוספות
● נסיון קודם בעבודה בקופה — רצוי
● כישור לקיים מגע נאות עם קהל
שעות העבודה:
שלש פעמים בשבוע משעה 10.00 עד 18.00
פעמים בשבוע משעה 07.30 עד 14.30
ביום ששי משעה 07.30 עד 13.00.
מקום העבודה: תל־אביב
להתקשר טלפונית 814101 למחלקת המנגנון — לקביעת ראיון משעה 12.00 בלבד.

VERDOU INTERNATIONAL
ורדו אינטרנשיונל
דרושים לנו
אנשי מכירות
מנוסים
לאולמי התצוגה המורחבים בר״ג
יועדפו בעלי נסיון בענף הרהיטים.
לקביעת ראיון לפנות טל. 224048, 234748 ת״א.

שימי לב!!!
נקבנית
I.B.M. !!!
באם הנך כהבנית מעולה, ואין באפשרותך לצאת לעבודת יומית מחוץ לביתך, אנו מוכנים לאפשר לך לעבוד בביתך בשעות נוחות לך ובתנאים טובים (עדיפות לתושבות רמת גן — גבעתיים, חולון, בת־ים, פתח־תקוה וראשון לציון).
נא לפנות בכתב לת.ד. 33285, תל־אביב בציון הדר־דפנה, בציון פרטים מלאים (כולל מס׳ טלפון) ונסיון קודם.
— סודיות מובטחת —

ידיעות אחרונות

יום ו', ט"ו בחשון תשל"ה ✱ 1.11.1974

גיור לפי „ההלכה"

מאת פרופ' יעקב לוינגר

ביום ו' במרחשוון שנה זו (23.10.74) נתפרסמה בעיתונים יומיים שונים מודעה גדולה מטעם „הוועד למען שלמות העם", וזו לשונה: „למען דעת כל ,עמי הארץ", שרי המפד"ל אינם הלכה ועם כניעתם אין ההלכה נכנעת!". בהמשך המודעה הובעו דברי פולמוס־וליגלוג על שרי המפד"ל, שאין צורך לפרטם כאן.

ברשימה זו ברצוני להביע את דעתי בכל הכנות והרצינות, ללא כל כוונות פוליטיות וללא כל רצון ללמד סניגוריה על מישהו או לקנטר מישהו, שלמרות העובדה שהדברים עשויים לעורר השתוממות ולהתמיה מאוד — אין תוכנה של מודעה זו נכון מבחינה עובדתית. עובדה היא, שאין „ההלכה" בזמננו אלא עמדתם של שרי המפד"ל, או ביתר דיוק של הגורמים השולטים במיפלגות הדתיות ובעיקר במפד"ל. הדברים דלהלן נכתבים על־ידי אדם מוסמך להלכה, שקיבל תואר דוקטור על חיבור בתחום ההלכה, הנותן שיעור באוניברסיטה בתחום זה והמשמש דרך־קבע דרשן בהלכה בבית־הכנסת. והם נכתבים בכל כובד־הראש שבו ניתן לכתוב לציבור הרחב. ל„עמי הארץ" כלשונה של המודעה, בעיתון יומי. אומנם אני יודע, שהדברים שעליהם אני כותב כאן קשים מאוד להבנה ולעיכול, בייחוד בשל שימוש רווח בסמלים, שנועדו דווקא לבלבל בהם את מוחם של „עמי הארץ"; אבל ראיתי לנחוץ להעמיד את הדברים על אמיתותם, כדרך שעשיתי כבר לפני כשבע שנים באחד מברכי „אבניים" של בית־ברל, ביחס לשאלה האם אומנם יש אמת בטענה שנישואים אזרחיים עשויים „לפלג את העם". בעיקבות מאמר זה שמעתי בשעתו מכמה „עמי ארץ", שזו היתה להם הפעם הראשונה שהבינו על מה בכלל מושתת עיקרה של טענה זו.

✱

לכן, ננסה תחילה להבהיר את הנושא שלנו על־ידי שנפתח את האנציקלופדיה התלמודית, כרך ט' בערך „הלכה". אם נעשה זאת, ניווכח מיד שכל המושג ההיסטורי „הלכה" הוא בעל מובן שונה לחלוטין מהמובן המקובל בלשוננו היום־יומית ובהוראתה במודעה הנ"ל. המושג ההיסטורי „הלכה" מורה ביסודו על הכרעת הדין כדעה מסויימת, כגון „אביי ורבא הלכה כרבא". מכאן נתגלגל הביטוי להוראות נרחבות יותר: לדין תורה מסויים בכללו (כגון „הלכה רווחת היא" ו„דבר זה הלכה מפי הקבלה" וכיו"ב), ומכאן למיכלול החיובים והאיסורים של הדת היהודית, כניגוד ל„אגדה" התלמודית המדרשית ולדברים שאין בהם משום חיובים ואיסורים דתיים ועל־כל־פנים לא חיובים ואיסורים מעשיים של הדת.

מלה זו, „הלכה", מלה עברית היא מלשון חז"ל, ולפיכך אין לתמוה שאין היא מופיעה כלל במקורות הקלאסיים שלנו בתקופה העתיקה ובימי־הביניים בתוספת ה"א הידיעה, כלומר „ההלכה" (כמובן היו יוצאים מן הכלל, חכמים שלא דיקדקו בלשונם. כשם שהיום יש רבים שאינם מקפידים לומר „האשה הזאת" בלשון המיקרא ולא „אשה זו" בלשון המישנה. אלא במיזוג מוזר של לשונות: „האשה הזו"...). ה"א הידיעה כנספחת למלה „הלכה" מתחילה להשתלט בלשון העברית מסופה של המאה הי"ח, כלומר מראשיתו של המשבר הדתי שפקד את עמנו, והיא הולכת ומשתרשת בלשון העברית במחצית השנייה של המאה הי"ט והמלה „ההלכה" הפכה להיות מאז העלייה השנייה, ובייחוד מאז שנות ה־30 של המאה שלנו, שגורה בפי ... אין מערערים עליה מבחינה לשונית.

מה קרה כאן? — המשבר הדתי, שפקד את העם היהודי, השריש בנו את הרעיון השאוב מהמאמר התיאולוגי־המדיני של שפינוזה, כלומר מאחד מכתבי הפולמוס השנונים והאכזריים ביותר, שנכתבו אי־פעם נגד היהדות: שעיקרה של היהדות הוא החוק הדתי, ולאו דווקא תכנים אמוניים מסויימים. רעיון זה קיבל מנדלסון משפינוזה, ובאמצעות מנדלסון נזקק מייסדה של האורתודוכסיה המודרנית של יהדות גרמניה, רבי שמשון רפאל הירש, למונח הגרמני Gesetz (חוק) כמונח נרדף לכללותה של דת ישראל. אומנם הרעיון שביסודה של הדת עומד החוק הדתי טמון גם בכתבי תלמידיו של ש"ר הירש, ובייחוד בכתבי יצחק ברויאר, אבל ברויאר בפיקחותו עדיין לא התיר לעצמו בכתביו העבריים להמציא למונח זה תרגום עברי משלו, ועדיין דיבר, ככל שלומי־אמוני־ישראל הקדמונים, על שמירת „התורה" ולא על שמירת „ההלכה". אין ספק שאין המלה „ההלכה" עם ה"א הידיעה אלא תרגום מודע או בלתי־מודע למונח הגרמני Das Gesetz, שכל־כולו אינו אלא תולדה של המשבר הדתי שפקד את העם. ובייחוד של ספרו של מנדלסון „ירושלים", שהוא הסיסמטום הספרותי המובהק ובעל ההשפעה הגדולה ביותר מבחינה עיונית על שני מהגרותיה החדשים של היהדות המודרנית — היהדות הרפורמית והיהדות האורתודוכסית גם־יחד. לפיכך נראה לי שצודקים מאוד כל אותם הטוענים, שאין הדגשתה של חשיבות „ההלכה" כעיקרה של היהדות במאמריו של השונים ... אלא גילוי של משבר דתי עמוק מאוד. אני, למשל, אינני מוכן בשום פנים לשמור את „ההלכה". כיהודי מאמין וזהיר בקיום מצוות אינני מוכן אלא לשמור את „התורה". זו התורה שעדיין אינה יודעת את המושג „מצוות מעשיות", מושג שהיה צריך לעמוד כנגדו הביטוי „מצוות בלתי־מעשיות". הן כיהודי מאמין והן כאדם מעשי בחיים הפרטיים אני מסרב בכל תוקף לשמור „מצוות בלתי מעשיות"...

שלומי־אמוני־ישראל בכל הדורות שמרו את „התורה" ולמדו את „התורה", ולא שמרו את „ההלכה" ולא למדו את „ההלכה". „התורה אומרת" ו„התורה מחייבת" — אלו מישפטים מקובלים במסורת היהודית; ואילו „ההלכה אומרת" ו„ההלכה דורשת" אלו מישפטים חדישים, שבאמצעותם של עסקני המיפלגות האורתודוכסיות בישראל הפכו להיות סיסמאות. כך מצינו, למשל, את המישפט המוזר, שנאמר פעם על־ידי אחד מעסקניה של המפד"ל בפני עיתונאים. לפיו „ההלכה אומרת" שבית־המיקדש השלישי ייבנה על־ידי הקדוש־ברוך־הוא עצמו (ראה „הארץ", 18.8.67). מישפט זה לפי פשוטו כמובן מוזר מאוד. ולא רק משום שזוהי רק דעתם של אי־אילו מחכמי ישראל. לפי דעתו של הרמב"ם, למשל, ייבנה בית־המיקדש השלישי על־ידי המלך המשיח, ולדעתו של רבנו בחיי בן אשר ואחרים — על־ידי אומות העולם. שהרי אחת מן השתיים: או שעסקן זה התכוון לומר ש„האגדה אומרת" שבית־המיקדש השלישי ייבנה על־ידי הקב"ה עצמו, או שהתכוון לקטרג כלפי מעלה ולומר, שאפילו הקב"ה בכבודו ובעצמו אינו מודרך לשמור כדת וכדין את „ההלכה". שלפיה מוטל עליו לבנות את בית־המיקדש. לפיכך ברי שהזדקקות לביטוי זה בהקשר־עניינים זה אינה אלא ביטוי סמלי בלבד, סמלה המובהק של האורתודוכסיה המודרנית, שכאן בישראל מיוצגת על־ידי המפלגות הדתיות, ובראשן המפד"ל.

✱

למען השם, מה פירוש הביטוי „או שנתגייר לפי ההלכה"? שאלתי עשרות רבנים וחכמי־תורה, מה דינה של אשה שנתגיירה לא במקווה אלא בבריכה, כלומר במה שנקרא בספרות התלמודית „מים שאובים", מים שהם כשרים לטבילה „מדאורייתא" ורק פסולים לטבילה „מדרבנן"? האומנם בדיעבד תיחשב אשה זו למגויירת? איש מהם לא העז להשיב לי על כך תשובה ברורה. בחג־הסוכות עוררתי שאלה זו בסוכתו של אחד מרבני ירושלים. אלו נטו לכאן ואלו נטו לכאן, אך איש מהנוכחים לא הכריע בשאלה. והרב המארח העביר את הדיון לנושא אחר. והלא אין זו שאלה „אקדמית" גרידא, כגון השאלה התלמודית הידועה „אדם שיש לו שני ראשים באיזה מהם מניח תפילין" וכיוצא בה. אלא כך בוצע גיורה של הגברת הלן זיידמן, כפי שנערך על־ידי הרב משה זמר, רבה של היהדות המתקדמת בתל־אביב; ועתה, שרבנים וגדולי־תורה אינם יודעים להכריע בשאלה אקטואלית כגון זו, כיצד מצפה המפד"ל שבית־המישפט העליון, בשבתו כבית־דין גבוה לצדק ובנשיאותו של שופט חילוני, יכריע בה? והרי בסופו של דבר מוסד זה לבדו יהא הסמכות העליונה להכריע בשאלה מהו „גיור לפי ההלכה", אם רק יתגשם חלומה הוורוד ביותר של המפד"ל, שיתוקן חוק־השבות בנוסח „שנתגייר לפי ההלכה", או למיצער „שנתגייר כהלכה". ביטוי זה — אפילו לפי פשוטו רב־משמעי מדי, שהרי כל מעשה, שנעשה בצורה הולמת, ניתן לומר עליו שנעשה „כהלכה". כשם שאני יכול לאכול כהלכה, לעבוד כהלכה ולנהל את חשבונותי כהלכה — כך אני מניח, שאהיה מסוגל גם לבצע גיור רפורמי כהלכה. ואל תתמהו על כך. כבר ערכתי פעם בארצות־הברית גיור אורתודוכסי כהלכה (כלומר, גיור כפי שמקובל בחוגים אורתודוכסיים), אלא שבוצע באישורו הרשמי של רב קונסרבטיבי (ולכן הרבנות בישראל לא הכירה בו) — לא כל שכן שאוכל לערוך כהלכה גם גיור רפורמי, שהוא פשוט הרבה יותר.

סיכומו של דבר, הביטוי „הלכה" מוציא מהוראתו המקורית הראשונה, כפי שהובן כהלכה על־ידי עורך האנציקלופדיה התלמודית, הרב זוין שליט"א, החל לקבל הוראות נרחבות לאספקט היורידי של דת ישראל, שהעניק לו משה מנדלסון, ולעיקרה של דת ישראל כפי שנתפש על־ידי הוגיה של היהדות האורתודוכסית החדשה בגרמניה. בארץ־ישראל יצא ביטוי זה מכלל פשוטו, והפך להיות סיסמה המובהק של היהדות האורתודוכסית. והרי יהדות אורתודוכסית זו אינה מיוצגת בישראל מבחינה פוליטית אלא על־ידי המפלגות הדתיות ועסקניהן. הם־הם הקובעים במידה מכרעת כיצד צריכה להיות „ההלכה" ומי יתמנה לרב ראשי, שיחרוץ אותה לפי הבנתם כהלכה. הילכך נאלצים אנו להודות בפה מלא, שהמפלגות הדתיות הן הן הקובעות מהי „ההלכה". הלכך נדמה לי כי בהחלט ניתן לקבוע שמודעת „הוועד למען שלמות העם" אינה נכונה מבחינה עובדתית, ושלאמיתו של דבר עסקני המפד"ל, או בלשונה של המודעה הנ"ל „שרי המפד"ל" — הם־הם ההלכה.

מדעני העתיד מנהיגי העתיד

ספר „פנים חדשות למדע" לפרד הויל

מאת רינה נאמן (עשת)

פנים חדשות למדע, מאת פרד הויל, עברית: אהרון אמיר, הוצאת „עם עובד", ספריית „אופקים", תל־אביב, 1974, 124 עמ'.

…על פרד הויל הוא דו־משמעי: מצד אחד … „חידושי" מימצאים מדעיים חדשים (בעיקר … התהוות של גאלאקסיות, כוכבים וכוכבי … אסטרונומיה בשנות ה־70") ומגמות חדשות … המדע (ובעיקר בפרק „דרכים וטכניקות של … ובאחרית־דבר) ומצד שני מבטא מוגח … הגולל כמעט בתביעה של המחבר לאנשי … להגדיר את עצמם מחדש ולהתערב … במצב המדיני־חברתי־כלכלי. שלו הם

…הויל מצדד בטיפוס חדש של מדען, מדען … אם להשתמש במטבע מוכרת ואפילו שחוקה … המגיב בצורה שוטפת על המאורעות … המשנה את צורת־ההסתכלות שלו … שונות ואת אופני־ההתקפה עליהן בקצב … והנלחם על זכותו להשפיע על החלטות … חשובות. המחבר רואה צורך בטיפוס כזה … לא רק לשם שיפור החיים על כל … אלא גם לשם שמירת האינטרסים ואף … של הפעילות המדעית עצמה.

… אלו של חידוש המדע קשורות. … דווקא כיוון שמימצאי המדע וכיווני … מתחדשים לבקרים. יש צורך במדען … אולם, מאחר שאותו חלק בספרו של הויל … מימצאים ובמגמות המדע, נראה לי דל במקצת … לא אתייחס אליו בדבריי. לעומת זאת, … בטיפוס הרצוי של מדען נראה לי חשוב. … רלוואנטי לכל חברה מתקדמת ולכל שכבות … בחברה כזאת. כך שכדאי להרחיב עליו את

…יות סלקטיבית"

… שאיש־מדע כשיר להתמודד גם עם … מתחום התמחותו המיידי בזכות שיגרת … עליה הוא אמון. שיגרה שמשותפת במי־… לכל המדעים. הנחה זאת מתאמתת בספרו … עצמו.

… מדען מדרבן את הכלכלנים", המבוסס על … נשא הויל בבית־הספר הלונדוני לכלכלה … לעצמו המחבר, שהוא אסטרונום … מקצועו. לפלוש לתחום זר לו — כלכ־… להשמיע בו דברי־טעם. בפרק זה מצדד … מדינה מדעית, אותה הוא מכנה בשם „מדיניות … מדיניות הנבדקת על־פי „שער … אין טעם לדבר על מדיניות נכונה … כל מה שאפשר לאמור על מדיניות הוא — … „שער" מסויים, שנקבע על־ידך באופן … לכן, כל־אימת שמדיניות כלשהי אינה … יש להחליף אותה תוך חיפוש מדיניות אחר־… את ה„שער" השרירותי.

… מתודה זאת מסביר הויל את המשבר … שפקד את בריטניה ב־1967. כשמנהיגי המדי־… הממשלה וילסון, מנהיג־השמרנים הית ושר־… דבקו במדיניות כלכלית מסויימת, ש־… „נכונה". וזנחו את אבני־הבוחן, שעל־… היתה מדיניותם להיבדק. כתוצאה מכך … העשייה מעלו בבריטניה ב־1967 לא על … מדיניות סלקטיבית, הפכו ל„סנטוגורים על … למדיניות סעד למימסד. ולא רק … גם איגודים מקצועיים, אוניברסיטאות, פקי־… ומוסדות ממשלתיים התנהלו בצורה … כמובן, ביעילות העבודה ובפריון. … של הויל לשינוי היחס בין מדע … הלאומי היא: מדיניות סלקטיבית מגבוה … בוחן ביצועים קבוע.

… סבורה, שיש צורך להרחיב את הדיבור על … רלוואנטיות של דברים אלה למדינת־ישראל … לא רק בתחום הכלכלה.

…ת המדע — אמת ותדמית

…הצורך בהגדרה עצמית מחודשת של אנשי־… בנקיטת עמדה מפורשת מצידם בתחומים של־… הויל בשני פרקים: „הפיסיקה והחברה … מתוך אספקט כלכלי, ו„המדע והציוו־… מתוך אספקט ביולוגי.

… כלכלית נמצאת הפיסיקה כימינו במצב־… הפיסיקה הולך ומתייקר, ומה שגרוע … מתייקר באופן אירוני. ראשית, משום שככל … גבוהות יותר, כך נמוך יותר שיעור צבירי־… נתונים חדשים. ובעקיפין — שיעור ההמצאה … חדשים. ושנית, משום שענפי־מדע אחרים … עם הפיסיקה על משאבים; וידם בתחרות זאת … דווקא בזכות הישגיהם המרעישים, להם … הידע והטכניקה שבאו מהפיסיקה.

… מצב עגום זה סבור המחבר, שעל הפיסיק־… מחדש לעצמם ולאחרים את מטרותיהם … האידיאלים המנחים את פעילותם. התדמית של … בציבור היא של יצרני אבירים ו/או של … עצות. תדמית שטופחה במידה רבה על־ידי … עצמם, על־מנת „למכור" את עצמם … לדעת הויל, תדמית זאת אינה מסוגלת … האינטרסים של המדענים, משום שיסודה … הטבע האמיתי, המדרבן את המדענים: … להכיר את העולם ואת החיים, רצון דתי … של המושג, ובשם המניע הזה עליהם … הציבור, בין אם הציבור מעוניין בכך, בין אם

… כתוצאה מתמיהה על העולם ועל החיים … בחברה תרבותית, שאין לה מגע … ושחיה בתנאים … אם כן, בעיני פיסיקאי המאה ה־20 הוא … העצמות בשם מיפעל שאינו … מושג ה„תועלת" המקובל, או את צי־… ובלשונו של המחבר: „ואני סבור … הדילמה שלנו כיום, הפיסיקאי, כאיש־… מבקש לחקור את העולם מתוך תחושה … השתאות, בעוד שהחברה מתעוררת

לתמוך בחקירות מעין אלו רק מתוך תאות־בצע. זה פירושה של הדרישה שעל המדענים להצדיק את עצמם. כאשר מבקשים אותנו להיות מועילים. אין החברה מבקשת מאתנו את צרכי־החיים הבסיסיים. היא מבקשת חיסור יותר ויותר מפני איתני הטבע. אמצעים שהם „מועילים" במינוח המקובל הם אלה המביאים להפסטה מוגברת — למשל, משדרי־רדיו לפתוח את דלת המוסך. „תועלת" לגבי החברה המודרנית פירושה, במידה רבה מאוד, אמצעים המונעים את הנעת הזרועות והרגליים. לא קשה להעלות בדמיון שלעתיד־לבוא כדי להיות מועיל יהיה עליך לאפשר לרובם של בני־האדם לבלות את כל ימי חייהם באוהלי חמצן" (עמ' 30־31).

הצעותיו של המחבר למדעני שנות ה־70 הן: „התרחקו מן הערבוביה. או היכנסו ישר אל תוכה ושנו אותה. אל תפסחו על הסעיפים. אל תנסו לשנות דברים במורך־לב פן תיכשלו. אל תחשבו שאם תתנו עצות סתם תצמיחו איזו ברכה בכלל. וחשוב יותר מכל: הבינו כי אפשר מאוד שהחלק הקשה ביותר שבמלאכה יהיה שינוי מושגיכם שלכם" (עמ' 33). ועוד: „נדמה לי כי הסיכוי היחיד שלנו להצליח בעולם העתיד, שיהיה עולם צפוף־אוכלוסים ותאב בצע יותר ויותר, הוא אם נכיר בכך שהננו מה שהננו — כוהנים לדת שאינה פופולרית ביותר — ונראה מה נוכל לעשות בנידון... ברור שאם אין החברה מוכנה לקבל אותנו כמו שהננו — ואני חושב שזו המציאות — הרי עלינו לשנות את החברה" (עמ' 27־28).

שינוי פני הציוויליזציה

ובאותו עניין מהיבט אחר: התערבותם הפעילה של הפיסיקאים בקהיליה האנושית מתבקשת במידה רבה גם מאנומליה ביולוגית של מוח האדם. בתהליך האוולוציה התפתח מוח האדם מן הטפל אל העיקר: ממכשירי־העזר הרגשיים אל קליפת המוח בחינת מכשיר עיקרי. כך קורה, שלעיתים קרובות חולשים מרכזי־המישנה על המכשיר העיקרי, ומזה נובעות זרויות רבות בהתנהגות האדם. למשל: „מוזר הוא למדי שרבים רואים במתמטיקה ובמדעים המדויקים פעילות בלתי־אנושית, שעה שבעצם המצב הפוך בדיוק, משום השימוש האכסקלוסיבי כמעט של קליפת־המוח מקצועות אלה הם אנושיים־אכסקלוסיביים כמעט, בעוד הסוגיות הרגשיות הן בלתי־אנושיות לעיתים קרובות כליכך" (עמ' 100).

נכון שאין בני־האדם מסוגלים להשתחרר מדרישות החלקים הפרימיטיביים של מוחותיהם. אבל קליפת המוח — החלק היותר אנושי של המוח — יכולה להערים על חלקים אלה ולהקטין את השפעתם במידה רבה. הבעייה היא, שדווקא לחלק ה„פיקח" של המוח אין שום סיבה להערים על החלקים ה„טיפשים" ממנו, משום שבדומה למחשב הוא נעדר מניעים ותכליות. הבעייה הולכת ומחריפה נוכח העובדה, שספק המניעים והתכליות של בני־האדם היא הציוויליזציה (במלים אחרות: אירגון חברתי), וזו פונה דווקא לצדדים הפרימיטיביים של מוחותינו, ונגד הצדדים האנושיים יותר. ולהשלמת האראסה: לשם כך נעזרת הציוויליזציה בפיתויים טכנולוגיים, שהם, כידוע, תוצר המוח העילי.

תפקידו של מדען להתרת הסבך הזה הוא — שינוי פני הציוויליזציה (או: האירגון החברתי); דהיינו — העמדת המניעים והתכליות של אירגונים חברתיים על בסיס אנושי מובהק, והפנייתם לחלק ה„פיקח" של המוח האנושי.

על מנהיגי העתיד

לדעת הויל, מסוגלים ואף חייבים אנשי־המדע להתערב בצורה קונסטרוקטיבית בכל תחומי החיים. אביא כאן רק דוגמה אחת להתערבות אפשרית של מדענים, הנראית לי חשובה במיוחד.

בפרק „העולם של שנות ה־80" מדבר המחבר על השפעתם האפשרית של אנשי־המדע על עיצוב דמות המנהיג בשנות ה־80, דמות שתהיה מותנית בסביבה של שנות ה־80, שתספק למנהיגים את אתגריהם.

והנה, כל־אימת שבאים „לסקור" את העתיד, עושים בדרך־כלל את ההיפך: סוקרים את העבר ומנסים ללמוד מהשוואתו להווה משהו על היחס בין ההווה לעתיד. למשל: יש אומרים שהעתיד יהיה שונה מן ההווה בטכנולוגיה שלו, כשם שההווה שונה מן העבר בטכנולוגיה שלו. דרך זאת טובה אומנם בהקשר של התפתחות רציפה; אבל מסוכנת ביותר

(סוף בעמוד 5)

רבקה טלפיר: דיוקן המשורר אורי צבי גרינברג

מתערוכתה שנפתחה השבוע ...

תרגיל בקואליציה שלא עלה יפה

הרוב החדש של 66 חברי־כנסת הוא רק אשלייה – ואין שום יסוד להניח…

ממשלה זו תהיה הרבה יותר יציבה מן הממשלה הקודמת ✱ המר ובן־…

לא הקריבו עקרונות למען כסאות ✱ אלוני ניצלה ברגע הלפני־אחרון

מאת ישעיהו בן־פורת

באיפן פאראדוקסאלי הרוויחו — בטווח הארוך — מהרחבת הממשלה דווקא אותם גורמים פוליטיים, שהתנגדו ונאבקו מלכתחילה נגד הרחבתה: צעירי המפד"ל, עם ח"כ זבולון המר וד"ר יהודה בן־מאיר בראשם, וגב' שולמית אלוני, עם סיעת ר"צ, ברגע שלפני־האחרון.

מי שלא הרוויחו דבר מן העיסקה הקואליציונית הצולעת, הם, לפי סדר החשיבות, העם, המדינה, והממשלה. אם עוד ניתן, בעזרת חישובים אריתמטיים לא־כהותיים, לתרץ באופן דחוק את התועלת האמורה לצמוח לממשלה כתוצאה מהרחבת בסיסה הפרלמנטארי, הרי קשה לאין שיעור לשכנע את העם והמדינה כי הישועה המיוחלת כרוכה בהסכם הקואליציוני, שנחתם השבוע.

לא אחר מאשר ראש־הממשלה, יצחק רבין, הצביע מבלי שהתכוון לכך על הפער הגדול הרובץ בין כושרה ויכולתה הפוטנציאליים של הממשלה, לבין המציאות המרה והקשה שממשלה זו מחוייבת להתמודד אתה בזמן הקרוב ביותר. בשעה שהציג את ממשלתו לפני הכנסת, דיבר ראש־הממשלה על ה„מיבחנים" וה„אתגרים" הנכונים למדינה, בעקבות החלטות ראבאט „שאינן מבשרות טובה", ובאותו הקשר הוא קבע כי ממשלתו תיקרא להסיק „מסקנות בעלות משמעות לגבי מדיניותנו".

תעודת־עניות

ראש־הממשלה, שנזהר בצדק מלקבוע מסמרות כל עוד לא נבחנו כראוי החלטות ראבאט והשלכותיהן, וודאי התכוון לומר כי לאור התהליך ההולך ונרקם במחנה הערבי, שוב הננו קרובים יותר למלחמה מאשר לשלום.

אך דווקא בשעה זו, כאשר מאמצי הפיוס והתיווך במזרח־התיכון קרובים להתמוטטות, מה מציעים לעם חכמה להנהגה יציבה, מלוכדת וחזקה? — מטעלת בתוספת שרים דתיים ותיקים, שאין בכוחם להפיח בה רוח חדשה, והמבצלים את האנטיפיה לרוב השינויים, הדרושים — כמו אוויר לנשימה — למימשל ולמערכת הפוליטית הפנימית. ובו־בזמן ממשלה נגמה נערים כוחותיהם התוססים — והמנוגדים, במישור המדיני והדתי — של צעירי המפד"ל מזה, ושל ר"צ, מזה.

התרגיל הקואליציוני שנערך לעינינו בימים האחרונים, הוא תעודת־עניות לממשלה. על רקע הבעיות שחומרתה לא נעלמה, כאמור, מעיני ראש־הממשלה.

מחוץ לחיבט האריתמטי הצר, כאן התרגיל הקואליציוני הוא כולו שלילי, בשביל הממשלה והמדינה, בכל זווית ראייה.

מבחינה אריתמטית גדל מספר הקולות המובטחים לממשלה בכנסת מ־61 ל־66 (המערך — 54, מפד"ל (בלי הצעירים — 8, ליע — 4). גם זוהי רק ספירה לחלכה, שכן למעשה, כפי שהוכח בהצבעת הכנסת לאישור הרכב הממשלה, התמונה שונה. במצבים גבוליים, תרתי־משמע, כלל לא מובטחים למערך 54 קולות. הפעם היה זה ח"כ ליובה אליאב שחסר את המשמעות. בפעם הבאה, והיא אולי איננה רחוקה, לפחות ארבעה ח"כים מטעם רפ"י לשעבר, עלולים להימנע, או להצביע נגד הממשלה. הוא הדין ביחס למפד"ל ולליע; בנסיבות מכריעות, מיספר הקולות המובטחים לכאורה לאלה ולאלה, עלול להצטמק. כך או אחרת רוב של 66 הוא אשלייה, ואין שום יסוד להניח כי ממשלה זו, שגדלה בשלושה שרים והפסידה שרה אחת (משמע — הפסד של שלושה קולות בכנסת), תהיה הרבה יותר יציבה מן הממשלה הקודמת.

מבחינה זו יהיה זה ודאי נכון לחזות, כי הקבינט שהוקם השבוע, הוא האחרון לפני עריכת הבחירות הבאות. אם לא תפרוץ מלחמה בחודשים הקרובים, אפשרות שסבירותה מתחזקת בקצב מואץ, בעקבות ראבאט, אזי צריך להניח כי לא יעבור זמן רב עד שתבוא שעת־האמת, למדינה ולממשלה. לא יהיה אז מנוס מעריכת בחירות. על יסוד מה

יצחק רבין

הטכניקה של קיסינג'ר

שראש־הממשלה חזר והבטיח, לא רק למפד"ל, אלא לעם כולו.

מכל מקום, אין להעלות על הדעת כי הממשלה בהרכבה החדש תהיה מסוגלת לנהל משא־ומתן, שהוא עכשיו ממילא היפותטי ביותר, עם המלך חוסיין על עתיד יהודה ושומרון, מבלי שתיפול, עוד בטרם תגיע לשלב של הכרעות טריטוריאליות וביצוען.

גם מבחינה אריתמטית, עם צרוף המפד"ל ועזיבת ר"צ, לא נעשתה הממשלה פחות רופפת, ויותר חזקה. אלא־אם־כן מוכנים להסתפק במליצות חסרות תוכן, ומדברים על ה„ערך הלאומי, המדיני והציבורי" של „הרחבת הממשלה וביצורה". לשון זו, נעדרת כיסוי אמיתי במציאות. נקט, לצערנו, יצחק רבין, בהציגו את ממשלתו החדשה.

שלילי לאין ערוך המאזן של התרגיל הקואליציוני, מן הבחינה המהותית והאישית.

בשמץ ליגלוג אפשר לומר שיצחק רבין הפגין בימים אלה עד כמה היטיב ללמוד את הטכניקה של משא־ומתן מידידו, מזכיר־המדינה המהולל, ד"ר הנרי קיסינג'ר. שר־החוץ האמריקני מפתיע בכל פעם מחדש כשמתברר שהוא אומר ומבטיח לכל צד, על חשבון הצד שכנגד, מה שהצדדים מעוניינים לשמוע ולקבל. רבין למד יפה את המלאכה. למפ"ם הבטיח דבר אחד. למפד"ל אמר דבר אחר. ותוך כך ניסה לתמרן אל תוך אותה הקלחת, בשיטה דומה, את צעירי המפד"ל ואת ר"צ.

בסיס מטושטש

זה מתחיל בסוגיית המשמעת הקואליציונית. כאשר איש אינו יודע עכשיו בבירור ובצורה חד־משמעית, מה מותר למפד"ל, ומה אסור; זה נמשך בשאלת המדיניות המהותית של מדיניות ממשלה זו כלפי עתיד יהודה ושומרון, כאשר העמדה המקובלת בעניין זה על ממשלת רבין, מעורפלת עכשיו יותר מאשר בעבר; וזה כולל, כמובן, את בעיית ההתנחלויות הבלתי־חוקיות; זה מסתיים בנכונות ראש־הממשלה להבטיח לר"צ, על־מנת

שסיעה זו תוסיף לכהן בממשלה, … על הצורך הדחוף לחולל שינויים … הממשלה ומשרדיה … לשמרנותם המוצהרת של שרי … ישנים, באותו העניין עצמו.

אין צורך בראיות מלגלגות כדי … על הקביעה, כי ממשלתו החדשה של … מושתתת על בסיס מטושטש, … גם יחד, מבחינה אריתמטית … לעיל, להצביע על חישוב כלשהו, … מדומה, לטווח קצר. מבחינות … במדיניות חוץ ובטחון … מסתכם רק להספר, שאותותיו — … ותרבה סימני־שאלה, בעיקר …

בתחום האישי החוות איננה … דעת חבריות אשר תהיה כלפי … וחזוני, החוזרים אל ספסלי הממשלה … על כך שתדמיתם בציבור איננה … הכלל לראות בממשלה — … ממשלת גב' מאיר והי"ה דיין … רעננים, יותר ראויים לאמון.

בדלת כמעט אחורית, באמצעות … ומושטשו עקרונות, תוך צפצוף … ב„כסאות", חזרו אל הממשלה … השייכים, בתנועתם ובכלל, … של הנהגת המדינה, … איש איננו צופה מהם ליזמות … להבראת המשק, לטיהור המידות … מר יצחק רפאל, כפי שהוא … מוסיף לממשלת רבין גוון שלא … על רקע הפרשיות האחרונות … רוזנבאום.

יושר ואומץ…

לעומת תוספת זו, מן הבחינה … פרישתה של גב' שולמית אלוני … אחד ומחצית היום. נדמה היה … דווקא היא. עלולה להתפתות … שיל הקואליציוני שלא היה … תיק של ממש והבטחות … שמץ של גנוזה, כי שולמית … האחרון. האשה הנמרצת … על לשונה, הנאבקת בעקביות … השחיתות שחדרה לכל … זכויות האזרח — עלולה … מאד, אילו נכנעה לפשרה … תנועה ציבורית, היא … מתמנה, בניגוד לכל עקרונות … רחיים, לשרה בממשלה … בראש סיעה קטנטונת … לחרום פי כמה למדינה … כפופת־גב, ומשותקת …

זה הדין, ביתר שאת … חבורת זו, המקיימת … לחיפר, כפי שסוברים … את עולמה, במכה אחת … מעמד להפסיד שר … המפד"ל. אין ולא־כלום … לבין היחס כלפי … המפד"ל, מלחמתם על … של ארץ־ישראל השלמה.

מעל ומעבר להיבט זה, … ושאר חבריהם שנכבו … עקרונות לעינו כסאות … עצמו, בלי שום קשר … ציפית שהניעה את צעירי … הממשלה. משום שבציפיות … לב, עתידם הפוליטי … להם, בשוות איזה, … לנה, ולא יפלנו אותה.

רק בלשון המעטה … בדובה, לא חש ריגשי … הממשלה החדשה. העם … יותר טובה, יותר … רחבה. לאור המשבר …

מרבאט אין דרך ישירה לז'נבה

(ס"ז מעמוד 1)

העבדות ההתחלתיות של הערבים לבין מה שהם מוכנים להתם עליו בסופו־של־דבר. בתחילת הסוים דרשו המצרים שיותר להם להציב בגדה המזרחית של התעלה כוח צבאי. בסופו־של־דבר הסתפקו על כמה עשרות טנקים ותותחים. ואפילו הסורים הקיצוניים, שבתחילה דרשו שיוחזר להם מגע משליש רמת־הגולן ועוד שליש יעבור לידי האו"ם — הסתפקו לבסוף על הרבה פחות מכן.

— התעלמנו עד כה מיתר מדינות ערב, מ„מדינות הסירוב" (עיראק ולוב), המתנגדות לכל מגע עם ישראל וולתי מגע־בנשק; מסעודיה. מה המשמעות ויציר משתלבות הן בתמונה?

פרופ' שמיר: מצרים היא המרכז. לנו היא גם הבבנה העיקרית — כי לה חדרויות. אבל בבבהתי עוצמה גלובאלית — הכוח האמיתי הוא פייסל, באירופה, בארה"ב, במזרח־הרחוק — סאדאת אינו אלא מנהיג מקומי שקוע בצרות; אך פייסל שולט על עוצמת בעמדים בינלאומיים. השפעתו היא פונקציה של משקל הנפט וההון שבידיו. שהוא משתמש בהם בצורה נבונה. הוא מאד שמרן וזהיר (וגם קמצן). עיקר הסיוע שלו למצרים, עד כה, הוגבל בעיקר לסיוע הוצאות המלחמה. אבל התקוות שתלה בו סאדאת, להשקעות בכלכלת מצרים, טרם התממשו. הסעודים שלום היום בדומה לאמריקנים. — לפני שהם מאמינים השקעה, הם שולחים משלחת הבודקת את כדאיותו הכלכלית של הפרוייקט. אין הם בפורים כסף. נדמה לי שסעודיה עדיין סובלת מן הטראומה של התקופה, כשעבד נאצר ניהלה נגדה מלחמת־הרסה תעמולתית. וכדי למנוע הישנות תקיפה זו, היא רוצה לקיים את תלות מצרים בה. תלות הנותנת לבצרים „חבל קצר" בלבד.

אחרי מצרים וסעודיה — סוריה. תודות להתעצמותה הצבאית מאז המלחמה ולעובדה שהשיתפה תיונית בבקרה והערבים יחליטו להטיל יהבם על מלחמה נוספת, היא כיום מוקד־כוחות שלישי.

כל השאר — רק במקומות רביעי, חמישי, ששי. קדאפי כמעט שאינו חשוב כלל. ועיראק — בעיקר כמסייעת אפשרית לסוריה בבקרת מלחמה. אפילו כגורם כפריע להסדר — יכולת ההתערבות שלהן מוגבלת. כל עוד אינן מצליחות לגייס גוש גדול יותר של מדינות ערביות.

— לפני ההתכנסות בראבאט הובעו דיעות שמצבו של סאדאת בתוך ארצו נחלש ואם לא ישיג הצלחה בראבאט, הוא עלול לאבד את שלטונו. היש בכך ממש?

גביית המחיר

פרופ' שמיר: אין בכך. שערב הוועידה היה מעמדו חלש מאשר בתקופה שלאחר תום מלחמת יום הכיפורים. אבל עדיין היה איתן לאין ערוך מאשר ערב המלחמה, אז היה שליט חסר אמינות בחברה מעורערת, בהתקיות בזוז ביקורת חריפה. כיום יש לו בעיות, שבחלקן הן תוצאה מהניצחון

סיום המלחמה בדרך שנראית … פתח שכתוצאה לנתשול של ציפיה … לליברליזציה במ„דרך" ופוליטית … במצב הכלכלי תודות לסיוע … ותקוות אלו לא התממשו. … איננה כזו שתסכן את מעמדו. … כרגע ודאי קשורים בכך. … סינג'ר, תיגבר האכזבה … עולם הערבי בכלל.

לכך מייחלים הרוסים. … קיסינג'ר אכן תיכשל, … — הן כדי לקבל סיוע … — ואז יבצו ממנו את … החוץ מאחמי במוסקבה … כי הוא נדהם מתקפות … אנשי־ציהוד העלו מן … הרוסי — מצרי מ־1972 … בצרית להנהיג „מישטר … את הארץ לכוציאליזם" … את מצרים בפני השקעות … במדיניות הפנימית. … חוזת שמצרים מתחייבת … שיקה עם ברית"מ — … בדיניותו עם קיסינג'ר … התפקיד של מלכדת … עיראק ואולייר) — … ובנה על ציר מצרים — … אם יאלץ סאדאת ל… נראה שהחזרות היום …

זו דעתי

אהרן שמיר

להיפגש עם ערפאת!

אני מצדד בהסכמה ישראלית לשיחות עם יאסר ערפאת. נכון, הוא ראש כנופיית־מרצחים וידיו מגואלות בדם יהודי. אבל אם נתעלם לרגע מן השקר המוסכם, המלווה את האנושות מקדמת־דנא, שרצח לגיטימי הוא רק רצח מיליונים, רבבות או אלפים בשדה־קרב, הרי שסאדאת ואסד הם רוצחים לא קטנים מערפאת.

שליטי מצרים וסוריה גרמו רק לפני שנה לטבח רבים מטובי בנינו. האם הכריז מישהו, או אפילו חשב בליבו, שאיתם לא נשב לעולם, איתם לא נסכים לשוחח? הרי איתם מוכנים אנו להיפגש בכל עת ובכל מקום שהם יסכימו עליו. מדוע לא עם ערפאת?

• • •

מדיניות הינה הדבר הגמיש ביותר והמזוייף ביותר שהמציאה החברות האנושית; וכשם שבעולם כולו תלויות תמורות ותנודות ברעיונות מדיניים, צריכה אף ישראל להסתגל למישחק־פוליטי זה. ולנסות לתמרן בתבונה את מהלכיה בהתאם לכללים שמישחק זה מכתיב.

העולם נתון עתה באנדרולמוסיה מדינית וכלכלית, כשאת מהלכיה מכתיבים, לצערנו ולחוסר מזלנו, אילי־הנפט הערביים.

העלאת מחירי הנפט והאיומים להפסקת הזרמתו עירערו את כלכלת מדינות העולם המערבי. בידי המדינות מפיקות הנפט נצטברו רבבות מיליארדים של דולארים פנויים, שהן תהיינה מוכנות להלוותם, או להשקיעם במדינות הזקוקות למטבע זר, אולם, שבתמורה לסיוע כזה ייפתח בעולם מירוץ־התרפסות בפני בעלי־ההון.

מירוץ־התרפסות זה הוא שגרם — דווקא עתה ולא לפני שנתיים, שלוש או עשר — להצבעה באו"ם בעד הכרה באש"ף כנציג הפלשתינאים.

אנחנו נוהגים להפטיר בזילזול „או"ם — שמו"ם. אין ערך להחלטות האירגון הבינלאומי". יתכן שבאמת אין ערך. אבל בעולם מעורער זה, כשהכל מודאגים יותר אם יהיה חם או קר בחורף הקרוב מאשר מגורל מדינת־ישראל, גדל הערך של דעת־הקהל הבינלאומית, וישראל אינה יכולה להרשות לעצמה לזלזל בה. לא שהיא צריכה להרים את ידיה ולהיכנע לגורל הכוח, אבל אין היא יכולה להמשיך ולנהל מדיניות קפואה.

• • •

בעולם בו אנו חיים, המלא שקרים מוסכמים, מדיניות ערמומית אינה פגם לפגם. להיפך: ככל שהמדיניות ערמומית יותר, כן עולה ערכו וכבודו של המנהל אותה.

המדיניות הישראלית נראית — כלפי חוץ, על־כל־פנים — כחסרת תכססנות, ערמומיות, או מיני סממנים אחרים, המקובלים בתורת המדיניות כלגיטימיים ומסוקחים.

לאחר ההכרה באש"ף כנציג הבלעדי של הפלשתינאים באו"ם; לאחר קבלת נציגו לאירגון־התעופה הבינלאומי; לאחר ההכרה שזכה לה בוועידת־הפסגה הערבית ברבאט, חרף התנגדותו של חוסיין, שנאלץ לוותר עליה בסופו של דבר — יש להניח שבעתיד הקרוב תוקם ממשלה פלשתינאית גולה, שתוכר אף היא על־ידי האו"ם. לרשות ממשלה כזאת, בתמיכה כספית לא בלתי מבוטלת מצד מדינות הנפט, יעמדו אמצעים בלתי־מוגבלים „לעבוד" על דעת־הקהל בעולם. עד שכעבור זמן לא רב ישכח העולם מהו מקורה של ממשלה זו וכל קריאות־הגנאי, שתרעיף עליה ישראל יפלו על אוזניים אטומות.

• • •

במישחק הדיפלומאטי יהא זה מעשה מחוכם, שיתקבל כמחווה של שלום לפחות בעיני חלק מדעת־הקהל העולמית, אם יכריז ראש ממשלת־ישראל, בהקדם האפשרי, עוד לפני ש„הממשלה הפלשתינאית הגולה" תתארגן כהלכה, כי בהתחשב עם מצוקת העולם, מוכנת ישראל לשגר נציג בכיר לפגישה עם יאסר ערפאת לשיחות־הבהרה.

בשיחות אלה, כך יוכרז מראש, יברר הנציג הישראלי אם מוכן אירגונו של ערפאת להכריז שהוא מסתלק מדרך הטירור ומוכן לנהל מו"מ כדי־ניים ישירים עם ישראל על פתרון בעיית הפלשתינאים.

נציגנו, כך יובהר בהודעת־ההסכמה להיפגש עם ראש אש"ף, יברר באותה פגישה מיוחדת אם במסגרת הסדר בעיית הפלשתינאים, יהיו הם מוכנים לחיות בשלום עם ישראל, עם גבולים פתוחים ובכלכלה דו־לאומית, או שבכוונתם להקים מדינה עויינת, שתשאף לחסל את קיומה של ישראל.

סיכוי סביר הוא שגישה ישראלית כזאת תתקבל באהדה בעולם.

לעומת זאת, קלושים הסיכויים ש„ממשלת אש"ף" תרים את הכפפה שנטיל לעברה.

ואם, בכל־זאת, יתחולל הנס — נשב ונשוחח עם ערפאת. אם לאו — נגיע באוזני העולם את צערנו: אין בידינו אמצעים להכריח את מדינות ערב להשלים עם קיומנו. אבל, האם מצפה העולם מאיתנו שבמו ידינו נסייע לתקוע בתוך ליבנו מדינה חדשה, שאינה מוכנה לקיים איתנו יחסי שכנות טובה ומוסיפה לדגול בחיסולנו?

על מות לבן

„שירים" — ספרו החדש של נתן יונתן

מאת הלל ברזל

נתן יונתן: שירים, הוצאת ספרית-פועלים, תשל"ה.

מכל קובצי שיריו צירף נתן יונתן זר-שירים, שיהא הולם את זכר בנו ליאור, שנפל במלחמת יום-הכיפורים. נוספו גם שירים חדשים, ששובצו באסופה החדשה כשהם משתלבים באווירתו המיוחדת. אין זה הספר הראשון המוקדש לליאור. „שבילי עפר, אשר אהבנו" הוקדש „לצפירה ולליאור האהובים". „שירים לאורך החוף" הוקדש לצפירה. וכהופיע המהדורה השלישית בתשל"ד היא הוקדשה לזכרו של ליאור, גם את האסופה „שירים בערוב היום" ואוסף הרשימות „עד סוף הקיץ האינדיאני" הקדיש האב לרעייתו ולילדיו. אולם הפעם מדובר בבן שנפל ובהקדשה שהדריכה את טעמו ואת שיקוליו של המשורר בבואו אל הקורא עם מסכת, שישן וחדש משמשים בה יחדיו.

לכאורה, נטל על עצמו המשורר סיכון בהצגת אסופה בלתי-אחידה במתווה, כשכל כוונתו להדגיש בעיני קוראיו את העיקר היחיד והמיוחד: שיהא הספר זיכרון ראוי להולך. ואכן, יש בספר שירים מן העידן האלתרמני המובהק של שירת נתן יונתן, שבו מגיעים לכלל קירבה, עד לגבול הסכנה של אובדן הזהות העצמית. שירי נתן תאחה, ההולכים מתוך קבלה מודעת ולא-מודעת אחרי שירי נתן האחר. כזהו, למשל, השיר „קינה על מות אחינו" (עמ' 14-15), שהרי „שיר עשרה אחים" נשמעים בבתיו. ומצויים לעומתם שירים רבים אחרים, שבהם מתגלה נתן יונתן המאוחר, הדוחה לעיתים מזומנות את הבית המהוקצע, את הטורים המקבילים, את החריזה המבריקה והשנונה, את המיקצב המהפנט בקביעותו, ומעדיף את השיר המתמשך, כולו או בחלקים ממנו, בלא סימני-פיסוק, ומופיע, מן הצד החיצוני, כגוש-מלים בלתי-מהוקצע. יתירה מזו: האוסף החדש מתחלק לשלוש אסופות-מישנה, רק הראשונה קרויה „ליאור", ובכך מוכפלת ומודגשת ההקדשה המכתירה את האוסף כולו. השנייה והשלישית קרויות „והכסף הופך לילה" ו„אבנים בהשכח". בעוד שהשירים הראשונים פונים באמצעים שונים כמו מוטיבים של מוות וקינה, או מתוך היותם קשורים בליאור החי, לדיוקן הבן — באים האחרים ומוסיפים את החוליות המשפחתיות האחרות. חטיבת השירים „והכסף הופך לילה" מתלכדת מסביב לדמות אשת ואחד השירים מוקדש לצפירה. החטיבה „אבנים בהשכח" כוללת את השירים „יונתן אביב" ואת השיר המסיים „שאגמור", המוקדש לבן השני, זיו. כך מוחזרים לקובץ שבליבו הדיוקן האחד, דיוקנאות שליוותו בהיותו בחיים: אם, אב וזיו.

שינוי ושמירת הישן

אוסף-השירים שלפנינו מתבלט ביופיו, שהוא יפי הכאב הצרוף והמזוקק, חברו בו הארמוניה של צליל וחרוז, מיקצב ותמונה. השירים נשענים על רובד רוחני עשיר, המלכד אותם להוויה שכל כולה תרבות של ידיעה והמצאצות במהותם של קנייני רוח. השירים נסמכים לבלדה („כמו בלדה", עמ' 9), לאלגיה („אלגיה", עמ' 37), לסונטה („סונטה", עמ' 37). הם מתקשרים ביודעין לנוסח פיוטו של רבי יהודה הלוי („אהבה במנגינת הלוי", עמ' 10) ולנוסחם של משוררים קלאסיקונים וצעירים. השירים מוצבים על יסודות מן המיתוס היווני, במיוחד מסע אודיסיאוס ומלחמת טרויה, והם נוטלים שמע של דמויות וניבים מן התנ"ך. כל אלה אינם מבטלים את הסגוליות העצמית של שירי נתן יונתן, אלא מקנים להם עושר פנימי; שכן מכל האלמנטים האמורים עושה המשורר מעשה-צורף: זיקוק ועידון, תוספות של רכות ונוי. יש בשירים מבהירותו של הקיץ, שהוא מצמית אבל בעיקר מאיר. ומן המוות, ההופך לאור מבלי שתשטשש מהותו המצלה.

פעמים שהשינוי הקל בשיר משיג את המטרה. השיר „שני אלונים" הופיע תחילה בקובץ „שירים לאורך החוף" בליווי כותרת-מישנה בסוגריים: „זמר". תידהוד בי זמירות מן המסורת של שיר-העם הרוסי. עתה נמחקה המלה „זמר", ובמקומה נרשם: „לזכר אמנון, חבר של ליאור". וכמה משמעות בלווית, לאחר השינוי, לבית הבא: „את האחד הרעם / סעם הכה צמרת / גזע אחיו קרוע / באו בו איש ורוח".

פעמים נדרשת ההשמטה. „קינה על מות אחינו" מופיעה ב„שבילי עפר" בציון ההקדשה „לנשמת אריה רעי". וכן מצויה בו מובאה מתוך „קים" לקיפלינג. היעדרותן של אלה בקובץ החדש הייתה מפרידה את מימד הריבוי, ומוציאה את הכתוב אל מחוץ לדיוקנאות שחברו בו יחדיו לאבל, לחיים ולשותפות-גורל. מן השיר בנוסחו הראשון הושמטו, איפוא, שני בתים שנזכרים בהם „כבשי הצמר" ו„הילה של אושר". אלה היו טורים סטייה מהאווירה שבה מתייחד הקובץ החדש. מה „אלגיה", שהופיעה ב„שבילי עפר", נידחו הטורים: „לדרום נפליגה, אחא, / אל איי האלמוגים, / עד מחר, במות הלילה, / עם טיעה של דייגים". טורים אלה במקור מכניסים הלך-רוח של פיומון קליל, שאינו יאה לאלגיה בסביבתה החדשה. מאלפת לא פחות היא מחיקת הטורים: „יהודים באין מולדת, / כבר ביכו הרבה נוסים — / דוממה ספינה זיהורת / בגלים העייפים". בנוסח הישן העניק האיזכור של היהודים מעמד אקטואלי לשיר, שהלם את זמן בואן של ספינות-מעפילים לחופי הארץ. הבית המסיים משותף לשתי הגירסאות: „לבכות כוכים עם ערב, / ארובות-עשן ככות, / כשספינות הולכות הימה, חן אינן שבות..." בגירסה הקודמת מתקשר הסיום לדמות היהודים בספינה. ועולה על הדעת גורל הספינות שלא זכו להגיע לחוף-המיבטחים. ההיסטוריה היהודית היא מקור האסוציאציות של הכתוב. בגירסה החדשה מתעמקת האוניברסאליות, השיר נושא את חותמה של אלגיה, שהיא מעל לזמן ולמקום מחד גיסא, ומתקשרת לאבל היתום, במות ליאור, מאידך גיסא: „נכאים כבוא השמש, דכי גלים, קינת ארם, / רוזח-ערב לה נותן במיתרי מיפרש נרדם".

נשמע כאן קולה של קינה היאת לכל אדם, שנצחיותה דומה לנצח קולם של גלי הים ולתוגת השקיעה החוזרת בכל ערב. דווקא ההכללה וניתוק הקשר לדברי-הימים של היהודים מוליכים להתקשרות הספציפית: נכאים של אב ואם, ספינה הולכת ולא שבת כגורל הבן.

דיאלוג רגשי עמוק

ברוב המכריע של השירים לא נזקק כלל נתן יונתן לשינויים. לא משום ששיריו היו מעין נבואת-כבי לקראת הבאות, אלא משום שנמצגה בהם ראות בוחנת של החיים ושל הנוטים במורכבותם: אור וצל, שבור ושלם, עוף חי וכלה וים נצחי. וכן משום ששירתו ידעה דימויים, שכוחם יפה לכל התמורות ומשום שהובחנה בה הסתות של אהבת אב („רציתי טפשון שלי, רק אותך, אבשלום" — „עוד שיר על אבשלום", עמ' 13; השיר מופיע גם בקובץ „שירים בערוב היום").

אילו היינו פונים אל לשון המזרח הגלויה, שתגלה את סוד יכולתם של שיריו לגבור על מרחקי זמן ולהפוך את הדברים שהוקדשו לחי למומור-קינה למת, היא היתה מפנה אותנו למלה „אהבה". מלה זו מופיעה בשיר החדש, הפותח את הקובץ, ומשמש לו מורה-דרך: „ואז כשנתכסת / עם החולות בחושך / וספר הדברים / בחושך יתכסה, / תגידי לי מלים / יפות מכבי ואושר; / הוא כנראה אהב / אותי, האיש הזה".

בסימן האהבה עומדים שיריו של האב על הבן: „אכן, תמימים היו בתיו של המומור, אך אהבון כלבבם, ילדי ליאור" (עמ' 23). אבל בלשונו הסמויה של השיר אנו לומדים להכיר, כי עניין לנו בשירה בעלת סגוליות דיאלוגיות, שאהבתה איננה נרקיסית. אף משפחתית צרה, אלא מתפשטת לעברם של שיח ונוף, גיבורי מיתוס יווני וגיבורי תנ"ך. בכוחה של סגוליות זו יכול „חאני השר" לשים עצמו במקום האשה ולמרק חטאיים שלה. במקום שידבר בשפת המקנא, הגבר (ראה השיר „אותך, אותי שוכחת", עמ' 44-45). בכוחה מתלכדים במתנוריות-נצח של צמיחה וכמישה ענונית-השנה עם ארבעת הדיוקנאות של יוסף שטרוף מורף, של יותם הבודד, של סיסרא המובס ושל יונתן הנופל, ליבה של קינת דוד („יונתן אביב", עמ' 68-69). הדיאלוג הרגשי העמוק הוא מקור כוחה של שירה, שחברו בה צניעות ועושר, והוא גורם לה להתעלות בעת משבר. הוא מלכדה בתוך תבנית מקובצת חדשה, ההופכת את אורו של המקונן (ליאור), את זיוו וחשכתו („אבנים בהשכח" שהם מוות ומציבה), את שערת-תכסף של האשה, המבשרת גם היא אור ומוות („והכסף הופך לילה") לאחדות פיוטית אחת.

*

תיקון טעות

במאמרו של הלל ברזל „קינותיו המתוקות של יהודה עמיחי", שנתפרסם ביום ו' שעבר, הושמטה בטעות מן הקטע המסיים הציטטה הבאה: „לויה בהר-ציון; ארון מתים / נישא, מתנודד, כקש קטן / על תהלוכה נמלים שחורות", מתוך „שירי ארץ ציון וירושלים". מובאה זו באה להדגים את האמור: „הוא ימצא בהם את הדימוי הורבית, מוכנות עולם ומלואו בתמונה אחת, ומעתיק לתוכו — לבן ושחור, אדם ורמש, נמצאות (ר' שדיוקו) ואיצות בתמונה אחת".

רחבת הי"א קומות על עמודים

מאת מיכאל קון, אדריכל

תל-אביב נתברכה באחרונה בכיכר חדשה — „רחבת הי"א". עיר זו ענייה כל-כך בחללים עירוניים, בסימני נוף-עירוני ובאנדרטאות, עד כי יש רצון לברך מבלי לבקר. אולם אנדרטאות וכיכרות אינן מעשים תכליתיים כמעשה הנדסה: הם מכוונים לבטא יחס לנושא בעל משמעות ציבורית. עיקר תכליתן היא לעורר רגשות ורחשים אצל כל אזרח, ובכך ללכד את הפרטים הרבים לחוויה קולקטיבית.

איני סבור שמישהו מוסמך לדבר בשם הציבור, מה גם שבציבור תהיינה, כרגיל, דעות ותגובות שונות על טיב היצירה ועל אופייה ומשמעותה. דעתי שלי — מן ההכרח שתהיה דעת-יחיד, סובייקטיבית, שאינה מחייבת איש זולתי. יחד עם זאת, אפשר לבחון את היצירה גם בחינות יותר אובייקטיביות, לפחות בחלקן.

פסל מרשים

יחסם של קובעי הדברים מבוטא כבר בשם: „רחבת הי"א". רחבה ולא כיכר. יש בשם משום הפחתת חשיבות הכיכר. ואומנם המיקום לא הוכתב על-ידי כל שיקול אדריכלי ועירוני: פשוט נמצאה חלקת-אדמה בקרן הרחובות וייצמן ובארי, שנותרה לאחר שהפקיעו מגן בית-החולים שטח לבנייה בתי-דירות מסוארים. בכך נגזר על הכיכר שהרקע שלה יהיה בית-מגורים אנטיפאטי למדי, בן י"א קומות על עמודים, תפונה אליה במירפסות-המיטבח שלו, המעוטרות במגבות ובכביסים. כשאני אומר רקע, אני מתכוון למראה הכיכר (או הרחבה) מרחוב וייצמן, שהוא עורק-תנועה חשוב ושהתנועה בו זורמת במהירות, בתנועה מהירה, מתוך כלי-הרכב. אין הכיכר נתפסת כלל ואינה נראית לעין. מה שרואים לכל היותר הוא חלקו העליון של הפסל המוצב במרכזה.

עשוי להימצא מי שיטען, שהכל מכוון לא לצופים החולפים על פני המקום בנסיעה, כי אם לתושבי הסביבה, שיבואו וישהו ברחבה ויהיו נענים לצורתה ולצורת הפסל. אולם הרחבה נועדה להנציח י"א חללים של עם ישראל כולו, אין היא גינה שכונתית, אלא כיכר עירונית. חובת היה על מעצביה להביא בחשבון את צורכי הראייה של זמננו — ראיית חללים ועצמים מתוך רכב נוסע. אין היצירה עומדת כלל במיבחן זה, היא אינה עומדת גם במיבחן האופי והעקרונות של עיצוב הרחבה עצמה.

הרחבה כולה סובבת סביב הפסל הגדול והמרשים של הפסל אלי אילן. כשלעצמו זהו פסל בעל עוצמה הבעתית רבה, שאינה יכולה להשאיר את הצופה אדיש. איני מתכוון בכך להסכמה מלאה לכל פרטיו ולדרך העיצוב שלו. אני מתכוון לכך שהצופה המוכן לחוויה — ימצא עצמו טבול בה בעומדו בפני הפסל, עד כי תיעלם אצלו הנטייה לניתוח ולביקורת. יש בו כוח סוחף ומטלטל, והדינאמיות הבעתית עשירה, המתחדשת עם סקירתו תוך כדי הליכה סביבו. איני בטוח אם הוא יכול לעמוד במיבחן ניתוח פדנטי של עיצוב חלקיו והקומפוזיציה שלהם מבחינה פיסולית גרידא; אך נדמה לי שלא זה המיבחן החשוב לפסל כזה.

משום-מה מזכיר לי הפסל את פיסלו המפורסם של זדקין ברוטרדם. אני זוכר את הליכתי סביבו שוב ושוב, כשאני מרותק לחלוטין לזעקתו האילמת, לשלמוחו המשוסעת, לנפילתו שהיא בעת ובעונה אחת קימה שבזעם, להושטת-הידיים שלו כלפי שמיים באימה ובאיום. מה איכפת לי שיש בו פגם חמור של עיצוב, שלמען יציבותו נתוסף לו איזה עמוד דמוי גזע-עץ. החומץ בו! אני זוכר היטב גם את סביבתו, הרקע — הנהר הרחב, העמוס אוניות, השמיים מעל וסביב הפסל, ומלבד זה — רק שטח מרוצף ורחב לתנועה ככל שתרצה. שום תוספת, קישוט, מיסגרת, נטיעות ואורנמנט בריצוף, הנהר, השמיים ומצד שני כל העיר ההומה. מתי ראיתיו לאחרונה? ב-1958? ואולי ב-1962? כאילו אתמול.

אור מסנוור

לעומת זאת, מעוטר הפסל של אילן שפע עיטורים, רובם מיותרים, מפריעים, ואפילו כשלעצמם וולגאריים למדי. הוא מוקף עיגול מושלם, העשוי כספסל, מעין הזמנה להתיישב סביבו ולהביט בו. והרי זה בדיוק מה שאין להציע, כי ראיית הפסל אפשרית רק בתנועה סביבה, ולא בישיבה מולו. סביב הפסל העיגולי — רחבה מרוצפת, המעוטרת באורנמנט, ריצוף גיאומטרי נאה למדי, אך מיותר לחלוטין, מפני שהוא מסיח את הדעת מן העיקר והופך את הרקע האופקי לנושא דינאמי בפני עצמו.

אך כל זאת — כאין וכאפס לעומת קירות הבטון המחורץ, הערוכים סביב בקשתות ובעקומות בלתי-משמעותיות, והמצריכות עיקוב ועיון כדי להבין מה כוונתן. אילו, לפחות, היו ספסלים במיפרצי הקשתות הללו, כדי לשבת ולהביט מרחוק על הפסל ועל תנועת האנשים סביבו — כחזה דינאמי, שאפשר לחזות בו זמן ממושך; אך הקירות — עקומים, ודריציהם קפריזיים וקטנוניים, בניגוד משווע לעוצמה ההרואית של הפסל, לכך גם הנטיעות סביב, לפי „מיטב" המסורת של משתלות ללא הבחנה, צורה ומשמעות. נימצאו שם עצים לא לצל ואף לא לרקע — סתם בעיטור שירותי ובצורה המוקדה על היעדר כל רעיון ומשמעות צורניים.

פסלו של אלי אילן ברחבת הי"א בתל-אביב. ברקע — הבניינים של המרכז הרפואי החדש, ובית-המגורים בן י"א

הוולגאריות וחוסר הידע בולטים במיוחד בתאורה: הקירות מוארים בכתמי-אור חריפים ומפוזרים על-ידי מנורות דמויות פנסי-אוניות, הקבועות בקופסאות-פח נעדרות כל עיצוב. חלוקת האור מיקרית ושרירותית, ובמקום לדובב את הפסל ואת סביבתו בהדגשת תכונותיהם — מטשטש האור את הכל והופך אותו לבליל חסר-צורה. הבורות בתורת התאורה בולטת גם בכך שהמנורות מסנוורות את עיני המבקר, כאילו כדי למנוע ממנו מלראות את ה-

מוצג לראייה, אך גם זה לא... רת התל-אביבית: בניין... התרבות עשוייה התאורה... רונות הסינוור, וכן גם... של היכל-התרבות, של... התיאטרון הקאמרי ובכיכר...

בסיכום, דעתי על המ... יצירה מרשימה של פיסול... יצירה אדריכלית חסרת... מקצועי.

משה שפריר

גיל השיבה הוא גם גיל השיבה

„הַחַיִּים הֵם תַּהֲלִיךְ בִּלְתִּי-הָפִיךְ,
אֶלָּא אִם-כֵּן נַצְלִיחַ לַעֲצֹר אֶת
גָּדוֹל מְמַדֵּי הָאֶנְטְרוֹפְּיָה,
שֶׁהִיא דַּרְגַּת חֹסֶר הַסֵּדֶר בָּעוֹלָם".
פריסטלי

הַשָּׁנִים בּוֹנוֹת בָּנוּ גַּם אֶת מִדַּת הָרַחֲמִים;
חֳמָרִים רַדְיוֹאַקְטִיבִיִּים קוֹרְנִים תָּמִיד וּמִתְפָּרְקִים;
כָּל-אָדָם הוֹלֵךְ לְעוֹלָמוֹ, וְעוֹלָמוֹ הוֹלֵךְ עִמּוֹ —
הַלְוַאי חַיָּב לְהַגִּיעַ לְמָחוֹז חֶפְצוֹ.

הַשָּׁנִים בּוֹנוֹת אֶת זִכְרוֹנֵנוּ כֶּחָלָל הָרֵיק;
הַחֹמֶר הַמִּתְפָּרֵק הוֹפֵךְ לְחֹמֶר אַחֵר שֶׁמִּתְפָּרֵק;
לְכָל-אָדָם אִמּוֹ שֶׁלּוֹ וּמוֹחוֹ שֶׁלּוֹ, שֶׁגָּדַל עִמּוֹ, —
הַלְוַאי עוֹד לֹא הִגִּיעַ לְמָחוֹז חֶפְצוֹ.

זִכְרוֹנֵנוּ נִבְנֶה, לְבַד אַחַר לְבַד, לְאַט;
הַחֹמֶר בְּ„מַחֲצִית חַיָּיו" כְּבָר נִגְרַע מִמַּחֲצִית כַּמּוּתוֹ;
כָּל-אִישׁ בְּאֶמְצַע שְׁנוֹתָיו כְּבָר הִגִּיעַ לְמַחֲצִית מוֹחוֹ, —
הַלְוַאי עוֹמֵד לְהַגִּיעַ לְמָחוֹז חֶפְצוֹ.

זִכְרוֹנֵנוּ עוֹשֶׂה אַט-אַט אֶת מֵמַד הַזְּמַן;
חֹק שִׁמּוּר הַחֹמֶר בְּיִקּוּם — מְקַיֵּם גַּם כָּאן;
גִּיל הַשֵּׁיבָה הוּא גַּם גִּיל הַשִּׁיבָה. —
לַלְוַאי נַעֲלֶה-נָּא, בַּדֶּרֶךְ חֲזָרָה.

מינעד

אַתָּה אֲשֶׁר הִתְחַלְתָּ מִן הַשְּׁתָלוֹת הַמְּכִינוֹת,
מִתּוֹךְ בִּיצִית שְׁתוּלָה בְּרֶחֶם אֵם,
מִכֹּחַ הַפִּרְיוֹן שֶׁל זַרְעוֹן קְטַנְטַן —
הָיִיתָ תִּינוֹק, שֶׁהָיָה לְיֶלֶד, שֶׁהָיָה
לְנַעַר, שֶׁהָיָה לְאִישׁ, שֶׁהָיָה מוּכָן וּמְזֻמָּן
לָבוֹא אֶל אִשָּׁה, לִהְיוֹת לְאָב, לִהְיוֹת לְסָב
לִנְגֹּעַ יוֹם אֶחָד, לִהְיוֹת מְטֻמָּן...

אַתָּה שֶׁבָּאתָ לָעוֹלָם מִפְּנֵי אַהֲבָתָם
שֶׁל אָב וָאֵם — תְּחִלָּתְךָ גַּם אַתָּה
גּוֹשֶׁם בִּצְעָקָה; וּכְמוֹ כָּל אָדָם,
שְׁנֵי אֵי-פַּעַם בָּעוֹלָם.
עָשִׂיתָ גַּם אַתָּה בַּדֶּרֶךְ הַזֹּאת,
מְמוּשֶׁכֶת הַלֵּדָה אֶל תּוֹךְ סֵבֶל הַנְּדוּדָה,
עַד יוֹם בּוֹאֲךָ מֵעֵמֶק הַבָּכָא
אֶל הַר הַמְּנוּחוֹת...

...אַתָּה תָּמִיד שׁוֹאֵל, לֵאמֹר:
מֵאַיִן בָּאתִי וְעַד אָנָה אָבוֹא?
מֵאַיִן וְעַד;
מִכָּאן.

כאילו המימד החסר הזה, עבר לכוח

מאת אהוד בן-עזר

אישית

...לכל מעיניו נחשב לשינוי דראסטי במצבה של ישראל וביכולתה ...תה, ולא כן. ה„מחדל" לא היה שינוי מצב, אלא חישוף מצב, הוא ...היכולות האמיתי בינינו לבין הערבים, יחס אשר לפני כן לא תמיד ...ת בו, או התגברנו עליו באמצעות תכסיסים ותושייה, אשר למזלנו כמעט ...או, אך יכלו גם שלא להצליח.

...המצב לא השתנה בהרבה. ומי שהאמין, ומי שמאמין רק בכוח ...לוותאש כשהוא נתקל בכוח חזק ממנו.

...שחורות, רק שחורות, ומנבא שתפרוץ מלחמה — עלול מאוד לצדוק. ...אין בו כדי להועיל הרבה — לעומת השאננות, הגאווה („הערבים ...שתו ו"), והעיוורון, אשר שררו לפני מלחמת יום-הכיפורים, והלקח ...— בקירבנו. שהרי גם אם שומעים לאזהרת היום-יומית, אי-אפשר ...בפאה-אחת במשך 365 ימי השנה. צדקתו של רואה-השחורות המקצועי ...של מי שצועק תמיד: „אש! אש!" — וצודק תמיד כאשר פורצת שריפה.

...השחורות קיימת נטייה מסוכנת בציבור, בייחוד לאחר שהתפטרה ...„מחדל", לעבור לסדר-היום ולא לראות עד כמה מצבנו גרוע. קיימת ...לראות את עצמנו עדיין באור הניצחון הגדול של מלחמת-ששת-הימים, ...שאיפה כמוסה לחזור עליו ב„סיבוב נוסף", כדי „להראות לערבים". ...כיוונה — הן התוקפני והן ה„בת-יענתי" — זקוקה להתהליך של השכחת ...והאימה של מלחמת יום-הכיפורים.

נטייה זו היא, מצד אחד, עיוורון. אך אסור לזלזל בה כליל. היא מבטאת גם את השאיפה להמשכת החיים הנורמאליים, בכל מחיר, למרות האימה שמסביב. בלי נטייה זו לשכוח חיינו שוקעים כולנו בייאוש ומתאבדים. לכן, הדרך היחידה, והקשה מאוד, היא לנסות להמשיך לחיות חיים כמו-סכיזופרניים של אומה שלימה, מתוך ידיעה ברורה שאין ברירה אחרת. לדעת, מצד אחד, את מלוא האימה של מצבנו הבסיסי (אשר לא „מחדל" זה או אחר שינה אותו או הביא אליו), ולהיות נכונים אפילו לסכנת כליון (ואין ...בצוד כך וכך מיליוני ערבים ייחלו לאבדון יחד עימנו). ועם זאת לא ...חה ההוהירות, ההסתגלות, הערמומיות והתבונה, כדי להרוויח זמן מבחינה ...וצבאית, ומצד שני, לדעת גם לשכוח את כל הסכנות הללו, כדי שלא ...החיים היום-יומיים, חיי משפחה, גידול ילדים, אהבה, תחרות מקצועית ...להיים טובים ושקטים במידת האפשר, חיים אנוכיים במובנם הנעלה, ...שהגשמתו העצמית הנילאה של כל פרט ופרט היא גם תרומתו הטובה ...כלל.

...לא נתגבר על הערבים בכוחנו בלבד, אלא אם כן הם עצמם יתפוררו. ...החשבונם הגיאופוליטית והכלכלית עקב נסיבות חדשות. לכן טעות נוראה ...שמלחמה נוספת, אפילו ננצח בה — תשנה במשהו את מצבנו הבסיסי.

...נהיה מוכרחים לצאת למלחמה רגע לפני שהערבים ידחפונו לכך פעם ...האחריות הנוראה והכבדה, המוטלת על מנהיגותה של ישראל בימים אלה ...קרובות, היא לדעת את הרגע המדוייק, בו עלינו לצאת למלחמה נוספת — ...להושיב את מצבנו בניצחון, אלא כדי למנוע מן הערבים להכתיב לנו את ...של מלחמה נוספת, וכל זמן שרגע לפני אותו רגע יירתעו הערבים — ...פריצתה של המלחמה הבאה.

*

...אין הספרות הצברית הנכתבת בארץ, ובייחוד לאחר מלחמת יום-הכיפורים. ...שאלות אלה? והאם מתפקידה הוא לשקפן ולהציע פתרונות או דרכי-מחשבה

...בתחום הספרות כעין התרוצצות בין מיספר מגמות מנוגדות: ...סור, התביעה, החיצוניות או הפנימיות, ההרגשה — שצריך לבטא כל מה ...לנו במלחמה.

...הפחד להיות אקטואלי מדי ביצירה הספרותית. הקושי להתחרות בעתור ...של מעיפיה: חדשות ופובליציסטיקה. להתחרות בספרי העתונאים והפרשנים ...ההרגשה של הסופר שכל מה שיוצא מתחת ידו ונושא חותם מיידי ...— הוא שמתיישן במהרה, כמעט כעתון של יום אתמול. החשש להידמות ...לאר בארץ ש„כיסה" ברומאן את המלחמה האחרונה — דן בן-אמוץ. ההרגשה ...כעתון אשר להגיע מהר יותר ליותר אנשים קוראים. לומר את דעתך ...ואילו הספרות — זו נעשתה עניין לחוקרי-ספרות בלבד, אין לה השפעה ...ים, ובוודאי שלא „בתוך החיים הפוליטיים והציבוריים". לספרים מסויימים ...השפעה שולית, קצת פירסומית, באמצעי-התיקשורת, בתוך קצף אינטלקטואלי ...ים העכורים של המציאות. אבל לספרים מתחום הספרות היפה, רומאנים, ...שירים — אין כל השפעה.

...ההרגשה של הסופר כי יצירות-אמת מבשילות לאט, ואולי גם מעט, ולאחר ...— וכזה כוחן. ועם זאת, קשה, קשה מאוד, להתרכז בכתיבה מרוחקת מן ...הישראלית, אפילו, ואולי דווקא אם נושאה הוא המציאות הישראלית — ...את חיי היום-יום הישראליים.

...אגדה המדהימה שטרם נתפרסם שום רומאן או סיפור בעל ערך של סופר, ...של בתוך מלחמת יום-הכיפורים, ואשר בא לזעוק, לבטא אמת חדשה, ...אישונית, לא בצורה ולא בתוכן. את המלחמה האחרונה עדיין „ביטאו" ...שרי דור תש"ח שיווו ללוחמים — ס. יזהר, חיים גורי, חנוך ברטוב. הם ...על חוויית ה„אנחנו", על פגישת דור עם דור, על ה„עם" וה„מלחמה", ...מתנים, לפחות לא ברשימותיהם ובמאמריהם בעתונים מאז, מבע לגורלו ...היחיד צריך לצעוק את דבריו מתוך חייו, מתוך תקופתו ודורו, ולא ...של לגורלות ולדורות אחרים.

...רי מלחמת-ששת-הימים חל זעזוע בחברה ובספרות הערבית, לפחות בקרב ...המשכילות והלוקחות חלק בחיים הפוליטיים. דיברו וכתבו על „שואה". ...חשבון-נפש נוקב, לעיתים אכזרי. לחשבון-נפש זה, שנערך גם בספרות ...(תאביב מחפוז, ג'יזאר קבאני), היה חלק לא מבוטל בנצחונם של הערבים ...הראשון לצליחה, במידת ההקרבה והאומץ שגילו חייליהם, ובהתרגשתם ...היום, לאור התוצאות המדיניות — כי בחשבון-ביניים זכו הם ברוב ההישגים ...הזה, הישענותנו שלנו על מצב החזיתות בסוף המלחמה אינה אומרת ...נצחונם של הערבים.

...טוביב מחפוז בסימפוזיון בין קציני-צבא בכירים לבין סופרים ידועי-שם, ...מצרים: „מלחמת 6 באוקטובר הביאה תוצאה שאינה נופלת בחשיבותה ...האדמה — תהו שיחרור הרוח של העם המצרי ממלמקיה. ורוח זו, אותה ...של המצרי בשיכב המסוכן ביותר, והוא המלחמה — באה להעניק תקווה ...אשר לאפשרות שהעם המצרי יצליח במערכות התרבותיות. זהו התפקיד ...של מלחמת 6 באוקטובר" („אלאהראם", 22.3.1974).

...אצלנו לקחו לעצמם בעיקר העתונאים והפובליציסטים, או סופרים-על-...פובליציסטים, את עריכת חשבון-הנפש הנוקב. חשבון-הנפש היה חיוני, ...קרים גם צודק, אך עם התפטרות ממשלת ה„מחדל" ירדה על רובנו כמין ...שים התקווה האנושית כל-כך, שמעתה יהיה הכל אחרת, שנמצאו ה„שעירים" ...הם ושלכו.

...היכן חשבון-הנפש הנוקב ביצירות הספרותיות עצמן? ...הנפש לאומי אין פירושו רק לגלות בזמן את תאיום הערבי ואת „מחדלינו". ...גם לראות את עצמנו בא"ר נכון, שקול וביקורתי, ואולי גם להשתמש בחישוף ...כוס לתיקון פגמינו להבראת מצבנו. כך נהגו הנביאים, דומה, כי הסיבה ...החסרונו של חשבון-נפש נוקב ממין זה נעוצה בכך, שהערבים יכולים לקוות ...את כל סיגורם ופגמיהם החברתיים — ישכילו להתגבר עלינו; ואילו ...אם נהיה כולנו מלאכים, ונמלא את כל חובותינו למדינה בנאמנות ולא ...— גם אז אין לנו שום סיכוי להתגבר על הערבים בכוחנו בלבד.

...ממד החסר הזה, שמעבר לכוח, שומה על כולנו לחפש, ומנקודת-תצפית ...ית אומר: לחפש בצורה חילונית, ללא מיסטיפיקאציה, ללא ויופים ...

צעירים

תערוכה קבוצתית בגלריה הקיבוץ, תל-אביב

בתערוכות

מאת שרה בריטברג

בשבוע שעבר ביכינו את הצייר אריה ארוך, והדגשנו את השפעתו על דור-האמנים שקם אחריו. השבוע ניתנת ההזדמנות לראות השפעה זו הלכה למעשה בציוריו של אמנון ברקוביץ. יש כאן ציור, שהוא „העתקה" של ארוך במובנה השלילי, וציור אחר (מאוחר יותר מבחינה כרונולוגית, אני מקווה), בו עוכלה ההשפעה והניבה פירות מקוריים.

כשארוך השתמש בקו המרוסק, המזכיר גיזרת חיטים, היה לגיזרה מקור בילדותו: דודו, החייט מהארקוב, אשר לו הוקדשה התמונה. הקו המקוטע של הגיזרה היה מוקד הקומפוזיציה, וכל מה שנוסף בצבע ובצורה התייחס אליו. השימוש באמצעי בלתי-ציורי כמו זה כמוקד ליצירה, הוא פרובוקטיבי, נשכני וצעיר באופיו. אין תימה שהגישה המנגידה ציורי ובלתי ציורי הפכה למוטיב חוזר אצל הציירים הצעירים שהושפעו מארוך. אצל ברקוביץ מקבל קו זה (בדיוק קו זה) משמעות קישוטית בתוך כתמי-הצבע. הוא חסר ערך עצמאי והתפישה המתגרה והחצופה נעדרת אצלו.

אך יש גם, כאמור, תמונה אחרת, הטובה בסידרת ציוריו, שמעוררת תקווה רבה לגבי המשך דרכו. זוהי תמונה מפותיה בפשטותה, מבוססת על מספר קווים אנכיים ואופקיים, המעוררים אסוציאציה של דרך או כביש. כבצורות עגולות (דמויות הרים) כיאות וריקות משלימות את המערך. אם לשפוט לפי המונה זו, עוד יהיה לאמנון ברקוביץ מה לומר בעתיד.

גם את הנרי שלזניאק אפשר להסמיך לאריה ארוך באותה מידה שאפשר להסמיכו לרפי לביא. דרכו בציור היא עקבית מאוד ומינימאליסטית באופייה. עבודותיו הלבנות, שבעבר העתיק עיזהן שאבלונות עדינות, נקיות מכל רישום וצבע. את הצבע הלבן יוצר עתה שלזניאק על-ידי הדבקת דפים לבנים על הדף בצורה כמעט רצופה. ההתרחקות הציורית נמצאת בפער שבין ההדבקה המיכאנית והמדוייקת של דף ליד דף, לבין ההדבקה המגומגמת, המדגישה את היד האנושית. שיצרה אותה בחוסר-מיומנות מכוון. אלמנט נוסף ביצירתו הם אותם כפלים זעירים, שנוצרו על הנייר כתוצאה מההדבקה. כפלים היוצרים רטט על פני מישטח התמונה. עבודותיו מצומצמות בהבעתן, נקיות, פשוטות ויפות בהגשתן.

אירית בלוזר עברה מציור לפיסול דו-ממדי. עבודותיה דומות יתר על המידה לעבודות אחרות רבות, שנעשו בתחום זה.

דרורה כלפון, נערה צעירה שהציגה בבית-האמנים בירושלים עבודות שנראו כמשוללות כל ערך אמנותי, התפתחה לכיוון מעניין, שאפשר לכנותו אנטי-ציורי. הבסיס לרישומים שלה הוא העתקת כפות ידיה על הדף בקו-מיתאר פשוט, כשהיא מדגישה בקו עבה חלקים מסויימים מקו-המיתאר. בחירת הידיים, כלי-העבודה של האמן, כנושא להתעסקות בו, מעוררת גרוי ריגשי ואינטלקטואלי כאחד, בעיקר כשאנו משווים את גישתה של דרורה כלפון לידיים המפורסמות-מאיד של רודן ורואים את הבדלי הגישה התהצ"יים. דרורה כלפון אינה מעוניינת להביע את יפי הידיים או את יפי קו המיתאר. היא מעצבת צורות פסוטות ואמיתיות (שהרי הן מבוססות על העתקה מהגוף), ויוצרת מתחים ציוריים וקומפוזיציוניים על-ידי הדגשות מיקצביות ואוסף-חיבור שוגים של הידיים זו לזו.

בשלב זה של יצירתה, כן היא מסתחת כיוון אישי-צורני (בדומה לתלמידים אחרים של רפי לביא), מעוררת בי דרורה כלפון עניין רב. אולי בשל אמונתי שהכיוון האישי והבלתי-רציונאלי, ולא הכיוון הפילוסופי-סרעפי הוא הכיוון המעניין והנכון (אם אפשר להשתמש במלה זו) באמנות.

*

יוסף הירש,

בגלריה יודפת, תל-אביב

היום, כשרוצים לומר על אמן שיש לו עולם דמיוני-מבעי, אומרים שהוא סוריאליסט. זאת מתוקף כך וכך שנים, שבהן כל צייר בעל נטייה למסתיר ולבלתי-מובן מתרגם זאת ללשון ציור סוריאליסטי, עד כדי כך, ששכחנו שאפשר גם אחרת. יוסף הירש מראה לנו את ה„אחרת" ברישומיו השחורים. עולמו וציורו קוראים אלינו מנבכי ההיסטוריה את ציור הרומאנטיקה האנגלית כוסת פוסלי.

הירש הוא צייר של גוני השחור-לבן, ובעצם יותר שחור מאשר לבן. דמויות אפלות מצויירות בטכניקה נגירה, שאם ירדתי לחיקרה הרי היא צירוף של אקווארל, גואש ופאסטל.

בניגוד לסוריאליסטים, שמציירים את הדמויות הדימיוניות ביותר כאילו הן ממשיות, מצייר הירש את הדמויות הממשיות ביותר כאילו הן חזיון-תעתועים, שקשה להגדירו בקו ובצבע. הן מופיעות כהבזקים מתוך הרקע השחור ומספרות סיפור שכולו קדרות על יחסים בין אנשים ובין האדם לעצמו.

הטכניקה, שכבר אמרתי את שיבחה, נעזרת בכיוון עשיר של אפורים ומהווה מעין ניגוד וריכוך לנושא המצוייר. כדי להבהיר זאת כדאי להיעזר בהשוואה בין הירש להופשטטר: שניהם מציירים על נייר בשחור-לבן נושאים קודרים. אצל הופשטטר יש אחדות בנושא ובדרך התיאור: הנייר המקומט והקרוע, הקווים השורטים את הנייר וכו'. אצל הירש התנוחה חימה, הרכה והעשירה של המכחול מעדנת את התוכן, כאילו אמר: המציאות היא מציאות והציור הוא ציור, וציור צריך שיהא עשוי יפה.

יוסף הירש הוא בן 54, מורה ב„בצלאל" שנים רבות, וזו תערוכתו הראשונה בתל-אביב. היוזמה שגילתה גלריה „יודפת" בהצגתו של אמן טוב ובלתי מוכר דיו ראוייה לשבחים.

תערוכת-סתיו „דמוקרטית"

בבית-האמנים, ירושלים

דניאל כפרי: עירום (שיש)

מאת מרים טל

מה שהיה הוא שיהיה. תערוכה „דמוקראטית" זו כוללת 104 עבודות, כשכל אמן מציג עבודה אחת. אין צורך, כמדומה, לחזור על כך ש„דמוקראטיה" זו היא בעוכרי כל תערוכה כללית או קבוצתית, ותערוכת-הסתיו הנוכחית אינה יוצאת מכלל זה.

הפיסול —, יחסית מציגים פסלים מעטים — הוא על רמה יותר גבוהה מהציור. הנטייה הכללית היא לשלימות טכנית, לחומרים „אמיתיים" (והיינו, לא סינטטיים, אלא שיש, עץ, אלומיניום, ברונזה) ולצורות סגורות, מלאות, סולידיות. נציין את העבודות „הבולטות" לטובה. אצילות אכזרית מוצאים אצל דן קולקה. פסל מצופה כסף, מעין תכשיט גדול, מורכב, מתפרק, מתוחכם, הוא פרי עמלו של אהרן בצלאל. ו„אות" שהיא גם יצור מעץ. יצירה מאוזנת ושלווה, מייצגת בכבוד את שמואל כהן. אבן, הפתעה מעורר פסל-העירום הגדול, משיש, מאת דניאל כפרי —, אלילה-אשה חושנית, ים-תיכונית, פסל בעל תכונות מופשטות, אך כל-כולו אשה.

בציור קשה יותר להגדיר מגמות ברורות ולציין נטיות, רוב האמנים הירושלמיים שלחו עבודות אופייניות למדי, אך לא מרשימות; מיוחד, חדר-הכניסה שמור לציור אחד, מאלף ואופייני, של אריה ארוך, שהלך מאיתנו זה עתה.

ציירים רבים נמצאים על הגבול בין תיאור והפשטה; נוטים ריאליים-למחצה ודמיוניים-למחצה; קטעי מציאות; קומפוזיציות רופפות, מופשטות-ליריות. האמנות הנסיונית (והפשטה הגיאומטרית נעדרות כמעט כליל, וזהו הבדל ניכר בין תערוכה זאת לבין תערוכות קבוצתיות בתל-אביב.

חנוך האכספרסיבי הטוב, המעמיק, הרנסער תוך מישמעת, עדיין לגישתו בחמטו (כמו אצל ליאון אנגלסברג) וגם הציור המופשט-למחצה, הנאחז בדמות הרנשית בנקודת-מוצא, מגיע להישגים בולטים אצל אמן צעיר כמו שאול שין.

הציור הדמיוני (לאו דווקא סוריאליסטי) תופס מקום נכבד גם בציור וגם בגראפיקה, כאן בולטים במיוחד מספר אמנים, שלו ארצה לומר שגים מעטות. על תגלית אפשר לדבר במיקרה של שמואל אקרמן, בעל טכניקה מעודנת להפליא, רישום מדוייק ודמיון פורה אגדי-סמלי מסוג חדש. הדמיון האגדי נשאר יסוד-היסודות אצל מיכאל גרובמן, דמיון „מתורבת" ומסקרן, שולט בהדפס של ל. פורולסקי.

מאידך, מתבלט אצל מספר ציירים, ותיקים וגם צעירים, סוג של ריאליזם המהול בסאטירה, בדמיון ובראייה אישית מאוד (כגון אנגלה פליקטר מצד אחד ודוד גרשטיין מאידך).

תערוכה סלקטיבית מהמירה (שלושים אמנים) היתה משרתת טוב יותר את אמני ירושלים ואת הצופים גם-יחד.

עליזה נהור

בבית-האמנים, ירושלים

עליזה נהור, ציירת ומשוררת, כבר ערכה מספר תערוכות-יחיד בארץ. מייצגת סוג של ציור המתבסס על דמיון ודימויים אישיים מאוד, סמלים בלתי-סמרותיים וצבעוניות מורכבת ומפוארת. היא מציגה ציוריישמן, ציורים על נייר וקולאז'ים. הרצון להתבטא עד-תום אינו מונע משמעת ואירגון, תכונות שחסרו בתערוכותיה הראשונות של האמנית. עולם של שדים, רוחות, מלאכים, סלעים ומידבריות, וגם בני-אדם לבש עור וגידים בציוריה של עליזה נהור. גוון צהוב לוהב מופיע במספר ציורים, אך גם הארמוניות כחולות מורכבות אינן נדירות. המיוחד שבציור זה הוא הראייה הסובייקטיבית, הלהט של הביצוע וקסם מעט פראי, המשכבע את המסתכל. הבדים והציורים על נייר מלאים, אך אינם דחוסים. העולם הקסום של יצורי-דמיון משולהבים נשמע ליד המארגנת. יש עניין רב בקולאז'ים, טכניקה מרשה אצל ציירת זאת.

ציון-דרך

תערוכת אברהם אילת בגלריה „גראפיקה 3", חיפה

מאת אלי לנצמן

תערוכת התחריטים והרישומים של אברהם אילת, חבר קיבוץ שמיר, מצביעה על גישה מקצועית. ליד הבינוניות והדילטנטיות, שהפכו כמעט סימן-היכר לתצוגות בגלריות, יש משום קורת-רוח בגילוי שקנה-המידה האמנותי משמש אבן-בוחן לגלריה צנועה זו שבמרכז הכרמל.

אברהם אילת מוכר לנו כתחריטאי צבעוני, המושפע משנות לימודיו ב„אטליה 17" בפאריז בהדרכתו של הייטר.

ההדפסים המוצגים הפעם הם בעלי אורח איכות מעולה של המדפיס-היוצר. אולם, רישומי הגרפיקי המונוכרומיים מעידים על תכונה חדשה המתגלית באילת — שיחרור רישומי וגישה חופשית אל המתרחש בעולמו הפנימי. הרישום הקווי, דמוי עשבי-קוץ או קני-במבוק, רומז על יחוד שה גאוראליסטית, אולם איכותו הקליגאפית של הקו עומדת בזכות אופיו האבסטרקטי כשלעצמו. השימוש בכתמים מונוכרומיים וההדרגתיות בצלליות ובגוונים מכהה לבהיר והורי-חלילה, יש בהם מתחושת הציור האוריינטלי. והם מעידים על שיחרור מהמשמעת הגראפית וממיגבלותיו של הצייר, שתוכף על מסורת התחריט. רישומים אלה הם ציון-דרך בהתפתחותו של האמן, שתוביל אותו בוודאי יותר ויותר אל החוויה האישית, הרחק מעבר לגישה הדידאקטית של התחריטאי.

מיפגש קוראים עם משוררים

מיפגש קוראים עם משוררים לרגל הופעת ספרי השירה החדשים של נתן יונתן ויהודה עמיחי, יתקיים בבית ה' סופר בתל-אביב, רחוב קפלן 6.

משתתפים: גילה, דמרין-ראוד, שרופי הלל ברזל, נתן יונתן, יהודה עמיחי. פרקי קריאה: עמיקם גורביץ.

חיוניות בצד ניוון / על הרומאן „כל הימים כולם" לכריסטי בראון

מאת יהודית אוריין בן־הרצל

„כל הימים כולם", מאת כריסטי בראון תרגום: אהרון אמירן הוצאת „עם עובד", הספריה לעם, 243 עמ'.

ספרו של כריסטי בראון „כל הימים כולם" מהווה אחת התרומות שתרמו יוצאי הקלטים לספרות האנגלית. לכלל היצירה הכתובה אנגלית, הביאה אירלנד את חשובי יוצריה. מיונתן סוויפט, הסאטיריקן בן המאות ה־17־18, ועד ויליאם ב. ייטס, מגדולי יוצרי המאה ה־20. מאז התעוררות תנועת־התחייה הלאומית בסוף המאה הקודמת (המקבילה בזמן לתקופת התחייה בספרות העברית), החלה אירלנד מעלה בספרות ובתיאטרון (במחזותיהם של סינג', שון־אוקייסי ואחרים) את בעיותיה הלאומיות והלוקאליות במלוא חריפותן. דאבלין זוכה להיות מיוצגת בספרות — מ„הדבלינאים", סיפוריו המוקדמים של ג'יימס ג'ויס ועד „כל הימים כולם". הגיאוגראפיה הדבלינאית זו מנטאליות, ואפילו הקוסמופוליט שבבני אירלנד, ברנרד שאו, אינו מנוער ממנה *).

ספק אם כריסטי בראון, בן מעמד הפועלים, ביקר בילדותו ב„אבי תיאטר" והושפע מן הפעילות התיאטרונית הענפה שבעירו. אולם הפולקלור, הבלדה והשירה העממית ניספגו בעולם ילדותו, והם אחראים ככל־הנראה לעסיסיות האירית, שתיאוריו משופעים בהם.

ניצחון על הגורל

כריסטי נולד משותק לחלוטין במשפחה דחוקה, מרובת־ילדים, וילדותו עברה עליו בין אדי־מרזח, בירה ושיכר, לבין סקס שופע. „כל הימים כולם" הוא ספר אוטוביוגראפי, עשיר בריאליזם פיוטי, טובע בזימה ובזוהמה, ועם זה מכונף ולירי (תכונה אחרונה זו מחוזקת באמצעות תרגומו העשיר מאוד של אהרון אמיר). כריסטי בראון כותב ומצייר ברגלו השמאלית, ויצירתו מהווה מופת של ניצחון על הגורל בעזרת שאר־הרוח. כל חייו ניטלטל על־ידי אמו ואחיו כשהוא מצונף בחיבת־גלגלים. ואף־על־פי־כן מפעם מספרו לא רק חיוניות ואופטימיות פשוטה, אלא אף שקיקה ויצריות. לא ניטלה ממנו היכולת הראשונית ליהנות מן השלג, מבוקר קייץ, מן ההסתכלות בחמימות־חייהם של האחרים על מכאובם ועל אושרם הריגעי.

הספר אינו נמסר בגוף ראשון. דמות המחבר מופיעה כ„הוא", אם כי לא באופן עקיב. פרקים שלמים, המתרחשים מחוץ לבית, בבתי השכנים ובבתי־מרזח, נמסרים באמצעות מספר יודע־כל. פרקי ההוויה והפיוט מיוחסים לילד המשותק, הצופה מן הצד כשהוא נעדר כל חמלה עצמית. הפלג הבלתי־משותק, המות, מפוצה ורוחש המון־חיים. כדרך שהטבע נוהג עם שהוא נוטל פוטנציות פיסיולוגיות, רחשי־המין, דרך משל, מועצמים בקירבו במידה כזאת שהמציאות כולה מעוצבת במטאפורות ארוטיות כאילו הונק העולם משדי ענק של אשת נפילים. אי־היכולת הפיסית „מתאזנת" איפוא בעודף מיניות תפוחה וגולשת.

מישחק הכוחות בין המינים, המתואר בקרב הדבלינאים, מלווה באותו קסם אופייני לחבורות נמוכות. הגברים הם קשיי־יום, שטופי שיכרות והוללות. אולם זוהי פריצות משובבת, שיש בה בריאות והומור ואין בה סיאוב. במלחמה זו מגפגפת האשה הצעירה בחמודותיה, נכבשת ורודה באמצעותן, כל עוד לא פגה רעננותן. אי־אפשר שלא להיזכר בבלאדות האיריות השובבות והגסות, שלעולם אינן וולגאריות, אולי משום שהן מתקיימות בהקשרן הטבעי, התואם אותן. כשמתוארת „מגסו האדומה", זונה־למחצה, עצומת־ממדים, מצחינה משיכר, הפורמת את כפתורי חולצתה הפוקעת, כל־אימת שהיא מבקשת להתבטא, ניצבת לפניך דמות ארצית ראשונית, שבצעקנותה אתה מוצא משהו קוסם ונוגע.

כריסטי בראון מצליח למהול ארציות קונדסית, זו שהיא אירית פולקלוריסטית, עם פיוט חד־פעמי של סופר־אינדיווידואליסט. השיחות בין הנשים כשהן לבדן ובין הגברים כשהם לבדם, מוגשות בחריפותן ובשנינותן הפרימיטיבית. סעודת־הבראה לזכר מת הופכת לחילולית־זילולית, ודמעות הצער אינן מפירות את הנאות־הגוף כל עוד לא בטלו הטוחנות. כך, למשל, מופיעה מיימי היפהפיה, שהרחה בהיותה בת ט"ו והספיקה בימי חלדה להטריף דעת הבעלים ולהטריד דעת הנשים בדבלין. היא מזילה דמעות־שליש על מות ידידתה, והיא מוסיפה לדמוע גם לאחר שנשתגלה על רצפת־המיטבח בבית ידידתה הנפטרת.

קורבן של מרירות

מתחים לאומיים וחברתיים, מאבקים דתיים בני הזמן, משנות ה־30־50, גרמוים בדו־שיח וביחסי המשפחה. הפרוטסטנטים שנואים על־ידי הדבלינאים הקתולים, בדומה ליהודים. באלה, האחרונים אין דבלין משופעת, והיהודי היחיד, המופיע באפיזודה קצרה ומתוך דחייה גמורה, הוא בעל־הבית הנושה של מישכנות־העוני (אף ב„ארץ השממה" לט.ס. אליוט נזכר היהודי בתפקיד דומה). אולם עיקר המשטמה מופנית לכופרים האנגליקנים. והקתוליות עומדת בסימן פריה ורבייה. משפחתו של כריסטי בראון עשוייה לשמש זכר ומצבה לדיכוי האשה. זו עוברת כחתף את המעבר האכזרי מנערה חשוקה לאם בלה באורח מדכא ופאטאלי, מתוך גזירה מעמדית של דלות והתעללות. הגבר האירי, במיקרה זה אביו של כריסטי, מטיל חיתתו כעריץ. לשון החינוך היא ההלקאה ברצועה. האשה נחבלת, מוכה והופכת קורבן של מרירות ומושא לתאוות־בשרים. היא אשמה בוולדנותה הכובלת ומחניקה כביכול את הבעל. חייה משולים לצעידה אינסופית של לידות, מדווים, סער, אסונות וחזור חלילה בקרב ילדיה ונכדיה. הבנים מצדדים בה וניצבים לימינה, ואילו היא מגינה על הלביא המודקן שלה ועל רודנותו תוך כפיפת גוו, ומתגעגעת ללילות־הזוועה עימו לאחר שהלך לעולמו.

הפאטאליזם הזה עובר כאמור אל הבת, שמשלימה גם היא עם גזירת הנחשלות וחוסר המוצא. לקראת סיום הרומאן מנחמת האם את ליל בתה, אחות הילד המשותק, ב„לא לנו דרכי האלוהים" (עמ' 211), ואילו הבת, שבשנות העשרים לחייה כבר שכלה שניים מפעוטותיה, רואה באירלנד מכורתה את מקור סבלותיה: „זאת בכלל לא ארץ בשביל צעירים, אירלנד, אמא־אירלנד מהם ואבודה" — לונדון לבדה היא מקור הגאולה.

דבלין כפי שהיא מיוצגת באוטוביוגראפיות של יוצריה היא עיר חמה ונכאה כאחת. תיאור כתיה וסימפאותיה מלווה תחושה של גוויעה איטית וממושכת, של היעדר עתיד, של אפרוריות קודרת אך נוסטאלגית, בדומה ל„מתים", הסיפור המרכזי החותם את „הדבלינאים" של ג'ויס, מסתיים אף הרומאן של בראון במוות. „המתים" מביא לכלל סיום טבעי את שורת הסיפורים הקודמים, שתיארו חיים מעופשים, מתפוררים, עולם העומד בקיפאונו אשר כל צעיריו מבקשים להימלט ממנו. מצבות, קברים וחלומות אבודים מביאים את מיכלול הסיפורים אל חתימתם ההכרחית. בניגוד לג'ויס, רוחשת כתיבתו האלגית של בראון חיוניות מסותרת ועזה, ומתחת לניוון מפעפעים מעיינות איריים חמים, כשם שגופו המגונן של כריסטי, המצונף מכסא־גלגלים, מפעם אף הוא שיפעת חיים מולידה ויוצרת.

*) ראה בעניין זה ספרו של Arland Ussher "Three Great Irishmen".

שער (חלקי) לעתון הראשון בארץ

על המפתח ל„הלבנון"

מאת ג. קרסל

מפתח הלבנון לנושאים, מחברים וחיבורים הדנים בישוב היהודי בארץ־ישראל. הכינו: רחל פריד ועמיקם כהן, בעריכתה הביבליוגראפית של חנה אופנהיימר, מבוא מאת שושנה הלוי. ירושלים, הוצאת יד יצחק בן־צבי, תשל"ד, 1974 (בשיכפול).

משהחל להופיע העתון העברי הראשון בירושלים, כלומר בארץ־ישראל, כבר היו קיימים עתונים עבריים בכל המרכזים היהודיים הגדולים באירופה המזרחית: „המגיד", מעין עתון כללי, שהיה גם הראשון בעתונים; „המליץ" ליהדות רוסיה; „הכרמל" ליהדות ליטא; „המבשר" ליהדות גליציה; „הצפירה" ליהדות פולין (עתון זה נפסק לאחר תקופה קצרה, וחודש רק ב־1874). „הלבנון" החל יוצא ב־תרכ"ג (1863) ובמלאת מאה שנה לראשית הופעתו (לפני 11 שנה) ערך כותב שורות אלה תערוכה בבית־סוקולוב, שבה הוצגו גליונות מיוחדים של העתונות הארצישראלית על כל גוני הקשת, עד מלחמת העולם הראשונה. ואכן, היה „הלבנון" מעשה חלוצי, שקשה לנו לשער ממדיו, על אף הנסיונות החשובים שקדמו לו (מעין עלון כזה משנת 1854, בשם „דברי הימים", שידענו על קיומו ולא הגיע אלינו, גיליתי, אפילו שני עותקים, באחת הכריכות של עתון ישן בבית הספרים הלאומי, ואני גם מקווה לפרסם אותו).

פיצול נושאים

„הלבנון" התקיים בסך־הכל שנה אחת בירושלים, נפסק, וחידש קיומו במאיין ולאחר מלחמת פרוסיה—צרפת, בה נלכד העורך במרד הקומונארים (אחד התיאורים המופלאים של מרד הקומונה ובכלל זה לחיי פאריז בימי המלחמה הוא מאת עורך „הלבנון" בעתונו) ולאחר־מכן עבר לגרמניה, למאינץ, בה נעשה מעין נספח עברי לעתון האורתודוקסיה הגרמנית „איזראעליט" (כמובן בגרמנית). לבסוף נפרד משותפות זו, הלך ללונדון וניסה לחדש את עתונו, אולם המוות קידמו בלא שיצליח בכך. כאלה הן קורותיו החיצוניות של העתון, וההיסטוריה הפנימית של העתון עשירה ביותר, הוא היה מלא וגדוש, גם בהופעתו בחו"ל, ידיעות ומאמרים על ארץ ישראל וישובה, בנוסף לשאר המדורים אשר לעתון עברי באותם ימים: ידיעות, הגרבות לענייני יום, מוסף לדברי תורה ספרות ועוד.

המפתח שלפנינו יכול היה לפתוח שער רחב לענייניות העתון — ויש דווקא היום עניין עצום כיצד השתקפו כל אותם נושאים בעיתון הארצישראלי הראשון. אולם כאן נעשה נסיון, לצערנו הראשון ונקווה שיהיה גם האחרון, להתקין מפתח חלקי, היינו אך ורק לענייני הישוב היהודי בארץ ישראל. קשה ביותר להבדיל נושאים אלה מאחרים. ואף־על־פי־כן נעשה הדבר. ו־כל שיבקש לדעת מה תוכנו של „הלבנון" ובאילו נושאים עסק, יצטרך גם להבא לילך לכרכי העתון עצמם. כבר למדנו שעבודה מעין זו אינה מלאכה אלא תורה ואפילו גדולה, ועדות לכך הספרות העצומה בהלכות מפתח, בעיקר בלשונות אחרות. קשה ביותר ליישם תורה זו לעברית ולנושאים שלנו. בעיית הבעיות היא קריאת שם לנושאים („כותר", Subject Heading) ולאחר־מכן כותרות־המשנה וכו'. קשה ביחוד תורה זו ביישומה ל„הלבנון" ולעברית שמלפני מאה־תשעים שנה, ואף־על־פי־כן ניכר המאמץ להתגבר על כך, אף שלא ראיתי אמוץ זה לסבר את „הכותרים" לבני תמותה מקומים שלא יצטרכו לשבור את ראשם בחיפוש אחרי עניין מסויים. הדברים אמורים במיצבולם של נושאים מרכזיים לכותרי־מישנה, שאין ביניהם לבין העיקריים ולא כלום. אולם לפני כן אני חייב לצטט מובאה מהקדמה: „כדי להכין מפתח מפורט כזה המנחה את החומר לעמקו, חייב הצוות העוסק בהכנת הביבליוגרפיה (צ"ל המפתח, שמרחק בינו לבין ביבליוגרפיה הוא רב רב עצום — ג.ק.) לקרוא (ההדגשה במקור — ג.ק.) את המאמרים". אולם חובה להוסיף, שעדיין אין הקריאה מספיקה, צריך גם לדעת מה קוראים. הרי למשל במס' 1000 ובמס' 1261 נזכרת החברה לישוב ארץ־ישראל, שנוסדה בפרנקפורט ד'אודר ב־1860 (כך הכותר). והנה חברה זו הוקמה ונישאה על כתפיו של איש אחד בלבד, והוא ד"ר חיים לוריה, הנזכר כמובן לא פעם במאמרים אלה. ואפילו לא היה נזכר, חייבים היו לציין ערך לאיש זה. אין במפתח ערך ללוריה, ואם אין השם אומר הרבה לצוות, יכלו לפתוח את „ציון" משנת תש"ב, ולמצוא שם מונוגרפיה מקפת עליו, או קיצורה בערך עליו באנציקלופדיה יודאיקה האנגלית החדשה (כרך 11, עמ' 493—494).

כמי שעסק במשך שנים רבות בתולדות פתח־תקוה, והשתמש בין היתר גם בחומר הנמצא ב„הלבנון", יכולני להעיד, מבחינה שכנית ועניינית, שחלוקת הערך פתח־תקוה לכמה כותרים היא הסרת־טעם (מעט יש כותר: פתח־תקוה — מייסדים. ו־טעם: פתח־תקוה — חברה. ואין כל שוני מהותי בין עניינים אלה), ואדרבה, ריבוי „מתוחכם" זה של כותרים אך עשוי ל־בלבל את המחפש, שיחשוב באמת שכאן עניין אחד ושם עניין אחר. ריבוי זה גם מביא לידי אבסורדים, בעמ' 42 מצוייה רשימה לא קטנה של רמיזות לישובים שונים בארץ, במקום רמיזה אחת בלבד: „ראה לפי שמות הישובים והמקומות".

כקוריוז אציין: במס' 2552 מצוי פסבדונים: ממע"ש, והוא לא רק שלא פוענח, אלא הוא של אחד מעורכי „הלבנון": מרדכי מנחם אפשטיין, שגם הקדשתי לו ערך בלכסיקון שלי (חלק א', עמ' 142) הזכרתי שם אפילו את הפסבדונים הזה, האם ייתכן להתקין מפתח ל„הלבנון" ללא ידיעה אלמנטארית זו?

ב„הלבנון" סער כידוע הוויכוח רב־החשיבות בהיסטוריה היהודית של אירופה המזרחית, ולא פחות מכך בתרבות היהודית ובספרות העברית, הוא הוויכוח הנודע בשם: תיקונים בדת. אין, כמובן, ערך כזה, שהוא מושג מפורסם ביותר; ולעומת זאת, אני מוצא את כל החומר הזה אם בערך פינס — יחס לדת, או פינס ולילינבלום. לדעתי, יפה עשו שהכניסו עניין זה למפתח, ובכך חרגו מתחומו שחתמו לעצמם. אולם אם כבר נעשה הדבר, למה אין ה־ערך הפשוט והנודע „תיקונים בדת" ו־מעניין לעניין, אם מצויות כבר חריגות, יכולני להביא עוד עניינים שלא „מופתחו", והיכן איפוא הגבול?

טעויות בתאריכים

בנגוד קטסטרופה הוא עניין התאריכים העבריים והלועזיים הלא עבריים, ודאי יש בירושלים ספרי־שימוש של לוחות השוואתיים בין הלוח שלנו ללוח ה־נוצרי. במס' 1628 מצוי כותר 1871, ואילו בגוף הערך: אלול תרל"ב, כלומר 1872, בסמוך לכך: מס' 1630 מצוי תאריך 1878, ולפי המאמרים עצמם המדובר בשנת 1879 ועוד כיוצא באלה.

גב' שושנה הלוי, הנודעת במחקריה על תולדות ירושלים והישוב, העניקה ל־מפתח מבוא, שאף הוא לצערי הרב אינו מתאים כלל למפתח זה. למעשה הוא מד־בר אך על השנה הראשונה בלבד, ואילו יתר השנים זכו אך לציון ביבליוגראפי בלבד.

הדברים שלה נכתבו מתוך הוקרה ל־עצם מיפעל המפתחות לעתונות העברית, שמיום ליום רבה וגדלה נחיצותו, וביחוד אמורים הדברים בעתונות הירושלמית הארצישראלית.

מה לראות?

תל־אביב והסביבה

● מוזיאון תל־אביב — המוזיאון החדש: תערוכת גראפיקה: לפר אורי; ביתן הלנה רובינשטיין: איבן שווכל.

● רבקה טלפיר (המוזיאון העירוני, רמת־גן): תערוכת ציורי־שמן בנושאים יהודיים בלי פולקלור, ובסיגנון רומאנטי עם הרבה רגש. הציבעוניות מיקצועית. ויש בה הרבה גוני כחול, סגול ואפור, הציירת היא רעייתו של המבקר ועורך כתב־העת „גזית", גבריאל טלפיר.

● גראפיקה מחו"ל (גלריה גורדון, גורדון 29): אריכא, הרטונג, הונדרטווסר, מגריט, מריני, פיקאסו, ראושנברג, קוקושקה ושאגאל הם אחדים בין רבים וטובים המוצגים בגלריה.

● פיקאסו (גלריה גורדון 2, נחן התכם): אוסף יפה של רישומים ו־הדפסים של האמן הנודע.

אברהם אילת: רישום
מתערוכתו בגלריה גרפיקה 3, חיפה

● איז'ו קרזו (מועדון התיאטרון, מנדלי 7): רישומים, חיתוכי־עץ ו־אקוורלים.

● עמי שביט (גלריה דבורה שוקה, חובבי ציון 15): תערוכת הדפסים בסיגנון חדש.

● כלה קדר (גלריה שטרן, גורדון 23): רטרוספקטיבה של הצייר היהודי־הונגרי.

● קראמיקה אמריקאית (שגרירות ארה"ב, הירקון 71): קראמיקה אמריקאית שימושית.

● גראפיקה ישראלית ... מגנ. חוית 154, בין ... אגם, גוטמן, ליפרין, ... מרקין.

● צאנה (גלריה ... אריה): צייר ... מציג מעבודותיו.

● כתה קקון ... ציורי שמן.

● ... תקופה): משתתפים ... מבנונת. ביניהם ... סטימצקי, פוניכל, ... מן.

● מוזיאון ישראל ... הציבור: ... גרפיקה ... ביניהם הישראלים ... זינגר, מרדכי ... סיני משושלות ... אות העברית ... מתנת יאן פישל.

● בית האמנים ... רים וקולאז'ים ... הסתיו של אמני ... קורת).

● אסתר ... עין רוגל 11): ציורים ... בוגרת האקדמיה ... מופשטים ... עם דגמים ... סטגנוניים ... צתוב, או כאדום־לבנה.

● רפי לביא (גלריה ...) עבודות על נייר.

● סוזנה (הגלריה ... כורן 27): דמויות ... מית נעימה ובעיצוב ...

● תערוכת הרצפוי ... שדרות הנשיא 93 ... פרק בזכוי, נים ...

● אבר־הם אילת (גלריה ... דרך הים 8): תערוכת ... סים של אמן ...

● ציורי ילדים (בית ... שאגאל, שדרות ... ילדים בנושא „יום ...

● משכן לאמנות ... כרזות שוויץ.

● חיים זילברלינג ... אשדות יעקב, ה... רים בטכניקות ...

מתבבש הדפוס

שירה

● אל תרחק, שירים מאת זלדה. הוצאת הקיבוץ המאוחד, מנוקד, 42 עמ'.

סיפורת

● שדה ושדות, סיפור מאת רחל איתן, הוצאת עם עובד, 240 עמ' („סיפורה של אשה צעירה ורגישה, שחיי הנישואין שלה מגיעים למשבר. אגב עקיבה אחר מהלך חייה והתפתחויות־האהבים שלה נקלעת לתוכן נפרש לסינגר „חוג ה־נוצץ" בחברה הישראלית, על טיפוסי השונים — תיאור כן וראוי, חושפני וביקורתי" — מתוך עטיפת הספר).

● צלמות, סיפור מאת אריאל גורן, הוצאת המחבר. 148 עמ'.

מחזות

● השיעור ופערכונים אחרים, מאת איז'ן יונסקו, תורגם מצרפתית על־ידי אריה לרנר. הוצאת אריאל. 80 עמ'.

● פונדק הרוחות, מחזה מאת נתן אלתרמן, הוצאת הקיבוץ המאוחד, מנוקד, 121 עמ'.

קבצים

● בשני קולות, קובץ דו־לשוני מיצירותיהם של משוררים וסופרים עור־...

● ביס ויהודים, עורך: ... קובץ הוכן עבור ... בים והיהודים ... חיפה, הוצאה ... בוכר להשכלה ... בישראל, בסיוע ... להרבות ולאמנות.

● דיני ... ישראל גיל, הוצאה ...

● „זו" והכמי ... מאת שלמה קאלו, ... עמ'.

● עיון המעשה, קובץ ... סמינר גורדון ... שנים למוסד ... החרבות. ... ראה ירושלים ... ע"ש א"ד גורדון ...

● מגילת משפחתי ... היוחסין של המשפחה ... אלינגר, מאת יצחק ... מחבר. 88 עמ'.

בכתבי העת

● עם וספר, חוברת נ"א־נ"ב, תשל"ד 1974, העורך ל. קופרשטיין, הוצאת הברית העברית העולמית, המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה; מן התוכן: מאבקיה והצלחותיה של העברית, מאת ישראל ישעיהו; ישראל בחינוך היהודי באמריקה מאת שמואל דינון; לראות את הלשון העברית לאורך כל קיומה כוחות אחת — שיחה עם פרופ' ז. בן־חיים, מאת א. חשמוני; מסנקסו של עורך: עולמו של פרופ' צבי שרשבסקי, בשיחה עם פרופ' בן־עמי שרשבסקי, מאת ל. קופרשטיין; הזונו העברי של אליעזר ארגוב מאת אריה טרטקובר, ועוד.

● האומר, רבעון, חוברת 3 (41), ספטמבר 1974, העורכים: אברהם חלר ויוסף כרוסס, יוצא לאור על־ידי ה־מיסדה על שם זאב דבוסינסקי. בין המשתתפים: יוסף שוסטר, אריק פרט־קבר, עליזה טור־מלכא, יוסף גדבח, שולמית לסקר, יוסף פרידלנדר, ועוד.

● עיצוב ואריזה 9, אוגוסט 1974, עריכה: א.מ.ס. ...

● ... עיצוב, גראפ... יוצא לאור ... עיצוב הקוצר ... תפשיה.

מחזור ... של ספרי ... בסידרת ספרי ... מוסד ביאליק ... חדש של ... נועדה להביא ... דברי ספרות ... עברית. ... התחיה, כל ספר ... והערות ... חמשת הספרים ... ילקוט ... פרופ' יהודה ... להרב יוסף ... הנצרות. בעריכת ... היה ותחיה ... צרוף. מבוא ... מבחר ... שטטה ...

מדעני העתיד

(סוף מעמ' 1)

בפיקרה של שינויים פתאומיים. והרי דווקא לקראת שינויים פתאומיים עלינו להיות מצויידים באופן מירבי.

את הסיכון שבדרך זאת מדגים הויל באמצעות בעיית התובלה. לדעתו, המכונית של בנות ה־שא בחינת כלי־תובלה כבר יוצרה. כך שאין לצפות להתקדמות טכנולוגית בכיוון זה ואין להתאמץ להגיע להתקדמות כזאת. „עיקרו של כל זה הוא שמעתה והלאה אין, בעצם, עוד מקום חדש ללכת אליו. התלל יש בו רק שלושה ממדים. משעה שזכית בהם הרי זכית בהם. מקום כך פשוט לא יהיו עוד ניסים בתובלה" (עמ' 16). בעיית התובלה צריכה, איפוא, להיפתר בעזרת רעיון חדש. הצעתו של הויל בהקשר זה היא, למשל, לשנות את המושג של העברת אינפורמציה: מהעברה־דרך־תובלה להעברה אלקטרונית. הצעות בכיוון של רעיונות חדשים מהוות את תרומת המדענים למנהיגי העתיד.

יתר על כן — הויל צופה לעתיד מצב, בו תטלנה חברות על עצמן סייגים להתנהגות חברתית על־מנת להשיג יעדים קבועים מראש. הקושי הצפוי במגמה כזאת הוא, שכל פעולה תכליתית דורשת ירידה ברמת־החיים, וירידה ברמת־החיים מטילה אימה על הציבור. לקושי זה יש השלכות על בחירת מנהיגים.

הציבור הוא שקובע את ה„שער" לבחירת מנהיגים. לדעת המחבר, ה„שער" המקובל בימינו פגום, ראשית, אין הציבור מוכן לשום הורדה ברמת־החיים, ולכן לא יהיה מוכן לבחור במנהיגים העלולים לגרום להורדה כזאת. אבל דווקא מנהיגים כאלה הם ש־מסוגלים לבצע פעולות תכליתיות. שנית, בעולם בו ממלאים המדע והטכנולוגיה תפקיד כה חשוב, יש למנהיגים רק מושג מטושטש מאוד על הסביבה שהם אמורים לפקח עליה. ושלישית, הנטייה הרווחת בציבור היא לשמור על הסטאטוס־קוו, ובהתאם לנטייה זאת נבחרים גם המנהיגים. ברור שמנהיגים כאלה הם גם הפחות מוכשרים לטפל במצבים משתנים.

הויל סבור, שכשלון מנהיג בדרך־כלל כשלון ה„שער" שעל־פיו נבחר כמנהיג. אם רוצים לשפר את המנהיגות, יש, איפוא, לשנות את ה„שער". לקראת שנות ה־80 על הציבור להימנע לפחות משלילת השגמים הנזכרים לעיל. הצעות ספציפיות לשינוי ה„שער" הן שוב מתפקידם של מדענים, אם אלה יירתמו לעזרת הציבור הבוחר במנהיגים.

דבריו אלה של הויל נאמרו בסימפוזיון שנערך ב־1970. לא נשאר לנו אלא להצטער על מידת האקטואליות והרלוואנטיות שלהם לבעיות הקשורות במנהיגות ישראל כיום.

„פנים חדשות למדע" היא אוסף של מאמרים, המתבססים ברובם על הרצאות, אותן נשא המחבר בארצות שונות ובהזדמנויות שונות. בדרך־כלל מפריע מיבנה כזה לרצף הרעיוני. בה עוד שבמיקרה שלפנינו אין קשר ברור בין המאמרים, להוציא התיזה המרכזית של הספר, עליה הצבעתי לעיל. אבל דווקא תיזה זאת, בדבר חיוניותו של מדען „מגוייס", הולמת במידה רבה את מיבנה הספר. לקט של מאמרים־הרצאות, המתייחסים לבעיות השעה, בעיות שאינן קשורות תמיד בכישרון להתמחות המחבר, מבליטים את תביעתו של הויל מאנשי־המדע, ומשאיר על הקורא רושם של אותנטיות ושל אמינות.

מעצם התיזה של הספר מתחייב הקהל הפוטנציאלי שלו, כלומר — אנשי־מדע. אין זה מפריע למחבר להתבטא בפשטות ובהומור. ואפילו להביע אי־אמון בטכנולוגיה בתור תרופת־פלא לבעיות היחיד. „אין שום דבר המכריח אותנו לקבל המצאה טכנולוגית מסויימת מפני שבמקרה יש אפשרות ליצור אמצעי כזה; אך בימינו דומה כי מקובל הדבר כמושכל ראשון שכל מה שאנו יכולים לעשות שומה עלינו לעשותו. לפי דעתי, זה הבל גמור... כאן איפוא דרך ראשונה בה יכול היחיד להפיק מן החיים יותר ממה שהוא מפיק מהם כיום, על־ידי שלא יניח לטכנולוגיה לאחוז את עיניו" (עמ' 16־17).

קורסים | למד והשכל | השכלה תיכונית

הנה"ח • עיתונאות • פקידות • תמחיר

המכונים הבריטיים
THE BRITISH INSTITUTES
המכללה העברית להשתלמות בכתב

...צוות נסיון • 125,000 בוגרים • 115 קורסים לבחירתך • צוות מורים אקדמאים מטובי כוחות ההוראה בארץ • טפול אישי ומעקב צמוד בכל תלמיד.

אם הנך מתכוון ללמוד באמת ובתמים
אם הנך מתכוון להצליח בלימודים...
אם אתה מוכן לשלם יותר כדי ללמוד בצורה רצינית ותחת פיקוח במגמות ורמות שהותאמו במיוחד לכשוריך.

...ד בהתכתבות באמצעות המכונים הבריטיים
...תך, בזמנך הפנוי.

...המדור ליעוץ מקצועי המכונים הבריטיים ת.ד. 33114, תל־אביב

...עי המסחר
הנה"ח למתחילים ומתקדמים וסיווג מקצועי 3,2,1
מנה"ח מדופלמים וראיית חשבון
פקידות ומזכירות כללית
ארגון וניהול עסקים
עיתונאות ויחסי ציבור

☐ תמחיר
☐ קורספונדנציה מסחרית

אמנות שימושית
☐ גרפיקה שימושית
☐ ציור

...כתובת

תל־אביב: המדור ליעוץ מקצועי ת.ד. 33114, שד' רוטשילד 93
חיפה: רחוב נורדאו 30 · ירושלים: ההסתדרות 22

גרפיקה • ציור • גרפיקה • ציור

...מד בגרות בביתך!

קורסים נוספים בכתב
● תכנות מחשבים
● רדיו אלקטרוניקה — כולל חלקים ומכשירים
● צילום — כולל מכשירי פיתוח והגדלה
● גרפיקה שמושית
● פרסום ויחסי ציבור
● אדריכלות פנים

...אותך בביתך, בזמנך הפנוי, בקצב המתאים לך, למועדי... הנוחים לך. טובי המורים יבדקו את שיעוריך. כל לומד ...להשתתף בהרצאות ותרגילי... בשלוחות המכון הקרובה אליו ...תשלום נוסף. ...של 10% לחיילים.

...לת תכנית לימודים חינם פנה אישית או שלח התלוש הרצ"ב ...ת.ד. 28124 תל־אביב.
...מעוניין בלימוד: ....
...כתובת: .... טל. ....

תל־אביב	חיפה	רמת־גן	באר שבע
רח' סלומון 7 (מחנה הסרבו"ו)	רח' בלפור 5 (בניין הועד למען החייל)	רח' ז'בוטינסקי 61 (ליד קולנוע רמה)	רח' החלוץ 86 (מול קולנוע שביט)
חולון	פתח־תקוה	ירושלים	רחובות
רח' סוקולוב 48 (ליד הסופרמרקט)	רח' ההגנה 17 (בפרדס)	רח' אגריפס 8 (מול קולנוע עדן)	רח' יעקב 3 (מול אורה)

המכללה הישראלית להשתלמות בהתכתבות
המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

...פן עקיבא נתניה — ללימוד השפה העברית, תרבות ישראל וידע הארץ
משרד החינוך והתרבות — המחלקה לחינוך מבוגרים

תושבים, עולים, תיירים:
בנובמבר ייפתחו הקורסים הבאים:
עברית מדוברת למתחילים — 3 שבועות (פתיחה 24.11.74)
אולפן לעברית — 20 שבועות (פתיחה 17.11.74)
עברית מדוברת — 3 שבועות (פתיחה 17.11.74)
...ת הוראה אינטנסיביות ✱ כתות קטנות ✱ 5—6 שעות למ... ✱ פעולות חברה ותרבות.
...רים מתקיימים בתנאי פנימיה צנועים.
...ם קבועים של נתניה והסביבה מתקבלים בתלמידים...
...ם והרשמה:
אולפן עקיבא נתניה, חבצלת השרון, טלפון 053—24506.

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

תנ"ך עם פירוש „דעת מקרא"
תרי עשר, כרך ראשון. מפורשים ע"י: יהודה קיל, עמוס חכם ואליקים בן־מנחם — המחיר: —.26 ל"י
חמש מגילות, מפורשות ע"י: פרופ' מ. מלצר, עמוס חכם, פרופ' מרדכי זר כבוד וד"ר י.צ. מושקוביץ. המחיר: —.32 ל"י
אפשר עוד להשיג:
יהושע, מפורש ע"י יהודה קיל — המחיר: —.16 ל"י
איוב, מפורש ע"י עמוס חכם — המחיר: —.20 ל"י

ספרי
במדבר — דברים, עם פירוש תולדות אדם מתוך כת"י המחבר הגאון רבי משה דוד אברהם פרויש אשכנזי (זצ"ל) עם הגהות מתוך כת"י הגאון רבי עקיבא איגר (זצ"ל). (2 כרכים). המחיר: —.100 ל"י

ילקוט שמעוני
על־פי כתב־יד אוכספורד. ספר בראשית. עם מנגנון הכולל: ציוני מקורות ומקבילות ושינויי נוסחאות מאת ד"ר דוב הימן והרב יצחק נ. לרר. השלים וערך הרב יצחק שילוני. (2 כרכים). המחיר: —.70 ל"י

הלכות ארץ ישראל מן הגניזה / פרופ' מרדכי מרגליות (ז"ל)
עם מבואות, הערות, ביאורים וציוני מקורות. התקין לדפוס: ישראל תא־שמע. פרק זרעים, מאת פרופ' יהודה פליקס. המחיר: —.35 ל"י

עולם התפילות / הרב אליהו מונק
כרך ראשון: תפילות לימי החול. תירגם מגרמנית פ' גלבסקי, ערך: מאיר חובב. המחיר: —.22 ל"י

עיונות בספרות הגאונים / פרופ' שרגא אברמסון
מחקרים בספרי הגאונים ותשובותיהם שבדפוס ובכתבי־יד (זכה בפרס ישראל תשל"ד). המחיר: —.32 ל"י

תורות בעל התולדות
דרשות רבי יעקב יוסף מפולנאה (זצ"ל). לפי נושאי יסוד. מבוארים בליווי מבוא, ציוני מקורות והערות על־ידי ד"ר גדליה נגאל. המחיר: —.15 ל"י

חידושי העילוי ממיצ'ט / הגאון רבי שלמה פולאצוק (זצ"ל)
שיעורים במסכתות הש"ס. נערך לדפוס ע"י חתנו ותלמידו הרב יהודה ליב גולדברג. המחיר: —.35 ל"י

הדקדוק כיסוד בהלכה / יצחק יעקב ילין (ז"ל). המחיר: —.18 ל"י

תורה שבעל פה
קובץ הרצאות בכינוס הט"ו לתורה שבעל־פה, שהוקדש להלכות מדינה. העורך: ד"ר יצחק רפאל.
משתתפים: ד"ר יצחק רפאל, ד"ר י"ד ברגמן, הרב א.י. אונטרמן, הרב הראשי לישראל והראשון לציון, הרב עובדיה יוסף, הרב ש.ז. אויערבאך, הרב י.ג. פרנקל, הרב ח.ד. הלוי, הרב ש. ישראלי, הרב אהרן סולובייצ'יק, הרב י. גרשוני, הרב ש.ח. רובינשטיין, הרב מ. קוגלמן, הרב א. בקשי־דורון, הרב שילה רפאל, הרב א. אבנר (זמל), הרב ד"ר ב.ז. בנדיקט, הרב מ.צ. נריה. המחיר: —.12 ל"י
משרד התצוגה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 618036

ספרית־פועלים
ספרים חדשים

מעבר לסיני
אלבום ציורים ורישומים מארץ „גושן"
מאת שמואל כץ
עם דברי מבוא מאת קצין חינוך ראשי בצה"ל, תא"ל שאול גבעולי
„...איזור זה יישמר תמיד בזכרוננו כשדה מלחמה נורא עם סיכוי שנפתח בו לשלום.
נדפדף בדפי הספר, נראה נופים ואזורים בהם מקופלים זכרונותינו — כאבינו ושמחותינו... נצפה לימים בהם נוכל לחזור לאיזור זה כמבקרים רצויים, שכנים ואנשי שלום"... מתוך דברי המבוא.

יחיאל חזק
ולא המלך...
קובץ שירים רביעי של המשורר נטועים במקום ובזמן. חוויות השנה האחרונה מאירות את השירים — שנכתבו הרבה לפניהן — באורן החריף ומעלות את יומים העצוב הגנוז בהם.

מרים רות
מעשה בחמישה בלונים
ציורים: אורה איל
ספר ראשון לילדים של מרים רות, מחנכת של דור גננות ותיאורטיקנית של החינוך בגיל הגן. הספר מיועד לפעוטות בגיל 2—4. מלווה ציורים צבעוניים וחינניים מאת אורה איל.

נורית זרחי
ורד, אל תנשק לי במוח
ציורים: דני קרמן
המחברת, שספרי הילדים שלה כבשו את לב הקוראים מגישה כאן סיפור יוצא דופן בעלילתו ובחדירתו לעולם הרגשי של הילד. גיל ורונן נשארו עם אימם בבית שעל שפת הים. לפתע מתדפק על דלתם איש מוזר שהגיע מן הים והם מוצאים עצמם מעורבים בפרשת ריגול מורכבת.

בהוצאת „מורשת" ו„ספרית פועלים":
יהודה באואר
הבריחה
סיפורה של „הבריחה" — העברתם של מאות אלפים מניצולי השואה במזרח־אירופה בדרך לא־דרך אל חוף מבטחים. הספר נכתב על־יסוד חומר ארכיוני, ראיונות אישיים וזכרונות, והוא מהווה תיאור מפורט ומתועד של תנועת אנשים בדרך לתקומת מדינת ישראל.

מהדורות חדשות:
נתן יונתן: שירים
הדפסה שניה
המהדורה הראשונה אזלה תוך חודש ימים.

מופעי תיאטרון ★ בידור ★ מוסיקה

אגוד האמרגנים והמפיקים בישראל

זאב רווח — אסיר 00
תיאטרון „פרזי" מציג
גבעתיים „הדר" הערב יום ו' 1.11 ב־9.15
תל־אביב „נחמני" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.15
אשדוד „אשדוד" יום ג' 5.11 ב־9.30
כרטיסים: „עתיד" ובמשרדים

יהודה ברקן — נשבר לי...
תיאטרון „פרזי" מציג
תל־אביב „בית החייל" מחר 2.11 ב־7.30 וב־9.30
קרית שמונה „שניר" יום ב' 4.11 ב־9.00
גבעת אולגה „גל" יום ג' 5.11 ב־9.00
כרטיסים: „עתיד" ובמשרדים

אתי גרוטס — עליזה מזרחי
חיפה „אורה" הערב יום ו' 1.11 ב־9.30
ירושלים „אימקא" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.00
לוד „אורלי" יום ב' 4.11 ב־8.45
תל־אביב „נחמני" יום ג' 5.11 ב־8.30

אריה אליאס — זורבה היווני
עם: גיטה לוקה, גאיר ינאי
הצגת בכורה
תל־אביב „בית־דור" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.00
תל־אביב „נחמני" יום ב' 4.11 ב־8.30
כרטיסים במשרדים

ראובן בר יותם — היידה יפו!
קומדיה משגעת על משוגע לכדורגל
יפו „אלחמברה" הערב יום ו' 1.11 ב־9.00
חיפה „שביט" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.15
רחובות „בית־העם" 4.11 ב־8.45
ת"א „בית החייל" 5.11 ב־8.30
יפו „אלהמברה" 6.11 ב־8.30
הפצה: „עתיד" ובמשרדים

יוסי בנאי — פרצוף של צוענים
חיפה „שביט" הערב יום ו' 1.11 ב־9.30
טל. הקופה 85315
ירושלים „החאן" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.00
רעננה „אורות" יום ב' 4.11 ב־9.00
תל־אביב „אהל" 8.11 ב־9.30

רבקה מיכאלי — בשעות נוספות
הרצליה „דור" הערב יום ו' 1.11 ב־9.30
כרטיסים: „הרכוב" טל. 93814
תל־אביב „בית ארלוזורוב" יום ג' 5.11 ב־9.00
חיפה „שביט" 8.11 ב־9.30
ת"א „בית־דור" 9.11 ב־9.30
כרטיסים: „רוקוקו" טל. 231603

טוב לארוב
תיאטרון „לילך" מציג
קרית־ביאליק „סביון" הערב יום ו' 1.11 ב־9.00
תל־אביב „אלחמברה" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.00
יגור „יד למגינים" יום ד' 6.11 ב־9.00
יוהלט בתקריטי ישראל

מועדון התיאטרון — Lee עושה אנשים ימים
רח' מנדלי 7 טל. 230039
הרביעיה חוזרת
הערב 1.11 ב־9.30 ובחצות
מחר מוצ"ש 2.11 ב־11 בערב
יום ב' 4.11 לעובדי צ.ה.ל.
לוא קניג ושמואל עצמון בהופעה „פיקניק לשניים" מוצ"ש 2.11 ב־10.8 במועדון

בירה ומצב־רוח
תוכנית סוכבית של שידורי ישראל ביום א' 3.11 ב־9.30
ראיונות, עיכוכים, תוכנית אמנותית, תגובות עיתונות, סקרון השבוע
מנחה: יעקב אגמון
מפיק: עודד פנחסי
במועדון התיאטרון
רח' מנדלי 7 תל־אביב

הגשש החיוור — אופסייד סטורי
הצגה נוספת באריסטב „כרוך" מחר 1.11
עכו „גדעון" 4.11
קרית ים „נתנון" 5.11
ראשון לציון 6.11 — 7.11
גבעתיים „הדר" 8.11
רחובות „בית העם" 11.11

מוישה ונטילטור
יעקב בודו בקומדיה האקטואלית
גבעתיים „שביט" הערב יום ו' 1.11 ב־9.45
ירושלים „בית־העם" מחר מוצ"ש 2.11 ב־8.30
בת־ים „בת־ים" יום ד' 6.11 ב־9.15
הרצליה „דור" יום ו' 8.11 ב־9.45

חותנת עליזה ומזיזה (שייקספיר)
בהשתתפות: ערנה סיידל, אברהם כהן, חנה לסלו
תל־אביב „בית תשתדרות המורים" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.30
חולון „רינת" יום ו' 8.11 ב־9.45

ערב שירי המשוררת רחל
תיאטרון „יובל" בעת מציג
דורית ראובני, חנן ייבל, דני כץ
תל־אביב „בית־דור" הערב יום ו' 1.11
2 הצגות ב־9.30 וב־11.30
תל־אביב — 2.11
כל הכרטיסים נמכרו
תל־אביב „בית־דור" יום ד' 13.11 ב־8.45

בר מינן — מועדון אגד הסטודנטים בר־דרא
מארח הערב את
דודו טופז
ריקודים לצלילי תזמורת „עונות השנה"
מחר מוצ"ש 2.11
ריקודים לצלילי תקליטים ● הכניסה לסטודנטים/יות בלבד

ההנאות הקטנות שבחיים
עוגב שירי ברטולד ברכט
כירי אלוני, יוסי פולק, בני אמרודפי
קרית חיים „בית נגלר" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.00
תל־אביב „צוותא" יום א' 3.11 ב־9.00
וביום ו' 8.11 בחצות
טלפון קופת צוותא

זכור להזמין כרטיסים בטלפון בקופת התיאטרון בערב ההצגה

פרסום בניקין

תיאטרון מחול ענבל

הצגות בכורה
אשירה לשבזי ● הורה
בתל־אביב — בית ארלוזורוב, בשעה 8.30
מחר, מוצ"ש, 2.11 ● יום ב', 11.11 ● יום ב', 25.11

„אחד המחולות המוצלחים ביותר היה „אשירה לשבזי"", „ניו־יורק טיימס"
„הורה" זהו מחול היכול לבוא אך ורק מישראל", „אורניון ז'ורנל"
הבכורה העולמית התקיימה בסיור „ענבל" בארצות־הברית

בתוכנית הקאמרית
יום א', 3.11.74, ירושלים, כנס — מכור
יום ג', 12.11.74, קרית־שמונה, אמנות לעם
★ החאן הירושלמי — כל יום ד' בשבוע הצגה מיוחדת לתיירים

התיאטרון הצעיר מציג:
ראובן בר יותם (סריגונים) — היידה יפו!
קומדיה משגעת על משוגע לכדורגל
מאת אבי קורן, עמי עבודי וכמוני: נמנמון דניפיבאי
★ נורית כהן
• יוסי באושי • נעמים טל שיר
• אורה בר אור • אביבה גר
בתפקיד השופט • בוסקו אלקלעי
יפו „אלחמברה" הערב יום ו' 1.11 ב־9.00
חיפה „שביט" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.15
הפצה: „עתיד" ובמשרדים

התיאטרון הלאומי הבימה
חו, חו יוליה — מחר 2.11 • יום א' 3.11
מסע ארוך — מחר 2.11 • יום א' 3.11
משחק ההתורים — יום ב' 4.11 • יום ג' 5.11
הפיבליה: כי הוא מה? — הערב ב־1.11 • מחר 2.11

התיאטרון הקאמרי תל אביב
בכור הנכרת הזקנה — מוצ"ש 2.11 • יום ג' 12.11
חשפה — יום א' 3.11 • יום ב' 4.11, יום ד' 6.11 ירושלים
שלש מסיבות — יום ג' 5.11 • יום ה' 7.11
בקרוב: חיים חיים

התיאטרון העירוני חיפה
משפחת... מחר 2.11, יום ג' 5.11
טילפטר... יום ג' 5.11

תיאטרון „סו" מציג: הגיגה אמיתית
יהודה ברקן — נשבר לי...
בבאי: אברהם דיר
ת"א „בית החייל" מחר מוצ"ש 2.11 7.30 9.30
קרית־שמונה „שניר" יום ב' 4.11
גבעת אולגה „גל" יום ג' 5.11 ב־9.00
זאב רווח — אסיר 00
בבאי: אברהם דיר
גבעתיים „הדר" הערב יום ו' 1.11
תל־אביב „נחמני" מחר מוצ"ש 2.11
אשדוד „אשדוד" יום ג' 5.11
כרטיסים: „עתיד" ובמשרדים
מפיק: אברהם פריא

קליפסו
טל. 1961998
המועדון היחידי מסוגו המשלב בתוכו — אולם ריקודים, מסעדה ואולם להקרנת סרטים
הפתעה נוספת למבקרי „קליפסו" — לרשותכם אולם באולינג משוכלל
בתוכנית הערב
אמן אורח נסים סרוסי
אריק איינשטיין ולהקת „הצ'רצ'רים"
להקת הקולות הגבוהים
מוצאי־שבת
אמן אורח נסים סרוסי
להקת הקולות הגבוהים
דודסי ורוי יאנג
יום שלישי ורביעי
דיסקוטק + אמנים אורחים

ב„חאן" הירושלמי
1.11 (3.00) סרט לילדים „החתול במגפיים"
1.11 (12, 10, 8) סינימה חאן „העורב"
2.11 (9.00) יוסי בנאי „פרצוף של צוענים"
5.11, 7.11 (8.30) שחקני החאן מציגים „משרתם של שני אדונים"
6.11 (9.00) ערב פולקלור לתיירים עם „ענבל"
מסעדת וגלרית החאן — נפתחו מחדש
האנגרט — קברט סאטירי על כוס יין
פתוח ערב ערב מ־9.30

באולם ה„מקסים"
במוצ"ש 2.11.74
הלהקה המעולה
עונות השנה
הזמר דוד גבאי
★ הגרלות יקרות ערך

הנצחון
רמת גן ... ריקודים ... הערבה בידור
2.11.1974 מוצאי־שבת ...

חיפה — מועדון התיאטרון בימת הבידור הקל
בהנהלת אריה בראלי, רח' יוסף 47 טלפון 660702, 642542
תכנית חודש נובמבר
ערב ערב (פרט לימי א')
★ **Lori Wells & The Brothers**
שלישית זמר מאנגליה
★ **סמי אנד אווה**
צמד סטריפטיז מצוין מפריס
★ **Dickie & Dottie**
צמד קומיקאים נהדר מאנגליה
★ **ציפי שביט** — מנחה ומבדרת

בימת צוותא מציגה
מוצ"ש 2.11 ב־11.00 בערב
ערב ג'אז
עם להקת המלטננת
אחרלית קמינסקי, רומן קונסמן, אלונה טוראל, לב ז'בוטינסקי ונחום פרלקונוף

רפי כהן מציג: JIMMY LOYD ג'ימי לויד
ושלישית הג'ז של ריקי בירמן
„אדום עתיק"
שירים מתוך מחזות מוסיקליים
שירי ג'ורג' גרשווין
ספיריטואל שירי נשמה
שירי נט קינג קול
תל־אביב „בית לסין"
הערב יום ו' 1.11 ב־10.30
כרטיסים „הדרן" ויתר המשרדים, לחיילים בקפה העיר. טל. ק. בית לסין 252691

המערה
מועדון לידה ישראלי עם העתיקה ככר קדומים מו טל. 829018
ערב ערב
עם
חוה אלברשטיין
מיכאל איינהורן — קסילופון
להקת הרוקדים

סינמטק ישראלי
בית עובד העיריה, רח' פומבדיתא 4
שבוע מרלון ברנדו וג'ימס דין
ב־18.30: מרד הנעורים — ניקולס ריי
ב־21.00: חפרא — לסלו בנדק
ב־18.00: ענק — ג'ורג' סטיבנס
ב־21.30: הגברים: — פרד זינמן
ב־18.30: קדמת עדן — אליה קאזן
ב־21.00: ויוה זאפטה! — אליה קאזן
ב־18.30: הרדיפה — ארתור פן
ב־21.00: מרד הנעורים — ניקולס ריי
זכות קדימה ברכישת הכרטיסים תשמר לחברי הסינמטק.
לילדים ולנוער 7.15: 16.00: הבלגניסט (עם ג'רי לואיס)
טל. משרד: 284425 טל. קופה: 235865

במת „המלחינים" מארחת
אהוד מנור מארח את:
לאור ייני — לב פילשצ'יק
דורה חבקין — זוי חיסמן
(בלווי תזמורת)
שירים, ובלקט מתוך „חלוך הלכה החבריא", פנטזיות רוסיות, שירי רחוב ומקיס תאודורקיס.
הערב 1.11 „אורדע", רמת־גן ב־9.45
מחר 1.11 „בית ציוני אמריקה" ת"א ב־11.30
כרטיסים: ברנ"ע: משרד „הכרטיס" ביאליק 49 ובקופת האולם. בת"א: משרד „יוקי" דיזנגוף 14 ובערב, בקופת ב.צ.א., הקופה 7.00 בערב.

קונסרבטוריון קורונה
בהנהלת ציון יקר
... פיתוח קול, תנועה משחק, אורגן פסנתר, תופים ... סולפג' תאוריה.
לבוגרים תנתן תעודה מטעם ביה"ס.
נפתחת הכנה מצומצמת לבחינות ללהקות צבאיות, ... מחול תנועה — קלוסקי, משחק — אבינועם ... עם חיוס והכנת פזמונים ע"י מעבד מלהקה צבאית ... רק כוסמדים לעוברים את בחינות הכניסה.
... 26/א', תל־אביב, טלפון 281545

„האגם"
בפארק הלאומי בר"ג
בהנהלת ינוש
מזמינכם הערב ובמוצאי־שבת
לרקוד ולהתבדר לצלילי תזמורת
„הטילים"
בתכנית
זמר ובדרן
משקאות חריפים בבר!
מחירים עממיים!
ניתן לשכור את האולמות למסיבות ולחתונות.
טלפון 442356

מועדון דרייב־אין
טל. 477177
בערב טלפון: 477177
ביום בשעות 8—13 טלפון: 446172
השערים ינעלו ב־10.30 בדיוק

מועדון גת
אבן גבירול 62
הערב ב־10.00 וב־12.00
ג'ין חקמן
אל פאצ'ינו
הדחליל
פרס קאן 1973

המקצוענים
הערב 1.11 בשעות 10—12
★ לוי מרווין
★ ברט לנקסטר
★ קלאודיה קרדינלה
בבנין „נאות אביב" ת"א, אבן גבירול 30 ע"י אולמי „צוותא", „בית־דור" — טל. 260773

ברסקקטיבה
בית סוקולוב — יפה 1
יום שישי 1.11 ב־9.30
1. פרסונה — Persona — ברגמן
2. מרה־סאד — Marat-Sade — גלנדה ג'קסון
במוצ"ש בערב
1. פרסונה — Persona
2. אלכסנדר המאושר — פיליפ נוארה
בחצות
1. וודסטוק — Woodstock — בימי הנדריקס
2. מרה־סאד — Marat-Sade
להפקת סרט דרושים:
שחקנית בת 15—18
שחקן בן 30—40
כמו כן
שחקנים מכל הגילים
לפנות בבית סוקולוב ביום ב' בין 13.00—16.00 לגבי

לסרט ישראלי חדש
מחפשים
ילד בן 11-13
ילד בן 5—6
ילדה בת 3—5
תאומות בנות 6—9
נסיון משחק רצוי אך אינו הכרחי.
המעוניינים יבואו לראיון אישי, עם תמונה, בימים א', 3.11, ב', 4.11, בין השעות: 3—6 אחה"צ, לסרטי „אורון", רח' ארלוזורוב 136, ת"א, קומה א'.

„סינמה 1"
ת"א, יונה הנביא 2 (פינת הים) טלפון 52974
הערב 2 הצגות בשעות 10—12
הקומדיה הסקסית
איזה מין עוזרת
הקופות כמוכנים

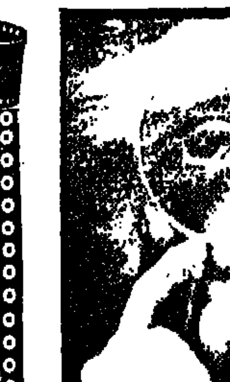

מייקל קיין
משחקי בלוש
הצגת בכורה ארצית
בקולנוע „פאר" ת"א
שבוע 2
שימו לב לשעות ההצגה: 4.30 — 7.00 — 9.30

מועדון קולנוע בן יהודה
הערב ב־10.00
ג'ין חקמן, קנדיס ברגן, אוליבר ריד
כנופית ההפקר
הערב ב־12.00
אליוט גולד, נטלי ווד
בוב וקרול טד ואליס

מועדון „פריז"
מחר, יום שבת 2.11
בשעה 11.00 לפנה"צ
רחוב הירקון 106, מול מלון „דן" טל. 236605
הסרט שאין לחמיצו לכל המשפחה
„אגדות אנדרסן"

DRIVE-IN CINEMA TEL-AVIV
קולנוע דרייב־אין ת"א
קולנוע „דרייב־אין" טל. 477177
הקולנוע ללא בעיית חניה • ביבי ביבי • פרטיות

בשעה 5.15
מחיר אחיד 3 ל"י
הסרט המהנה לילדים ולהורים
פסטיבל טום וג'רי

בשעה 7.15
הסרט לכל המשפחה
★ לואי דה פינס בקומדיה המשעשעת
„השוטר מתחתן"

שבוע 2
בכורה ארצית
בשעה 9.45
„השוחד" THE TAKE
★ בילי ד. וויליאמס ★ מיק מורו
במוצ"ש 12.30 **„ספינת האשליות" THE SHIP OF FOOLS**

מועדון 77
שתי הופעות ב־9.30 ובחצות
ישראל גוריון
בערב שירים נוסים
כרטיסים: „יוקי", „הדרן", „קחרוס"
תא, בן יהודה 77 טל. 230000

מועדון 77
שחרית לילדים
מחר, שבת ב־11 בבוקר
עם: תמר לנצר והקוסם עמוס כרברא.
בתכנית: שירה, נגינה, חידונים נושאי פרסים, תיאטרון בובות, קסמים וסירטונים.
תא, בן יהודה 77 טל. 230000

הערב בבתי הקולנוע

תל־אביב־יפו
9.30—7.15
... „החזרו אנחנו עצבנים" ... (שבוע 6)
... „המדגלים" ...
... „המועקה" ... 9.30—7
... „מגרש השדים" ... 9.30—7
... „מעגל האהבה" ...
... „קוקו גראפיטי" ...
... „שמי רקיד סאסאליאר" ...
... „שחקי התולי" ...
... „השוטר מתחתן" 7.15
... „השוחד" 9.45
... „ספינת האשליות" 12.30

זהר: „הלב המצוע" 9.15—7.15 (שבוע 3)
זמיר: „בית התשוקות"
חן: „ירח של נייר" (שבוע 14)
לימור: „מגרש השדים"
מוגרבי: „הכל למען סיט" (שבוע 4)
מקסים: „אהובתי השקחה" (שבוע 4)
מחמיד: „כל אגרוף בדולר"
מרכז: „תיבת האלימות" (שבוע 2)
סטודיו: „יחסים בצמרת"
סינרמה: „צ'רלי וחצי" (שבוע 12)
סינמה 1: „הצמר"
נגה: „צ'רלי וחצי"
פאר: „משחקי בילוש" 9.30—7 (שבוע 2)
פריז: „השפעת קרני גאמה על צפרני החתול" (שבוע 3)
צליל: „אוכפים לוהטים"
צפון: „שני גברים בעיר" (שבוע 12)
רמת־אביב: „24 שעות של מתח"
תכלת: „כוכב פרא" (שבוע 9)
תל־אביב: „לארדוס"
תמר: „תשוקתה של בתולה" (שבוע 2)

אוריון: „מגרש השדים" (שבוע 2)
ארמון: „חמים וטעים" (שבוע 5)
אורגע: „זכרונות"
אורגיל: „נודניק עם רשיון"
הבירה: „נשואת ומתפרסרת"
חן: „הרוצה בגלימה האדומה"
ירושלים: „אהבת חמים"
מישאל: „השיטה האמריקאית"
סמדר: „הדיקטטור הגדול"
עדן: „שוגרלנד אקספרס"
רון: „ירח של נייר" (שבוע 6)

ר"ג־גבעתיים
9.30—7.15
אורדע: „אין עשן ללא אש" (שבוע 2)
אורלי: „למי צלצלו הפעמונים" 7
ארמון: „הארי הכייס"
אואזיס: „משחק המינים"
גל־אור: „כך היינו"
הדר: „סידני וביטם"
לילי: „אוכפים לוהטים" (שבוע 2)
רמת: „בית הרוחות"
רמת־גן: „בולשת ניו־יורק" 7
שביט: „פרספי" (שבוע 2)

אור יהודה
גולן: „רבי יצחק" 7
„סרפיקו" 9

אשדוד
9.30—7.15
אולימפיה: „נער הטלפון"
אשדוד: „הנוף"
אסתר: „בדרנים קשוחים"
דגון: „צ'רלי וחצי"

אשקלון
9.30—7.15
אסתר: „הכל למען סיט"

חיפה
9—7
אורה: „סרפיקו"
אורלי: „הזלילה הגדולה"
ארמון: „ירח של נייר"
אוריון: „מירלה רוצה סיטוק"
אורדן: „פרסי" 9 ,6.30
אמפי: „החזרו אנחנו עצבנים"
חן: „הדיקטטור הגדול"
כרמל־גנים: „חתיכת אש"
מוריה: „לפקה"
מירון: „דו־קרב הזהב"
עצמון: „מגרש השדים"
פאר: „צ'רלי וחצי"
רון: „הכל למען סיט"
שביט: „עד שהגט יפריד בינינו"

ירושלים
9—7
אריסון: „החלבת"

חן: „היום, אתמול ומחר"
מאור: „מעל עץ תלוי"
רחל: „חייה ותן למות"

באר־שבע
קרן: „נשים בכלובים" 9.15—7

בת־ים
9.30—7.15
אורנים: „אנקת גבהים"
בת־ים: „לפקה" (שבוע 2)
סביון: „כלה ממין זכר"
עצמאות: „קוראים לי אף אחד"
רמת־יוסף: „אוננטי" 9.15—6.45

הרצליה
דוד: „גבר עם כבוד" 9.15—7
דגניה: „ליידי קרולין לאמב" 9—7
היכל: „גורלה של אשה יפה" 9—7
תפארת: „ישנוני" 9—7

חדרה
גן־זהר: „שחר של אהבה" 9.15—7.15
חוף: „נוח הטהור" 7.15

חולון
9.30—7.15
ארמון: „אוננטי" 9.30—7
מגדל: „ליל בלולותיו של ד"ר דניאלי"
סבוי: „חופשה עד חצות"
רון: „השיטה הספרדית"
רינה: „שני גברים בעיר" (שבוע 3)

כפר־סבא
חן: „גבר המינו" 9.15—7

לוד
חרבות: „סיט וסילי" 9.15—7

נס־ציונה
נוה: „עינים גדולות" 8.45—6.30

נתניה
אסתר: „שלום לחסידה שלום" 9—7—5
יגיל: „טורפת הגברים" 9—7
סטודיו (פתוח): „הממשלה שבלב" 9—7
סטודיו (סגור): „הזהרו, אנחנו עצבנים" (שבוע 3) 9—7
שרון: „ירח של נייר" 9.15—7

נתיבות
שביט: „צ'ארלי וחצי" 9 ,6.45

פתח־תקוה
9.15—7
הדר: „אבו אל בנת" (שבוע 2)
היכל: „לפקה"
שלום: „שלושת העוקצנים"

פרדס־חנה
דקל: „קוראים לי אף אחד" 8.30—6.30

ק. אונו
אור־און: הערב ב־9 „סידני וביטם"
מוצ"ש: „פרלס והן בנור" 9.15—7

קרית־שמונה
תרמון: „שניגו לנצח" 8.15—6
שניר: „אבו אל בנת" 9—6.45

קרית מלאכי
9.15—7
בידור: „ברק, דרקון ורעם"
הוד: „הארטיסטים בסופר־מרקט"

קרית־חיים
בית־חעם: „העוקץ"
היובל: „הר בוער"

קרית־ביאליק
סביון: „העוקץ" 9.15—7

קרית־ים
ניצן: „שלושת העוקצנים" 9.15—7

שדרות
חן: „המקצוענים" 8.45 ,6.15

ראשל"צ
8.45—6.30
גצמן: „רוח במרסיי"
ראשון: „צ'רלי וחצי" (שבוע 6)
תפארת: „אבו אל בנת"

רחובות
8.45—6.30
בית־הפועלים: „קרייזי ג'ו"
חדר: „הארטיסטים בסופרמרקט"
חן: „שלושת העוקצנים"

רמת השרון
כיל: „איזה מין עוזרת" 9—7

היום ב־2.00
במוזיאון תל־אביב
2 סרטים בכרטיס אחד
א. תסטוראי ...
ב. טובי ...

סל...נוע

אלף לילה ולילה

תיאטרון **השדרה** מציג

אתי גרוטס

בקומדיה המצחיקה את כל המדינה

עליזה מזרחי

הערב 1.11 חיפה „אורה" ב־9.30
מוצ"ש 2.11 ירושלים „איטקא" ב־9
יום ב' 4.11 לוד „אורלי" ב־8.45
יום ג' 5.11 תל־אביב „נחמני" ב־8.30

כרטיסים: יוקי, קסטל, הדרן, רוקוקו, כנף
דיתר המשרדים

---

6 קונצרטים למנויים
סדרת מוסיקה קלסית קלה

1. רוברט זלר, מנצח; גאלינה ווארלי פאנוב, רקדנים
2. אלדו צ'קאטו, מנצח; זאב שטיינברג, וויולן
3. פול פאריי, מנצח; אריה ורדי, פסנתרן
4. אנדרו דייוויס, מנצח; הנריק שרינג, כנר
5. נועם שריף, מנצח; ישראל זהר, קלרניתן
6. ג'יימס דה פריסט, מנצח; סולנים (פרטים יבואו)

התזמורת הפילהרמונית הישראלית

העונה הל"ט
1974/5

כרטיסי מנוי למכירה

נותר מספר מצומצם של כרטיסי מנוי למכירה

את כרטיסי המנוי אפשר לקנות במשרד התזמורת, בהיכל התרבות בכל יום בשעות 10 — 1, 4 — 6 בימי ו' 10 — 1.

דן אלמגור מייעץ:

טוב לאהוב

בליל שבת זו מצווה מיוחדת
אך גם כל ערב אחר זה לא חטא כל כך נורא...

קרית ביאליק „סביון" הערב יום ו' 1.11 ב־9.00
תל־אביב „אלחמברה" מחר מוצ"ש 2.11 ב־9.00

עיריית חיפה
מכרז מס' 87/74

1. עיריית חיפה מכריזה בזה על קבלת הצעות לבצוע מערכת הגברת קול במרכז ... ברוממה.
2. במכרז זה רשאים להשתתף רק קבלנים ... כחוק לעבודה בנושא המכרז (חוק רשום לעבודות הנדסה בנאית תשכ"ט 1969), ו... לצרף להצעתו עותק תעודת רשום ...
3. המציע ישליש בידי גזבר העיר בעת הגשת ... ערבון, במזומנים או בערבות בנקאית ... מוכר בסכום של —.15.000 ל"י. לא יתקבלו שטרות או צ'קים מלבד צ'קים בנקאיים.
4. המסמכים להגשת הצעות אפשר לקבל ... בהיכל העירייה, בשעות העבודה הרגילות ... סכום של —.300 ל"י אשר לא יוחזר.
5. פרטים והסברים ינתנו לכל הדורש ... באגף הבנייה.
6. מגישי הצעות יכניסו את הצעותיהם, ... הטפסים שהומצאו להם, לתיבת ההצעות ... 121 בהיכל העירייה, כשהן סגורות במעטפה ... עליה תרשם הכתובת מערכת הגברת קול ... המסורים רוממה, לא יאוחר משעה 12.00 ... 10.11.74. ההצעות יוגשו בהתאם לתנאי ... שינוי עלול לפסול אותן לדיון.
7. העירייה שומרת לעצמה את הזכות לקבל ... כולה או חלק ממנה.
8. אין העירייה מתחייבת לקבל את ההצעה ... או הצעה כלשהי.

י. צוויזל, ...

מועדון 2.2 בטכניון

יום שישי 1.11.74

* ריקודים לצלילי תזמורת „הצוענים" ותקליטיה עשירת

תחבורה לוחד וקריות בסוף הערב

במוצ"ש 2.11 וביום ג' 5.11 פעילות רגילה של ריקודי עם, דיסקוטק וסרטים

החל מיום ג' 5.11 נפתח קורס רקודי עם למתחילים בשעה 18.30

חיכונו לנשף פתיחת השנה ב־8.11

הכניסה לסטודנטים ולבנות בלבד

מועדון האמנים

ערבי תיכוניסטים וחיילים

הערב ובמוצאי־שבת **תיקי דיין**

רקודים עם להקת „הנשרים"

משקה ראשון (הפתעה)
שמירת טילונים ורכב מובטחת

ביום שלישי ריקודים עם „פס לבן"

מועדון האודלוגין

רחוב בן־אביגדור 26 תל־אביב

גילאי 20 פלוס

במוצאי־שבת בתכנית:

תיקי דיין

ריקודים עם להקת „האורנים"

ביום רביעי המועדון פתוח

המועדון הנבחר 1974
דיסקוטק כריש רמלה

פתוח יום שישי, שבת, שלישי ורביעי

הערב יום ו' 1.11
* טריפונס
* חופני
* אבנר דן
* שימי תבורי
* לחקת צמרת „ההדים"

מוצ"ש 2.11
* בועז שרעבי
* לויטרוס
* שימי תבורי
* להקת צמרת „ההדים"

רות עוזיאל

פרפסיכולוגית, דור חמישי למגידי עתידות ממוצא בדואי

מגלה עתידות בעזרת חגורה וקפה

עוזרת בפיתרון כל סוגי בעיות־נפשיות, משפחתיות בחירת מקצוע, נישואים, בעיות משפטיות, מריבות וסיכסוכים, עסקים, ובעיות בכל תחום של החיים.
תודות לעזרתה הנאמנה ועצתה הטובה של גב' עוזיאל, הצליחו עד היום מאות גברים ונשים להיחלץ ממצוקה דיכאון ואובדן עצות, ולמצוא פיתרון טוב לבעיותיהם.

הזמנות רק בטלפון
297191

אולמי גל
ידי־אליהו
ליד בריכת „גלית"

במוצ"ש 2.11.74

ערב בידור

בתכנית:
* טריפונס ולהקתו
* דורסי
זמר הנשמה
* הזמר הצרפתי דקס

רקודים לצלילי להקת „המראות"

הגרלות ופרסים

ערב ריקודים ובידור ייערך במוצ"ש 2.11.74 ובכל מוצ"ש

באולמי רות

רחוב בן־יהודה 84, ת"א (מול קולנוע „בן־יהודה")

עם להקת **האלמוגים**

בתכנית האומנותית הזמר הגיטריסט והבוזוקיסט

דוידו

אבישלום דרורי
מהפנט

* היפנוזה שימושית
* גמילה מעישון בעזרת היפנוזה
* לימוד אנגלית בעזרת היפנוזה
* חרדות בעזרת היפנוזה
* בעיות!!
* יעוץ בעניני משפחה

פרטים: תל־אביב, טלפון 266349

קונצרן תעשייתי
מזמין בזה הצעות
לניהול מזנון
במרכזו בתל־אביב

במקום מועסקים כ־250 עובדים

התנאים הרצויים: כושר ראשי ... קודם בניהול בתי אוכל או מזנונות, כולל ...

הצעות להגיש לת.ד. 9184 תל־אביב, לא יאוחר מיום א', 10.11.1974

סונול ישראל בע"מ

מכרז מכירת תא נהג למשאית „פיאט"

החברה מעמידה למכירה תא נהג כולל ... של משאית „פיאט" דגם 697 שנת ... נפגע בתאונה.

למעוניינים תינתן אפשרות לראות ולבדוק ... בשטח מתקני החברה באיזור הנמל ... השעות 09.00—12.00 החל מיום שישי 1 ... נא לפנות לאחראי על הרכב. ...

את ההצעות יש להגיש בכתב במעטפה ... המעטפה הפנימית — „תא נהג" ... יאוחר מיום 12.11.74 שעה 12.00 ... הנ"ל. להצעת קונה יש לצרף המחאה ... בסך 10% מהערך המוצע.

אין החברה מתחייבת לקבל את ההצעה ... או כל הצעה שהיא.

לחברה דתיים ולסטודנטים

ב"ה במוצ"ש י"ז חשון 2.11.74 מהשעה 8.30

באולם בני־ברית
רח' קפלן 10 ת"א

בתכנית: הזמר

יגאל בשן

תרקידכם תזמורת החורוסקופ

הכניסה לדתיים ולסטודנטים בלבד

הבימה

הבימרתף

מי הוא מה?

בביצוע ניסים עזיקרי

הצגות ת־50

הערב ב־9.30 ...

מועדון „פרין"

חלילה 12—10
רחוב הירקון 106, ...
טל. 236615

* בן נאוארה
* פיטר אולק
* ג'ון קטבש

בסרט שאין להחמיצו „הבעלים"

מכירה פומבית בע"מ
AUCTION Ltd.

ביום שלישי, 5 בנובמבר 1974 (בשעה 3 אחה"צ) תתקיים מכירה פומבית מס' 6 באולם המכירות של החברה בככר קדומים 14, יפו העתיקה (הכניסה ליד מועדון „המערה").

את הפריטים ניתן לראות באולם התצוגה בימים ששי, שבת, ראשון ושני (1.11—4.11) בין השעות 10 בבוקר עד 10 בערב וביום המכירה משעה 10 בבוקר עד 2.30 אחה"צ.

שפות והשכלה תיכונית | למד והשכל | קורסים והכשרה מקצועית

קורסים ל־
אנגלית מדוברת

השבוע נפתחים קורסים חדשים אחרונים

הפתיחה 3, 4, 5 בנובמבר

קורסי בוקר וערב

ההרשמה והלימודים ב „אולפנים לאנגלית"

תל־אביב בבנין „גימנסיה הרצליה" רח' ז'בוטינסקי 106 בשעות 4 — 8 בערב

תל־אביב, במרכז, שדרות דוד המלך 11, 9—1 לפנה"צ, 4—7 אחה"צ.

קורסים מזורזים

למבוגרים • לנוער • קורסי בוקר / ערב
ההרשמה לכל הקורסים מסתיימת ביום שלישי

הנהלת חשבונות

בהדרכת רואי חשבון מוסמכים • מבחני גמר בבית הספר • סוגים: 1 + 2, 2, 3.

נקוב בשיטת IBM

• כולל קורס חינם בכתבנות
• קורס מזורז בן 8 שבועות נפתח ביום חמישי

פקידות ומזכירות

קורספונדנציה • כתבנות • חשבונאות
קורס כתבנות נפתח כל יום

• הכנה לקבלת סוג מטעם משרד העבודה
• תעודות הסמכה • הפנייה לעבודות
• אחריות להצלחתך

שרוטל

תל־אביב, רחוב דיזנגוף 82, (ליד ככר דיזנגוף)
תל־אביב, אלנבי 140 (התחנה המרכזית), טל. 615314
ירושלים, מרדכי בן־הלל 10 (פ. בן־יהודה), טל. 232748
רמת־גן, רח' ז'בוטינסקי 54 (מול רמה) טל. 724335

הצלחתך תלויה במקום לימודיך

חיילים וחיילות,

עכשיו הזמן להתכונן לקראת בחינות המיון לשנת תשל"ו

מסתיימת ההרשמה לקורסי ערב

אנגלית הכנה לאוניברסיטה

* לחיילים הנחה * גם קורס בכתב

ההרשמה עד 7.11

הכנה לטכניון

לבוגרי המגמה החומנית והריאלית לאוגוסט 1975

תל־אביב, ירושלים, חיפה

מכון דן להשכלה ולהשתלמויות

ההרשמה בשעות 4—8 בערב

תל־אביב: בנין „גמנסיה הרצליה", ז'בוטינסקי 106; ובמרכז, דוד המלך 11, בשעות 9—1, 4—7 אחה"צ
טלפון ומזכירה אוטומטית 24 שעות — 268128.

הלימודים בת"א בבנין גמנסיה „הרצליה"

הכנה לטכניון • בגרות ומוקדמות • טכנאות

המכונים הבריטיים
THE BRITISH INSTITUTES
המכללה העברית להשתלמות בכתב

... שנות נסיון • 125,000 בוגרים • 115 קורסים לבחירתך • צוות מורים ומפקחים אקדמאים מעולי כוחות ההוראה בארץ • טפול אישי ומעקב צמוד אחר כל תלמיד.

* אם הנך מתכונן ללמוד באמת ובתמים
* אם הנך מתכוון להצליח בלימודיו...
* אם אתה מוכן לשלם יותר כדי ללמוד בצורה רצינית ותחת פיקוח במגמות ורמות שהותאמו במיוחד לכישוריך.

למד בהתכתבות באמצעות המכונים הבריטיים בביתך, בזמנך הפנוי.

לכבוד המדור ליעוץ מקצועי המכונים הבריטיים ת.ד. 33114, תל־אביב

השכלה תיכונית	השכלה מקצועית
☐ בגרות	☐ אלקטרוניקה ורדיו מעשי כולל בנית רדיו
ומוקדמות *	☐ שרטוט טכני
השכלה גבוהה	☐ טלוויזיה
☐ מתימטיקה ופיזיקה	☐ טכנאות חשמל
כהכנה לטכניון *	☐ טכנאות בנין
	☐ טכנאות מכונות
	☐ טכנאות רדיו ואלקטרוניקה

* לחיילים משוחררים ע"פ החוק לימודים חינם

שם .... כתובת ....

משרדי יעוץ והכוונה: תל־אביב: המדור ליעוץ מקצועי ת.ד. 33114, שד' רוטשילד 93; ירושלים: ההסתדרות 22; חיפה: רחוב נורדאו 30

רדיו • אלקטרוניקה • טלוויזיה • שרטוט

משרד החנוך והתרבות, המחלקה לחנוך מבוגרים לשכת מחוז ירושלים
עיריית ירושלים, המחלקה לתרבות
האוניברסיטה העברית בירושלים, המכינה הקדם אקדמאית

חייל משוחרר!

אם הנך חייל משוחרר משרות מילואים או סדיר, תוכל לקבל יעוץ והכוונה בבחירת מקצוע, המשך לימודים והסבה מקצועית.
קיימת אפשרות לפתיחת כיתות הכנה לבגרות.
יועצים מקצועיים יראיינו כל פונה באופן אישי, ובמידת הצורך יוכלו להעביר מבחני התאמה.
היועצים יוכלו לספק מידע בקשר לאפשרויות לימודים וקורסים מקצועיים באזור ירושלים.

היעוץ יינתן אישית במקומות הבאים:

במרכז הקהילתי ע"ש גרוס	רח' זכרון יעקב 5 רוממה	טל' 534711
במרכז הקהילתי ע"ש לאון	רח' צ'ילי 8 ק. יובל	טל' 414896
במרכז הקהילתי ע"ש שוייר ברסלר	רח' דחומיי 7 ק. מנחם	טל' 413897
במרכז הקהילתי ע"ש פומרנץ	רח' שמעון הצדיק 23	טל' 284529
בבית הנוער העברי — מרכז קהילתי	רח' הרצוג 105	טל' 66141
במרכז תרבות עלום לנוער	רח' עמק רפאים 12 א'	טל' 31375
בבית העם	רח' בצלאל	טל' 224156

בימים ב' ר"ח ובשעות 8—5 בערב.

היעוץ ינתן במשך 3 שבועות בלבד, החל מיום ב' 21.10.74—7.11.74.

בואו בהקדם ואל תדחו בקורכם במרכז.

מרכז זלמן שזר להעמקת התודעה ההיסטורית היהודית

פעולות השבוע

א. קורסים בתולדות עם ישראל

1. יום שני י"ט חשון תשל"ה (4.11.74)
תפישת ההיסטוריה היהודית אצל ר' יהודה הלוי
המרצה — מר אביעזר רויצקי
2. יום שלישי כ' חשון תשל"ה (5.11.74)
הכהונה ומעמדה בחברה היהודית בתקופת הבית השני
המרצה — מר ישעיהו גפני (באנגלית).

הקורסים מתקיימים בשעה 8.00 בערב במרכז זלמן שזר בירושלים, בשיתוף: המחלקה לתרבות של עיריית ירושלים (לנרשמים בלבד).

א. מפגשי מורים להיסטוריה

1. אזור הדרום.
יום שלישי כ' חשון תשל"ה (5.11.74)
היחסים בין יהודים לנוכרים בסוף ימי בית שני
המרצה — פרופ' שמואל ספראי.
ההרצאה בשעה 8.00 בערב באוניברסיטת הנגב, בנין הספריה חדר 310, בשיתוף המחלקה לחינוך בעיריית באר־שבע.
2. אזור הצפון.
יום רביעי כ"א חשון תשל"ה (6.11.74)
שנאת ישראל באימפריה הרומית
המרצה — ד"ר דוד גוטפלט
ההרצאה בשעה 8.00 בערב בבית העם ע"ש ... רח' פבזנר 5, חיפה.

מפגשי המורים הם בשיתוף משרד החינוך והתרבות, המחלקה להשתלמות עובדי חוראה ובפיקוח, המרכז על הוראת ההיסטוריה.

אוניברסיטת תל־אביב

המרכז למרשם מודיע

תלמידים ממשיכים שטרם הסדירו הרשמתם ותשלום שכר הלימוד, המוצאת כתב התחייבות מבוייל כחוק ויתר הטפסים הנילווים לשנת הלימודים תשל"ה — מתבקשים להסדיר זאת מיד.

לתשומת לב:

1. המועד האחרון לסידור ההרשמה ללא תשלום דמי פיגור עבר.
2. לא תאושר הרשמת תלמידים לאחר 27.11.74.

מודעה זו אינה מתייחסת למחדשי לימודים שטרם קיבלו חשבון לתשלום.

ההסתדרות הרפואית בישראל
האקדמיה לרפואה בירושלים
בשיתוף עם
משרד הבריאות, משרד החינוך והתרבות ומכון וינגייט

עורכת קורס ארצי על הנושא:

„החנוך הגופני והרפואה"

הקורס, המוכר כהשתלמות, יתקיים מ־24.11.74 עד 23.1.75, בימי א' בשבוע בין השעות 5.30—8.30 בערב.

אינפורמציה אפשר לקבל באקדמיה לרפואה בירושלים, רח' הנביאים 72. ההרשמה מסתיימת ב־16.11.1974.

תיכון ר'

הכנה לבחינות בגרות ומוקדמות

לימודי ערב

נמשכת ההרשמה בכל המגמות

מועדים: אפריל 1975 אוקטובר 1975

תחילת הלימודים בראשית נובמבר

פרטים והרשמה: רחוב סמולנסקין 7 תל־אביב, טלפון 239960

דרושים

למפעלנו בנהריה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
תנאי שכר טובים
עם ניסיון קודם ובעל כושר אדמיניסטרטיבי
נא לפנות בכתב לאגף כח אדם ת. ד. 5 נהריה בצרוף קורות חיים ופרוט הניסיון המקצועי.
מחלבת נהריה שטראוס בע"מ
נהריה, ת.ד 5, טלפון: 04-9221[illegible]

סיבי דימונה בע"מ
למפעל תעשייתי בדימונה
דרוש
טכנאי ייצור
בעל נסיון של 3 שנים או מהנדס ייצור מתחיל, רצוי עד גיל 35.
מגורים בבאר-שבע או בדימונה.
— תנאים נוחים —
נא לפנות לת.ד. 12, דימונה.
— סודיות מובטחת —

לחברת מזון גדולה
דרושים
* איש מכירות לאזור חיפה בעל רכב פרטי
* מלגזן/מחסנאי עם רשיון נהיגה ג' למחסן בחיפה
* מלגזן/מחסנאי עם רשיון נהיגה ג' לאזור ת"א
עבודת המחסנאים היא בקרור עמוק
לפרטים נא לפנות לת.ד. 7095 תל-אביב עבור מס' 79

ל"עלית"
חברה ישראלית לתעשית שוקולדה וסוכריות בע"מ, ר"ג
דרושה
נקבנית מוהק
בעלת נסיון של שנתיים לפחות
לפנות: "עלית" בע"מ, רמת-גן, ת.ד. 19 — עבור "נקבנית"

דרושים
למוסכנו האיזורי בירושלים
דרך בית לחם 142, תלפיות
פקיד טכני
* בוגר בית ספר מקצועי * בעל רקע טכני * רצוי ידע בהנהלת חשבונות
— סודיות מובטחת —
*
לקביעת ראיון לפנות טלפונית למנהל המוסך בטלפונים 61046 או 61083 ירושלים
סוכנות מכוניות לים התיכון בע"מ
FIAT

ל"בנק המזרחי המאוחד" בע"מ
דרושים:
* מפעילים/ות למרכז הסליקה
העבודה במשמרות. הכשרה במקום.
* כתבניות אנגלית
לעבודה רצופה
* כתבניות עברית
לעבודה בפיצול
* חניכים/ות
תנאים טובים וסכויי קידום מהירים למתאימים
נא לפנות למחלקת המנגנון — לילינבלום 48, תל-אביב. טל. 622631

הילטון תל-אביב
דרושים
• גנן
• שומרי לילה
• נגר — עד גיל 45
לפנות למחלקת המנגנון בין השעות 14.00—16.00 טלפון 244222

חברת טכסטיל גדולה בענף ההלבשה
מחפשת
סוכן בלעדי
לאיזור חיפה והצפון
מועמדים מנוסים ודינמים, בעלי מכונית פרטית ואפשרות להמציא ערבות בנקאית, יפנו בכתב לת.ד. 1385 חיפה.
לאדם המתאים מובטחת הכנסה הולמת.

מכרז על משרה פנויה מס' 46/74
לבנק ישראל בירושלים
דרוש עוזר
לקצין תקציבים
הכשורות הדרושות:
1. השכלה אקדמאית במדעי החברה
2. ידע ונסיון בחשבונאות, תמחיר ותקציב
3. כושר נתוח ודיווח ברמה מקצועית נאותה
4. שליטה מלאה בשפה העברית
5. כושר הבעה וניסוח בכתב ובעל פה.
○ מועמדים יפנו בכתב עד יום 15.11.74 לבנק ישראל ת.ד. 780 ירושלים, מיקוד 91000. נא לציין את מספר המכרז על גבי הבקשה.

למפעל תעשייתי באזור ראשל"צ
דרושים:
* מכונאי דיזל
* מסגרי אחזקה עם ידע בריתוך
* מסגר / מכונאי אחזקה (באזור אשדוד)
נא לפנות טלפון 03—453141

למפעל גדול בענף המתכת
דרושים:
* חשמלאי אחזקה בכיר
* מחסנאי טכני עצמאי
* חרט
* מלגזן
* מכונאי
ומסגרי אחזקה
בכל הרמות
תנאים טובים מאוד למועמדים המתאימים
• נא לפנות לת.ד. 2926 ת"א עבור מס' 5978 בפרוט קורות חיים ונסיון קודם.
— סודיות מובטחת —

למפעל מתכת חדש בירושלים
דרושים:
רתכים מעולים — מסגרים.
לפנות טלפון 02—627[illegible]1

למוסד סוציאלי-בריאותי בחיפה
דרושה עובדת סוציאלית
ל-5 שעות עבודה ביום
העבודה בחיפה ובסביבתה
לפנות לת.ד. 1314 תל-אביב למס' ל/24385 ולפרט ההכשרה והנסיון במקצוע

למפעל מזון באיזור נתניה
דרושים:
1. רואה חשבון או מנהל חשבונות מתקדם המסוגל ל-נהל משרד קטן. דרוש ידע ביצוע בהכנת חשבונות חודשיים וידע ב-שפה האנגלית.
2. טכנאי מזון עם ניסיון בפיקוח על יצור.
נא לפנות 1205 רמת-גן עם פרוט קורות חיים, נסיון קודם, גיל ומש-כורת מבוקשת.
סודיות מובטחת.

המועצה לייצור ושיווק כותנה בע"מ
מחפשת
מפעיל מלגזה
מנוסה
באופן מיידי, למשך חודשיים, בתנאים טובים.
מקום העבודה הרצליה.
נא לפנות בימים: א', ג', ד', ו' למשרדי המועצה, מח' מחסנים, טלפון 260145.

לקבוץ סאסא
דרוש
שרברב
*
לבר פרטים נא לפנות בכתב למזכירות קבוץ סאסא או לטלפון מס' 067—39067

דרושים בחיפה ליבואני מוצרי בית חשמליים
טכנאי אלקטרוניקה
טכנאי גז/חשמל
סוכני מכירות
פקיד/ת יבוא
ת.ד. 5170 חיפה

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ
מודיע על המשרות הפנויות הבאות: — במכון המתכות הישראלי
1. מהנדס מטלורג או מהנדס מכונות
במעבדה למטלורגיה כללית
הכישורים הדרושים: —
בעל נסיון או בעל ענין בעבודה בתחום המיקרוסקופיה האלקטרונית.
קיימת אפשרות להשתלמות לתואר גבוה.
מכרז מספר 139/74.
2. מהנדס מטלורג או מהנדס מכונות
בעל נסיון תעשייתי ו/או מחקרי [illegible] מחקר, הקירות וניהול צוות טכנאים [illegible] מעבדתיות שונות.
מכרז מספר 140/74.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, עם קורות חיים, פירוט ההשכלה והנסיון המקצועי [illegible] המנגנון, מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ, קרית הטכניון — חיפה — 32000 — עד יום ו', 8 [illegible] בר 1974, בציון מספר המכרז המתאים.

מ.ג. אלקטרוניקה בע"מ
מפעל עתיר מדע המתמחה בפיתוח וייצור [illegible] אלקטרוניות בתחום האלקטרוניקה הרפואית [illegible] הבוצרים משווקים לבתי-חולים בכל רחבי העולם
דרושים
• מנהל עבודה
בעל נסיון וכושר נהול וארגון צוות עו[illegible]דות בשטח האלקטרוניקה. רצוי נסיון וידע בנושא הרכבות מכניות, [illegible] מערכות ומכשירים.
• עובדות יצור
בעלות נסיון קודם בחיוט והלחמות של מכשור אלקטרוני.
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה.
נא לפנות עם פירוט השכלה ונסיון אל מ.ג. אלקטרוניקה בע"מ קרית ויצמן ת.ד. 102 רחובות טל: 956751
סודיות מובטחת

דרושה
פקידה כללית
הכישורים הנדרשים: ידיעת השפה העברית [illegible] בוריה, כולל הדפסה במכונת כתיבה. שעות העבודה: 8—14, ופעם בשבוע 19—22. [illegible] בבית הכרחי לצורך תאום ישיבות בשעות אחר הצהרים.
תנאים טובים למועמדת המתאימה.
נא לפנות בכתב לת.ד. 17084 ת"א עבור מספר [illegible]

אודיון-ניר בע"מ
דרושים לעבודה באזור המרכז
מנופאים לעגורני צריח
לפנות טלפונית 767260 בין השעות 08.00—15.00

דרוש
מנהל חשבונות ראשי
הכישורים הנדרשים: —
* נסיון במיכון
* נסיון בהנהלת חשבונות תעשייתית.
* שליטה בשפה העברית, אנגלית ו/או גרמנית.
תנאים טובים למועמד המתאים
על המעוניינים לפנות בכתב יד בציון פרטים אישיים ודרישת משכורת אל:
קצנשטיין, אדלר ושות' בע"מ
תל אביב דרך פתח תקוה 37 טלפון 614668

הלוח הכפול ידיעות אחרונות הארץ
המשרד הראשי: שדרות רוטשילד 76, תל-אביב
טלפונים: מחלקת מודעות 611141,
המחיר: יום חול: 2.90 ל"י לשורה / יום ו': 3.75 ל"י לשורה

ויטלגו מפעלי טקסטיל בע"מ
דרוש
עובד קרדה
מקצועי
(PUTZER — פוצר)
לעבודה במשמרות.
תנאים טובים מובטחים למועמד המתאים.
נא לפנות בין השעות 6.00—16.00 למר יהודה, טל. 479121.
ויטלגו

למפעל תעשייתי בענף המתכת באזור חיפה
דרושים
1. מהנדס מכונות
לריכוז פרויקט בשטח אלקטרו-מכני. עדיפות לבעלי נסיון בשטח דומה. אנגלית הכרחית.
2. טכנאי מכונות
לתפקיד במסגרת צוות טכני העוסק בתכנון פרויקט בשטח האלקטרו-מכני. אנגלית יתרון.
3. יצרן מודלים
בוגר ביה"ס מקצועי בנושא מכונות כיים. נסיון מעשי בעבודות עבוד שבבי. עצמאי בעבודה.
4. כרסמים
בעלי נסיון של 3 שנים לפחות.
נא לפנות בכתב בצרוף קצור תולדות חיים ונסיון לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 683 (מיקוד 31040).

מפעלי נייר אמריקאיים ישראליים בע"מ
למפעלנו בחדרה דרושים
1. הנדסאי או שרטט מכונות — בעל נסיון בתכנון מערכות צנרת.
2. טכנאי ייצור — לביצוע פרוייקטים בכל נושאי הנדסת ייצור.
לפנות למח' כח אדם, ת.ד. 142 חדרה, 38100
נייר מעולה לכל מטרה

למפעל דינמי מתפתח
דרושים
1. מהנדס/ טכנאי ייצור
לתפקיד מנהל הייצור,
בוגר בי"ס מקצועי (מתכת) נסיון 3 שנים במפעל מתכת.
2. שרטט/ת מכונות
עצמאי/ת
בוגר/ת בי"ס מקצועי.
3. חרט עצמאי
תנאים טובים — בהתאם לכישורים
סודיות מובטחת!
שרות מוסמך ובלעדי למנופי "אילי"
הידקו הידראוליקה ומכונות בע"מ
[illegible] אזור התעשיה, ת.ד. 214 טל. [illegible]

חברה להנדסת חשמל בחיפה
מחפשת
מהנדס חשמל
לתפקיד מהנדס ביצוע ראשי
לבניני מגורים ותעשיה
כישורים נדרשים:
א. 5 שנים נסיון בעבודה מעשית
ב. ניהול צוות עובדים
ג. פקוח על קבלני משנה
ד. עריכת חשבונות סופיים.
תנאים מצויינים ● סודיות מובטחת
מועמדים עד גיל 40 יפנו לת.ד. 4505 חיפה עבור "מהנדס".

למפעלי בלובנד תלמה
סניף רמת-גן
דרושה
מזכירה
למנהל הסניף
הכישורים:
— השכלה תיכונית
— ידיעת השפה העברית, כולל הדפסה
— ידיעה טובה באנגלית
— נסיון בעבודה משרדית לפחות של שנה
— עד גיל 35
לשם קביעת ראיון נא לפנות בכתב יד לסניפנו ברמת-גן, עבור מנהל הסניף, ת.ד. 3115, רמת-גן
בלובנד תלמה

SONY
דרושים
צעירים
עם ידע טכני
פקידה - כתבנית
בעברית, ידיעת הדפסה באנגלית רצויה. בעלת נסיון. ליום עבודה שלם.
לפנות אישית בשעות העבודה הרגילות
ישפאר בע"מ, מגדל שלום, אחד העם 9 תל-אביב לארנון.

למוסד צבורי
דרושים
* מנהל חשבונות בכיר
סוג ד' לפחות, בעל-נסיון
* קופאי אחראי
עם ידע בהנהלת-חשבונות
* עוזר למבקר פנימי -
סוג ג' או ד' בהנהלת-חשבונות
התפקיד קשור, חלקית, בנסיעות — רצוי בעל-רכב.
על המועמדים להגיש בקשתם בכתב, בציון המשרה המבוקשת ובצירוף קורות-חיים ופירוט נסיון מקצוע, ל-ת.ד. 21014 עד יום 15.11.74

הכנסת
משרות פנויות במשמר הכנסת
לפי הדרישות הבאות:
1. השכלה יסודית.
2. כושר גופני מעולה.
3. גובה מינימלי של 170 ס"מ.
4. ותק בטחוני: שירות בצה"ל או במשטרת ישראל.
5. עבר ללא הרשעות פליליות.
6. מקום מגורים בירושלים. או התחייבות לעבור לגור בה תוך שישה חדשים.
7. עדיפות תינתן למשוחררי צה"ל בעלי דרגות מיחידות קרביות, או בעלי נסיון משטרתי.
בקשות יש להפנות בכתב יד לפי הכתובת: משמר הכנסת, ירושלים.

לדפוס אמנים מאוחדים בע"מ
דרושים:
עוזרים לדפסי אופסט
בנכונות של צבע ושני צבעים.
לפנות לניסים טלפון 915063, או ארנון טלפונים: 615374, 624898.

לדקלה מושב עובדים
בצפון סיני
דרוש
גיזבר
(מזכיר חוץ)
בהצעות נא לפנות בכתב למזכירות מושב דקלה ד.נ. חוף עזה בצירוף קורות חיים ומשכורת מבוקשת.

מושב עובדים דקלה
קולט
משפחות חדשות
משפחות דתיות עם ילדים
המעוניינות להצטרף למושב תפננה בכתב בצירוף קורות חיים למזכירות מושב דקלה ד.נ. חוף עזה.

לחברת בניה ארצית
דרוש:
מחסנאי מנוסה
לעבודה במחסן המרכזי
לפרטים נא לפנות טלפונית: 757191—5 בימים א'—ה' בין השעות 09.00—16.00

לחברת בניה ארצית
דרושים:
* מסגרים
* ברזלנים
לעבודה קבועה
במפעל החברה
לפרטים נא לפנות טלפונית — 757191—5, בימים: א'—ה', בין השעות: 09.00—16.00

אלסינט
מכשור רפואי גרעיני • מכשור מדעי
מערכות עבוד נתונים • ספקי-כח

אנו חברה בינלאומית
העוסקת בפתוח, יצור ושווק של מכשור מדעי אלקטרוני וכן מוצרים אלקטרומכניים מתוחכמים.
מועסקים אצלנו 750 עובדים בתחומי מחקר ויצור באוירה צעירה נעימה ויוצרת
ואנו מעונינים לצרף לשורותינו עובדים מוכשרים ומבטיחים לתפקידים הבאים:

לאגף הפתוח
מהנדס אלקטרוניקה — בעל נסיון בטלקומוניקציה.
מהנדס אלקטרוניקה — לעבודות פתוח במערכת משולבת דיגיטלית ואנלוגית.
מהנדס מכונות — עם רקע בתכנון, לפתוח מערכת אלקטרונית רפואית.
הנדסאי מכונות — רצוי עם נסיון, לעבודה במערכות אלקטרומכניות
טכנאי אלקטרוניקה — עם נסיון של שנה במעגלים ספרתיים.
מכשירנים — לבצוע עבודה מכנית עדינה.
תכנתים מנוסים — לעבודות תכנון ופתוח של מערכות המופעלות ע"י מחשבים זעירים בזמן אמיתי.
כתב טכני — מעולה לעריכת ספרי מכשיר, ידיעת אנגלית מושלמת ונסיון קודם הכרחיים.
עורכי מעגלים מודפסים — רצוי ידע באלקטרוניקה, עדיפות לבעלי נסיון.
מהנדס רכיבים — נסיון של 3 שנים לפחות בעבודות פתוח מעגלים אלקטרוניים.

לאגף היצור
מהנדסי אלקטרוניקה — לעבודות מגוונות ואחראיות, יועדפו מועמדים עם רקע של טכנאים.
הנדסאי / טכנאי אלקטרוניקה — אין הכרח בנסיון קודם, הכשרה ספציפית תנתן תוך כדי עבודה.
מכשירנים — בוגרי בתי ספר מקצועיים ובעלי נסיון במכשור ובקרה.
כרסמים חרטים — לעבודות מקצועיות ליד מכונות חדישות.
סטודנטים/יות — לעבודה קבועה ומעניינת במשמרת אחה"צ והערב, ליד מכשור עדין ובתנאים סביבתיים נוחים. אין צורך בהכשרה מוקדמת.

שבוע עבודה בן 5 ימים, באולמות ממוזגים הסעות וארוחות מסובסדות
נא לפנות בכתב למחלקת כח-אדם
ת.ד. 5258 • חיפה • טל. 527679

למפעל מתכת בת"א
דרושים
* חרט לעבודה קבועה
* כוונים
למכונות אוטומטיות מסוג אינדקס
לעבודה זמנית בשעות הערב.
להתקשר טלפונים: 32176, 33108

למפעל מתכת
באזור תל-אביב
דרושים
מסגרים כלליים
רתכים
תנאים טובים
למועמד המתאים
לקביעת פגישה נא לטלפן 267265
לח' בן-יהודה

למפעל תעשייתי
באזור השומרון
דרוש
מסיק דוודים
תנאים טובים והוצאות נסיעה מובטחים
פניות בכתב בצרוף פרטים על נסיון קודם
נא לשלוח לת.ד. 48 חדרה

למפעל גדול בדרום
דרוש
מנהל כח-אדם
בעל נסיון בנהול כח-אדם
במפעל תעשייתי.
מועמדים בעלי נתונים דלעיל, יפנו בכתב בציון קורות חיים מלאים לת. ד. 7157 תל-אביב, ולציין ע"ג המעטפה "עבור מנהל כח-אדם".
פניות ללא פרטים מלאים לא תיענינה.
סודיות מובטחת.

דרושים
1. בוגרי בי"ס מקצועי לעבודות ייצור
2. פועלי ייצור
3. מסגר רתך
לפנות טלפונית
אישית או בכתב
ל"אי.טי.אם." בע"מ
ת.ד. 2059, הרצליה ב'
טלפון: 938426
ETM

עיריית קרית-שמונה
מכ"ז פומבי מס' 9/74
עיריית קרית שמונה מכריזה בזה על משרה פנויה כדלקמן:
מהנדס מים וביוב
תאור התפקידים:
אחראי על אחזקת רשת מים וביוב של העיר
אחראי על ניהול צוות עובדי אחזקה
אחראי על ניהול מערכת חשבונות המים
דרגת המשרה בהתאם לכישורים.
למועמד המתאים ינתן דיור
מועמדים בעלי כישורים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למזכירות העיריה עד ל-15.11.74
אברהם אלוני, ראש העיריה

החברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע"מ
שדרות הרצל 82, ירושלים. טלפון: 525948, 534272.
דרוש
מנהל המרכז הקהילתי
בבית-שאן
במרכז: ספריה גדולה, אולם מיטעים, מועדון לחבר ומועדון לחיילים, חדרי פעולות (השכלה, אומנות ותחביב), מכון כח ועוד.
המרכז מופעל בשיתוף עם המועצה המקומית ומ"מ בית-שאן.
דרישות התפקיד: השכלה אקדמאית במדעי החברה, נסיון בתחומי החינוך (הפורמלי והבלתי פורמלי), או בעבודה קהילתית, נסיון בניהול צוות עובדים, ניהול תקציבי וכספי.
העבודה היא בלתי שיגרתית ומתקיימת בשעות ובמועדים בלתי רגילים.
תנאי ההעסקה — יקבעו על פי נתוני המועמד.
סיוע בדיור — מובטח
מועמדים יפנו אל החברה למרכזי תרבות וספורט, שדרות הרצל 82, בית-הכרם, ירושלים, עד ליום 15.11.74 ויוזמנו למבדק ולראיון.

התעשיה האלקטרו-אופטית בע"מ
אל-אופ חברה עתירת מדע קרית-ויצמן רחובות
דרושים
● פיזיקאי או מתימטיקאי
עם רקע באנליזה נומרית, מחשבים בבעיות אירודינמיות או גנוט, רצוי בעל תואר שני.
● הנדסאי טכנאי אלקטרוניקה
בעל נסיון מקצועי ומעשי בשטח ציוד בדיקה דיגיטלי ונהול פרויקטים.
● הנדסאי טכנאי מכונות
בעל ידע ונסיון באופטיקה, לעבודה בציוד בדיקה ופיתוח אמצעים אופטיים (רצוי בוגר מגמה מכשירנות אופטית).
● פקיד יבוא ויצוא
לטפול במשלוחים באמצעות עמיל המכס. הכרחי נסיון מעשי וידיעת נהלי יבוא ויצוא, ידיעת השפה האנגלית ובעל רכב פרטי.
● עוזר למנהל חשבונות
רצוי בעל נסיון במפעל תעשייתי.
● פקיד(ה) להנהלת חשבונות ו/או תמחיר
● מתכנת/ת למחשב 399 N.C.R.
● מתאם עבודות ייצור חוץ
בעל נסיון של מספר שנים (דרוש ידע בעיבוד מכני שבבי). הכרחי בעל רכב פרטי.
● עובד
בוגר בית ספר מקצועי במכניקה עדינה, לעבודות עיבוד והרכבה בפיתוח.
● נקבנית I.B.M. בוגרת קורס לנקבניות
● מלחימות
בעלות נסיון לחרכבות אלקטרוניות. למועמדות המתאימות — תנאים טובים.
— 5 ימי עבודה בשבוע —
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים ונסיון קודם, למח' כח-אדם, ת.ד. 1165 רחובות, מיקוד 76110 או לטל. 971-956
— סודיות מובטחת —

למוסד ממלכתי בתל-אביב
דרושים
בחורים לעבודות שמירה
העונים לדרישות הבאות:
* אחרי שירות צבאי מלא
* כושר בריאות תקין
העבודה במשמרות כולל לילות ושבתות. התשלום לפי שעה (7.50 ל"י ביום, 9.70 ל"י בלילה)
העבודה מתאימה במיוחד לסטודנטים
* המעונינים יפנו ל"לשכה להכונה מקצועית" רחוב זכריה 16 תל-אביב (ליד קולנוע פאר), כל יום בין השעות 17.00—14.00 פרט ליום שישי.

התעשיה האלקטרו-אופטית בע"מ
אל-אופ
חברה עתירת מדע
קרית ויצמן רחובות
דרושים
● מכשירנים
בוגרי בית ספר מקצועי ולאחר שירות צבאי, להרכבות אלקטרו-אופטיות ואלקטרו-מכניות.
● כרסמים
בוגרי בית ספר מקצועי בעלי נסיון בעבודות מדויקות.
● משחיזן
בוגר בית ספר מקצועי ובעל נסיון בהשחזה עגולה, שטוחה ו/או כלים.
● עובד מדור כלים ומתקנים
בוגר בית ספר מקצועי, בעל נסיון בעיבוד שבבי מדויק.
אנו לא מקבלים כל אחד!
שים לב!
אבל למי שמתקבל — מובטחים:
● תנאי שכר טובים
● עבודה קבועה ומעניינת
● קדום מקצועי
● חמשה ימי עבודה בשבוע
● תנאים סוציאליים מלאים
● עבודה במבנה מודרני עם מיזוג אויר
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון קודם למחלקת כח-אדם ת.ד. 1165 רחובות, מיקוד 76110 — או טלפונית 956971
סודיות מובטחת

דרושים
קבוצות קבלניות
לביצוע עבודות טפסנות
*
לפנות בטלפון 622211
למדור כח-אדם, תל-אביב
רסקו
RASSCO
על רסקו אפשר לסמוך!

עיריית קרית-שמונה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
בעל נסיון בהנהלת חשבונות וניהול צוות עובדים
דרגה: בהתאם לכישורים
למועמד המתאים תנתן עזרה בדיור
מועמדים בעלי כישורים מתאימים יפנו בכתב אל סגן ראש העיריה מר משה בנדלק.
אברהם אלוני, ראש העיריה

למפעל קונפקציה
לצעירות בת"א
המייצר: מכנסיים, חצאיות וז'קטים
דרושה מעצבת אופנה
מוכשרת ותדמנית
היודעת לפקח על ביצוע מעשי של דגמים וגזרות
למתאימות:
1) תנאי שכר מצויינים. 2) נסיעות עידכון לחו"ל ע"ח המפעל. 3) עמדה בכירה במפעל.
לפנות בכתב בפירוט נסיון, רצוי לצרף מספר רישומים (אשר יוחזרו בכל מקרה לבעליהן) לת.ד. 23107 ת"א, עבור מעצבת אופנה.

למפעל תעשייתי
במפרץ חיפה
דרושה
מזכירה בכירה
למחלקת כח-אדם
עם נסיון בעבודה במחלקת כח-אדם וידיעת הדפסה, או נסיון בעבודה דומה בצבא.
פרטים בציון קורות חיים, נא להפנות לת.ד. 4868 חיפה, עבור מספר 141.
— סודיות מובטחת —

למוסך לטרקטורים
ולציוד כבד
דרושים:
* מסגרים
לטרקטורים וציוד כבד
* מכונאי דיזל
לבעלי נסיון תנאים מצויינים ואפשרויות קידום
נא להתקשר 840381

מכון ויצמן למדע
דרוש
* טכנאי למעבדה פיסיקלית
הכישורים הדרושים:
לאחר שרות צבאי, בעל נסיון במכשירנות, רצוי בעל ידיעה בטכניקות ואקום, מתח גבוה ואופטיקה.
משרה 282.
על המעוניינים/ות לפנות בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם למח' המנגנון, ת.ד. 26, רחובות 76100, בציון מס' המשרה.

למפעל גדול בדרום
דרוש
מהנדס בטיחות
(ממונה בטיחות)
בעל נסיון בתעשיה של לפחות 5 שנים.
מועמדים בעלי כישורים דלעיל, יפנו בכתב בציון קורות חיים מלאים, לת"ד 7157 ת"א, ולציין ע"ג המעטפה "עבור מהנדס בטיחות".
פניות ללא פרטים מלאים לא תיענינה.
— סודיות מובטחת —

אלתא
התעשיות אלקטרוניות בע"מ
חברה בת של התעשיה האוירית לישראל בע"מ
אשדוד
דרושים
* מתכנתים
בעלי נסיון במיני מחשבים נדרשת ידיעת השפות: אסמבלר, פורטרן
* פקיד כח-אדם
בעל השכלה אקדמאית, רצוי נסיון קודם בעבודה משרדית.
* טכנאי קירור תעשייתי
בוגר בי"ס מקצועי בעל נסיון של 5 שנים בעבודה.
* טכנאי ייצור
רצוי בעל נסיון של שנתיים בתעשיה.
* טכנאי אלקטרוניקה
בעל רקע מעשי במכניקה עדינה ונסיון בניהול צוות עובדים.
* כרסמים
* מסגרים
* פחחים
* חשמלאי מערכות מטוסים
* בוגרי בתי"ס מקצועיים בשטח המתכת.
* מלפפי שנאים
על המעונינים לפנות בכתב אל מחלקת התעסוקה של "אלת"א" — אשדוד

דרושים
* מנהל חשבונות
למשרה מלאה, בעל נסיון של שנתיים לפחות
* פקידה כתבנית
לאחר שרות צבאי
על המעוניינים לפנות אל:
קעננטטיין אדלר ונטוורט בע"מ
תל אביב, דרך פתח תקוה 37 טלפון 614668

דרושות
מארחות
ופקידות הסברה
ללשכת התיירות בנמל-תעופה בן-גוריון
לעבודה עונתית (עד 11 חודשים)
הנתונים הדרושים:
1. לאחר שירות צבאי, 2. השכלה תיכונית, 3. ידיעת עברית ואנגלית על בוריין, שפות נוספות רצויות, 4. ידיעת העם והארץ, 5. הדפסה ועבודות משרד, 6. הופעה נאה.
●
על המעוניינות, לפנות אישית ביום חמישי, 7.11.74, בשעה 09.00, ללשכת התיירות והאיכטון בנמל-תעופה בן-גוריון,
הבנין הראשי — קומה ב'.

למוסד ממלכתי
לעבודה זמנית
ברחבי העולם
דרושים
יוצאי יחידות קרביות בתפקידי-פקוד בעלי השכלה של 11 שנות לימוד לפחות בעלי כושר גופני מעולה וידיעות בסיסיות באנגלית.
המעוניינים מתבקשים לפנות לת.ד. 17224, ת"א מיקוד 61170 בצירוף פרטים אישיים מלאים וקורות חיים.

לחברת בטוח נודעת דרוש:
מנהל
לסניף חולון
בעל כישורים כדלקמן:
* נסיון בנהול צוות עובדים ובקורת על סוכנים
* ידע בחשבונאות
* השכלה על תיכונית
* ידע בבטוח — יתרון
תנאים מצויינים ואתגר מקצועי למתאימים
על המעונינים לפנות בכתב לת.ד. 30580 ת"א בפירוט קורות חיים ונסיון קודם ולציין "עבור מנהל סניף"

ירושלמים
לעבודה אחראית ומענינת באזור ירושלים
דרושים צעירים:
הנתונים הבאים:
* השכלה של 11 שנות לימוד לפחות.
* כושר בריאות תקין
* אחרי שירות צבאי מלא ביחידת שדה בתפקידי פיקוד.
תנאי העבודה:
* עבודה במשמרות.
* העסקה עפ"י חוזה מיוחד לחצי שנה לפחות (עם אפשרות הארכה).
העבודה מתאימה לסטודנטים
המעונינים מתבקשים לפנות אישית ביום ראשון 3 בנובמבר 1974 בשעה 14.00 לבית אלישבע רח' אלעזר המודעי 17 י-ם ולפנות למזכירות או בכתב לת.ד. 77 י-ם בצרוף פרטים אישיים וקורות חיים.
נא לחצטייד בפנקס מילואים.

למפעל גדול באזור חדרה
דרוש/ה:
* שרטט/ת
* חשמלאים
* מסגרים
לפנות בכתב לת.ד. 17 פרדס-חנה עבור "מדור העובדים".
סודיות מובטחת!

התעשיה האוירית לישראל בע"מ
עבור מרכז הכספים והחשבונאות
דרושים:
* מנהלי חשבונות -
סוג ג'/ד' בעלי נסיון של שנתיים לפחות.
* פקידי חשבונות -
בעלי נסיון של שנתיים לפחות.
למועמדים המתאימים מובטחים תנאי עבודה טובים, אפשרויות קידום ושכר הולם.
לקבלת פרטים נוספים נא לפנות אישית אל: [illegible] התעסוקה, התעשיה האוירית לישראל בע"מ, נמל תעופה ע"ש בן-גוריון, בימים א'-ה' בין השעות 08.00—15.00.

למשרד לתכנון
דרושים
1. אדריכל רציני בעל נסיון בתכנון ופתוח בניה מתועשת
2. טכנאי/ת ארכיטקטורה
3. כותבנית לעבודה מלאה
4. מזכירה כתבנית
5. צעיר לאחר שרות צבאי לעבודה במכון להעתקות שמש
6. נער שליח עם קטנוע/תילון

לפנות בטלפון 240276.

קבלן לעבודות בנין
בעל נסיון עם המלצות
פנוי לקבלת עבודות מכל הסוגים כולל שיפוצים ותוספות
לפנות טל. 458276 מ-16.00—19.00 (פרט לשבת)

"נס" עבודות עפר אספלט ופתוח
דרושים
פקידה
טרקטוריסטים ל-פיאט F.L. 4 ו-D51
טלפון 880801—867404 תל-אביב

מבשרת ציון
המועצה המקומית מבשרת-ציון
דואר מעוז-ציון
מכרז פומבי 11/74
בהתאם לס"ק 13 לצו המועצות המקומיות (שרות עובדים) תשכ"ב 1962 מכריזה בזאת המועצה על משרה פנויה של:
רכז בטחון ושרותי חרום
תאור התפקידים:
א. ארגון משמר אזרחי;
ב. ארגון עניני פס"ח, טל"ח;
ג. אחראי על מחסן הג"א;
ד. אחראי למקלטים ציבוריים.
דרישות המשרה:
השכלה תיכונית. בוגר קורס קצינים של צה"ל או משטרת ישראל. בעל נסיון בעבודות מינהל.
דרגה: י"ג—י"ד מהדירוג האחיד.
בקשות מועמדות למכרז יש להגיש למועצה המקומית מבשרת ציון דאר מעוז ציון עד יום ששי א' כסליו תשל"ה 15.11.74.
טפסים להגשת הבקשות ניתן להשיג במשרדי המועצה או במינהלים המחוזיים של משרד הפנים.
בכבוד רב
(—)
בריזאני מלכיאל
ראש המועצה

חברה לבנין בחיפה
מחפשת:
1. מנהל עבודה לאתר בניה גדול בעל נסיון של 8 שנים
2. מנהל עבודה לעבודות גמר ותיקוני שנת אחריות (תיקונצ'יק)

רק בעלי מקצוע מעולים ועצמאים מתבקשים להגיש את מועמדותם.
לפנות בשעות הערב טלפון: 04—87093

דרושים
1) מנהל ייצור – עבודה
2) חרט
למפעל מתכת
טלפון 820327 תל-אביב.

לחברה יבואנית גדולה
דרושה
פקידה
לעזרה בהנהלת חשבונות
תנאים טובים
סודיות מובטחת;
לפנות בין השעות 4—3 אחה"צ לכרמלה טלפון 37557.

לחברת פרסום גדולה בת"א
דרושה פקידה
כישורים: צעירה, זריזה, חרוצה, לאחר שרות צבאי, עברית על בוריה, אנגלית והדפסה בעברית — רצויים, ידיעה טובה מאוד בחשבונות — הכרחית.
נא לטלפן 255211 ולבקש את אליאס.

לסהר, חברה לביטוח בע"מ
דרושים
1. **כתבניות עברית**
נסיון של שנתיים
2. **עובדי תיקיה**
בילאי 25—35
בעלי השכלה של 10 שנות לימוד.
תנאים טובים וסיכויים להתקדמות.
נא לפנות — טלפון: 54311 למר דיין.

לטלסטאר קדם חברה בע"מ
דרך פ"ת 128, ת"א
דרושים
1. טכנאי אלקטרוניקה
בעלי נסיון בציוד קשר תג"מ
2. מחסנאי טכני
3. פקיד/ה למחלקת מכירות

נא לפנות טלפון 269196

אורט ישראל
לבי"ס תיכון מקצועי "אורט" — אשקלון
דרושים:
1. מורה—מדריך לחשמל
2. מורה לתנ"ך
3. מורה לעברית 12 שעות בשבוע
4. מורה לאנגלית 8 שעות בשבוע

על המעונינים לפנות למנהל ביה"ס אורט אשקלון, טלפון 2735—051.

דרושים מקדמי מכירות
בענף תרופות וטרינריות
לאזורי הגליל והדרום
דרישות המשרה:
* כשרון תעמולתי ומסחרי
* רצוי נסיון קודם בקידום מכירות ו/או ידע בגידול עופות.

משכורת טובה למתאימים
רכב והכשרה מקצועית ינתנו
נא לפנות בקיצור תולדות חיים לת.ד. 40020 תל-אביב ולציין עבור תרופות וטרינריות.

למוסד צבורי בתל-אביב
דרושות
* **נקבניות**
עם נסיון — שנה לפחות לעבודה בקבלנות — בשעות אחה"צ.
* **פקידה-מזכירה**
אחרי שרות צבאי — אפשרי גם מתחילה.

תנאי השכר:
עם התחלת העבודה דרגה ט' כדרוג האחיד עם קבלת קביעות דרגה י'.
נא לפנות בכתב עם ציון כתובת לת.ד. 124 תל-אביב או לטלפון: 56012.

לחברת מזון ידועה
דרושים סוכנים
לאזור תל-אביב, כפר סבא ורמלה.
בעלי רכב סגור עם נפח.
נא לכתוב לת.ד. 33157 תל-אביב עבור מס' 851.

למגן דוד אדום
ת"א
דרושים
מדריכי עזרה ראשונה
לעבודה חלקית
לפנות בין השעות 8—14.30
טלפון 614333

למשרד רואי חשבון בנתניה
דרושים
1. רואה חשבון
2. בוחנים
עם אפשרות להתמחות
3. מזכירה - כתבנית
עם נסיון של 3 שנים לפחות

שעות העבודה מ-7.30 עד 15.00.
לפנות בכתב"יד לת.ד. 36, נתניה.

דרושים
מהנדסים והנדסאים
לפקוח על בצוע עבודות
פרויקט האילון בתל-אביב.
— תנאים בהתאם לכישורים —
נא לפנות בכתב ל—
תאום ופקוח איילון בע"מ.
ת. ד. 9109, תל-אביב
סודיות מובטחת

תרכובות ברום בע"מ
באר-שבע
למחלקת האחזקה דרושים:
1. **הנדסאי / טכנאי מכונות**
עם נסיון של שנתיים לפחות בתעשיה הכימית.
2. **מכשירן - חשמלאי**
3. **מסגרים מעולים**
בוגרי ביה"ס מקצועי עם נסיון של שנים לפחות בתעשיה

תנאים טובים למועמדים המתאימים
תינתן עזרה בדיור למועמדים המתגוררים מחוץ לבאר-שבע
— סודיות מובטחת —
לפנות אל: מח' כח אדם, ת.ד. 180, באר-שבע
טלפון 71211—057 בשעות העבודה.

פרדס מוצרי הדר בע"מ
דרוש
מכונאי אחזקה
בעל נסיון באחזקת ציוד מפעל מזון או בוגר בי"ס מקצועי ללא נסיון לאחר שרות צבאי.
העבודה באיזור רחובות ובמשמרות.
מעונינים יפנו בכתב ת. ד. 82 רחובות 76100

"אמרון" בע"מ
תעשית טלויזיה, רדיו ואלקטרוניקה
דרוש
עובד עצמאי
בעל נסיון בפוליאורה/פוליאסטר
על המעונינים לפנות ל"אמרון" בע"מ, אזור התעשיה הרצליה טלפון 930471
(סודיות מובטחת)

לחברת "אביב" מפעלי בניה בע"מ
דרושה
מזכירה מעולה
אחראית,
המסוגלת לנהל מזכירות משרד באופן עצמאי.
דרישות המשרה: נסיון קודם בנהול מזכירות, ידע אדמיניסטרטיבי רב. ידיעת שפות — יתרון.
תנאים טובים למועמדת המתאימה.
נא לפנות בכתב יד לת. ד. 16, ירושלים.

דרושים•דרושים•דרושים
לחברת בניה ארצית
דרושים לעבודה קבועה
* מהנדס ביצוע —
עם נסיון של 5 שנים לפחות
* טכנאי ביצוע

לפנות ת. ד. 399 ת"א

למפעל תעשייתי בירושלים
דרוש
מנהל כח אדם
בעל נסיון של 3 שנים לפחות בניהול כח אדם
— השכלה תיכונית מלאה
— תואר אקדמאי במדעי החברה — יתרון
השכר והתנאים יקבעו בהתאם לכישורי המועמד
מועמדים יפנו בכתב יד אל ת.ד. 4868 ירושלים עבור מספר 142
— סודיות מובטחת —

הפניקס הישראלי
חברה לבטוח בע"מ
פותחים בחיפה
בחודש נובמבר
קורס ליועצים לבטוח אלמנטרי
המועמדים מתבקשים לפנות טלפונית בימים א—ה מ-8.00 בבוקר עד 3.00 אחר-הצהרים וביום ו' מ-8.00 בבוקר עד 1.00 אחר-הצהרים לטלפון: 533191—04 או בכתב לת. ד. 736 חיפה.

"אתא"
חברה לטכסטיל בע"מ
דרוש
מכונאי מכניקה עדינה
הכישורים הדרושים:
• נסיון של שנה אחת לפחות והמעונין להתמחות במכונות משרדיות.

תנאים טובים למועמד המתאים.
המעונינים יפנו למחלקת כח-אדם לפי הכתובת: ביח"ח אתא, רח' העצמאות 10, קריאת אתא, טל. 721321—04 — 28000

ACRILAN
Monsanto
סיבים בימיים ישראליים בע"מ
חברה בת של מונסנטו ארה"ב
למפעלנו בעל טכנולוגיות מתקדמות ומערכות מכשור חדישות
דרוש
מנהל מדור מכשירים
כשורים:
* נסיון במכשירי בקרה תעשיתיים.
* מהנדס אלקטרוניקה או בעל השכלה מקבילה.
* כושר ניהול צוות עובדים.
* ידיעת עברית ואנגלית.

סודיות מובטחת
אפשרות לעזרה בדיור
נא לפנות בכתב לת.ד. 19 אשדוד.

למפעל בטחוני
בשטח האלקטרוניקה
באיזור תל-אביב
דרושים
1. מהנדסי אלקטרוניקה בכירים
בעלי נסיון של 5 שנים לפחות.
2. טכנאי אלקטרוניקה מוסמכים
(יתקבלו גם הנמצאים לפני ביצוע פרוייקט).
3. עוזרות טכנאים לעבודות חיוט והלחמה
מועמדות מתאימות, ללא נסיון תוכשרנה ע"י המפעל.
4. טכנאי ייצור
לתכנון ופיקוח על הייצור.
5. פקידות
6. שרטטים
7. פחחים

המעונינים מתבקשים לפנות לת.ד. 25034 תל-אביב, עבור צמ. ולפרט קורות חיים, השכלה, נסיון קודם ומספר טלפון.
— סודיות מובטחת —

דרושים
1. מנהל מוסך
לרכב כבד בעל הסמכה
2. מכונאים מעולים
לרכב כבד.
למתאימים — תנאים טובים
טל. 721220—04 בשעות 18.00—19.00 או בכתב ת.ד. 11 קרית אתא

ערד תעשיות כימיות בע"מ
דרוש
פקיד טכני
למשרד מהנדס אחזקה
הכישורים הדרושים:
* בוגר ביה"ס מקצועי.
* ידיעת השפה העברית על בוריה, הכרחי גם ידיעת השפה האנגלית.
* רצוי ידיעה בגרמנית.
* יכולת ניסוח מכתבים בשפה העברית ובאנגלית.
* הכרת ציוד תעשייתי.
* יחסי אנוש טובים.

הדרגה תקבע בהתאם לנתונים האישיים.
על המעונינים לפנות בכתב לכתובת: ערד תעשיות כימיות בע"מ, מחלקת כח אדם, מישור רותם, ד.נ. ערבה.
סודיות מובטחת

דרושה
מרכזנית
עם ידע בהדפסה, 5 ימי עבודה
אפשרות לעבודה חלקית
משעה 13.00—17.00
נא להתקשר 475151
איסטרוניקס בע"מ
רח' רוזאניס 11, תל-ברוך

דרושה
פקידה כתבנית
עברית מעולה
עם נסיון של כמה שנים
שעות העבודה 8.00—16.00
חברת יבוא, רח' הוברמן 14 תל-אביב
טל. 225497, 224497

דרושות:
* כתבנית עברית–אנגלית
* פקידות מחלקתיות

נא לפנות לאגף כח אדם
דרך יפו—ת"א 7, תל-אביב
חרות

רום כרמל תעשיות בע"מ
דרוש לנו: מהנדס כימאי
הכישורים:
א. נסיון בשטח של חומרים פלסטיים ושיטות יישומן
ב. בעל ידע בסוגי בכימית צבעים.

המעונין יפנה בכתב תוך ציון קורות חיים ונסיון קודם למחלקת כח אדם ת. ד. 57 טירת כרמל
— סודיות מובטחת —

את לא צריכה לחיות מנוסה
אנו נכשירך
לעבודה מעניינת ורווחית
במחי החשמל
ואלקטרוניקה במפעלנו
עבודה נקיה, באולם ממוזג אוויר
שעות עבודה: מ-7 עד 4.
עדיפות לגרות בסביבתנו.
לפנות במקום בימים: א' ו-ב' 3—4 בנובמבר בשעות 8 עד 10 בבוקר.
מעליות ישראליפט
רח' הקישון 13, (אזור התעשיה) בני-ברק

לכימאויר שרותי תעופה
שדה תעופה הרצליה
דרושים:
1. מכונאי מטוסים – גוף-מנוע
2. עובדים בעלי רקע טכני

למעונינים תנאים טובים
להתקשר לטלפון מס' 6-095-984

למפעלי בלובנד תלמה
מפרץ חיפה
דרוש טכנאי
למכשירים ואוטומציה (מכשירן)
הכישורים הדרושים:
— הנדסאי או טכנאי למכשור ובקרה או בוגר בי"ס טכני חיל אויר, מגמה חמ"מ, דרגה 11—12;
— אחרי שרות צבאי;
— בעל נסיון של שנה לפחות;
— יכולת לקרוא טקסט אנגלי.
תינתן אפשרות להשתלמויות בעתיד.
העבודה היא עצמאית — התקדמות מובטחת.
נא לפנות למחלקת המנגנון, ת.ד. 307, חיפה.
בלובנד תלמה

לבנק גדול בתל-אביב
דרושים
סטודנטים
העומדים בפני סיום לימודיהם בראיית חשבון
המתאימים יועסקו בעבודות בקורת וחשבונאות עם אפשרות להתמחות בהתאם לתנאים המקובלים
לשם קביעת ראיון נא לפנות בכתב לת.ד. 7095 ת"א עבור מס' 90

מפעלי צביעה, הדפסה ואשפרת בדים עדינים בע"מ
ת"א, רח' הברזל 10
זיקית
דרושים
חשמלאי תעשיתי
פועלים לא-מקצועיים
פועלים מקצועיים
תנאי שכר מהטובים בענף (כ-2,000 ל"י לחודש)
* * *
בדבר פרטים נא להתקשר טלפונית בין השעות 13:00—15:00

פרופ' חיים בן־שחר

פיחות – צעד למניעת מיתון

המשק הישראלי ניצב עתה בפני שתי בעיות קשות: אינפלציה וגרעון מאזן־התשלומים. האינפלציה מתאפיינת בעלייה מהירה במחירים ובירידת כוח־הקנייה של הכסף ושל הכנסות הציבור. על־מנת לשמור על ההכנסה הריאלית, מתפתח מירוץ להעלאת שכר ורווחים, המביא להאצת האינפלציה וחוזר חלילה, ממש ככלב המסתובב סביב עצמו במטרה לתפוס את זנבו.

את גורמי האינפלציה ניתן למיין לשתי קבוצות עיקריות. הראשונה — עליית־מחירים בשוקי העולם; השנייה — עליית הביקוש המקומי להוצאות־בטחון סנגרמה בעיקבות המלחמה, והעלייה ברכישת מוצרים בגלל רצונו של הציבור לברוח מהכסף, שערכו יורד.

הממשלה נקטה מיספר צעדים, כדי למתן את מידת האינפלציה, ועיקרם — קיצוץ הוצאות ממשלתיות שונות והעלאת המיסים. אמצעים אלה מסוגלים להחליש רק את הגורם השני לאינפלציה, את הביקוש־היתר (גורם זה „חרם" לאינפלציה קרוב לשני שלישים משיעור עליית המחירים). אין הם מסוגלים לנטרל את הגורם הראשון — האינפלציה המיובאת, איתה ניגזר עלינו לחיות. כל עוד היא שוררת בעולם הרחב. לכן גם אם תצליח הממשלה לעקר את גורם הביקוש, היא לא תוכל לייצב ממש את רמת המחירים, אולם האינפלציה תפחת במידה משמעותית.

הבעייה השנייה היא הגדלת הגרעון במאזן התשלומים. זהו ההפרש שבין סך היבוא לסך היצוא במטבע־החוץ, שאותו צריך המשק להשיג בצורת מענקים או מילוות. גרעון זה עמד ב־1972 על 1.1 מיליארד דולר, והיה מגיע ל־1.7 מיליארד דולר ב־1973, אילמלא המלחמה. בפועל הוא הגיע ליותר מ־2.5 מיליארד דולר, והשנה אמור להגיע ל־3.5 מיליארד דולר.

שלושה הם הגורמים לגידול הגרעון: הראשון הוא גידול היבוא הבטחוני; השני — עליית המחירים של מוצרי היבוא (מדד מחירי היבוא עלה תוך שנה ב־50 אחוז, בעוד שמדד מחירי היצוא עלה ב־30 אחוז בלבד); והשלישי — גידול הביקוש הכולל על־ידי הציבור והממשלה, ביקוש אשר בא על סיפוקו על־ידי הגברת היבוא.

מסקנה מוטעית

דברים אלה מצביעים על קשר הדוק בין בעיית האינפלציה לבין גרעון מאזן־התשלומים. ביסוד שניהם עומדים למעשה אותם גורמים. לכן עשוי מישהו להסיק שפעולות, אשר תרסנה באופן משמעותי את האינפלציה, תבאנה ממילא גם להקטנה ממשית של הגרעון. אולם, מסקנה זו מוטעית. הורדת של הביקוש המקומי בתקופה של אינפלציה ביקוש עשוייה אומנם להקטין במידת־מה את הגרעון, אולם למרות שקצב האינפלציה ילך ויחלש, רמת הגרעון תישאר עדיין בלתי־נסבלת. זוהי בדיוק התופעה, אשר הממשלה ניצבת בפניה בימים אלה. היא נוכחת לדעת, כי לחץ האינפלציה (הנובע מביקוש היתר) נחלש והולך במידה מסויימת. ואילו הגרעון — לאו דווקא.

מהי תגובת הממשלה? השבוע התבשרנו, כי הממשלה החליטה על קיצוץ נוסף בתקציבה ועל המשך פעולות הריסון, שבחן נקטה בעבר. משמע, הממשלה ממשיכה להפעיל את הכלי של ריסון הביקוש, במגמה מוצהרת להביא הפעם לצימצום היבוא והגרעון במאזן־התשלומים. אולם אם עודף הביקוש המקומי רוסן כבר בחלקו הגדול, הרי פעולת ריסון נוספת לא תביא אלא לצימצום קל בגרעון. לעומת זה, היא עלולה להביא להקטנת הביקוש המקומי עד ליצירת עודפים ביצור, ובעיקבותיהם אבטלה ומיתון. תופעה זו שררה בישראל באמצע שנות ה־60. גם אז התכוונה הממשלה לצמצם את הגרעון במאזן־התשלומים. ולשם כך צימצמה את תקציביה ואת הביקוש המקומי. התוצאה המרה זכורה לכולנו. גם אם, בניגוד למיתון של שנות ה־60, לא תצומצם הפעם הבנייה הממשלתית לעולים, עלולה תופעת המיתון להתפתח בענפים אחרים.

כדי לצמצם את הגרעון במאזן התשלומים ללא מיתון, על הממשלה לנקוט לא בפעולה אחת, אלא בשתיים. בצד הקטנת הביקוש, עליה לבצע פיחות משמעותי של שער הלירה. פיחות בזה יגרום לייקור ממשי בייבוא, ולכן ירידת הביקוש תתבטא בהקטנת הביקוש למוצרי יבוא במידה רבה יותר יחסית, מאשר בירידת הביקוש לייצור המקומי. פיחות בזה יגרום גם להגדלת כדאיות היצוא. יצוא זה ישמש מוצא לאותו חלק של היצור, שאיננו מוצא שוק מקומי בגלל ריסון הביקוש. במקום אבטלה ומיתון, עקב ירידת הביקוש המקומי, תגבר התעסוקה ליצוא על חשבון יצור לשוק המקומי, ויצומצם הגרעון במאזן־התשלומים.

במחצית השנייה של 1973 חל תיסוף של הדולר האמריקני ביחס למטבעות של ארצות מערב־אירופה ויפאן. בהיות הלירה הישראלית „צמודה" לדולר, היתה גם היא שותפה לתיסוף. עליית הפרמיות ליצוא וההיטלים על יבוא היו קטנים והספיקו רק לגמרל את עודף עליית המחירים בארץ על עליית המחירים בחו"ל. משמע, במקום פיחות, הדרוש לנו כליבך, מצאנו את עצמנו „נגררים" לתיסוף (ראה ביסוס עובדתי לכך במאמרם של פרופ' פלנדרס וד"ר מי־טל ב„הארץ" מיום 24.10.74). התוצאה לא איחרה לבוא. 1974 היא השנה הראשונה מאז 1958 שבה ירד היצוא הריאלי. הגידול הכספי ביצוא הוא נמוך משיעור עליית המחירים בעולם.

תוכנית "מינימום"

את הדברים לעיל אנו יכולים לסכם במישפטים הבאים: כאשר המשק ניצב בפני שתי בעיות — אינפלציה וגרעון מאזן־התשלומים — אין די בהפעלת „תרופה" אחת, אלא דרושות שתי תרופות. התרופה של צימצום הביקוש כוחה יפה לריסונו של חלק מן האינפלציה. התרופה של הפיחות, כוחה יפה לצימצום הגרעון במאזן־התשלומים. שתי התרופות משלימות זו את זו:

- הפיחות מגדיל את כדאיות היצוא, בעוד שריסון הביקוש המקומי משחרר מקורות לכיוון היצוא ומאפשר לממש את הגדלת היצוא;
- ריסון הביקוש הכולל מתרכז יותר בצימצום היבוא והגרעון, אם הוא מלווה בפיחות המייקר את היבוא;
- ריסון הביקוש המקומי אינו גורר את המשק למיתון, אם כדאיות היצוא גוברת עקב הפיחות.

הציפיות לפיחות המתמהמה, גורמות, כנראה, גם ל„בריחה" של מטבע־חוץ, תן כמיסגרת החוק והן מחוצה לו. יצואנים יעכבו המרת מטבע־חוץ, יבואנים יקדימו תשלומים לחו"ל, תיירים ישראלים יוזרזו לצבור מטבע־חוץ כדי לבצע את תוכניותיהם בטרם יתייקר הדולר ותושבים יחזיקו השבונות מטבע־חוץ בחו"ל בין באופן חוקי ובין על גבול החוק, עד אשר ישתנה השער. לכן סביר להניח, כי בעיקבות פיחות ממשי יבוא זרם של מטבע־חוץ „משוחרר" מלחץ הפיחות, זרם אשר יגביר, הד־משמעית, את יתרות מטבע־החוץ של המדינה.

אין ביצוע פיחות משוחרר מבעיות, כגון עליית ערך והמקרונות הצמודים למטבע־חוץ של התושבים הישראליים (פז"ק, פמ"של), והעברת כדאיות המרתם. ברם, יש דרכים לטיפול בבעיות מסוג זה. בהן לא נדון כאן. בנק־ישראל והאוצר גם־יחד מסוגלים להתמודד עם בעיות מסוג זה ביעילות ובאפקטיביות. מכל מקום, פגיעתן הרעה של בעיות מסוג זה קטנה הרבה מתועלת שבדחיית הפיחות.

השילוב של פעולות לריסון הביקוש המקומי עם פיחות המטבע הוא תוכנית מינימום, הדרושה באופן חיוני, וחגיגנת להפעלה מיידית. מן הראוי לשלבה עם שתי פעולות אחרות, החיוניות לא פחות להבראת המשק: הנהגת שער־חליפין אחיד ורפורמה במערכת־המיסים.

הפעולה הראשונה יכולה להתבצע באופן טבעי במיסגרת פעולת הפיחות, והשנייה היא תנאי להפעלה יעילה של תוכנית ריסון הביקוש.

רבים מן הפיחותים שנעשו בעבר לא השיגו את מלוא מטרתם, כשום שלא היו מלווים בפעולות לריסון הביקוש (זוהי הסיבה שהם בקושי מזהים זה־לנוכח"). הפעם נוקטת הממשלה בפעולות לריסון ממשי בביקוש. זוהי איפוא הזדמנות טובה לבצע פיחות עם תוצאות ממשיות יותר.

אם תשכיל הממשלה להסביר לציבור את חיוניות הפיחות לנוכח הגרעון החריף במאזן־התשלומים, הירידה הדראמטית ביתרות מטבע־החוץ והתרופה למניעת מיתון — היא עשויה לזכות בתמיכה ציבורית רחבה יותר מכפי שהיא כנראה מאמינה, אם לשפוט על־פי ההיסוס עד כה. הקשיים הכלכליים נערמים במהירות. הזמן אינו כשר להיסוסים. על הממשלה לקבל החלטותיה מהר, ולפעול על פיהן בתקיפות ובהחלטיות.

האם אנו עומדים לפני התמוטטות כלכלית?

[...]מדיניות הכלכלית, שהוחלט עליה ביולי, הניבה מיספר תוצאות חיוביות, אך [...]רמים אחרים ניטרלו אותן, והמצב הולך ומחמיר כשהבעייה החמורה ביותר [...]א הדילדול ברזרבות מטבע־חוץ ✡ במישרדים הכלכליים ובבנק־ישראל [...]ורכים לצעדים חדשים, אולם בינתיים נראה כי לא צפויות החלטות קיצוניות [...] דרושה עכשיו מדיניות כלכלית תקיפה ומכאיבה, למניעת משבר חמור

מאת צבי קסלר

הסכנה

[...]ים האחרונים מרבים לדבר אצלנו על [...] התמוטטות בכלכלה הישראלית, על [...] שבקרוב לא יהיה לנו מטבע־חוץ [...] חומרי־גלם, על תקופת־צנע חדשה [...] המעניין הוא, שאותם כלכלנים, ה־ [...]ים עתה את המדיניות הכלכלית, [...] שדבר אחד משותף לכל בעלי הד־ [...] האחרות: הם ממעיטים לעומת המצב [...]. זכן, למעשה המצב חמור בהרבה.

[...]חילת שנת 1974 הסתכמו יתרות מט־ [...] של ישראל בכ־1.8 מיליארד דולר. [...]ך הזמן ירדו יתרות המטבע בקצב [...] עד 100 מיליון דולר לחודש, והם [...] עתה מתחת למיליארד דולר. ייתכן [...] סעיפי מטבע־חוץ שונים, שה־ [...]טיקה אינה לוקחת אותם עתה ב־ [...], ואם נכליל גם סעיפים אלה בחש־ [...]טיסטי, יגיעו יתרות המטבע ליר־ [...] מיליארד דולר. אך למעשה מאה מיליון [...] יותר או פחות, אינם ממלאים תפקיד [...] בהוצאת־הענק במטבע־חוץ שיש ל־ [...] ישראל. מאה מיליון דולר מהווים [...] את ההוצאות של ישראל ליבוא [...] ימים.

[...]נה היא, שמאז ראשית השנה ועד [...] ירדו היתרות ב־800 מיליון דולר, ועד [...] השנה הם יירדו בלמעלה ממיליארד

ציפיות ורודות

[...]ראל, המחייבת להוציא סכומים של [...] מיליארד דולר לשנה לרכש, [...] חומרי־הגלם שלה נרכש מחו"ל, [...] מחו"ל את הסוכר, את המיספוא ל־ [...], את גרעיני השמן ואת התבו־ [...] ישראל, הרוכשת גם את הדלק [...] — תישאר בקרוב, אולי בעוד [...], אולי בעוד שנה, בלי רזרבות [...] חוץ.

[...] בין ההוצאות של ישראל על [...] או שירותים שהיא רוכשת מחו"ל, [...] ההכנסות של ישראל מיצוא סחורות [...] יגיע השנה ל־3.5 מיליארד דולר. [...] לנו ארה"ב ויהדות העולם, הרי [...] חודשים הייננו „אוכלים" את [...] מטבע־החוץ שיש לנו, ולאחר־מכן [...] נאלצים להפסיק יבוא.

[...] סוחר שארה"ב עוזרת וגם יהדות [...] אינה יושבת בחיבוק־ידיים, הרי חלק [...] שבין הרווחים שלנו במטבע־ [...] ההוצאות שלנו, מתכסה על־ידי [...] אולם, מתברר שהאמריקנים קופצים [...] יותר. גם ההכנסות מיהדות ה־ [...] קטנו השנה בשליש, לעומת הצי־ [...] ההרוחות בראשית השנה. עדיין [...] השנה למעלה ממיליארד דולר לגשר [...] פער זה. חלק ממיליארד זה התכסה [...] ירידה של היתרות במטבע־חוץ ש־ [...] ישראל. אך ברור אפילו לאנשי האו־ [...] והיתרות יוסיפו לרדת, יהיה מצ־ [...] ישראל קריטי לא רק מן הבחינה [...] אלא גם מהבחינה הפוליטית.

פשיטת־רגל

[...] איפוא, מירוץ אחרי מקורות־ [...] נוספים, ובכלל זה גם הלוואות מ־ [...] פרטיים בריבית די גבוהה ולתקופת [...] אחדות בלבד.

[...]בות של מדינת־ישראל היום הם [...] משה מיליארד דולר. אומנם זהו [...], אך אפשר להתנחם בכך שה־ [...] העיקרי הוא לממשלת ארה"ב ולית־ [...] אולם, ביום משבר ניתן יהיה להסתדר [...] אך לא כן כאשר מדובר בבנקים [...] מי שחושב שמדינה אינה יכולה [...] את הרגל, אינו אלא טועה. אך [...] אומרים: פשיטת־רגל של מדי־ [...] שונה מפשיטת־רגל של חברה [...], כאשר המדינה תפשוט את הרגל, [...] תוכל לגייס יותר כספים בשוק [...], ואת הכספים ממדינות אחרות [...] לגייס רק תמורת „מכירת נומ־ [...] כלכלי", ונוסף לכל הצרות, הרי ה־ [...] העובר על העולם, יקשה [...] להחזיק את המדינה היהודית [...].

[...] לא יהיה כסף, לא יהיה במה [...] הרכש הבטחוני, את יבוא הומרי־ [...] יבוא המזון. שלא לדבר, כמובן, [...] הגדול למוצרי־צריכה כגון מכו־ [...] טלוויזיה. בהיקף של מאות [...] או להקצבות למטיילים ול־ [...] בחו"ל בהיקף של עשרות מיליוני [...].

[...] לא שמים לב אם יש ב־ [...] או לא, אם חסרים שיפו־

יהושע רבינוביץ
חדיונים כבר חחלו

נים או לאו, אם נוכל לקלוט ברווחה את העלייה החדשה או נצטרך להכניס אותם לאזבסטונים. אפילו נוכח שכר־העבודה נד־חק לקרן־זווית.

אולם ישראל מממנת את מחיצת יבואה על־ידי יצוא, היהודים ימשיכו לעזור אם כי ייתכן שהעזרה תתמעט, וגם אם תאמ־ריקנים יקמצו ידם, עזרתם תהיה עדיין מקור ההכנסה אולי החשוב ביותר שמחוץ להכנסות מן היצוא.

מחסור בחומרי־גלם

מאחר שבשנה הבאה — 1975 — מצ־פים לגרעון של ארבעת מיליארד דולר בין ההוצאות שלנו על יבוא להכנסות שלנו מיצוא, ומאחר שכל העזרה המכסימאלית הצפויה מהאמריקנים ומיהדות העולם, תגיע ללא יותר מ־2.5 מיליארד דולר, הרי אומנם לא יחסרו לנו כל ארבעת מיליארדי הדולר. אולם מיליארד וחצי דולר יחסרו.

סעיף היבוא הראשון, בו לא תפגע יש־ראל, הוא סעיף הרכש. הסעיף השני הוא המזון החיוני למדינה. והסעיף השלישי ש־ישראל תנסה שלא לפגוע בו הוא סעיף חומרי־הגלם. כמובן שהיבוא הצרכני הרגיל יקוטע לחלוטין השאלה היא רק אם יהיה די כסף לחומרי־גלם.

כי אם יהיה מחסור במטבע־חוץ גם ל־חומרי־גלם, תצמצם התעשייה את היקף יצורה, תהיה צפויה אבטלה, והמתרחש היום באיטליה יכול לשמש דוגמה טובה לכך. אם תימשך המגמה של ירידת מטבע־החוץ בקצב הנוכחי, הרי ברור שאנחנו ניכנס למיתון חמור ביותר, ולו רק בשל העובדה הזאת, של מחסור צפוי בחומרי־גלם.

ב. הצעדים שננקטו

התפתחות זו היתה ברורה לממשלה כבר בחודשים הראשונים של השנה, ואומנם, בחודש יולי הוחל בנקיטת שורת צעדים, כדי לעצור ולבלום את הירידה ביתרות מטבע־החוץ. היה ברור, שיש צורך לפעול בשתי חזיתות: חזית היבוא וחזית היצוא. לעודד את היצוא כדי להרוויח יותר מטבע־חוץ, ולבלום את היבוא, כדי לחסוך בהוצ־אות של מטבע־החוץ.

את היצוא ניתן לעודד בדרך הקלה של מתן תמורה גדולה יותר ליצואנים. כדי להפוך את היצוא ליותר כדאי. את היבוא ניתן לבלום, גם כן בדרך שנראית קלה. על־ידי ייקורו באמצעות מכסים והיטלים. כדי שהישראלי יימנע מלרכוש את המוצר היקר. אולם הופעלה גם דרך שלישית. ש־חייבה היתה להשפיע גם על עידוד היצוא וגם על עידוד היבוא: ספיגת כספים בהיקף רחב מן הציבור. אם בידי הציבור יש פחות כסף, הוא קונה פחות. הוא קונה פחות מוצרים המיוצרים בארץ. כך שבידי היצר־נים יש יותר סחורות ליצוא; הוא קונה גם פחות מוצרים מיובאים. ייקור היבוא, עי־דוד היצוא וספיגת כספים בהיקף של ארב־עת מיליארד לירות — אלה היו שלושת הסעיפים המרכזיים של המדיניות הכלכלית עליה הוחלט ביולי על־ידי שר־האוצר, יהושע רבינוביץ (וזאת בצד ההחלטה לקצץ

בתקציב־המדינה ולהקפיא זמנית בנייה צי־בורית רחבה.

הדפסת כסף

אולם, בידי הממשלה מכשיר עצום ל־הזרמת כספים לידי הציבור. הזרמה זו יכולה להחזיר לציבור את המיליארדים ש־סופגים מהם, והתוכנית תעלה על שירטון: זהו תקציב־המדינה. בכלל אין זה חשוב אם תקציב־המדינה הוא גדול או קטן. חשוב הוא שתקציב המדינה יהיה מאוזן, דהיינו שהממשלה תממן את ההוצאות ה־תקציביות, הזורמות לציבור, על־ידי כס־פים שהיא לוקחת מן הציבור, לוקחים מיליארד לירות מיסים מן המחזור, ומחזי־רים מיליארד לירות למחזור על־ידי מש־כורות, ומבחינה כלכלית לא קרה דבר.

על כן קיבלה הממשלה החלטה נוספת, הקובעת שלא תיעשה שום הוצאה תקצי־בית ללא כיסוי בהכנסות, כל הוצאה תק־ציבית, שאינה ממומנת על־ידי מיסים או על־ידי הכנסות אחרות מן הציבור כגון מכירת אגרות־חוב, כמוה כהדפסת כסף והגדלת כמות הכסף במחזור.

ג. ההוצאות עד כה

צעדים כלכליים אינם פועלים מיד. אפילו לא כעבור חודש־חודשיים. אבל ניצ־נים ראשונים לפחות של הבראה צריכים להיראות כעבור חודשיים.

ואומנם נראה, שבחודשים אוגוסט וספ־טמבר חלה תפנית חיובית קטנה. הסימן הראשון התבטא במחירים. בחודשים יולי, אוגוסט וספטמבר עלו המחירים בממוצע של אחוז אחד בלבד.

ענף הבנייה החל להרגיש את המחסור בכסף שבידי הציבור. הקבלנים לא הצליחו למכור דירות שעוד טרם החלו בבנייתן. בידי קבלנים נשארו מאות דירות שלא הצליחו למכור, מחירי הקרקע והדירות לא עלו, אולם הם עדיין לא ירדו.

בתעשייה הצליחו מרבית המפעלים להש־וות את מספר העובדים המועסקים לזה שלפני מלחמת יום־הכיפורים. זהו סימן להתאוששות. אולם, צעדי המיתון באו בכל־זאת לידי ביטוי בשלושה ענפים גדו־לים — טכסטיל, לבידים ויהלומים — שם בוצעו פיטורים, והיצוא בענפים אלה ירד בשיעור ניכר. יותר ויותר נשמעו הדים של סכסוכי עבודה, בעיקר בענפי הטכס־טיל, הקשורים בצימצום מפעלים ובפיטורי עובדים.

במיסחר הקמעונאי המאורגן (כגון צר־כניות, חנויות כליבו וחנויות שרשרת — שכן אין אפשרות לקבל נתונים מהירים על המיסחר הקמעוני הרגיל) היתה הרעה ניכרת בחודש אוגוסט לעומת חודש יולי. למשל, נרשמה ירידה של 33 אחוז במכירת כלי־בית ומיטבח, ירידה של ארבעה אחו־זים במכירת מזון, ירידה של שישה אחוז זים במכירת טכסטיל כו'.

לגבי מיספר מוצרים יש כבר נתונים כלליים לכל הענף. בחודש אוגוסט נרשמה ירידה של 19 אחוז לעומת חודש יולי במכירת מכוניות־נוסעים; ירידה של 45 אחוז במכירת מקלטי־טלוויזיה; וירידה של 27 אחוז במכירת מכונות־כביסה.

לכאורה נראים סימני ראשונים של מיתון, הציבור קונה פחות והכל בא על מקומו בשלום.

סימני גיאות מחודשת

אולם, מסתבר שבאותה עת עצמה פעלו במקביל מיספר גורמים, שניטרלו מגמות חיוביות אלה. היבוא הפיזי אומנם ירד, אולם מחירי מוצרי־היבוא שאנו מייבאים המשיכו לעלות בקצב של שלושה אחוזים בחודש, בעוד שמחירי היצוא של הסחורות שאנחנו מייצאים עולים בקצב של אחוז אחד לחודש בלבד. כך שגם אם צימצמנו את היבוא הפיזי, אנו ממשיכים להוציא על היבוא יותר כסף, והיצוא, שכמעט אינו גדל, ממשיך לפגר בהרבה אחרי היבוא.

נוסף לכך, לא קיימה הממשלה את אותו סעיף במדיניות הכלכלית שלה, הד־קובע כי אסור עליה להוציא כספים מן התקציב, אם אינם מכוסים בהכנסות. ה־הכנסות במסי־עקיפין פיגרו עד כה במאות מיליוני לירות לעומת האומדן, וההכנסות ממכירת איגרות־חוב ממשלתיות מפגרת בלמעלה מחצי מיליארד לירות. ההוצאה — הממשלה משכה מבנק־ישראל, למימון תק־ציבה מיפרעות של קרוב לשני מיליארד לירות מאז ראשית השנה התקציבית, והמ־שיכה בכך גם בחודשים שלאחר קביעת

(סוף בעמוד 18)

הלוח הכחול | ידיעות אחרונות | הארץ

המשרד הראשי: שדרות רוטשילד 76, תל־אביב
טלפונים: מחלקת מודעות 611141
המחיר: יום חול: 2.90 ל"י לשורה / יום ו': 3.75 ל"י לשורה

תעשיות אלקטרוניות
ברוטארום
ת.ד. 1929 חיפה, מיקוד 31000

דרושים
1. מהנדסי מכונות לאחזקה
הכישורים הדרושים: בעל נסיון ... שנים, רצוי בתעשיה הכימית או ... קיטור, קרור, מים ואויר דחוס, ידיעת ... עברית ואנגלית.
2. מהנדס ייצור
הכישורים הדרושים: ידיעת אנגלית, יוזמה וכשרון ארגון, בעל נסיון בהפעלת ... טוח שכר עידוד ופקוח עליהן.
3. עובד אחזקה משקית
הכישורים הדרושים: תעודת גמר בי"ס ו/או בי"ס מקצועי או בי"ס להנדסאים, גמר קורס מנהלי עבודה, נסיון של ... בהפעלת צוות עובדים, נסיון בהפעלת ... טכני. רשיון נהיגה לרכב וציוד מכ...
לתפקיד נדרש אדם בעל כושר ארגון ... לאדם המתאים מוצע תפקיד ... ובעל אתגרים.
המעונינים יפנו בכתב יד בציון הכישורים והנסיון לת.ד. 1929 חיפה.
— סודיות מובטחת —

לחברת בנין
דרושים
1. מנופאי לעגורן לינדן
2. ברזלנים
כל הסוגים
3. קבוצות קבלנים
לקשירת ברזל
4. קבוצת טפסנים
ללא ציוד
אפשרות מסירת העבודה למספר קבוצות קטנות
להתקשר למר ישראל אולק
937454 עד 10 בבוקר
753775 בין 10.00—14.30
869903 בערב

לחברת בניה גדולה הבונה בכל חלקי הארץ
דרוש
מהנדס אזרחי בכיר
לתפקיד של מהנדס אזורי בצפון הארץ
על המועמד להיות בעל נסיון רב בתיאום, פקוח וניהול פרוייקטים של בניה למגורים, מרכזים מסחריים ומוסדות ציבור
רצוי תושב חיפה או ישוב אחר בצפון
בהצעות נא לפנות בכתב לת.ד. ... תל־אביב למספר ר/4520 או בטלפון 03—230725
— סודיות מובטחת —

נציבות שרות המדינה
דרושים
בשרותי ההנדסה במחוז ת"א
שרטטים
הדרגה: 12א—10א של דרוג ההנדסאים והטכנאים.
המעונינים יפנו לגבי דליה הורביץ, רח' הכנסת 37, תל־אביב, או בטלפון 03—822316, בשעות העבודה.

בכמה אתה מעריך את עצמך
בכל מקום בעבודה - קובעים את הכנסתך החודשית.
אצלנו - אתה הוא המחליט על גובהה
אנו בררנים בבחירת אנשינו, משום שהדרישות שלנו גבוהות. עליך להיות נשוי מעל גיל 25, או רווק מעל גיל 30, ובעל השכלה תיכונית או מקבילה.
נשמח להיפגש עמך ולראות אם אתה מתאים לנו. את המועמדים המתאימים אנו נכשיר ונעסיק תוך זמן קצר במקצוע:
סוכן ויועץ מומחה למכירת ביטוחי חיים
המעורה בחיי הכלכלה והכספים, עומד בדרישות הגבוהות ביותר בענף אנשי המכירות שהכנסתו בלתי מוגבלת.
טלפן לקביעת מועד לראיון: תל־אביב, שדרות רוטשילד 42, טל. 611941 קו 23.
בן עקב ושות. (סוכנויות בטוח) בע"מ.
נציגים בלעדיים לבטוח חיים של יובל חברה לבטוח בע"מ
משרד ראשי שדרות רוטשילד 42, ת"א.
YUVAL יובל

ביה"ס להנדסאים
משרד העבודה
משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית
הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
דרושים למשרה חלקית או מלאה:
א. מהנדסי מכונות
להוראת מקצועות טכניים וטכנולוגים בשעות היום
ב. מהנדסי בניה
להוראת מקצועות בצוע ופקוח בענף הבניה בשעות היום
ג. אדריכלים
להוראת מקצועות האדריכלות ולהנחיות פרויקטי גמר

למפעלנו בנהריה
דרוש
תכניתן לעיבוד נתונים
בעל ידע בשפות אסמבלר, קובול, R.P.G. 2 וטרמינלים.
המשכורת תקבע לפי כישוריו ונסיונו של המועמד.
נא לפנות בכתב אל מנהל כח אדם "ישאסבסט" בע"מ, ת. ד. 32 נהריה.
ישאסבסט

רסקו RASSCO
דרושים
פקיד
לעבודה במחי גיזברות ומשפטים
✱ ידע ונסיון בסיסי, לפחות בהנה"ח ✱ ידע בחישובי ריבית והצמדה ✱ נסיון של 4 שנים לפחות בעבודות פקידות־כללית ✱ השכלה תיכונית.
נא לפנות בכתב־יד עם פירוט תולדות חיים ונסיון מקצועי ל„רסקו", רח' הרצל 1 ת"א, מח' המנגנון או בטלפון 622211.
על רסקו אפשר לסמוך!

חברה לבנין בחיפה
מחפשת:
1. מהנדס בנין מעולה
לחישובי כמויות וחשבונות סופיים
בעל נסיון של 10 שנים
2 הנדסאי בנין
בעל נסיון של 5 שנים
לפנות לת.ד. 7080, חיפה

מהנדס ייצור
בעל נסיון בניהול ובייצור
מעונין בעבודה בחו"ל
בהצעות נא לפנות: ת.ד. 37674 ת"א

דרושות לנו באופן דחוף
לעבודה מענינת בענף הבטוח
1. כתבנית/קצרנית
מנוסה באנגלית, עם ידיעה טובה בעברית.
2. כתבנית
מנוסה בעברית, עם ידיעה טובה באנגלית.
שעות עבודה: מ־8.00 עד 3.30
רק מועמדות רציניות בעלות הכישורים הנ"ל, יפנו בכתב אל ת.ד. 1144, תל־אביב, עבור מס' 20.

מכון התקנים הישראלי
דרושים
עוזר לממונה על כח־אדם
הכישורים הדרושים:
השכלה תיכונית מושלמת.
ידע ונסיון בטיפול בנושאי כח־אדם.
יכולת לקיים יחסים נאותים עם קהל.
כושר ביטוי מעולה בעברית, בכתב ובע"פ.
שליטה בשפה האנגלית.
● לפנות: למנגנון מכון התקנים — עד יום א', 3.11.74, שעה 12.00, רח' האוניברסיטה 42 רמת אביב, טלפון 413151 בשעות 07.30—14.30.

מרכז „המשקם" בע"מ
רח' אלנבי 140, תל־אביב
מכריז
מבקשים
גננים
לסניפי „המשקם" בצפון הארץ:
הדרגה המוצעת: י"ב הדירוג האחיד
מקומות העבודה: קרית־שמונה, צפת, טב־ריה (חבר המשקם אינה רואה עצמה אחראית לסדור דיור במקרה הצורך)
תיאור המשרה: גנן עצמאי.
תיאור התפקיד: אחראי להכנת השטח לבצוע לפי הוראות וכן משגיח על פועלים בגינות. עובד עם צוות פועלים קשישים, כמפקח עליהם ומדריכם בעבודה, תוך הדגמה מעשית של הפעולות השונות. מרכז רישומי נוכחות הפוע־לים בכרטיסי העבודה ודיווחים השבועיים ל־צורך הכנת השכר. פיקוח ... מחלק העבודה. אחראי למחסן הכלים והחמרים באתרי העבודה.
דרישות התפקיד: השכלה מקצועית בגננות ו־שתלנות, נסיון מעשי מגוון של ... שנים לפחות, ובעבודה עם עובדים תחת פקוחו.
ידיעת השפה העברית בכתב ובדבור הכרחית.
עם הצעות בכתב יש לפנות למרכז „המשקם" רח' אלנבי 140, תל־אביב לא יאוחר מ־11.74.

אגרקסקו — חברה לייצוא חקלאי בע"מ
דרושים
1. פקידה
במסוף החברה בלוד
הכישורים הנדרשים: השכלה תיכונית, ידיעת השפה האנגלית ויכולת הדפסה בשפה זו.
נכונות לעבוד בשעות נוספות וימי מנוחה.
המעונינות יתקשרו לטלפון 972682 (מח־לקת פרחים).
2. סגן מנהל
מחסן האריזה בלוד
הכישורים הנדרשים: השכלה תיכונית ומעלה, נסיון של שנתיים לפחות בעבודות מחסנאות.
יועדפו בעלי הכשרה מקצועית בנושא זה.
המעונינים יתקשרו לטלפון 264264 שלו־חה 14.

דרושים
מפעילי מחשב 370
עם מערכת הפעלה DOS
המועמדים בעלי נסיון של שנתיים לפחות מתבקשים לפנות בכתב אל תחנת מח' המנגנון ת.ד. 805 ת"א

"אתם רוצים לתת למפד"ל הרגשה שהוציאה אותי מהממשלה - ושאני אטרפד מגמה זו"

— קבלה השדה שולמית אלוני בפני רבין — והוסיפה: „אך אני לא אטרפד. פשוט, אפרוש" ✱ ראש־הממשלה נענה לתביעת רפאל שלא לצרף את אלוני לוועדת־השרים לענייני גיור — ואילו היא לחצה למניעת כניסתו לממשלה ✱ עוד לפני צירוף המפד"ל אמר רבין: „אם 10 מחברי מפא"י יתמכו בהקמת ממשלת ליכוד לאומי — אצטרף לזה" ✱ הוצע לרבין לרופף קשריו ההדוקים עם גולדה מאיר, אך הוא דחה את ההצעה

יוסף בורג
שיחה סודית

מיכאל חזני
„שטות מוחלטת"

יצחק רפאל
תלונה לפנקוס

מאת שלמה נקדימון

זכה, בעת נסיונותיו של ראש הממשלה למנוע ציאת גברת שולמית אלוני וסיעתה מהקואליציה, יצחק רבין ובדרים שלא היו ערבים במיוחד ל־ זיה.

פנתה אליו השרה זהובת־השיער. „אתם הממשלה והשותפים לו במשא־ומתן הקואליציוני (מפלגת העבודה), חכמים ואני איננו כזו. אבל אני יודעת מה זה חכמים..."

טענה זו ביקשה גברת אלוני להוכיח, שמפלגת־ פגוטה. בעצם, ליצור בין המפד"ל לבין סיעתה של „כה יוסי את יוסי", אמרה השרה: „הרושם שאתם רוצים לתת לאדונים בורג ורפאל את שהם הוציאו את אלוני מן הממשלה. מאידך, רוצים בכל ליבכם שאני אטרפד את המגמה הזו בורג ורפאל. אז אני לא אטרפד. אני, פשוט, מוכנה מן הממשלה".

שבעצם קורה פה", המשיכה ואמרה, „שאני אתכם לחכמים, ואילו אתם חושבים אותי ל־ טיפשה."

לא אמר עליך שאת טיפשה!" הגיב רבין

ריק מתוכן

זו נערכה ביום שלישי, למחרת החלטת מרע־ ציאתה לזכויות האזרח (ר"צ) בזכות פרישה מסיעת הקואליציה. המועצה החליטה — וראש הממשלה, ליו שר המשפטים חיים־יוסף צדוק ומזכ"ל מפל־ גת העבודה מאיר זרמי, ביקשו למנוע את הפרישה. עליך צירוף המפד"ל ביקש ראש הממשלה יצב את הבסיס המצומצם של הקואליציה שבראשו־ שר שפרישת ר"צ תיפגע בהרחבה.

רבין היה מוכן, איפוא, ללכת לקראת גברת אלוני עשאים. כמו, למשל, מסירת תיק־התיקשורת שר בידה. היה בפיו גם נימוק משכנע, מדוע תיק־ שורת תואם. בעצם, את סיסמת ר"צ לשוויון זכויות הו תיק־שירותים ממדרגה ראשונה. מספר גדול יותר מכל משרד ממשלתי אחר. הוא את כל אזרחי מדינת ישראל. אזרחים רבים ונים על שירותי משרד זה. במשרד פרובלמטי יכול גברת אלוני להוציא אל הפועל יישום מלא זכויות אזרח.

זה זו הצעה, אשר באה לענות על טענות סיעת שינתה בממשלה היא, למעשה, חסרת תפקיד. עוזה כראש ועדת השרים שענייניה הוא טיפול עת גור — לדברייה — ריק מתוכן, לאחר ש־ שונים התלוננו, כי היא חודרת לתחומי פעול־ משרדיהם", אמרה עליהם גברת אלוני ברגע מרירות).

הבטחות היתה בפי ראש הממשלה: תוך יוס הדון הממשלה בהצעות לריאורגניזציה ב־ משרדי הממשלה. כידוע, המליצה ועדת שרים, בראש־ השר גדעון האוזנר, על מיזוג משרדי העבודה, והביטוח הלאומי והפיכתם למשרד לרווחה סו־ ציאלית. המפד"ל תבעה, כאחד מתנאיה להצטרף לממ־ הוזרת שלושה תיקים. בהתאם להתחייבותו של בעת הצגת ממשלתו לפני חודשיים אחדים. ראש אכן נענה לבקשה. תוך הודעה שתהיה זכות לדון בעתיד על ריאורגניזציה פנימית. מש־ הדבר היתה, שמירת עצמאותו של משרד־הסעד.

"הידד, הצלחתי"

המלצות ועדת־האוזנר הרו לא במעט לל"ע, שר הוא אחד ממגיניה. ולר"צ, התובעת מכבר משרד לרווחה סוציאלית. האוזנר אף טען, כי הממשלה הבטיחה לו בלשון מפורשת, כי שאלת יזציה במשרדי הממשלה לא תהיה קלף ב־ אליציוני. והנה, עתה רואות עיניו היפוכו.

ראש הממשלה הרגיע את שתי הסיעות. הוא כי שאלת הריאורגניזציה תעלה לדיון בממשלה רובים. (בינתיים, מגלה כבר שר־הסעד החדש־ ישן, מיכאל חזני, התנגדות לביטול משרדו. „זוהי", אמר „שטות מוחלטת. אני אוכיח שאפשר לפעול השירות במשרד זה").

הבטחה שלישית מצידו של ראש הממשלה: כל הח־ ועדת השרים לענייני גיור תחייב הסכמת הקואליציה. ברקע של הבטחה זו יש עניין למדי.

השבוע פורסמה ב„ידיעות אחרונות" רשי־ טת של הסיכומים שהושגו בשיחה חשאית, הממשלה ושר המשפטים לבין ראשי הרוב יוסף בורג, יצחק רפאל וצבי ברנשטיין. בין שם, כי סיעת ר"צ לא תצורף לוועדת ה־ ענייני גיור (זוהי הסיעה היחידה שאין לה נציג זו), וכי יושב־ראש הוועדה יהיה שר הדתות, יצחק רפאל.

ראת זאת השרה אלוני, ביקשה לשמוע את ראש הממשלה לנושא. בין השניים היתה חלי־ רים ודברים. כשגברת אלוני העירה באוזני־ רואה שהצלחת, הידד!", השיב: „כן, במגעים האינטנסיביים, תבעה גברת תשובה מפורשת, אם היא תהיה חברה שרים לגיור (שצריכה לקבל החלטה בעניין רבין השיב לה, כי איננו מנהל משא־ הרכב ועדת שרים בטרם קמה הקואליציה. לא הורפתה ושאלה, אם אכן הובטחה לרפאל ועדת השרים הנזכרת. ראש הממשלה השיב הסיקה גברת אלוני שרבין מעדיף את על פניה.

כך סיפר מזכיר מפלגת־העבודה, מאיר זרמי, של גברת אלוני בוועדת השרים לענייני הוכחה של ופו שהקיל רפאל על חברותה

בה. רפאל טען, כי החלטות ועדת השרים חייבות לחייות, לפי המוסכם, מקובלות על כל מרכיביה. ברי לו, ליושב־ראש המיועד של הוועדה, שגברת אלוני תנסה מראש לטרפד כל החלטה שתתקבל בה. ומשילא לא יוכלו להגיע לכל סיכום מקובל על דעת כולם.

זרמי יעץ לו, כי עדיף לצרף את גברת אלוני לוועדה. בשבתה בפנים, כשותף לדיוני הוועדה, תנהג אחרת, מאשר מחוצה לה, כשאז במורע תטיל וטו על כל החלטה. שכן, כל החלטה של הוועדה, אפילו תהיה מוסכמת על חברי הוועדה, תהיה חייבת לקבל את הסכמת כל שותפי הקואליציה.

כך או כך: רבין נענה לתביעת רפאל שלא לצרף את גברת אלוני לוועדה. ואגב, בין רפאל לבין אלוני קיימת יריבות ממושכת. השניים מנסים זה עת רבה להעריים מיכשולים הדדיים. מאז ומתמיד לא חדלה גברת אלוני לתקוף את רפאל על רקע פרשת תל־גיבורים. ובעת המשא־ומתן הקואליציוני האחרון אף ניסתה להשיג את הסכמת ראש הממשלה לפסילתו לחברות בממשלה.

ראש הממשלה דחה מכל וכל את טיעוניה. הוא הצביע על כך שגברת מאיר, הנחשבת לסמכות מוס־רית, היא שצירפה את רפאל לממשלתה (כידוע, היתה תקופה שגברת מאיר הטילה וטו על מועמדות רפאל לכהונת שר; לאחר מכן, כשהסכימה לכך שישרת ב־ממשלה, השתפרו היחסים ביניהם ללא הכר. פעם, ב־שיחה בארבע עיניים, אף אמרה דברים שמהם נשמעה נימת התנצלות על יחסה הקודם כלפיו). לכן, העיר לאלוני, אל לה לבוא אליו בטענות.

נסיון אחרון של גברת אלוני לפסול את רפאל היה בעת הדיון בממשלה, ביום שלישי לפנות ערב, כאשר הממשלה נתכנסה בהתאם לחוק לאשר את הרחבתה. רבין ושרים אחרים דחוה על הסף.

בנייה למבקר

גברת אלוני גם ניסתה לפסול את רפאל על רקע פרשת רוזנבאום. אולם רבין מיאן להאזין לדבריה. אגב כך נפתחה מערכה במימדי הדש בין סיעת ר"צ לבין המפד"ל. סיעת ר"צ פנתה למבקר־המדינה בעניין העברת כספים ממוסד־מחקר, שרפאל עמד בראשו ל־מוסדותיו של רוזנבאום. בתגובה התבקש המבקר לחקור את מערכת הכספים של ר"צ בשל חשד של עבירה על החוק למימון מפלגות.

הפנייה השלישית למבקר היתה מצד המפד"ל, ב־קשר לקרקעות חקלאיות בהן מחזיקים גברת אלוני ו־בעלה. אגב, בתיקיו של יושב־הראש המנוח של ה־סוכנות, אריה פינקוס ז"ל, שמורה תלונה שהגיש ב־שעתו רפאל על ביטויים פוגעים, אשר השמיעה גברת אלוני — בטרם היתה לשר — כלפי ראשי המדינה, בהיותה בשליחות רשמית בחוץ־לארץ. רפאל טען, כי אשה כזו איננה יכולה לייצג את המדינה בחוץ.

עכשיו, כשהודיע רבין לאלוני על הצעתו למסור לה את תיק־התיקשורת ומסר הבהרות בעניין הריאור־גניזציה במשרדי הממשלה וועדת השרים לענייני גיור — החליטה סיעת ר"צ בכנסת לקרוא מחדש ל־ישיבת מועצתה, כדי לדון מחדש בתנאים שנוצרו.

גברת אלוני היתה נתונה בהתלבטות. בעלה, ראו־בן, שטילפן ללישכתה בירושלים מביתם בכפר־שמריהו, הביע באוזניה התנגדות נמרצת לכך שתקבל את תיק־התיקשורת. הוא — ולא רק הוא — ראו בכך מכשלה ברורה. שכן, תיק זה, מטבעו, רק מחזק דעה רעה על העומדים בראשו.

ביום רביעי בלילה כונסה מועצת ר"צ. על חודו של קול הוחלט להמשיך במגעים עם ראש הממשלה. גברת אלוני התלבטה, לכתחילה, חשבה, כי תואיל לגנוז את „הנאום הנפלא" שהכינה לדיון בכנסת על צירוף המפד"ל, בו עמדה לתקוף צעד זה בחריפות רבה. לאחד מראשי ר"צ, פרופסור אריה מוצקין, סיפרה, כי נלחמה עם מצפונה לילה שלם. כיוון שהחבריא נמסרה לסיעה, החליטה גברת אלוני וחבר־הכנסת בועז מואב, כי לא נוצרו תנאים להישארות בממשלה. הם הצליחו לשכנע בכך את חברת־הכנסת השלישית של הסיעה, מרשה פרידמן, שתחילה גרסה אחרת. והסוף ידוע: אלוני כן נשאה בכנסת את „הנאום הנפלא", זאת לאחר ש־הודיעה לרבין בשיחה בארבע עיניים על פרישת סיעתה מן הממשלה.

„אנחנו יכולים להיפרד היום", אמרה לראש הממש־לה, „בוודאי ניפגש בעוד ממשלות בעתיד".

בנוסח קיסינג'ר

במשא־ומתן הקואליציוני הנוכחי היינו עדים ל־מהלכים לא־שיגרתיים. עובדה היא, שבניגוד להרגלי השנים האחרונות, נטל ראש הממשלה על עצמו את ניהול המשא־ומתן הקואליציוני. בתקופת גולדה מאיר היו, למשל, פנחס ספיר, בסיועם של חיים צדוק, משה ברעם ואהרון ידלין, הנושאים והנותנים בשם מפלגת־העבודה. אלה, בעצם, נידחקו עתה הצידה; וראש הממ־שלה, ביחוד עם שר המשפטים ובסיועו של מזכ"ל מפ־לגתו, נשאו בעול. צדוק היה האיש שגיבש או אילתר נוסחאות מתאימות, כדי לגשר בין פערים. ואכן, נוסחאות בנושאים בעיתיים שונים (משמעת קואליציונית, יהודה ושומרון, גיור וכדומה), עלו, ירדו ושוב עלו כמטוטלת.

לאמיתו של דבר, גם בעת חתימת ההסכם הקוא־ליציוני עוד נתגלעו חילוקי־דיעות. היה זה, לדוגמא, מזכ"ל המפד"ל, צבי ברנשטיין, שנתן במעמד חגיגי זה פרשנות שונה מזו שנתן ראש הממשלה לשאלות ה־שנויות במחלוקת.

לעתים נדמה היה, כי רבין מנהל את המשא־ומתן בחופזה רבה. כי הוא עושה הכל כדי להאחיז את ה־מפד"ל לממשלה. נציגי מפד"ל, מפ"ם, ל"ע ור"צ, היו מוסרים דיווחים נוגדים וסותרים על שיחותיהם עם ראש הממשלה. כך, הגיעו הדברים לכך, שבישיבות פנימיות של מרכיבי הקואליציה הובעה הערכה, כי ראש הממשלה נוהג „נוסח קיסינג'ר". רוצה לומר: דוחה בעיות שוליות, כדי להשיג את העיקר — ולא חשובה הדרך בה נעשה הדבר. הערכה אחרת היתה, שראש הממשלה הוא מטבעו חסר־סמכות.

החשש מדיין

כך, למשל, ניסו להשוותו עם קודמתו. היו שאמרו, כי בפרשת ההתנחלויות היתה גברת גולדה מאיר רואה משום „נסיון למרד" ולא היתה מהססת מלצאת לעי־מות עם המתנחלים. אגב, רבין עצמו היה מודע להער־כה זו. בהופעתו השבוע במזכירות מפ"ם טען, כי בעוד שבממשלות הקודמות קיבלו שתי התנחלויות לא־חוקיות לגיטימציה לאחר מעשה (קרית־ארבע וקשת) — הרי עתה לא נותרה בשטחים אף אחת מן ההתנחלויות הלא־מאושרות.

אלה שייחסו לו חוסר־סמכות הצביעו על כך, כי ממשלת גולדה הצטיינה בכך, שהיתה מקבלת החלטות (טובות או רעות — אבל החלטות). ממשלתו של רבין — טענו — איננה מצטיינת בכך.

היו חברים שבאו אל רבין וקבלו בפניו, כי לא טוב הוא עושה בהחזיקו קשר הדוק מדי עם קודמתו, גברת מאיר. מן המפורסמות הוא שהשניים נועדים לעתים ודנים בנושאים מרכזיים והשובים ביותר שעל הפרק. „הדבר", נאמר לרבין, „אינו תורם לשיפור ה־דימוי הציבורי שלך כממשלת שינוי".

רבין השיב למבקריו, כי שמירת קשר עם גולדה מאיר חשוב לגופו של עניין, הוא מעריך אותה ואת שיקול־דעתה. נוסף לכך, סבור רבין, כי התעלמות מגולדה עלולה להשיג מטרה הפוכה. אין הוא, רבין, יודע, כיצד „ישחקו" בעתיד הדמויות הפועלות מתוך המפלגה, שהוצאו מן הממשלה, כמו פנחס ספיר, משה דיין, אבא אבן ויוסף אלמוגי. במקרה של צורך יכולה היא, גברת מאיר, להיות למעצור בפני הקמים עליו.

מסתבר, כי יצחק רבין חשש, ועודנו חושש, מפני משה דיין. אלה הם חששות מוחשיים. לשר הבטחון לשעבר, שליטה על ארבעה מתוך שבעת חברי־הכנסת של רפ"י. יש הסבורים, כי בעת מיבחן עשויים גם השלושה האחרים — שמעון פרס, גד יעקובי ויצחק נבון — ללכת בעקבותיו. דיין עלול, חושש רבין, לגרור אחריו את סיעת המפד"ל או חלק ניכר ממנה. אין לדעת מה יעשו שלושה־ארבעה חברי־כנסת של הסיעות מפא"י ואחה"ע, שושנה ארבלי אלמוזלינו, עוזי פיינרמן.

(המשך בעמוד 28)

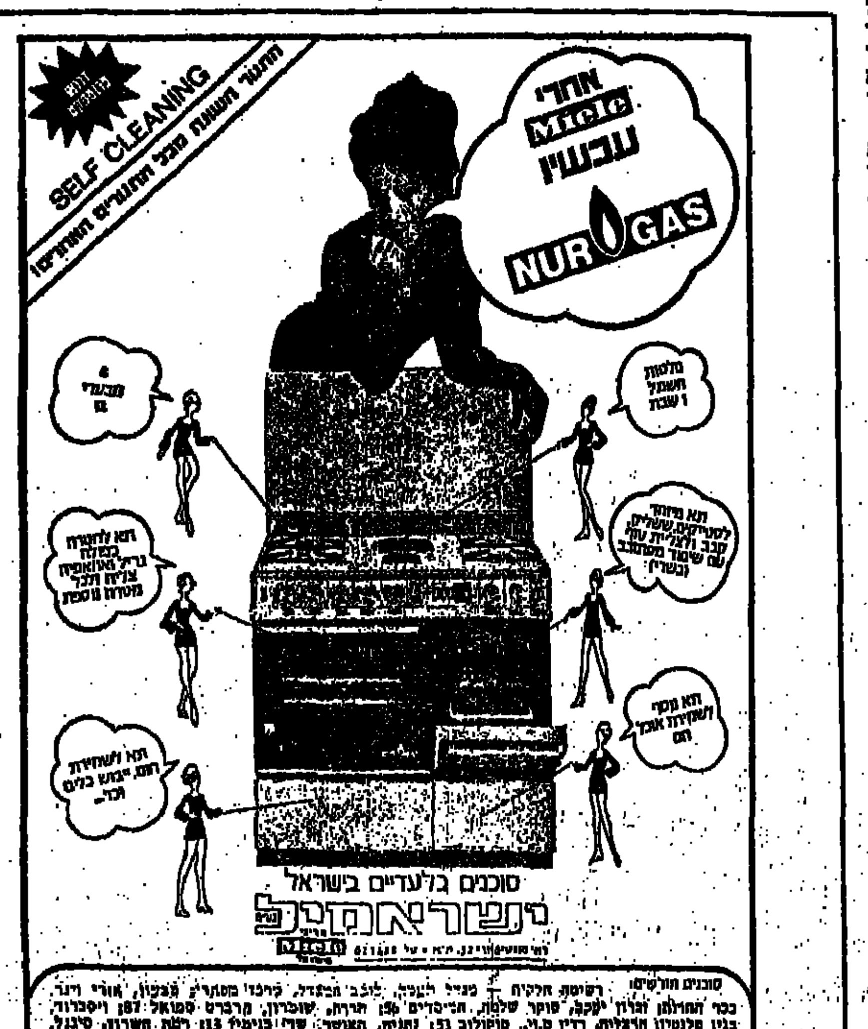

ח"כ שולמית אלוני

שלטון – לא בכל תנאי

על מלכי דבורבונים — שחזרו לשלטון לאחר המהפכה הצרפתית הגדולה, לאחר נצחונותיו ותבוסותיו של נפולי־און, ולאחר רעידת האדמה שאחזה בכל אירופה — אמרו כי הם לא שכחו דבר ולא למדו דבר. מותר להם, הם שליטים מכוח החסד העליון, רק העם למוד ולצבור חוכמה, לעתים בעל כורחו, ע"י מלחמות, תקוות, אכזבות, גדולה ומצוקה.

השותפים ההיסטוריים של הקואליציה הממשלתית בישראל כמותם כמו הבורבונים. גם הם, כנראה נבראו לשלוט, בכל תנאי ובכל מחיר. וכנראה, גם להם מותר שלא ללמוד דבר ולא לשכוח דבר. איש איש לאחוזתו הפרטית. איש איש למשרד שחיכה לו זה חמישה חודשים.

✱

העם שעבר בשנה האחרונה תהפוכות אין קץ. מלחמה שעלתה בדם, בדמעות, במצוקה ובשירות ארוך ומייגע בצבא. מלחמה ששינתה את התמונה הפוליטית באיזור ואשר חשפה בקיעים בחומות שחשבנו כי בצורות הן. נטל כלכלי גובר, מיסים דרקונים, צימצום שירותים, שערוריות כספיות. פירצות חדות בעיקרון שלטון החוק והשיוויון בפני החוק — כל אלה הם תלמודו של העם. הוא הנושא בלקחם של „מחדל" ושל „אדוה".

ממשלת רבין, שבחודשי קיומה הראשונים הפיחה תקוות לשנוי, לרוח אחרה, לניפוץ השובע המלאכותי ושביעות־הרצון שלא היה לה מקום; ממשלה שתאמנתי, כרבים אחרים, כי תיתן דעתה על תשתית חיינו; על האדם וזכויותיו, על גורמות חיים, דוגמא לייעול ובקרה, להצנע לכת וסתימת פער, ליצירת רוח אחרת — ממשלה זו זנחת תנופתה הראשונית ונקלעה למערכת סוריאליסטית של ריצות אחר שותפות ההיסטורית.

נוסחאות כאו ונוסחאות נמחקו. הסורים עלו הסורים ירדו. סחרחורת של טייחי טיח תפל אצה מבכה מלישכה למשרד, כדי להבטיח את שוב הכורכונים. את חזרת הגלגל לימים שלפני. כאילו לא היתה רעידת אדמה, לא היה מחדל, ולא היה ואדוה. כאילו העולם לא השתנה. מיהו יהודי, ומיהו גר ומיהו רב — זה העיקר. ואילו מיהו אדם, מה זכויותיו, מה איכות חייו ומה רמת חייו — זה הפך לשולי.

✱

הריאורגניזציה של משרדי הממשלה — הוקפאה. דו"ח ועדת כץ בעניין המצוקה, וההמלצות על הקמת משרד לעבודה ורווחה חברתית בשלב זה, — יוק. שיפור השירות לאזרח — מיטרד. חלוקת הנטל באופן שווה וגיוס אלפי תלמידי ישיבה בריאים והסונים לשירות הצבאי — הס מלהזכיר. גיוס בנות לשירות לאומי בימים של חוסר אחיות ומחסור בשירותים — זו בעיה שאין לדון בה. אמת בשכר ובמיסוי — מסובך. לקופת הריקה — התרופה: יותר מיסים, פחות שירותים, והידוק חגורתם של הרזים.

מדיניות מקפת, כוללת, תוך מתן דוגמא בולטת של מופת אישי — להצנע לכת, לצמצום מישרות ושירותים בצמרת ושל הצמרת — אלה נידחקו בפני זכויות של עסקנים ואחוזותיהם.

השותפות ההיסטורית חוזרת וההרמוניה תימשך כמימים ימימה, כמו לפני בוא הרעש.

✱

אמת, ניהול ממשלה בישראל בתנאים הקשים של היום, עם אוכלוסיה כבדת־יום ופרובלמטית כשלנו, אין למרוך במאזני בית־מרקחת. שינוי אינו בא במחי־יד, בתרופות־פלא ובמלים. ודאי הוא שאי־אפשר לחבוק הכל ולפתור הכל. אפילו יתחילו לזוז דברים עקב בצד אגודל — ראוי הדבר לשבח. וברור שיש סדר עדיפויות ויש לדחות חשוב בפני חשוב ממנו.

מותר לו לראש הממשלה לקבוע, כי החשוב מכל כיום הוא עניין בטחון המדינה וחיפוש הדרך לשלום באיזור — ויש לקבל הדברים במלוא כובד־הראש, למרות ש־25 שנה היתה מלת הקסם והאימה „בטחון" כסות לכל העיוותים החברתיים שטשו בנו. אך אם כך הדבר — מה טעם להכניס לממשלה סוס־טרויאני?

בעוד הממשלה המצומצמת, בלא המפד"ל, יכלה לדון ולפעול מתוך מצע משותף לבחינת כל האופציות זכל דרכי החיפרון, ולקבוע לעצמה סדר־עדיפויות — עתה ידיה כבולות בתחום התימרון הפוליטי. אלא אם כן אותה מפד"ל — שלמען אותם תיקים בממשלה ויתרה על תימרוניה בתחום ה„מיהו יהודי" ו/או גר ו/או רב וכיוצא באלה — עשויה לוותר גם על עמדותיה הפוליטיות, ובלבד שהאחוזות תחזורנה לבעליהן.

אך גם אם דברים אלה יאמנו על שרי המפד"ל, מפק אם תנועתם תתן להם כך להפקיר חברותם בדבר יהודה ושומרון — ונמצאו ידי הממשלה כבולות בתימרון, ביוזמה ובגילוי גמישות.

✱

אי־אפשר לנהל חיים פוליטיים בלא פשרות וויתורים. השאלה היא: עד כמה? במציאות היינו כיום, בשאלות קיומיות ממדרגה ראשונה. אין להקפיה רוב מלאכותי בכנסת, תוך חלוקת תיקים ואחוזות, בלא מבנה משותף באין מכנה־משותף ברור. יש ללכת אל העם ולבקש מכנו ימורכוח.

אנו צועדים לקראת ימים, בהם נדרש לתת דם, יזע ודמעות. זאת — יכולה לדרוש ממשלה שקיבלה מנדט מלא לחשוב, ליזום ולתמרן בלא אימת אצבעות נושרות בכנסת, או משברים על כל גבעה וכל עץ, כל עיר וכל שכונה. תוך שיקול אם בשל אלה כדאי ללכת לבחירות, או שמא לדחות את האופציה לימים יבואו.

האם לא מתגנב ללב החשד, כי מטעם זה ממש כבר החמצנו אופציה לראשית המשא־ומתן עם ירדן, כאשר הדבר היה אפשרי וכר־ביזנג. ואש־ף עליון על דעת העולם כולו, היה אירגון של מרצחים טרוריסטים?

כבר היו דברים מעולם כאשר שיקולי גחויותם השלטונית של הבורבונים הקודמים עירבו ותעוזה והביאו למלחמה מיותרת. מה, למעשה, נוסף להשיג במלחמה הבאה?

ח"כ זבולון

התנאי של קיבל

כידוע, התנגדנו לכניסת המפד"ל לממשלה שהוצעה לה. כזכור, ריכזנו סביב עמדתנו במרכז המפד"ל. לכשעצמי אני סבור, שהוחזי של למעלה ממחצית רבבות חברי התנועה ואוהדיה. וברור לי שזוהי השקפת רובם של ניים, האינטליגנציה שלה, צעירית ובני־תורה

התנגדנו לכניסה מפני שלעת כזאת ולנוכח המסוכנות הצפויות מבית ומחוץ, חובתנו ל עליון לליכוד כל הכוחות בעם. ואילו כניסה כ כך ועתה — כמעט וסותמת את הגולל על

התנגדנו גם מפני שבמאבק עיקרי ואמיתי גלים לקדם ולממש את עקרונותינו הצודקים עם ישראל, רבונותנו על ארץ־ישראל ו בה. חרוב. במרכז המפד"ל, מטעמים הנוראים את המצב באותן אחר. העדיף כניסה מוקדמים.

מוסדות המפד"ל החליטו והציעו, לאחר צעירי המפד"ל ישרת בממשלה. בדיונים סוגיית זו. אמרו לנו: נציג שעמדתו ותהתנחלויות ברורה ותקיפה, והנהגה של המתנחלים ותומכיהם; יוכל להשפיע הנושא. אחרים קראו לנו להצטרף לממשלה לריענון בצמרת המפד"ל. שקלנו בכובד ראש

■

מאידך, עמדו לנגד עינינו הטעמים שכנגד. בטיבה של הממשלה ובאיכותם של המשא־ומתן והם שהכריעו. בדקנו ולא שוכנענו, נכון את מהות זכותנו על ארץ־ישראל — באשר למהלכים המדיניים הנוגעים ליהודה ושומרון. ואף השלכות באשר למדיניות כלפי המתנחלים ומאמציהם. שכן, קשה ממשלה, שאינה מועלת די לכרסם „בקרוזות" חשה בכמיהה לישוב שומרון וירידו ביאוש עם המתנחלים, שחלק הארי שלהם הוא

כן לא קל שלא למחות כנגד העם. וההתעלמות מהאתגרים שלפנינו. טמון באיחור כל הכוחות הטובים שבעם כן, ממש בלתי ניתן שלא להתקומם נגד — הייתי אומר; דרך לא מכובדת ברעיון שאנו נושאים עימנו ובכבוד האנשים אותם.

■

יותר מתמיד זקוקה ארצנו וצריך ואמיתית, התובעת מעצמה קודם שהיא שתוקפה המוסרי נובע מעוצמת דוגמתה המנהיגות עתה. עדיף אף על „כשרונותיה" תחלטנו. עמדו לנגד עינינו בעיקר הנוער אלה שידרשו לתת את הכל, ושעל כתפיו עם ישראל.

רצינו שלא יראו בפוליטיקה „לכלוך", בודים" ו„כסאות" — ויבוזו לה. אלא יראו כנים ואמיצים לנווט את ספינתנו בשעות הקשות מבטחים.

היינו משוכנעים שהנוער והציבור אנו מייצגים — כמו כל כלל ישראל — בעלת חזון ועקרונות, הנכונה לוותר על והנאבקת להגשמת דרכה. הרגשנו, שאת נקודת־מישען שתביא להתנית. שזוהי השעה מחרש.

ידענו את התהום הנפערת בין מנהיגות נו את כאבם של הבריגו על משא־ומתן, רנגות נעלים ונספו בנסיגה מעמדה עכידות. חשבנו, שתנועה נהדרת כשלנו, רעיוניים איתנים ולה מיפעלים חלוצים נוער ובהתיישבות — אסור לה שתיכשל

■

ממאות התגובות שהגיעוני מורגש להתהלך בקומה זקופה. ועל ריפוי ומובעת הכרת־התודה על כך שעיקרון כובדה. אני מאמין עתה, שפעולה על משרת שר. בתנאים ובנסיבות חינוכי או מעשה צופי טוב בלבד, אלא שהשלכותיה מנהיגותיות־פוליטיות.

היא פותחת פתח צנוע לסיכוי חדש ונותנת סיכוי לתנופה מחודשת במסורת הדתית־לאומית. והיא חלק מהכשלות תנועה בריאה, שורשית ואמיתית, עם ישראל, ותורת ישראל.

עירית ירושלים

מועצת עירית ירושלים החליטה לאשר פטור בשעור של 50 אחוז לחייבים בתשלום הארנונה הכללית לשנת 1974/5 לחיילים משוחררים אשר שרתו לפחות 180 יום בשרות מלואים פעיל בתקופה שבין 6.10.73 ועד 5.10.74

כל מי שזכאי להנחה זו יפנה אל יחידת הפטורין שבגזברות העיריה וימציא אישורים בדבר שרות המילואים וכן אישורים בדבר מספר בני משפחתו. ועדת המשנה לפטור תאשר הנחות בהתאם לקריטריונים החלים על אנשי צבא קבע ומשטרה.

למכירה
חנות גדולה / אולם תצוגה
ע"י רחוב בן־יהודה בתל־אביב
200 מ"ר 790.000 ל"י
בלב תל־אביב בין „מוגרבי" לבנין אל־על.
מיזוג אויר מלא, שטיחים מקיר אל קיר.
2 קוי טלפון. 2 כניסות.
כמו כן להשכרת מבנה בגודל 90 מ"ר בשכונות בחצר עם אופציה לקניה.
כניסה מיידית.
נא לטלפן: 295847 או 295848, בשעות העבודה.

ללקוחותינו הנכבדים
כדי לשפר את נקיון הבקבוקים של תוצרתנו:
* חלב מעוקר * קקאו
* קפה * שמנת קפה
מתבקשים הצרכנים לשטוף היטב כל בקבוק מיד לאחר השימוש.
בקבוקים בלתי שטופים לא יתקבלו בחזרה.
מחלבת „טרה" בע"מ

חתונות ובר־מצוה
מ־22 ל"י לאדם
ברית מילה החל מ־10 ל"י לאדם
חדר חיים בליל הכלולות.
במלון דבורה - טלפון 244366

נגנבה
קורטינה צהובה
מספר 827־825
טלפון: בבוקר 52987 בערב 725520
המוצא תישר. יבוא על שכרו.

הקרב על הגולן

פרק שישי מספרו של האלוף (מיל') חיים הרצוג על מלחמת יום־הכיפורים

מלכודת מוות לחטיבות העירקיות

מול כוחו העיקרי של אביגדור ניצב „חיל המשלוח המרוקני" — כחטיבת — שנסתייע בכ־40 טנקים ואשר היפה על מבואות מזרעת בית־ג'אן. ואילו כנגד המאמץ הדרומי, בפיקודו של יוסי, התייצבה חטיבת חי"ר סורית, חמושה בנשק נ"ט ומתוגברת בכ־35 טנקים.

כוחות החלוץ גילו את הפירצות בשדה־המוקשים הסורי ובחיפוי ארטילריה וסיוע חיל־האוויר — פרצו דרכם. הקרב התנהל בטווחים קצרים ובשטח מיוער ומכוסה צמחיית־שיחים עבותה.

המאמץ הצפוני, בפיקודו של אבי, הבקיע דרך השטח המיוער ובקרב מר ועיקש השתלט בהדרגה על הגבעות החולשות וכבש את צומת־האדר. החטיבה הסורית ה־68 (מן הדיביזיה הסורית ה־7), נסוגה לפניהם ונאלצה, תחת לחץ כבד, לנטוש את האדר.

כעבור ימים מספר ניצב מפקד חטיבה זו, קולונל ראפיק הילאווי, דרוזי, על מיגרש־המיסדרים של מחנה צבאי במבואות דמשק. שם נתלשו סימני הדרגה מעל כתפיו, עיניו נחבשו והוא הוצב לפני כיתת יורים. בית משפט צבאי דן אותו למוות בעוון נסיגתו, אשר כאילו אימתה את החשדות העמוקים שהמשטר בסוריה רוחש כלפי הדרוזים.

גשם טילי נ"ט

הכוח של אבי המשיך לנוע לעבר מזרעת בית־ג'אן, אך נבלם על־ידי התקפת־נגד של כ־40 טנקים וחיל־האוויר הסורי. ברם, ביום ו', ה־12 באוקטובר 1973, הבקיע גדוד 7, שנתמך על־ידי גדוד רגלים מחטיבת גולני, אל תוך מזרעת בית־ג'אן. קרבות עזים מבית לבית נמשכו בכפר במשך כשעתיים. כשהלוחמים יורים איש על אויבו מטווחים קצרים ביותר, והסורים מטילים התקפות נגד בזו אחר זו מצפון וממזרח.

המח"ט, אביגדור, שיגר כוח־חיפוי נוסף, מדרום, ועד לשעה 5 אחה"צ היו מזרעת בית־ג'אן והגבעות מסביב לה מוחזקים איתן בידי ישראל. בקרב זה, מטוסים סוריים והארטילריה הסורית הסגיוו והפציצו ללא אבחנה את שדה־הקרב.

בגיזרה הדרומית של החטיבה ניטש הקרב החשוב הראשון על תל־אחמר, החולש על חן־ארנבה מצפון. הסורים לחמו בחירוף נפש בטילי נ"ט עד שהתחברו ועם כיבוש התל נוצרה פירצה בין האגף הימני של אוגדת רפול ואגפה השמאלי של אוגדת לנר.

עד לערב יום ה', ה־11 באוקטובר, השלים הגדוד ה־5 את כיבוש הכפר הדרוזי חרפא, ובבוקר המחרת השתלט גדודו של יוסי על צומת מע"ץ ושם ספג התקפה קשה מן האוויר. יוסי עצמו נפצע, אך הוסיף לפקד על גדודו. הוא נצטווה לתקוף את תל־שאמס, התל החולש על הכביש הראשי לדמשק. שלוש פעמים ניסה גדודו להתקדם, אך בכל פעם הוכה לאחור על־ידי גשם של טילי נ"ט, שנורו מעמדות חבויות בין סלעי־הבזלת של ה„לג'ה הקטנה", משני עברי הכביש, ואשר הפכו את השטח לבלתי־עביר.

בבוקר יום השבת, ה־13.10.73, פתחה הדביזיה העירקית בהתקפה. היא נעה ישר אל תוך המארב שהציב לה האלוף דן לנר, בעזרת ארבע חטיבות (ראה מפה). בהגיע העירקים למרחק 200 מ' מחטיבה 19 נפתחה עליה אש־תופת — ותוך דקות ספורות הושמדה כמעט חטיבה שלמה בקרב־השריון הראשון בהיסטוריה העירקית. לכוחותינו לא נפגע אף טנק.

אז ניסה אביגדור לתקוף עם שני גדודים, ה־4 וה־5, בחיפוי הרדי ובאיגוף רחב דרך ה„לג'ה". הגדודים הבקיעו לשטח קשה־למעבר זה, תוך קרב בו השמידו כ־20 טנקים סוריים מטווחים עד ל־5 קילומטרים, אולם בסופו של דבר נכרו קשיי־השטח וההתקפה נבלמה.

אביגדור, שהעתיק את מיפקדתו הקדמית לחאלס, החליט עתה לתקוף את תל־שאמס באיגוף עמוק משמאל לכביש, על־פני דרך עפר עבירה למדי ובחיפוי הגדודים 4 ו־5 על הכביש הראשי. חיל־האוויר הסורי הגיב בגיחות נואשות, והסגנות כבדה ליוותה את הכוח הישראלי המתקדם. אביגדור הזעיק אליו לחאלס את יוסי, ומעל מרפסת של בית ערבי צפו שניהם על השטח ותיכננו נתיב גישה שיאפשר ליוסי להפתיע את האויב ולתקוף את תל־שאמס מן העורף.

בעוד הם צמודים אל מישקפותיהם וגוחנים על תצלומי־האוויר הפרושים לפניהם, היה בעל־הבית, דרוזי קשיש, טורח מיני מזונות לפניהם ומגיש להם קפה טורקי מצויין. לנוכח פני השטח הקשים והעמדה החולשת של תל־שאמס, הגיע אביגדור למסקנה, שסיכויי ההצלחה אינם אלא 50 אחוז ... שהואיל וכך, הוא יכול לסמוך על ... יוסי התנדב לתקוף והתייצב בראש ...

הגדוד אורגן בשתי פלוגות, ... שליש מכוחו בטנקים. את הפלוגות ... השנייה עוד תיחמשה. אביגדור החליט ... שתסיים, אלא הורה לה להיכנס ... הראשונה — כעבור חצי שעה.

מעל מרפסת הבניין בחאלס עקב ... קטתו אחר הכוח של יוסי, שנע ... ה„לג'ה" על שביל־העפר. עד ... הגיע עם 8 טנקים אל המידרון ... כ־500 מטר מן התל. הוא אמר, ... טנקים לחיפוי ועם היתר יסתער.

הרשות ניתנה לו.

הארטילריה הישראלית התמקדה על ... אחה"צ החלה ההסתערות. הטנקים ... במדרון והכל היו משוכנעים כי ... ברגע האחרון נפגעו ארבעה מתוך ... התוקפים על־ידי טילי נ"ט. אביגדור ... בעזרת הכוח המחפה של הכביש ... אולם אף כוח זה נתקל במחסום של ...

הבגדים הפכו לתחבושות

לימים הודה אביגדור כי ההתקפה ... לאחר שכוח יוסי כבר יצא לדרכו ... את אישור רפול, מפקד האוגדה. אשר ... בדיעבד ובלית ברירה. שכן, כבר לא ... את הכוח. בשלב זה, כבר היתה ... ביותר בין המפקדים הישראלים, ואין ... מבוטויות היה מודל זה של אי־... רפול.

העובדה שהתקפה זו היוותה ... השיריון המוחשת במוצאי־שבת, ה־13 ... כאשר רפול הטיל את כיבוש תל־שאמס ... הצנחנים ה־31. הצנחנים שהסתערו ... התל במחיר ארבעה פצועים בלבד.

כאשר התנדב יוסי למשימה ... תל־שאמס והתקפתו מאחור, היו ... הטנקים שלו נתונים לפיקודו של קצין ... היה המט"ק סמל. הכוח עקף את התל ... וחניית על המדרון האחורי בערפם של ... שהיו נתונים בקרב־אש עם כוחות ... כביש קונייטרה—דמשק, והטנקים של יוסי ... בין סלעי ה„לג'ה", מבלי שהסורים ... „לקצור" מאחור בטנקים הסוריים. ... ובנגמ"שים.

בזה אחר זה הם נדלקו. ועדיין לא ... מעודכים. יוסי ניצב בצריח, השקיף על ... ולא ניצלה טנקים או תותחים נוספים של ... — החליט לנצל את שעת־האור האחרונה ולגנוע ... של התל.

... שעת הטנקים התוקפים אל כמחצית המדרון, ... כוחות סוריים שלא נפגעו באגף שמאל. הם ... אחד מרכב־הטילים שלהם. אחד הטילים חלף ... ראשו של יוסי ובכלי־ההנהיה נכרך ... קהדהו ובחפיו. מיד לאחר כ־כן פגע טיל שני ...

... יוסי ניעור מעלפונו ומצא עצמו על הקרקע, כשרגלו ... וירכו מרוסקות. נהגו זחל וקרב אליו, ועל־פי ... יוסי הזר אל הטנק הבוער וחילץ את מכשיר־... הקים־למחצה תפס יוסי במכשיר ודיווח על ... אחר גדוזו הנהג אל מחסורות, בסרקה כ־15 ... מן הטנק, ושוב חזר במרוצה אל הטנק וחילץ ...

... אשר שמע את דיווחו של יוסי, נתן בקשר ... כיצד לטפל במפקד הפצוע. הנהג קרע ... ואת בגדי יוסי להתחבשות, חבש את הרגל ... הפצועות ושמר על יוסי לבל יאבד את הכרתו. ... שיוסי הפציר בו, כי יעזבנו ויציל את עצמו, ... לנטוש את מפקדו. במשך שעות שכבו ... במחפורות בשטח האויב וחיכו. לפתע, הגיע ... משיכה קול צעדי סיור קרב. במכשיר־... שסעו מזה זמן, כי סיור, בפיקודו של אחד בשם ... רופא. יצא לחפשם. הארטילריה הישראלית ... את חפנות התל, לאלץ את הסורים להשפיל ...

... התקרבות. לפתע קרא יוסי בקול: „ג'והני, ... וריים כאן?" ומן החשיכה נשמע קולו של ... „יוסי, שתוק! אני המפקד כאן!"

... והארוך של יוסי, שהחל בהרי ההימליה. כאשר ... לקטר את ירח־הדבש שלו בגלל פרוץ המלחמה ... בבית־החולים רמב"ם בחיפה.

✡ ✡ ✡

... של דן לנר הסתערה על המערך הסורי ... כביש קונייטרה—דמשק שעתיים לאחר שאוגדת ... בהבקעתה, ביום ג', ה־11 באוקטובר.

... אורי מחטיבה 79 של אל"מ אורי, התפרס ... בצד שחטיבה 17 של אל"מ רן תקפה. ... אותו רן שנפצע בהיתקלות הראשונה של ... עם הסורים, עוד ביום א', על כביש יהודיה, ... „תפוחי" מבית־החולים וחזר. עטוף תחבושות, ... את הפיקוד על חטיבתו.

...צנחנים הגישו תה לשריונאים

... שאביו פקד על אחת מיחידות הפלמ"ח ... במלחמת העצמאות, היה קיבוצניק־טיפוסי, ... הוא היה יפה־תואר ושערו הבהיר שיוות ... „אנגלו־סקסי". הוא סיים את חוק־לימודיו ... והיה איש צבא־הקבע. ככל בני דורו, ... זמן קצר לפני יום־הכיפורים נפצע ... אחיו הצעיר, שבשירות חובה ועדיין ... הכרה, כאשר נפצע רן במלחמה. האח ... יוסף, קצין שריון, נהרג בקרב־הבלימה. מותו ... לישראל מלחין צעיר ומבטיח.

... שמע רב־אלוף אלעזר כי רן נפצע, ובידעו ... אשר מקד את אחיו, נתן פקודה — שהיא ... לגבי כל בנים יחידים בצה"ל — לשחרר את רן ... ביחידה קרבית. אך רן סירב לבצע את ... „אינני ילד", אמר, „זוהי מלחמת העם כולו ... לא יחליט בשבילי אם אלחם או לא".

... יחידת־הסיור שלו מובילה. התקדם רן תחת ... איומה. 17 טנקים של יחידת הסיור נפגעו ... כי החטיבה נקלעה למצב קשה מאוד, וכי ... על מערך נ"ט עיקרי של האויב — ממש עם ... אל הקיר.

... זאת לנר, החליט לחלץ את חטיבת רן. הוא ... הגדוד ה־ב' של חטיבת־אורי לסייע בחילוץ, ... את מקומו. אך כאשר המצב נראה גרוע ביותר, ... הגדוד האחר שבחטיבת רן התקפה נוספת, ושני ... הקדמיים ביותר הגיעו עד לצומת חן־ארנבה.

... לנר זאת, הורה בקשר לחטיבה 79 לחדול ... החילוץ ותחת זאת — לנצל את ההבקעה ...

... אורי חלפה על פני חן־ארנבה, ובעקבותיה ... 19, אשר הועברה ביום הקודם מאוגדת פלד ... לנר. חטיבה זו פנתה דרומה לעבר ג'בע וכבשה ... שער. בהתקפה זו נפגע זחלמ"ר של אל"מ אורי ... ועבר לטנק.

... להמו ביאוש וביצעו התקפת־נגד — אך ...

... כבמטחותו נותרו אך חמישה טנקים תקינים, ... עצמו מול כח סורי, אשר נעקף בהסתערות ... ובכיכול, נותק. כוח סורי זה השתלט עתה ... הראשי, סמוך לחן־ארנבה, וחלק מכוחות ... נותקו. הם לא יכלו לקבל אספקה או לפנות ... הלילה לחמו הטנקים הישראלים באנשי ... הבזוקות, אשר „שרצו" בשטח. אורי ... את עוצבתו, אשר נזהרה מאחור במשימות ... הכוח המוליך נהרג, ומפקד הכוח השני ...

... זה קיומה האוגדת גדוד צנחנים, אשר עסק ... באבטחת השריון, במאבק על החוליות ... וכסוני הפצועים. כראות הצנחנים את מצב ... האיום, כן היו שרויים אנשי־השריון, נדהמו. ... נפלו על עצמם את חימוש ותידלוק הטנקים, ... תה ומזון, בעוד השריונאים נחים.

... החל הפיקוד הסורי מגלה סימני־יאוש ... את הבטחון בנצחון, שאיפיין את שידורי ... במשעת הימים הראשונים למלחמה. נטל עתה ... היסטרית. ולא בכדי. צה"ל היה מתקדם אל ... כנגד צבא סורי שהתדלדל מאוד. חיל־ ... הישראלי חגג את נקמתו, בהרסו רבים ממערכי ... נגד־מטוסים, ועתה החל לפשוט במרחבי ... לשמא מכסיק מטרות אסטרטגיות כמו מאגרי־ ... ותחנות־כוח.

... מצב שבו טייסים סוריים, אשר חזרו ממשימות ... יכולו למצוא את מסלול־נחיתה תקין אחד לנחות ... הם נחתו על כבישים, שהותאמו בעבור ... זמן למטרה זו. חיל־האוויר הישראלי, שחזר ופגע בשדות־התעופה הסוריים, מנע מהם מלקלוט את „הרכבת האווירית" המאסיבית שהפעילו הסובייטים במטוסי־תובלה מרובים, ואילו התקפות חיל־הים הישראלי על נמלי סוריה, סיכנו את נתיב־האספקה הימי שהפעילו הרוסים במקביל.

ההיסטריה בשידורי רדיו דמשק גברה והלכה. עיקר הצבא הסורי נערך במבואות העיר, ואילו המשימה של בלימת או האטת ההתקדמות הישראלית הוטלה על „לגיון זרים" ערבי, שכלל עוצבות ויחידות מרוקו, סעודיה, מכוויה, מעירק, ומאוחר יותר — גם מירדן. החלו מתפרסמות הידעות שאמרו, כי אפילו אם תיפול דמשק, תוסיף סוריה להילחם.

הסובייטים שיגרו איומים

ממשלת סוריה שיגרה בקשות נואשות לעזרת. הנשיא אסד, אשר לפני מספר ימים ביקש מן הרוסים להשפיע על הנשיא סאדאת לבל יסכים להפסקת־אש — כאשר נראה כאילו כל רמת־הגולן תיפול במהרה בידיו — היה עתה מודע היטב לסאדאת, בעוד שהצבא הסורי הקיז את דמו ונלחם על נפשו בשערי בירתו, היה הצבא המצרי יושב בשקט על הגדה המזרחית של תעלת־סואץ, מסתפק בהישגיו ומהסס לנצל את הצלחתו.

אסד התחנן אל המצרים, כי יפעילו לחץ ובכך יקלו על צבאו. הגנרל איסמעיל, שר ההגנה המצרי, הבטיח לפעול. ואומנם, לימים הצדיק את ההתקפה הכושלת של השריון המצרי, ב־14 באוקטובר, ברצון להקל את הלחץ מעל הצבא הסורי.

הסורים אף פנו אל בני־בריתם הרוסים, והללו הגבירו את „הרכבת האווירית". מודעת לעובדה שבחזית הסורית נשקפה סכנת התמוטטות, החלה מוסקבה להפיץ איומים באמצעי־התיקשורת הסובייטים, על כך ש„בריה"מ לא תוכל להישאר אדישה למעשיו של צבא ישראל". שגריר בריה"מ בארה"ב, אנטולי דוברינין, הביא את האיום הסובייטי לפני ד"ר קיסינג'ר, שר החוץ האמריקני, ורמז כי כוחות מוצנחים סובייטים הועמדו הכן, לנוע להגנת דמשק.

ספינות נוספות של צי ארה"ב תוגברו את הצי הששי בים התיכון.

הצי הסובייטי יצא להגן על נמלי לטקיה וטרטוס. בטרטוס עוגנה ספינת־משא סובייטית, נושאת משלוחי נשק, בקרב־שילום בין הצי הישראלי ויחידות־צי סוריות.

בריה"מ פתחה בקריאות אל יתר מדינות ערב להחיש לעזרת אחיותיה. ליאוניד ברז'נייב פירסם תוכן איגרת ששיגר להואארי בומדיאן, שליט אלג'יריה, בה בקרא הלה לעשות את „חובתו הערבית". טנקים סובייטים, נשלחו דרך יוגוסלביה עבור יחידות צבא אלג'יריות, אשר תופקדו לחזית המצרית.

בישראל, ללא קשר עם התפתחויות אלו, כבר נפלה החלטה שלא לחתור לכיבוש דמשק. הובן כאן ש־לכיבוש הבירה הסורית עלולה להיות השפעה רצינית על העולם הערבי, בעוד שערכו הצבאי של כיבוש כזה היה מוטל בספק. כיבושה של עיר בת מיליון תושבים עויינים עלול להתגלות כמשימה יקרת מאוד. כאשר אל שיקולים אלה נוספו העניין שגילתה בריה"מ באבטחת דמשק והאיומים הסובייטים — היה ברור שאין זה מן האינטרס של ישראל להתקדם מעבר לנקודה, בה ניתן לאיים על דמשק באש תותחים.

רק מספר התקפות מן האוויר על מטרות מוגדרות בתוך דמשק אושרו על־ידי ממשלת ישראל, וביניהן — התקפה מוצלחת מאוד על בניין המטכ"ל הסורי. וגם התקפות אלו אושרו רק לאור שהסורים ירו טילי קרקע־קרקע מסוג „פרוג" על מטרות אזרחיות בגליל. עין־השופט, מגדל־העמק, שליך נצרת. וכן הקיבוץ גבע היו בין המטרות שהותקפו בטילים אלה.

✡ ✡ ✡

בבוקר יום ו', ה־12 באוקטובר, קידם לנר את אוגדתו. חטיבה 19 נעה דרומה וכבשה את נאסג', חטיבה 17 נתקלה באש עזה מתל־מסחרה, עקפה אותו והגיעה אף היא לנאסג'. חטיבה 79, של אורי, נעה בעקבות השתיים, ובאיזור נאסג' נעצרה לתדלק.

אז פקד לנר על חטיבות 17 ו־19 לעלות על כנקר, צעד שנועד לאגף את סעסע ולקדם את אוגדתו על הכביש לדמשק. את מיפקדתו הקדמית הציב על תל־שער.

שוב סבלה חטיבה 17 אבידות קשות. גדוד משל חטיבה 19 הגיע עד תל אל־מאל, באגף הדרומי של החטיבה, בעוד שעיקר הכוח של שתי החטיבות התקדם, על אף האבידות, וכבר כבש את גבעה 127, 4 ק"מ מדרום לכנקר. כבר החלו מתגלים סימנים שהאויב נשבר באותו איזור וכוחותיו של לנר הגבירו את הלחץ.

חטיבה 79 עמדה לסיים את התידלוק תוך מחצית השעה ונצטוותה להצטרף אף היא להתקפה על כנקר.

לנר ניצב על תל־שער ועקב במשקפת אחר כוחותיו על כביש נאסג—כנקר. ברגע של הפוגה בקרב, הימה את המשקפת כלפי דרום — וקפא על עומדו. שם, בריחוק של כ־10 קילומטרים, היה כוח שמנה בין 100 ל־150 טנקים סוריים אשר התפלג לשני כוחות והתפרש להנועה צפונה, אל עבר אגפו.

לרגע דימה כי אלה אוגדת־פלד, שהצליחה אף היא להבקיע את המערך הסורי על „הקו הסגול". אך בירור עם פיקוד צפון העלה, כי מוסה פלד „תקוע" בראמיד וכי אין אלה כוחות ישראליים. אז הבין לנר, כי זהו כוח אויב טרי, העומד להסתער על אגפו, שנחשף תוך כדי הרדיפה אחר הסורים הנסוגים.

מיד פקד על אורי וחטיבה 79 להפסיק את התידלוק ולהתפרש בכל המהירות מדרום לנאסג'. ועל 17 ו־19 פקד לחדול מן הלחץ לעבר כנקר ולסגת, כדי להגן על האגף הדרומי. הפקודה הפתיעה את המח"טים והם ניסו להתווכח עימו. הסורים נסוגים — טענו — הנצחון כמשמשמש. אך הוא שיסעם וציווה עליהם לסגת ללא דיחוי.

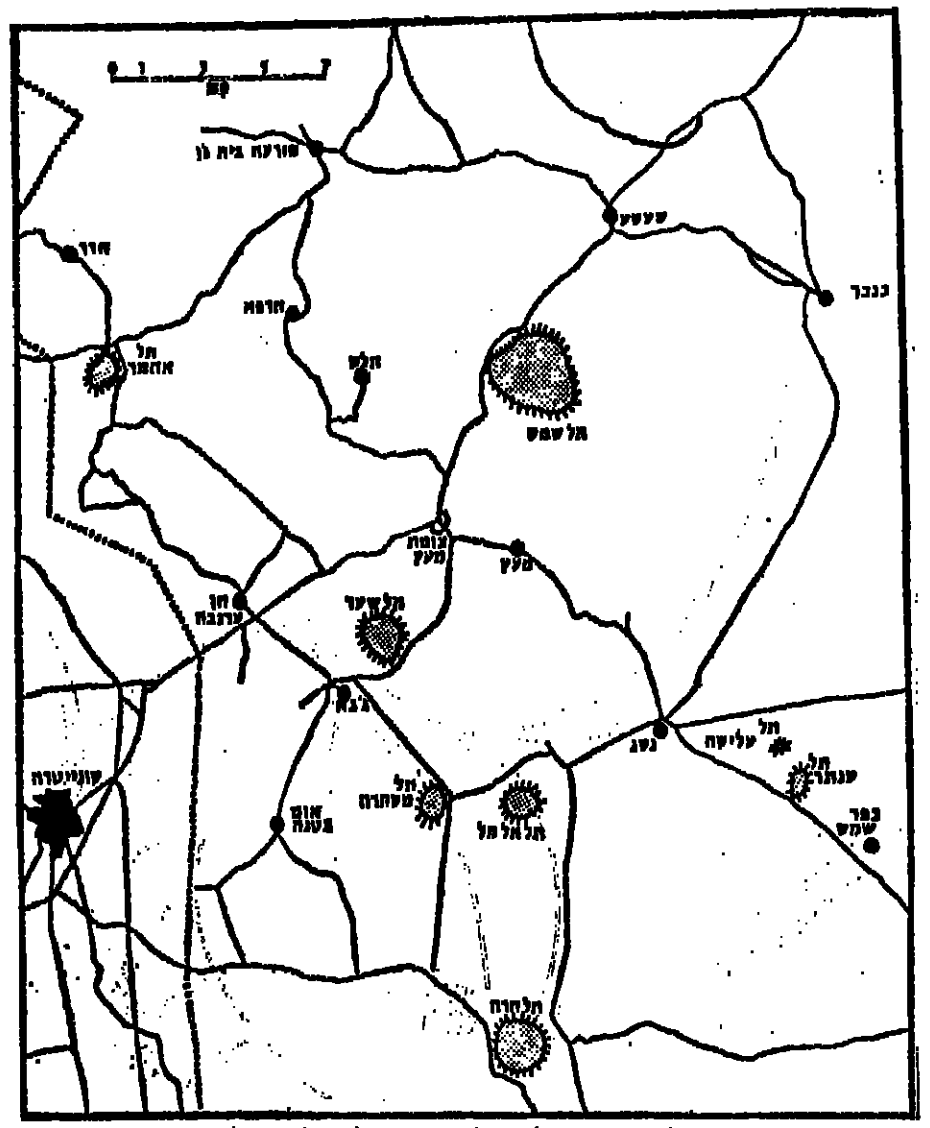

● כך פרצו האוגדות של האלוף רפאל (רפול) איתן ושל האלוף דן לנר לאיזור המובלעת (החיצים המרוסקים), כשאוגדתו של האלוף מוסה פלד מגוננת עליהם מצד דרום. החיצים האחרים מסמנים את התקפות־הנגד הערביות.

בינתיים, החליט חופי לתגבר את כוחותיו של לנר וציווה על פלד להעביר ללנר את חטיבה 20 שלו. ואכן, מיד לאחר שלנר גילה את כוח האויב באגפו, התייצב בפניו מח"ט 20. לנר הקביל את פניו בשמחה ופקד עליו לפרוש את חטיבתו בין תל־מסחרה ותל אל־מאל. את חטיבה 79 הציב לנר לפני נאסג', את 17 של רן מפורה לו, ואת 19 מפורה ל־17.

כך המתינו כוחותיו של לנר לכוח הסורי החדש, שמאוחר יותר נתגלה כהיגבורת עירקית.

בפרוץ המלחמה שלחה ממשלת עירק — בהתאם להבטחתה לשר ההגנה המצרי, הגנרל עלי אחמד איסמעיל — את הדיביזיה המשוריינת ה־3 שלה לסוריה. שתי חטיבות של דיביזיה זו — המשוריינת עם 130 טנקים וה־8 הממוכנת עם 50 טנקים — חצו את הגבול בשבוע הראשון של המלחמה. אליהן הצטרפה, כעבור ימים מספר, החטיבה המשוריינת הנוספת עם 130 טנקים.

בבוקר יום ה', ה־12 באוקטובר, הגיעו הטנקים העירקיים אל גבול „הלג'ה הגדולה", ושם הורדו מעל המובילים. מכאן — נע הכוח העירקי על־פני המישור אל עבר האגף הדרומי של הכוח הישראלי, שהיה עולה על מקף הסאיים של הבסיס הצבאי הגדול שבקיסוות, ממערב לדמשק. החטיבה המשוריינת נעה בכיוון צפון, בעוד שהחטיבה הממוכנת נעה לצפון־מערב, אל תל־מסחרה.

מארב שריון קלאסי

ראשונה נתקלו העירקים בכוח של חטיבה 79 של אורי וניטש קרב, שהגיע לטווחים של 300 מ'. 17 טנקים עירקים נפגעו — ויתר הטנקים שלהם נעצרו.

רד הלילה ולנר ידע, כי הכוח שמולו — שעתה נחה בודאות ככוח עירקי — עומד לתקוף. מח"ט 20, שהיה מתורד עקב איחור בהגעת אחד מגדודיו, שיגר קצין־קישור בג'יפ לחפש את הגדוד האובד. בחשיכה התנגש הג'יפ בטנק. הקצין זינק לצווח במפקד הטנק על כי סטה ממסלולו, ולזוועתו גילה כי זהו טנק עירקי.

הגדוד הישראלי שאבד, ושנקלע אל לב הכוח העירקי, חילץ את עצמו לבסוף, בסיוע הארטילריה.

לנר ערך את כוחותיו לקרב.

חטיבה 19 נפרשה למרגלות תל־שער, על הכביש. חטיבתו של אורי נפרשה מצפון ל־19 עד לצומת ופנה דרומה. לעבר נאסג'. חטיבת רן נפרשה על הכביש. בין חטיבת אורי לנאסג', ואילו חטיבה 20 התייצבה על כביש מסחרה—ג'בע. הנה כי כן, בנה לנר מעין תיבה, שקצותיה היו תל־מסחרה, ג'בע, צומת מע"ץ ונאסג'. היא נשארה פתוחה כלפי האויב בין מסחרה לנאסג'. רוחב הפיתחה היה כ־7 ק"מ. זה היה מארב שכל מפקד שריון חולם עליו.

ירח מלא עלה והאיר את הלילה, כאשר סגנו של לנר, סא"ל משה, וקצין־המודיעין שלו דיווחו לו שהאויב החל לנוע אל תוך הפיתחה. לנר לא האמין להם ועלה לנקודת־תצפית להיווכח במו עיניו.

כל תותחי האוגדה והטנקים שלה כוונו פנימה. אל מרכז ה„תיבה", והפקודה שניתנה למט"קים היתה — לירות בכל מטרה נעה.

לפתע, עצרו העירקים וכ־9 בערב השתרר שקט. דיווחיו של לנר יצרו בפיקוד הצפון אווירה פתי־חות וציפייה. אך משחלפו השעות ומאום לא אירע, החלו להישמע בפיקוד הערות עוקצניות. לנר חש אי־נוחות.

בינתיים, הדיביזיה העירקית ה־3 תוגברה על־ידי החטיבה המשוריינת הנוספת שלה. בשעה 3 בבוקר יום השבת, ה־13 באוקטובר, פתחו העירקים בהתקפה אוגדתית ונעו היישר אל תוך ה„תיבה" של לנר. כוחותיו של לנר נצרו את האש, והעירקים המשיכו לנוע אל תוך המלכודת. אור ראשון החל מפציע במזרח. כאשר ה„שרמנים" של חטיבה 19 פתחו באש, היו הטנקים העירקיים בריחוק 200 מטר מהם.

הקרב ניטש ועד מהרה החלו העירקים בנסיגה. הם הותירו מאחוריהם כ־80 טנקים מושמדים, ומן הכוח הישראלי לא נפגע אף טנק אחד. החטיבה הממוכנת העירקית נשאה בעיקר האבידות. הצבא העירקי נסוג באי־סדר, לאחר שאיבד תוך דקות ספורות חטיבה שלמה בקרב־השריון הראשון בהיסטוריה שלו. כוחות לנר ניצלו את ההצלחה וכבשו את תל־מסחרה ונאסג', צנחנים ערכו את הטיהור בחסורות.

עם כניסת העירקים למערכה, הגיעה במהרה דיביזיה משוריינת שנייה. אז החליט חופי לבצר את אגפיו תוך פיתוח מאמצים מקומיים לשיפור העמדות הישר־אליות. יחידות של חטיבה 7 כבשו את הגבעות שמדרום ומצפון לנאסג', והחזור שורת התקפות־יום והתקפות לילה על מזרעת בית־ג'אן, תל־שאמס ותל אל־מאל. עד להיכנס הפסקת־האש לתוקפה. זיהוי של כלי־נשק אמריקניים בין נשק השלל, לרבות שריוניות א.מ.ל., העיד כי גם יחידות סעודיות הצטרפו למערך האויב.

✡ ✡ ✡

כל אותה תקופה יזם רפול פשיטות־לילה של צנחנים ושל אנשי גולני על טנקי אויב, מוצבים וצירי־אספקה — והיו אלה פשיטות מוצלחות מאוד. חטיבת גולני לבדה רשמה לזכותה השמדת יותר מ־20 טנקים בפשיטות אלו.

אכן, רפול היה המפקד הישראלי האחד שקיים את מסורת הלחימה־בלילה מאחורי קוי האויב, שהתקבעה בצה"ל במרוצת השנים.

✡

(המשך ביום ו' הבא)

... שמורות לחיים הרצוג, ל„ידיעות ... ולהוצאת „ווידנפלד וניקולסון"

בנק ישראל

מודיע

היום, יום ו', 1 בנובמבר 1974

תונפק סדרה של

מילוה פיתוח

מספר הסדרה: 3013.

סכום ההוצאה: 50 מיליון ל"י.

ריבית שנתית: בשעור 4 אחוזים, תשולם באורח שוטף, אחת ל...

פדיון הקרן: בתום עשר שנים.

הצמדה: הקרן והריבית צמודות למדד המחירים לצרכן.

מדד הבסיס: מדד המחירים לצרכן שיפורסם עבור חודש נובמבר 1974.

הגבלת מס ופטור: מס הכנסה על הריבית לא יעלה על 25%. הפרשי הצמדה על הקרן פטורים ממס. *

סוג איגרות החוב ושווין הנקוב: האיגרות מונפקות למוכ"ז ועל־שם בשווי נקוב ... 100.— ל"י ומעלה.

המחיר לציבור: איגרות למוכ"ז תימכרנה לציבור ב־100% ... על שם ב־99.5%. מחירים אלה יהיו בתוקף ... הראשונים בלבד. החל מהיום השלישי להנפקה ... תחול תוספת ריבית למחיר המכירה.

הרכישה: איגרות מילוה פיתוח ניתן לרכוש בכל ... הבנקאיים ואצל חברי הבורסה לניירות ערך. הרכישה בתקופת ההנפקה משוחררת מתשלום ...

רישום בבורסה: הסדרה החדשה תרשם ותיסחר בבורסה לניירות ...

* על פי סעיף 97 (א) (3) לפקודת מס הכנסה.

הועד הפועל

המחלקה להשכלה גבוהה — אסת"ה — ארגון סטודנטים חברי ההסתדרות

הלוואות
לסטודנטים חברי ההסתדרות הכללית
לשנת הלימודים תשל"ה

הועדה לעידוד השכלה גבוהה בוועד הפועל של ההסתדרות ואסת"ה, מודיעים על מפעל ההלוואות לסטודנטים חברי ההסתדרות הכללית (לא כולל הסתדרויות הפועל־המזרחי ואגודת־ישראל), לשנת הלימודים תשל"ה — לפי קריטריונים כלליים וסוציאליים:

א. בקשות יוכלו להגיש בעלי הכנסת של עד —.400 (ארבע־מאות) ל"י לנפש (ברוטו) לחודש למשפחה.

ב. במסגרת זאת, יובאו בחשבון — לצורך העדפה — גורמים נוספים, כגון:
1. לימודים שלא במקום המגורים.
2. מגורים באיזורי ספר, פיתוח ומצוקה.
3. בני משפחה נוספים הלומדים בבתי־ספר תיכוניים ועל־תיכוניים והסמוכים עדיין על שולחן מפרנס המשפחה.
4. מצב משפחתי־סוציאלי מיוחד (נכות וכדומה).

זכאים להגיש בקשות, לפי המוסבר לעיל:
תלמידים לקראת התואר הראשון בכל חוגי הלימוד; תלמידים בפקולטות לרפואה ולמשפטים — כל שנות הלימוד — עד לקבלת הדיפלומה; תלמידים בבתיה"ס להנדסאים וטכנאים; תלמידים במיכללות ובבתי־ספר גבוהים מוכרים אחרים.

ההלוואה, במידה שתאושר, היא בלי ריבית ובלי הצמדה ויש להתחיל לפרוע אותה שנה לאחר גמר הלימודים בשיעורים חודשיים נוחים.

המועד האחרון להגשת הבקשות — 1 בדצמבר 1974.

בדבר פרטים לקבלת שאלונים, נא לפנות אל משרד אסת"ה שליד מועצת הפועלים במקום הלימודים, כמפורט למטה, או אל הועדה לעידוד השכלה גבוהה בוועד הפועל של ההסתדרות, ת"א, רח' ארלוזורוב 93, טלפון: 261111, אל הח' צפורה אמיר (חדר 217); או אל אסת"ה, המזכירות הארצית, ת"א, בית־הפועל, רח' ויצמן 30, טלפון: 206188.

להלן כתובות אסת"ה במקומות הלימוד:
ירושלים — מועצת פועלי ירושלים, רח' שטראוס, אל הח' גלעד הריס, מזכיר אסת"ה ירושלים, או אל הח' משה לוי, ואפשר לפנות גם אל לשכת דיקן הסטודנטים באוניברסיטה העברית. הלומדים בפקולטה לחקלאות ברחובות — יוכלו לפנות גם אל משרד הסתדרות הסטודנטים בפקולטה.
תל־אביב — מועצת פועלי תל־אביב, בית־ברנר, רח' ברנר 5, אל הח' דורון סטניצקי, מזכיר אסת"ה ת"א.
מכללת בית־ברל — אסת"ה בית־ברל, אל הח' דני פלדמן, מנכיר אסת"ה בית־ברל.
חיפה — מועצת פועלי חיפה, רח' החלוץ 49, אל הח' יעקב ליפשיץ, מזכיר אסת"ה חיפה.
באר־שבע — לשכת דיקן הסטודנטים באוניברסיטת בן־גוריון בנגב, או אל מועצת פועלי באר־שבע, רח' פועלי בנין, אל הח' אנס ...
הנדסאים וטכנאים — התאחדות סטודנטים ללימודים הנדסיים וטכניים בישראל, תל־אביב, בית־הפועל, רח' ויצמן 30, אל הח' ... זילברליכט, יו"ר ההתאחדות.
תלמידים במיכללות, בתיה"ס גבוהים מוכרים אחרים — אל הועדה לעידוד השכלה גבוהה בוועד הפועל של ההסתדרות.

על כל סטודנט/ית להציג את פנקס החבר שלו/ה בהסתדרות הכללית, כדי לקבל השאלון!

המימשל בוושינגטון: דרושה זהירות בתגובות על החלטות ועידת רבאט

בביקורו הקרוב של קיסינג'ר באיזור יתבררו האופציות המדיניות שנותרו לאחר הוועידה

השרים ה"יונים" טוענים, כי אילו הוקמה נציגות ערבית בשטחים, כפי שהם הציעו בעבר, נמנעת עלייתו של אש"פ ✶ ד"ר קיסינג'ר באחת משיחותיו בישראל: "אתם עלולים לעמוד בפני הברירה — חוסיין או ערפאת" ✶ ח"כ יצחק בן־אהרון בתגובה לכניסת המפד"ל לקואליציה: "אינני יכול להיות בלב שלם בין המחייבים, אך אני מוכרח להיות בין המחייבים"

ד"ר הנרי קיסינג'ר יעץ לישראל שלא להיחפז בפירסום תגובות חד־משמעיות רשמיות, כל עוד לא יתבהרו עד תום הפירוטים, שנתקבלו בוועידת רבאט.

נראה, כי ברוח זו דיבר גם השגריר קנת קיטינג בפגישתו עם אנשי מישרד החוץ ביום ג' השבוע, בהדגישו, כי הידיעות המוסיפות להגיע מרבאט מעורפלות ומקוטעות, ומוטב להמתין עד שתתברר התמונה המלאה.

קיסינג'ר עקב בעירנות אחרי ועידת רבאט גם בעת ביקורו בהודו, והודיע לדוברת האיזור באמצעות שגריריו, כי הוא מתכונן לבוא לביקורו הבא כמתוכנן.

מעצבי המדיניות הישראלית נהגו בהתאם לעצה, ובפגישה עם חברי סיעת המערך בכנסת, ביום ג' בלילה, אמר ראש־הממשלה, מר יצחק רבין, כי מוטב לבדוק קודם בקפדנות את החלטות ועידת־רבאט לפני שנקבעים עמדה וקובעים מהלכים לעתיד. יחד עם זאת, חזרו והדגישו הדוברים הרשמיים, כי העמדה הישראלית לגבי אש"פ ברורה וקיימת, וכל החלטה להכיר בגוף זה תיחשב על־ידי ישראל כהחלטה בלתי־חוקית.

ברור, כי עד הדיון המדיני המיוחד, אשר ייערך בישיבת הממשלה היום, יוחלפו דיעות בין ישראל וארה"ב על משמעות ההחלטות של ועידת רבאט וצעדי הסיכומים שנתקבלו שם מאחורי הקלעים.

כבר עתה ברור, כי חלה החקשחה ניכרת בעמדה הערבית, אשר תכביד במידה לא מעטה על שליחות קיסינג'ר, ותעמיד במבחן קשיים רבים יותר מכפי שיכול היה לחזות לפני חודשיים מיספר, בביקורו הקודם באיזור. ביקורו הקרוב באיזור ייועד, איפוא, לבירור האופציות המדיניות השונות שנשארו לאחר ועידת־רבאט.

קולות ביקורת

האמת היא, כי יש חוגים הרואים שחורות ומגלים ספקנות רבה לגבי סיכויי הצלחת פעילות מדינית אמריקנית, ולעומתם אחרים, שאומנם אינם בקיאים לאשורה במשמעות ההחלטות שנתקבלו ברבאט, אך אינם אומרים נואש, הן לגבי אפשרויות של קידום שיחות עם מצרים, והן לגבי אפשרויות של שיחות עם ירדן.

בדיון המדיני הצפוי בממשלה יישמעו קולות ביקורת מפי מיספר שרים על המדיניות של הממשלה, בבחינת "הזהרנו אתכם". שרים אלה מדגישים, כי אילו שמעו בקולם לפני מיספר שנים, והיו מקימים נציגות של ערביי השטחים, היינו מוצאים גוף שהיה יכול לשמש גשר בינינו לבין ירדן, והיה מהווה גם כתובת למציאות פתרון בנושא הפלשתינאים. שרים אלה טוענים, כי הגב' גולדה מאיר קיבלה ללא סייג את דעתו של מר משה דיין, אשר דחה כל נסיון לעודד ולקדם התארגנות של ערביי השטחים. באחת מישיבות הממשלה, כשהושמעה טענה זו, העיר השר ישראל גלילי: "אינני זוכר שאי־פעם הוגשה הצעה בכתב על־ידי אחד השרים, אשר ביקש לדון בדבר הקמת נציגות ערביי השטחים והממשלה דחתה אותה".

לכאורה צודק אולי השר גלילי בטענה זו, אך למעשה ידעו השרים, כי אין טעם להעלות הצעה מעין זו, באשר היא תידחה במילא.

שרים אלה טוענים, כי במשך השנה האחרונה הם חזרו ותבעו הצדעת המשא־ומתן עם ירדן, או לפחות הבעת נכונות לנהל משא־ומתן בו־זמני עם מצרים וירדן, אך גישתם זו לא התקבלה על־ידי הרוב בממשלה.

ייתכן שאותם שרים יתבעו כי דווקא עתה, לאחר ועידת־רבאט, כשהעולם מודע לקשיחות הגוברת בעמדה הערבית, נשמיע מחדש את נכונותנו לנהל מו"מ עם מצרים, ירדן וסוריה על בסיס של פשרה טריטוריאלית.

בהזדמנות זו כדאי להזכיר, שבעת ביקורו האחרון של קיסינג'ר נערכה ישיבת התייעצות מיוחדת בחצות הלילה לקביעת עמדה לגבי המשך השיחות עם מזכיר המדינה האמריקני. בישיבה זו השמיע השר גלילי אזהרה מפני אובדן האופציה של שיחות עם ירדן, אם לא נאמר בצורה מפורשת, שאנו רוצים שיחות עם חוסיין על בסיס של פשרה טריטוריאלית, או לפחות שיחות בו־זמניות עם סאדאת וחוסיין. הוא אמר, כי לצערו הרב מחזקת העמדה המתנגדת מלהכריז על נכונות לניהול שיחות עם חוסיין את מעמדו של מנהיג אירגוני החבלה, יאסר ערפאת.

בהזדמנויות שונות אמר גם השר ויקטור שם־טוב, כי אנו קוטפים עתה את פירות הבוסר של מדיניותנו הן כלפי ערביי השטחים והן כלפי חוסיין.

אגב, בשיחות האחרונות, שקיים קיסינג'ר עם מנהיגי ישראל, הוא העיר לא פעם, כי עלול להיווצר מצב שישראל תועמד בפני הברירה: חוסיין או ערפאת. קיסינג'ר הוסיף, שכמובן הוא מעדיף את חוסיין על פני ערפאת, ולכן לדעתו תיטיב ישראל לעשות, אם תמצא את הדרך הנכונה לנהל שיחות עם מלך ירדן, כדי לחסום את הדרך בפני ערפאת. קיסינג'ר חזר והטעים, כי אין הוא לוחץ על ניהול שיחות עם חוסיין, וזאת בשים לב למצב הקיים בחזית הפנימית בישראל. הוא מצדד, איפוא, בשלב זה בהקדמת השיחות עם סאדאת לשם השגת הסדר־ביניים.

הקלפים על השולחן

אין ספק, כי שיקולים פנימיים מפלגתיים מילאו תפקיד לא־מבוטל בהדגשת רצונו של ראש־הממשלה להקדים את השיחות עם מצרים. זאת, בשים לב לחוסר הוודאות מסביב לעמדתו של דיין כלפי מפלגת העבודה, ה"פלירט" שהוא ניהל עם הליכוד וצעירי המפד"ל, וכן הבסיס הפרלמנטרי הצר של הממשלה.

ב"שיחות־רעיה", שמקיימים ראשי מפלגת־העבודה, נשמעות תביעות ביקורת מלווה כדירות על התעקשותו הבלתי־מוסברת של ראש־הממשלה בשיקולים טקטיים־מפלגתיים בקביעת עמדותיו בשאלות מדיניות החוץ. המבקרים משוכנעים בטענתם, כי רבין היה זוכה בניצחון מוחץ בבחירות, אילו היה מעמיד להכרעה ניהול שיחות עם ירדן על בסיס פשרה טריטוריאלית. לדעתם, התמודדות כזו היתה מעניקה לו מעמד בכיר ומאוחד במפלגת־העבודה. זו היתה מביאה במבוכה את דיין, שהיה נאלץ בהכרח להניח את קלפיו על השולחן, ולהחליט סופית אם להיות בתוך מפלגת־העבודה, או מחוצה לה.

□ □ □

ב"עבודה" תובעים עמדות תקיפות כלפי פנים

רבים מעסקני מפלגת־העבודה ומנהיגיה יתבעו עתה מראש־הממשלה ומחבריו בהנהגת המפלגה עמידה תקיפה ובהירה יותר לגבי תופעות שונות בחברה הישראלית.

עד כה גילו אישים אלה מידה רבה של סבלנות כלפי מר רבין וחבריו בהנהגה, בשל העובדה שבחליה ניתן היה להפיל את ממשלתו בהצבעת אי־אמון, כשחלק מסיעת רפ"י־לשעבר יצביע יחד עם האופוזיציה.

רבים מהם טוענים, כי לא ייתכן שאלוף (מיל.) אריאל שרון, בסיוע פעיל של פרשנים בעיתונות, אישי הליכוד וצעירי המפד"ל, ישמיעו ביקורת חריפה על הנהגת המדינה — וזו תחריש. פעילים אלה גורסים שאין להשלים עם הפעילות המוגברת, שמגלים חוגים המוגדרים על־ידם כ"לאומניים וקיצוניים", ואילו מנהיגי ישראל יגיבו בהיסוס. הם מוסיפים, כי לא ייתכן שדיין ורבים מחבריו מסיעת רפ"י־לשעבר יחתמו על עצומה של הליכוד, שנועדה בין השאר להכשיל את הממשלה, ואילו ראש־הממשלה ומנהיגים אחרים יימנעו מלהגיב בצורה חד־משמעית וחותכת. כך נוצר הרושם שהוגי האופוזיציה ואוהדיהם הם היחידים המשמיעים את קול ה"רחוב".

כאמור, ניסו רבים להצדיק התנהגות זו של המנהיגות, אשר היתה בה מידה רבה של הססנות וחוסר בטחון עצמי, בהיעדר רוב מוצק פרלמנטרי לממשלה. שונה יהיה עתה המצב, עם הצטרפותה של המפד"ל לממשלת רבין. אגב, אישים אלה ב"עבודה" לא הסתירו את שביעות רצונם מאי־הצטרפותם של צעירי המפד"ל לקואליציה. אין זה סוד שהרוב המכריע של מפלגת־העבודה רואה בברכה את חידוש הברית בין התנועה הדתית הלאומית לבין תנועת העבודה. אך לא הסתירו את ההתייחסות המזולזלת מהצעירים, שאותם רואים כמקורבים יותר לחרות מאשר לשיטת המזרחי. אישים אלה היו שמחים יותר אילו חל קרע גלוי בין צעירי המפד"ל לבין אותו רוב מכריע במפלגה זו, אשר שמר במשך שנים רבות על השותפות עם תנועת־העבודה בהנהגת המדינה.

לעומת זאת, שונות הן התגובות בקרב ראשי המערך לגבי פרישתה של הגב' שולמית אלוני מהממשלה.

ברור כי ה"יונים" במפלגה זו, וכן ראשי מפ"ם וליע"ם מצטערים על צעדה זה, וזאת בגלל עמדותיה בתחום מדיניות החוץ והבטחון, אם כי במפ"ם לא נשמעו קולה בנושאים אלה. ואילו ה"ניצים" במפלגת־העבודה לא הסתירו את שביעות רצונם. עם זאת יש לציין, כי דווקא שר־הבטחון, מר שמעון פרס, פנה בקריאה אישית, בישיבת הממשלה ביום ג', אל הגב' אלוני, וביקש ממנה להמשיך בשותפות הקואליציונית.

ביטוי אופייני להיסוסים שלו עם הצטרפות המפד"ל לממשלה השמיע ח"כ יצחק בן־אהרון, שאמר: "אינני יכול להיות בלב שלם בין המחייבים, אך אני מוכרח להיות בנסיבות הקיימות בין המחייבים..."

□ □ □

סובניארג לערפאת: הסדר על בסיס 242

שר־החוץ הצרפתי, ז'אן סובניארג, היה למעשה על דיעותיו של יאסר ערפאת, בשיחה שקיים עימו. עם זאת, היה מעוניין להדגיש את עצם קיום פגישה זו, בטעמים מדיניים מובהקים.

שר החוץ הצרפתי היה גם מעוניין להדגיש, כי הוא השר הבכיר המערבי הראשון, אשר נפגש עם ערפאת. ולא נמנע מלהציגו כ"מדינאי ריאליסטי ומתון", קשה להבין כיצד הגיע למסקנה זו, לאחר שבעצם שמע דיעות אנטי־ישראליות קיצוניות.

ערפאת הסביר בהרחבה בפגישתו עם סובניארג, שהתקיימה בביתו של השגריר הצרפתי בביירות, כי היעד של אירגונו הוא להקים "מדינה דמוקרטית חילונית" בארץ־ישראל כולה. עם זאת, הוסיף כי בשלב ראשון הוא מוכן לקיים שלטון לאומי פלשתינאי בשטחים אשר יפונו על־ידי ישראל.

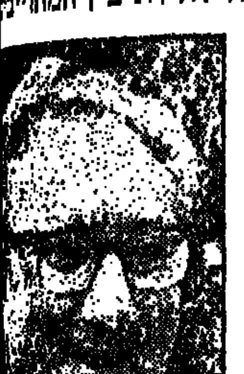

ד"ר הנרי קיסינג'ר "לא להיחפז"

ערפאת הסביר לסובניארג [illegible] הנערצת להחלטת מועצת־הבטחון [illegible] דחה כל סיכום־פעולה עם [illegible]

שר־החוץ הצרפתי הבהיר [illegible] על העמדה הצרפתית [illegible] דרכים מדיניים על בסיס [illegible] הבטחון 242. הוא ביין, כי [illegible] בטיחות ישראל בכל [illegible] ובני־הגנה לישראל.

שר־החוץ הצרפתי הבהיר [illegible] כמעולתו לא תוכל [illegible] באיהרון להיכוסף הישראלי [illegible]

אין ספק, כי גישה [illegible] פגישה זו. היה מעוניין [illegible] היה "חלוץ" בהכרה [illegible] ובקידמה בכך את מדינות [illegible] יודעי־דבר סבורים, כי [illegible] מעוניין בפירסום רב [illegible] הפלשתינאי, כדי לזכות [illegible] ולעודד אותם [illegible] כי איש של [illegible] בחברה [illegible]

□ □ □

ועדת־צדוק הגישה [illegible] הצעת "חוק־יסוד [illegible]"

ראש־הממשלה, יצחק רבין [illegible] לאחר שוועדת־צדוק [illegible] בדבר הגדרת סמכויות [illegible] בייצוה להצעת "חוק־יסוד [illegible]"

הוועדה היתה מורכבת [illegible] יו"ר: י. אלון, ש. פרס, [illegible] יריב, ג. האוזנר [illegible] אלה — אם [illegible] — התוויכה [illegible] ממשלה.

כזכור, הועלק [illegible] לעניני בטחון [illegible] ו נועדת לסמש [illegible] עוסקת אחרי [illegible]

ועדת צדוק [illegible] תיה לגוף המבוקש, אשר [illegible] בעיתות חירום, כאשר [illegible] אפשרות לכנס [illegible] ועדת־השרים לענייני בטחון.

ועדה זו גם קובעת [illegible] הממשלה להעביר את [illegible] מצומצם ביותר של שרים [illegible] קידום פני התקפה [illegible] ביום־הכיפורים.

ועדת־צדוק הגישה, כאמור, [illegible] — צה"ל. המוללת [illegible] חוק זה אומר בין השאר [illegible] כבואה של מדינת־ישראל [illegible] של הממשלה, ושר־הבטחון [illegible] בשעם הממשלה.

אשר למעמדו של הרמטכ"ל [illegible] ירות, והממשלה [illegible] גירסה אחת אומרת: [illegible] מפקדו של צה"ל [illegible] גירסה אחרת אומרת: [illegible] כמפקד של צה"ל [illegible] כי מאיר שהסעיף הראשון [illegible] כפוף למרותה של הממשלה [illegible] הרמטכ"ל הוא מפקדו של [illegible]

לגבי מינוי הרמטכ"ל [illegible] הצעות, אחת — שהרמטכ"ל [illegible] הממשלה לפי המלצת שר־הבטחון [illegible] לנוהג המקובל. הצעה [illegible] הרמטכ"ל יתמנה על־ידי [illegible] לצת שר הבטחון [illegible] ראש הממשלה [illegible] יתמנה על־ידי [illegible] רשאי כל שר [illegible] זה.

הוועדה פרש סייגה [illegible] הדין בתגדרת הסמכויות [illegible]

בחלונות הגבוהים

מאת אריה צימוקי

לאלה שרוצים להבין יותר בנושאי האמנות העכשווית

לא אחת התעורר בך הרצון להרחיב את ידיעותיך, להעמיק את השקפותיך וחוויותיך ולפתח את רגישויותיך בתחומי אומנות שונים. "המרכז למפגש עכשווי עם האומנויות" בא לסייע ולתת לך את הכלים למימוש רצונות אלה. סדרות ההרצאות והשיחות תהיינה אקדמיות מבחינות רמתן, אך תנסינה להשתחרר מנוקשות ושמרנות אקדמיות. כלים ודרכי גישות שעד כה היו נחלתם הבלעדית של מתמחים באוניברסיטאות יוקנו כאן לקהל מתעניין ופתוח. הדגש במרכז יושם על יצירות בנות זמננו, שנוצרו למען אדם בן דורנו. המרכז מבקש לשקף את התמורות שחלו בעת האחרונה באומנויות השונות ובחקר האומנויות. השיחות וההרצאות מופנות לקהל מגוון: שוחרי אמנות אשר מעוניינים בהתעסקות סדירה ועניינית בתחומי האומנות, אולם אינם פונים ללימודים אוניברסיטאיים כי עיקר זמנם מוקדש לעיסוק אחר. תלמידי בתי ספר תיכוניים וסטודנטים המתעניינים גם בתחומים אחרים בנוסף לתחום לימודיהם הספציפיים.

הנושאים והמרצים:
מהמופשט למציאות: קוי התפתחות באמנות הפלסטית של שנות ה־60 - רן שחורי.
אופני התבוננות באמנות עכשווית - יאיר גרבוז.
דמויות ומגמות במוסיקה החדישה - א. ארליך.
עקרונות יסוד בלשון המוסיקה - בן אוספובסקי.
אספקטים עכשוויים של הספרות - מנחם פרי.
גישות מודרניות לעלילה - יעל בן.
דאנר וביטוי בקולנוע האמריקאי - נחמן אינגבר.
טקסט דראמטי ותיאטרון - מיכאל הנדלזלץ.
12 הפגישות שתהיינה בכל סדרה תתקיימנה פעם בשבוע בשעות 18.30 עד 20.00

שיחות

מרכז למפגש עכשווי עם האומנויות

מקום הלימוד והכתובת להרשמה: תיכון חדש, דרך חיפה 81, טל. 17 44 ... תל־אביב.
המשרד פתוח בימים א' עד ה' בין השעות 18.30 עד 20.00.
לקבלת פרוספקט נא לכתוב אל: ת.ד. 25053 תל־אביב. עבור מס 10.

"חשבנו שאם לא היתה יישות פלשתינאית, היא אינה יכולה להיווצר - והתברר שטעינו"

"ההיסטוריה יוצרת יישויות לאומיות, והיא יכולה גם לחסל אותן ✶ אני זוכר יהודים וקומוניסטים, שטענו נגד הציונות כי היא באה לחדש עם שאינו קיים ✶ היישות הפלשתינאית מחקה במובן מסויים את הציונות ✶ מאז מלחמת־ששת־הימים נישבר אצלנו הצירוף בין ריאליזם ושאיפה אוטופית ✶ עם פרישת גולדה נגמרה תקופת המנהיגות הטבעית, והחלה תקופת המנהיגות הנבחרת ✶ אינני מתגעגע למנהיג כריזמאטי; לכאריזמה אין מקום בתחום המדיני ✶ לא שיניתי דעתי ב"פרשת־לבון""

השבוע החלטנו לעזוב את יורת הפוליטיקה הקודחת השוטפת, לעלות סנטימטרים אחדים מעל למציאות העכשווית האפורה והחולפת, ולרדת לשורשי כמה תופעות, המביאות לרעידה בלבבות. הלכתי, איפוא, אל פרופ' נתן רוטנשטרייך, מלומד בעל מוניטין בינלאומי, מורה דגול, פילוסוף, חוקר וסופר, שדעותיו נהירות, מוגדרות ומגובשות, והוא אינו מהסס אף פעם להביען בפומבי. פרופ' רוטנשטרייך — בעל קומה רחב, ראש גדול ועיניים חדות ותכמות, המנצנצות מבעד למשקפי־קרן עבים — הוא פרי גידולה של האוניברסיטה העברית בירושלים, עמית־מחקר ב־אוניברסיטת שיקגו וחבר המכון הפילוסופי הבינלאומי. בשנים 1965—1969 כיהן כרקטור האוניברסיטה העברית, וזאת, נוסף לעבודת המחקר וההוראה. הוא מכהן כיו"ר הוועדה לתיכנון ולתיקצוב במועצה להשכלה גבוהה.

אני: מהיכן נובעת תחושת ההתפוררות הפנימית, המפקפקת שכסיין את המדינה? מה גרם לה? מהם שורשיה? מהיכן נובעת המבוכה הזאת?

רוטנשטרייך (אחרי שיקול ממושך וכבד): אני משער, כי יהיה זה קשה לומר שההתפוררות — אם אנו מדברים בה — התחילה עם מלחמת יום־הכיפורים. אפשר להצביע על סימנים של משבר חברתי גם לפני המלחמה (מרים קולו במקצת) יתר על כן, אחת יכול להצביע ולקרוא שחלק מן המחדלים, מוסבר על רקע של החברה הישראלית, לרבות חולשות שהתגלו במלחמה, (בתוקף רב) זוהי טענה שאינני סבור כי היא מוצדקת. אבל אם אנו מאחרים את דיוננו בתקופה שאחרי המלחמה, דומני שיש שני גורמים, שמהם אחד הוא חדש, שהם המיסגרת להסבר המצוקה הכלכלית והחברתית שלנו. ביכים אלה הגורם המתמיד הוא שאנחנו מאז ומתמיד חברה, שיש בה חובות המוטלות על בני־האדם. מאז כינונה של המדינה חובות אלה הן ממוסדות, (מעשית) הן חובת השירות הצבאי הממושך, כולל שירות המילואים, והן תשלום של המיסים, תהליכי הגידול הכלכלי והחברתי מחייבים את בני־האדם להשתלב בתוכם. נדמה לי, כי כאשר קיימת מציאות של חובות ממוסדות, (ברכנה אנושית) נוטים בני־אדם לחלק את עצמם לחובות שהם ממלאים אותם בתחום אחד, ומחוץ לאותם התחומים הם רואים את עצמם פטורים ויכולים לעסוק למען עצמם. (מפוכח) זוהי חלוקה פשוטה בין חובות וזכויות. הזכויות מתפרשות, בראש ובראשונה, כהישגי האדם ברשות היחיד שלו ולמען משפחתו, הם בעצם עניינים (במורת־רוח) של שפע, רווחה, תיטגיות, וכיוצא באלה השמות הנרדפים. (בצער) מאז קום המדינה לא מצאנו נוסחת־חיים להבליט את האחריות החברתית, שהיא עניין להתעוררותו הפנימית של האדם מעבר ומעל לחובות הממוסדים, המוטלות עליו. (בגילוי לב) באומרי זאת, אני גם אינני מלמד סנגוריה על הקהל, משום שאני מסביר את הדברים בהקשר של האיזון בין חובות וזכויות. (בחומרה) כאדם וכישראלי, אינני סבור שאני יכול לחיות מודרך על־ידי הפתגם הצרפתי, האומר "להבין הכל זה לסלוח הכל".

ערעור הבטחון העצמי

הסיבה השנייה היא חדשה, וקשורה למהלכים מאז המלחמה. אפשר לקרוא לזה אולי "התכווצות המרס־פקטיבה". מה פירוש הדבר? ובכן, יש סברות מבוססות שהמוסר של הקהל עומד ביחס ישיר למרחב־הפרס־פקטיבה שלו. (בתנופה) אם הוא רואה לפניו עתיד פתוח, ומוכן להעדיף את העתיד הרחוק על־פני ההווה הקרוב. (במורת־רוח) אחת התוצאות הקשות של מלחמת יום־הכיפורים היא טישטוש הפרספקטיבה הרחוקה, ואם בני־אדם חושבים כיום בעומק ליבם, שעליהם לחיות בין משבר למשבר, הם נבראה נוטים להטוף את שנת־הביניים בחינת "חטוף ואכול" (ללא כחל ושרק) העובדה שטעינו בעניינים הבטחוניים עירערה ללא־ספק את הבטחון העצמי של הציבור, שהרי כולנו סברנו כי בתחום הרגיש ביותר של המציאות הציבורית מושקעת העירנות האופטימאלית, המחשבה החודרת והמאמצים ההולמים. (באכזבה) והנה התברר שזה לא כך, והישראלי נפגע כאן באותו תחום רגיש, שעליו היתה גאוותו. קשה להניח, על־כל־פנים ברעיכה, שעירעור כזה עובר ללא רישומים עמוקים בנפש.

שאלה: מה הביאנו, לדעתך, למחדלים החברתיים שנתגלו אחרי מלחמת יום־הכיפורים? במה חטאנו?

רוטנשטרייך: הרשה לי להקדים, שההערות הניתנות על־ידי אינן בלתי־מושפעות מהשקפותיו, אינני מופיע כאן כמתבונן מן הצד. יש לי דעות מגובשות מימים עברו.

שאלה: זה נלקח בחשבון.

רוטנשטרייך (אוחז ובניתוח חודר לעומק): כוחה של הציונות היה מאז ומתמיד בכך שהיא צירפה יכולת של הבחנה בנסיבות־החיים ובאפשרויות, עם שאיפה אוטופית. לדעתי, הצירוף הזה נשבר אחרי מלחמת ששת־הימים; נחלשה אצלנו הכוונה לראות את מצבי־החיים, להבחין בדינאמיות של המציאות הפנימית, דינאמיות של הסביבה, בדינאמיות של המדיניות הבינלאומית. כל אחד מאיתנו זוכר את דברי הלעג עליכך שמעצמות הנפט "מוכרחות למכור אותו, כי אינן יכולות לשתות אותו". כאילו שתי האפשרויות — או למכור או לשתות — ממצות את העניין. (נזכר) אביא דוגמה נוספת, שהיא, הרבה יותר חמורה וטעונה מיטען ריגשי כבד מאוד: אנחנו יצאנו תמיד מן ההנחה, כי כיוון שלא היתה יישות פלשתינאית, היא איננה יכולה להיווצר. (בתקיפות) ולא הבינונו שיישות לאומית היא בסך־הכל יישות בהיסטוריה, ההיסטוריה יוצרת יישויות לאומיות, והיא גם מחסלת יישויות. יישות לאומית איננה אלמנט של הטבע. תמיד הייתי רגיש אישית בשטח זה, משום שזכרתי יהודים וקומוניסטים שטענו נגד הציונות, שהיא באה לחדש בכיכול עם שאיננו קיים. אבל אני מביא כל זאת כדוגמה להיעדר ריאליזם, כלומר להיעדר הבחנה בדינאמיות של התהליכים, ואפשר להביא גם דוגמאות נוספות. (בדגש חזק מאוד) התהומן של המלחמה ותוצאותיה קשורה קשר ישיר לעובדה שהתגלגלנו, למערבולת היפר־דינאמית מתוך מצב של סטאטיות וזה נותן את אותותיו. זה מעמיק את אי־האמון כלפי המנהיגות, כלפי האינפורמציה, כלפי ניתוח מצבים, ולפרקים גם מעמיק בכיוון מעוות.

אני: למה בדיוק אתה מתכוון?

רוטנשטרייך: אם נכווית פעם אחת, אינך רוצה להיות חשוף לכוויה נוספת. נדמה לי שזה מסביר במקצת את הדברים. מאז מלחמת יום־הכיפורים הפכנו כולנו השדנים יותר.

שאלה: האם ניתן להבין מדבריך כי אתה תומך ביישות פלשתינאית?

רוטנשטרייך (אחרי הירהור קצר): אני מוכרח לומר שבשבוע של רבאט ובשבוע של ביקור שר־החוץ הצרפתי בישראל לא נוח לדבר עליכך, כי גם אני נושא בליבי את כל המיטען הריגשי הזה שלנו. (בהתרגשות) וחס־ושלום שלא איראה כמן סטואיקון שאיננו מתרגש. אבל האמת ניתנת להיאמר: אם אנחנו עצמנו מדברים על הבעייה הפלשתינאית, או הזהות הפלשתינאית, והרי אלה הם ביטויים המבטאים אותה דבר עצמה, הרי שלפנינו חטיבה קיבוצית, שהתהוותה בצורה זו או אחרת, ושבמובן מסויים מחקה את הציונות. מושגים כמו "שיבה למולדת" או "בית לאומי" הם מושגים שהציונות השגירה אותם במילון הסוציולוגי־פוליטי. (באירוניה מרירה) זהו ניצחון פאראדוכסאלי של הציונות, שאפשר לומר עליו: "אוי ואבוי לנצחונותי", אבל באמירה זו אין כדי לשנות את המציאות.

פרופ' נתן רוטנשטרייך "המשבר החברתי החל עוד לפני המלחמה"

מהו מחיר הקיבוציות היהודית

אני: באחרונה הופיע ספר של אהוד בן־עזר באנגלית, ובו שיחות עם אנשי־רוח בישראל. הנקודה המרכזית שם היא: מהו מחיר הציונות? האם אין היא דנה אותנו למצור נצחי ולהקרבת מיטב בנינו מלחמה אחרי מלחמה?

רוטנשטרייך: וכי מהי הציונות? הציונות היא נסיון לקיים את הקיבוץ היהודי בהוויה הקולקטיבית שלו בתקופה המודרנית. כלומר בתקופה שהיהודי חשוף לסכנות של אובדן הקיבוציות היהודית. עליכן השאלה הצריכה להישאל היא לא מהו מחיר הציונות (חד־משמעי) אלא מהו מחיר הקיבוציות היהודית. הציונות קמה מתוך תחושה או הכרה שללא מיסגרת לאומית, טריטוריאלית, מדינית, לשונית ותרבותית, לא יוכל הקיבוץ היהודי להתקיים. ויהיו, אם אפשר לומר כך, "אטומים" של יהודים. נכון הוא שאנו עומדים בפני השאלה של קורבנות גדולים למען קיומו של העם היהודי, כאשר הציונות היא מעין גשר בין האדם היחיד לבין היעד של הקיום הקיבוצי היהודי. ופה אני רוצה להעמיד את הדברים על אמיתותם: אסור לנו בשום־פנים־ואופן לחשוב, שמאחר שאנו דבקים ביעד הזה, נוכל להקל ראש במחירו. אדרבה, קיום כל פרט יהודי הוא עניין מוצדק מבחינה אנושית, אוניברסאלית, ומבחינת חשיבותו בתוך הכלל היהודי, כן, דווקא כאשר אתה דבק במטרה שהיא מרחיקת־לכת וחמורה באינטנסיביות, אתה חייב, בעטיו של אותו ריאליזם שעליו דיברתי קודם, לשקול כל מעשה שאתה עושה למען המטרה הזאת.

סינתזה בין האנושי והיהודי

אני: אם להמשיך בסוגיית הציונות, שרבים בזים לה היום ובסופו־של־דבר מטילים ספק בזכותנו על הארץ הזאת: הנה הגדיר זאת המבקר והחוקר היהודי הבריטי ג'ורג' שטיינר כך: "מה עושים היהודים בישראל? מצטמצמים בדלית אמותיהם, וכל תרומתם לתרבות העולם מסתכמת בגידול תפוזים". מה דעתך על גישה זו?

רוטנשטרייך (בכעס רב): אני מוכרח לומר שאני חולק על האמירה הזאת, ואני מערער על היוהרה שבה. קודם־כל, לגדל תפוזים בצורה אנושית, בדפוסי אירגון, תוך השבחת הפרי, הוא בגדר של פעולה תרבותית. האמת העובדתית היא, שהמימסד הישראלי הצטיין תמיד בכך שהיה בו מה שאפשר לקרוא: "פלורליזם של יצירתיות", וזה, למרות העובדה שעניני קיום ובטחון תפסו אצלנו תמיד מקום ראשון־במעלה. דוגמאות הבולטות מעצמן הן הקבוצה והקיבוץ, שיש בהן צירוף של מילוי תפקידים למען הכלל, פיזור האוכלוסיה ועיצוב אורחות־חיים חדשים. (בהחיימנות) הארץ אינה ענייה ביצירה פיוטית ספרותית. חלק לא קטן של המדע הישראלי יש לו מקום במפת הפעילות המדעית של העולם. והבדל בין כל אלה לבין יצירת יחיד יהודי זה או אחר בעולם, הוא בזה שהיצירה הזאת שלובה בתוך המציאות הקיבוצית ואיננה מנותקת ממנה. אפשר להגדיר זאת בצורה פשוטה כך: כאשר חברי או אני באים לכינוס מדעי בינלאומי, אין צורך לנו להבליט את העובדה שאנו יהודים. מקומנו הגיאוגראפי, המדינה ממנה באנו, היא שם־נרדף לשייכותנו. (בהחלטיות) זה בעצמו מעיד על־כך, שמעמה של היצירה התרבותית הישראלית הוא בנסיון לסינתזה בין היסוד האנושי הכללי לבין היסוד היהודי. (בגילוי־לב) ג'ורג' שטיינר ודומיו אינם יכולים לומר זאת על עצמם, ולכן הוא מטיף במאמריו להמשך קיומו של "היהודי הנודד". האתגר הרוחני שלנו הוא כיצד להיות אדם אוניברסאלי ויהודי לא נודד!

בנים מפונקים של העם

שאלה: האם מעידות לדעתך, הפרשיות הכלכליות העגומות, שנתגלו באחרונה, על ריקבון שפשה בחברה הישראלית? אם כן, מה מקורותיו?

רוטנשטרייך (בזהירות): לא הייתי מעז לקחת לעצמי סמכויות להעריך את הפרשיות הכלכליות המסויימות שהוכרזו, הן משום שעולם־העסקים אינו מוכר לי, והן משום שהאנשים הפועלים אינם ידועים לי. אך אגיד באופן כללי, כי צריך להבחין בזה שחברת השפע בכלל הגיעה למשבר, גם במקומות שבהם השפע מעוגן בעוצמה של ההנהגה והמדינה. (בחיוך מר) ולא כמו אצלנו, שהרי אנחנו לא מגענו בכבוד המפונקים של העם היהודי... המשבר של חברת־השפע הוא בכך, שהיא יוצרת את האשליה שעיקרה הוא הגדול, להתפשט ולזכות בנכסים, והביטוי של כל אלה הוא בשפע של היחיד. אני זוכר לפני שנים ביטוי שנהגה ביידיש: "המקור מלא — אבל הבית ריק". ויצר הזה של אנשים להרוויח, להרבות בנכסים, לתרגם את הגידול של העוצמה הכלכלית של הכלל לטובות הנאה אישיות, דריכת הזיקה והראוותנות, (בזעם) כמו שמפסוקים בדודו "לא לכל אחד יש שעון זהב, ואתה, כשיהיה לך שעון כזה, לא תוציא כמו כל הזה" — אלה הם האשפסים המשיים מן העין, שבהם בא לידי ביטוי היצר הזה ביותר. כשהוא לובש איצטלה של עסקים, ניהול ומיוחדים. מבחינה זאת אפשר לומר בזיקה למצוקה הכיוונית שלנו, ובוקע השבר מהמת יום־הכיפורים, ואילו בלי זיקה אליה, מעשים כמו ומכל שאגנו ויביא לוויר ולשאול את עצמו מהו היחיד בתוך החברה, מה הוא דורש מעצמו, באיזו מידה הוא עוד למצוקת הזולת ולא רק ליצר התגלות וההתנשאות של עצמו, באיזו מידה הוא מתחשב בזולת, מסביר לו פנים, מקיים, מענעמת וכיוצא באלה, דומני כי למשבר הגדול לקח מאוד אלמנטארי, והוא: שהתנהגות האדם מתחילה בדלית אמותיו, והחלוקה בין מוסר אישי למוסר ציבורי — אי־אפשר לקיימה.

שאלה: האם אתה רואה בקיעה בסמכויות השלטון אחרי פרישת הגוארדיה הוותיקה, בראשות גולדה מאיר, מפעלות פוליטית?

רוטנשטרייך: אפשר לומר שנגמרה תקופת המנהיגות הטבעית והחלה תקופת המנהיגות הנבחרת. (כפציגוני) השאלה העומדת בפני המנהיגות הנבחרת היא: אם תדע לקנות לעצמה סמכות מעבר לעובדה שהופקד בידיה פיקדון על־ידי אקט של בחירות או אקטים פרלמנטריים. המערכת המפלגתית הישראלית מאופיינת בזה שאין בה קיום־יחד של דורות. על כן, יציאתו של דור אחד ועלייתו של דור אחר היא עניין של משבר. במקום שיהיה עניין של תהליך, מעבר וצמיחה — זהו משבר של המנהיגות. וזהו משבר של הקהל, שיום אחד מוצא שכל הדמויות של הדראמה שהיה רגיל אליהן — התחלפו. השמרנות של המערכת המפלגתית בישראל, על רקע הדינאמיות החברתית, היא אחת התופעות הסוציולוגיות המעוררות ביותר. אך משנכנסנו לתקופה הזאת, עלינו להיות בה, ולצפות מן ההנהגה הנבחרת שתגלה סמכות של יכולת ושל קו כך. מנהיגות חייבת להיות שכבה אנושית, שמן ההכרח שיהיו בה גם תאוגה וגם תודכה.

שאלה: ומה דעתך על הממשלה החדשה, בהנהגת יצחק רבין?

רוטנשטרייך (דיפלומאטיה): אני חושב שמוקדם מדי להעריך אותה, ואם מותר לי להשתמש בניסוח של מורה, וזהו סוף־סוף תפקידי, הייתי אומר: באשר לחודשים האחרונים אפשר לומר שהמנהיגות הזאת לא נכשלה, אבל יש הבדל בין אי־כישלון לבין הישג.

אני: כיצד אתה מנתח את מושג הכאריזמה ואת עתידו של משה דיין אחרי פרישתו?

רוטנשטרייך: אינני רוצה להזדקק לאישים. אך לפי מה שנראה לי, התחום הפוליטי, כמו שהוא ערוך בשליש האחרון של המאה הזאת בעולם בכלל וקל־וחומר אצלנו, אינו מתאים לסגולות הקרויות כאריזמטיות, שהן: השראה; התעודדות; ריתוק אנשים על־ידי כוח־משיכה אינדיווידואלי ולא באמצעות תוכנית. יחסי התלות ההדדית בין חברות אנושיות ומדינות מצריכים שיקול־דעת וזהירות. (בהבהרה) העזות שבזהירות ולא העזה שבהעזה. אילו מדובר היה בסקטות דתיות, או באיזה זרם ספרותי או אמנותי, כלומר בתחומים שהם בצידיה של המציאות — הייתי אומר: ניחא. אם יש אמן כאריזמטי, או מחולל־דת כאריזמטי, זה לא רק לגיטימי, אלא אולי אפילו טוב. אבל הנהגה פוליטית היא הנהגה של מעשים בתוך המציאות, של התמצאות במציאות והבחנת גורמיה, של קריאה נכונה של מגמותיה. אלה הם תנאים שאי־אפשר בלעדיהם בשביל המדינאות, והתנאים האלה מצריכים גישה רציונאלית־ניתוחית, שקולה ולא כאריזמאטית. הייתי מעיז, איפוא, לומר, שהכאריזמה איננה במקומה בתחום המדיני והחברתי, ולכן אינני שותף לתפילות ולציפיות להתגלותו של מנהיג כאריזמטי.

אני: ועתה כמה שאלות המופנות אליך כמחנך ותיק, כאיש שהיה רקטור האוניברסיטה העברית, המעורה היטב בחיים האקדמאים בארץ. מה עשתה מלחמת יום־הכיפורים למיכללות?

רוטנשטרייך: לפי נסיוני, הרי כל מלחמה, מאז מלחמת־השיחרור, מעוררת רצון ללמוד. הלימוד הוא במובן מסויים מיקלט ומימלט. זוהי תופעה עולמית, אבל בוודאי קיימת במציאות שלנו. אני זוכר יפה את הויכוחים המוסריים, שהיו בנובמבר ובדצמבר 1973 אם לפתוח את האוניברסיטאות או לא בהתחשב בכך שסטודנטים רבים היו מגוייסים. (בלהט) הנסיון האישי שאני התנסיתי בו, ואני יודע חברים רבים שביטאו אותו נסיון עצמו, הוא שהתשל"ד היתה שנה אינטנסיבית מאוד בהוראה. הצעיר הישראלי רואה בלימוד לא רק מעין מאמץ למען עתידו, שהוא מאמץ מוצדק, אלא נסיגה ממצוקות היום־יום. (בחמימות) הצעיר הישראלי שונה בעניינים מהותיים מהסטודנט במיכללות המערב. הנה, רק אתמול אמרתי לרעייתו של המחזאי דירנמאט, ששאלה אותי על כך, כי כיוון שהצעיר הישראלי הלומד הוא לעיתים בעל נסיונות־חיים טראומטיים, אין לו פנאי לשטויות. זה, לדעתי, מחייב את החברה, את המיכללות, את הפרופסורה (בתקיפות) להיות מיטב יכולתם לצעיר הזה.

טיפוח ההוראה והמחקר

אני: מדברים הרבה על שמירת הפער האיכותי בינינו לבין הערבים. איך הוא יוכל להישמר בכלל, אם סטודנטים ייאלצו לשלם בשנים הקרובות סכומי־עתק בעד לימודיהם? מי בכלל יוכל להרשות לעצמו לכסכוס כזה?

רוטנשטרייך (בשקט): אינני יודע עדיין מה יהיו הסכומים, שהסטודנטים יצטרכו לשלם, ברור שהשכלה גבוהה היא שרות הניתן לאדם, אבל הוא גם מיצרך, ובעולמנו אנשים משלמים בעד מיצרך. (חד־משמעי מאוד) מה שאני רוצה להבטיח הוא: שכל מי שזכאי ללימודים וצריך את המיצרך הזה, ואין לו אפשרות לשלם בעדו — יקבל מהחברה את כל הסיוע האפשרי. לעשות את ההשכלה הגבוהה עניין לאריסטוקרטיה כספית — זה דבר המנוגד למוסר, עומד בסתירה לטובתה של החברה, ומנוגד לזכויות היחיד לקבל מן החברה מה שהיא יכולה לתת לו. עכשיו:

(סוף בעמוד 18)

איך לפתור את בעיית „משולש־המצוקה"?

מאת
אריה אבנרי

החינוך, הדיור ורמת־ההכנסה הם שלושת המוקדים שסביבם נאבקת על קיומה אוכלוסיית העוני במדינה ✡ הורחב המרכז לבטחון סוציאלי והוקמה מחלקה מיוחדת בהסתדרות לשכונות — אבל צעדים אלה ואחרים לא שיכנעו עדיין כי כבר נעשה הכל לקידום רווחתם של אלה השרויים במצוקה ובחיי־ניוון ✡ פרשיות־השחיתות שנחשפו באחרונה עוד הוסיפו שמן למדורה רותחת זו

צאר הגיש השבוע שר האוצר, מר תן רבינוביץ, את הצעת התקציב הנוספת של 14 מיליארד לירות, הוא הבטיח, ש ירנים לא יפגעו ב„סעיפים הסוציאליים": רים למשפחות מעוטות הכנסה; העלאת ת סף־המס ליחידים; העלאת קיצבאות הזיקנה, קיצבאות למשפחות בות ילדים וכל השאר.

במקביל גילה שר־השיכון, מר אברהם פר, בהסיבת עתונאים שכינס בראשית השבוע, כי במיסגרת תוכנית־החומש של יוקצו 64 אלף דירות למשפחות ש ע משכונות־עוני ו־62 אלף דירות ל ות צעירים ברחבי הארץ.

הכרזות אלה, בעיצומה של תקופת ה מון הכלכלי, מהוות קרני־אור בודדות לים האפל שבו חיות רבבות משפחות שראליות — עולם המצוקה. טיפין ממנו ן היה ללמוד מדיון על בעיית המצוקה, תקיים בימים אלה בוועד־הפועל של ההסתדרות.

ישיבה זו של הוועד־הפועל כונסה כדי ון במצוקה בחברה הישראלית בכלל ו ור השוליים והשכונות בפרט. הנושא עלה לדיון מיוחד במסגרת פגישה שהתקיימה לפני מספר שבועות בין מזכ"ל ההס ות, מר ירוחם משל, לבין ראשי סיעת „הפנתרים השחורים" בהסתדרות, שלום וסעדיה מרציאנו.

הכס זה היה כורח המציאות לאור ת הזעם שאירע בחודש מרץ השנה ועידת ה־12 של ההסתדרות, שהתקיימה „היכל התרבות" בתל־אביב. עשרות צירי „פנתרים השחורים" ניצלו את הופעתם ראש־הממשלה, דאז גב' גולדה מאיר, שר־האוצר לשעבר ח"כ פנחס ספיר, כדי חות על מה שהם כינו: „קבורת החמור דו"ח הוועדה לילדים ולבני־נוער ב קה". הם השמיעו קריאות־ביניים קר ות מחרישות אוזניים, הפריעו לנואמים לא היססו לעלות על הבמה בנסיון רוף את הוועידה.

גמת הוועידה היה ברור לראשי ההס ות, כי שוב לא יוכלו לעקוף נושא וען זה, וזה לאור העובדה שסיעות לא זכו לייצוג בכנסת — „הפנתרים השחורים" ו„העולם הזה" עלולות לנצל את ההסתדרותית כדי לנגח את מוסדות לטון במדינה, וזה משום שהאינטלקטו ורה לא בישרה טובות.

ומנם, הורחב המרכז לבטחון סוצי ומורפה אליו הגברת בוועדה־המרכזית, לוא ותגמרצה, נאוה ארד. והוקמה קה מיוחדת לשכונות, שבראשה הוע גב' עדה גילן, מחנכת ותיקה ועסקנית ורה בנושאים אלה.

„ריצפת השכר"

בל צעדים אלה ואחרים לא הצליחו נע את „הפנתרים" כי נמצאו הפתרו לקידום רווחתם של השרויים במצוקה, ל בחיי ניוון ובתנאים בלתי־אנושיים. סעדיה מרציאנו, הצעיר ממוסררה ש הפך למנהיגם המוכר של „הפנתרים השחורים", בשיתוף עם ה„פנתר" האסור לי ביטון, ואשר הצליח לסגל לעצמו ון דיבור של עסקן „משופשף", אומר לפני זמן קצר: „תוכנית־הריסון הכל ית פגעה בראש וראשונה בשכבות מעו היכולת; רבבות מפרנסים שאינם מה זאת תיקרת שכר משום שהם ים על הריצפה. תוספת־היוקר שלהם מהווה פיצוי על התייקרות מחיר כי אלא על עליית מחירי מיצרכי ת, שגרמה לכך שילדיהם — ורובם בלי משפחות מרובות ילדים — יאכלו ביצים, ישתו פחות חלב ויסתובבו ם בחורף. אני יודע שרבים מהשכירים דים העצמאיים יודעים כיצד להסתדר ר כלכלי קשה, אבל אנשי השכונות דים, ובעיקר הצעירים שביניהם, יוד עי מצבם אינו משתפר אלא להיפך".

פרשיות־השחיתות שפורסמו בשבועות ונים „הקפיצו" את ה„פנתרים" ממ „במליוני הלירות האלה שהלכו ל אפשר היה לבנות בתי־ספר, דירות צעירים, מיקלטי־נוער ואפילו לתת לצעירים מבני עדות־המזרח התפ להמשיך בלימודיהם הגבוהים" הם

ונם עלה לשיא בעקבות התפוצצותה פרשת ד"ר טיבור רוזנבאום. נעים, חבר הוועד הפועל של ההסתדרות „הפנתרים", זעק: „למה השקיעו של חברות ציבוריות והסתדרותיות ון? מדוע לא בשכונת התקווה, ב ה בירושלים, בוואדי־סאליב בחיפה, ב ות, בטלאמס?"

„ולדן מתקומה השביעית"

ום הריקו שינויים ה„פנתרים" והתחי שר סבלנותם הולכת ופוקעת. ליגון הוועד הפועל של ההסתדרות, רים הכללי של „הפנתרים השחו שלום כהן, פתח ואמר: „אינני נצ־ג, לא גולתי בעוני. לא הייתי ב אני בבית סלוות. אבל אני מקדיש את כל חיי — שארית חיי — לפתרון הבעייה הזו. אני מקוה שימצאו עוד אנשים — לא אלה שהמצוקה הרסה אותם, לא אלה שהחינוך הגרוע חיסל את יכולתם לתרום משהו פרודוקטיבי לחברה — שיקדישו את חייהם למטרה נעלה זו. לנו יש הצעות משלנו לפתרון הבעיות הכואבות הללו".

לאחר־מכן פנה בקריאה נרגשת אל חברי הוועד הפועל: „רדו מכאן, מהקומה השביעית, אל העוני, הדלות והמצוקה. לכו למעברות, למשכנות־העוני, לעיירות־הפיתוח. ראו במו עיניכם ילדים רעבים ומלוכלכים. תרגישו את הפתרון ואז תקבלו, אולי, החלטות ותבצעו אותן הלכה למעשה".

אחד המאזינים הדרוכים לדבריו היה אלוף־מישנה (מיל.) ברוך לוי, לשעבר מפקד פיקוד הגדנ"ע וכיום יועץ ראש־הממשלה ומתאם המעקב אחר ביצוע המלצות הוועדה, אשר דנה במצוקה (בראשותו של המנהל לשעבר של המוסד לביטוח לאומי, ד"ר ישראל כ"ץ). ברוך לוי אינו צריך „לרדת" למקומות הללו. בשנה וחצי שבה הוא מכהן בתפקידו הוא הירבה ל־סייר ברחבי הארץ כדי להבין את משמעותה של המילה „מצוקה" בהתאם להגדרת „ועדת כ"ץ („המצוקה היא מצב של מחסור יחסי במשאבים המצויים, בדרך כלל, בידיהם של אלה שאינם במצוקה. המצויים במצוקה מיוצגים — בממדים גדולים יחסית למספרם בחברה — בהופעות שאינן רצויות ומאידך קטן יחסית ייצוגם בתופעות שהן רצויות בחברה"). הוא למד להכיר שורה ארוכה של תופעות בלתי־נעימות, שכל אחד מאתנו מעדיף שלא להקדיש להן מחשבה שניה ואינו שואל את עצמו — האם אני תורם משהו לשינוי פני הדברים?

„מצב בלתי נסבל"

דו"ח ועדת־המומחים הממלכתית קובע, בין היתר:

„25 אחוז מכל הילדים ובני נוער במדינה מצויים במצוקה בתחום החינוך. מצוקה זו מתבטאת בכמה צורות והן: א) הימצאות מחוץ למסגרת לימודים, חינוך או עבודה; ב) ילדים ונערים המצויים, אומנם, במיסגרת חינוך־חובה אך נכשלים בה כבר בראשית הדרך; ג) נערים ובני נוער העובדים, אומנם, בתעסוקות למיניהן, אך ללא כל סיכויי התקדמות מקצועית או התבססות כלכלית־חברתית; ד) ילדים ובני־נוער נחשלים למיניהם. חריפותה של המצוקה עולה נוכח העובדה שיעור מכריע מהילדים ובני־הנוער הנזכרים הינם בנים למשפחות יוצאות אפריקה ואסיה".

המציאות העגומה: חוק חינוך־חובה, שחוקק בשנותיה הראשונות של המדינה, אינו נשמר במירב הקפדנות וברחבי המדינה מצויים — בהתאם להערכה — כ־20 אלף ילדים ונערים בגילאי בית־ספר יסודי, שאינם חובשים את ספסל הלימודים. הנשירה המדרגתית, שבמסלולי החינוך מלמדת, למרבה הצער, שבעוד שבקרב תלמידי בתי־הספר היסודיים מהווים יוצאי עדות המזרח 60 אחוזים, יורד השיעור בחינוך העל־יסודי ל־38 אחוזים ואילו בקרב הסטודנטים בבתי־הספר הגבוהים במדינה מהווים בני עדות המזרח שמונה אחוזים בלבד.

אומר על כך שאול בן־שמחון, יו"ר „ברית יוצאי מרוקו": „הברית שלנו הקימה קרן ציבורית מיוחדת לקידום השכלתם של בני עדות־המזרח. איננו מטפלים רק בתלמידים בנים למשפחות יוצאות מרוקו, אלא בכלל בני עדות־המזרח. לא ייתכן מצב בלתי נסבל, שבו תלמידים מוכשרים לא ימשיכו את לימודיהם רק משום שהוריהם לא נולדו באירופה".

מציעים „הפנתרים השחורים": בתי־הספר היסודיים באיזורי המצוקה צריכים להיות פתוחים 12 חודשים בשנה ותריסר שעות ליום, כדי שהילדים לא ייזרקו לרחוב מפני שהבית לא יכול לקלוט אותם, ושהמסגרת החינוכית תסייע להם להמשיך בלימודיהם. דבר מזעזע היה הגילוי שבעיר כמו בית־שאן לא עבר אף תלמיד בשנה שחלפה את בחינות הבגרות".

חיי משפחה „אינטימיים"

הוועדה: „קרוב ל־100 אלף משפחות גרות כיום בתנאי־דיור תת־תקניים, ולפי אומדן — 250 אלף ילדים גרים בתנאי־דיור וצפיפות בלתי נסבלים (190 אלף ילדים נמצאו בשנת 1972 בצפיפות של שלוש נפשות לחדר ו־57 אלף ילדים בצפיפות של ארבע נפשות ויותר לחדר — סה"כ 26.6 אחוז מאוכלוסיית הילדים).

המציאות המדכאה: לא רק עולים חדשים נשלחים כחלקם הגדול לאיזורי מגורים נפרדים עפ"י ארצות מוצאם. תופעה זו של „הפרדת עדות" קיימת במדינת מימים. אף כי לא היתה מכוונת. במרוצת השנים נוצר מצב, שבו מאוכלסת מרבית שכונות העוני, הפרברים ועיירות־הפיתוח המרוחקות, בתושבים בני עדות־המזרח, שלא עלה בידיהם להחלץ ממצוקתם. רבבות משפחות מתגוררות בדיור פגום ורעוע וכמה מאות במיבנים שהוכרזו ע"י הרשויות המקומיות כמסוכנים ומועמדים להתמוטטות. אלפי זוגות צעירים נותרו ללא פתרון דיור, והם מתגוררים בתנאים ירודים ביותר, בנפרד או בצוותא עם בני משפחותיהם, כאשר מוטל עליהם לנהל את חיי המשפחה בנוכחות „עדים צעירים". אבל „אל חשש": גם הם בגרו טרם עת בצפיפות שבה חיו הוריהם את חייהם האינטימיים.

אומר על כך יו"ר הוועדה, ד"ר ישראל כ"ץ: „כמובן שיש להדגיש כי הממשלה עשתה בשנים האחרונות רבות למען הקטנת הצפיפות, ואומנם ירד בהרבה מיספרן של המשפחות המתגוררות בצפיפות של שלוש נפשות ומעלה בחדר. אך, לעומת זאת, הולכת ומעמיקה בעייתן החברתית של אותן משפחות שנותרו בקטיגוריה זו והמהוות 7.5 אחוזים מכלל המשפחות היהודיות בארץ — ונוצרת קוטביות מסוכנת".

הצעת „הפנתרים השחורים": „יוחק במדינת־ישראל חוק של דיור מינימום, שיקבע איזה שטח דרוש לכל משפחה ולכל אדם כדי לגור בו בתנאים אנושיים. החוק יקבע גם מסלול חדש של דיור בהשכרה בהתאם לגודלה של המשפחה ולמצבה הכלכלי".

קובעת הוועדה: „אוכלוסיה המוגדרת כאוכלוסיה במצוקה אינה מורכבת רק ממשפחות שראש־המשפחה מובטל, מרצון או מהכרח, או ממשפחות הנעדרות הכנסה קבועה. נכללות בה משפחות רבות בהן ראש־המשפחה עובד ומשתכר. אומנם, אך המצוקה הכלכלית היא תוצאה של מיספר רב של ילדים או שרמת־השכר של המפרנס היא נמוכה, או שילוב של שני המקרים גם יחד".

המציאות המרה: גם מבלי שהוועדה טרחה להדגיש זאת במפורש, כפי שעשתה בשני הסעיפים המרכזיים הקודמים המרכיבים את המצוקה, אין זה סוד שהחלק הארי של אוכלוסייה זו מורכב מבני עדות־המזרח. אוכלוסייה זו מרבה לפקוד את לשכות הסעד הממלכתיות והעירוניות ברחבי המדינה ורואה בתמיכת הסעד חלק בלתי־נפרד מ„הווי" החיים. יתרה מזו: קיצבות־הסעד תרמו במרוצת השנים להפסקת או צימצום עבודתם של מפרנסים רבים, המעדיפים לחיות חיי בטלה ושיכרות ולהמשיך לאורך זמן ליהנות מתמיכת הציבור.

„תיערך בדיקה יסודית"

גם בעניין תשלום תוספת־היוקר נוצר מצב מוזר. תוספת זו, האמורה להיות פיצוי עבור התייקרויות, ניתנת לציבור השכירים באורח הדרגתי, עפ"י רמת ההכנסה. יוצא, איפוא, שבעלי ההכנסות הגבוהות, המשתכרים 2,500 לירות ברוטו ומעלה, תוספת־יוקר מכסימלית גם אם אינם מטופלים בילדים רבים, וגם אם תוספת זו מהווה שיעור יחסי קטן עבורם. ואילו בעלי ההכנסות הנמוכות שהם הנפגעים העיקריים של ההתייקרויות זוכים לתוספות קטנות המאלצות אותם לחסוך פריטי מזון מסויימים מפי ילדיהם.

הצעת „הפנתרים השחורים": „תיערך בדיקה יסודית של רמות ההכנסה במדינה על מנת להבטיח את צימצום הפער הקיים. שכר המינימום צריך להעלות, ולהיות בגובה של 50—60 אחוז של השכר הממוצע במשק. המוסד לביטוח לאומי צריך לשלם למשפחות המצוקה לא מהילד השלישי אלא מהילד הראשון".

ד"ר ישראל כ"ץ
„נוצרת קוטביות מסוכנת"

אלה הם שלושת מוקדי „משולש המצוקה" — החינוך, הדיור ורמת־ההכנסה. האם אנו יכולים לשים יד על הלב ולומר כי עשינו ואנו עושים כל שביכולתנו כדי לשנות את פני הדברים?

מזכ"ל ההסתדרות, מר ירוחם משל, אמר השבוע: „הוועד הפועל של ההסתדרות תומך בהמלצת הממשלה להקמת משרד לרווחה חברתית ולבדיקה מחודשת של תחומי העשייה במשרדי־ממשלה העוסקים בשירותים הסוציאליים. אנחנו רואים את אחד מתפקידינו המרכזיים בקידום שירותי הרווחה, ובצימצום הפער החברתי והמצוקה הכלכלית".

אם לא תחוש אוכלוסיית־המצוקה כי למילים הנאמרות יש כיסוי בשטח, עלול הקיטוב הסוציאלי לחדש את התסיסה החברתית וליצור תוספות שכולנו נצטער עליהן. כרגיל, במאוחר.

אם השתתפת בהגרלת מפעל הפיס ונדמה לך שלא זכית...

אם בדקת היטב את פרסומי המספרים שזכו בהגרלת מפעל הפיס, ולא מצאת ביניהם את מספר הכרטיס שלך, אם מוכר הפיס הניע את ראשו בשלילה לאחר שבדק את כרטיסך, ואם אתה חושב: "לא זכיתי" כדאי שתדע: אתה כן זכית!

זכית במאבק על חייו של חולה במחלקת הלב בבית החולים איכילוב, זכית בבכי ראשון של תינוק ומבט אם מאושרת במחלקת היולדות בבית חולים השרון, זכית בשחוק וחדוות חיים של אלפי תלמידי בתי ספר הלומדים בתנאי רווחה ונהנים מפעילות חברתית וספורטיבית במועדונים ובתי נוער, זכית במילת תודה מעשרות אנשי מחקר, הרכונים על עבודותיהם, בתקוה להביא לעתיד טוב יותר.

אתה השקעת השבוע מכספך בכל אותן תכניות שבדרך, בכל אותן מטרות שמפעל הפיס הציב לעצמו כחוליות בשרשרת של קידום ורווחה סוציאלית. בשבוע הבא שוב פתוחה בפניך הדרך, והפעם - גם אל תכניותיך שלך, מי יודע?

מפעל הפיס - לשיפור איכות החיים

הודעת פוקד

* החלה ההתייצבות לרישום ולבדיקות חוזרות של המפוטרים משרות בטחון.
* חובת ההתייצבות חלה על גברים בגילים 18 עד 54 אשר אינם נמנים עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צה"ל.
* הודעה זו נועדה להקל על המתייצבים ולמנוע מהם טרחה ואיבוד זמן.

א. על המתייצב להקפיד על התאריך ועל השעה הנקובים בצו ההתייצבות שקיבל.

ב. על המתייצב להצטייד בתעודות ובמסמכים הבאים:

1. תעודת זהות.
2. תעודות צבאיות המעידות על מעמדו לגבי חוק שירות הבטחון.
3. במידת הצורך — מסמכים המעידים על מצב בריאותו.

ג. **על המתייצב להביא עמו שתי תמונות פספורט.**

* הקפדה על האמור לעיל תקל על הטיפול במתייצבים בלשכת הגיוס הארצית שבמחנה תל השומר, ותאפשר להם לקצר את תהליך ההתייצבות ולמנוע אבדן מיותר של זמנם.

יצחק רזון — אל"מ
ראש מרכז גיוס — פוקד
אגף כח אדם

המועצה האזורית מרחבים
מפגש מרחבים ד.נ. הנגב טל. 83014 — 057-83051

מכרז מס' 80/207 (מכרז חוזר) הקמת אנדרטה לזכר הנופלים באשל־הנשיא

מכרז מס' 80/208 (מכרז חוזר) הקמת מדרגות בשלוש כניסות למקלטים בקיבוץ אורים

1. המועצה האזורית מרחבים מכריזה בזה על קבלת הצעות מקבלנים לביצוע העבודות הנ"ל.
2. רשאים להשתתף במכרז זה קבלנים רשומים לעבודות נושא המכרז בהתאם לחוק רישום הקבלנים לעבודות הנדסה בנאית תשכ"ט ותקנותיו.
3. תוכניות ופרטים, תנאי מכרז וטופסי הצעות מחירים אפשר לקבל כל יום בשעות העבודה הרגילות במחלקה הטכנית של המועצה, תמורת תשלום של 30 ל"י, תשלום זה אינו מוחזר.
4. תנאי התשלום: 60% במזומנים בשלבי העבודה ו־40% בגמר ומסירות כל העבודה, בשטרות לטווח 10 חודשים ללא ריבית.
5. הצעת המחירים תבוסס ליום 15.11.74.
6. א. קבלן הרשום כנ"ל והמעונין להשתתף במכרז זה, יגיש למזכיר המועצה הצעת מחירים בשני עותקים על גבי הטפסים שהומצאו לו וישלח אותם בדואר רשום במעטפת ההצעה שהוטבעה לפי הכתובת הנ"ל, או יכלשל לתיבת המכרזים במזכירות המועצה.
ב. מועד אחרון להגשת ההצעות הוא 22.11.74.
7. להצעות יש לצרף 10% ערבות בנקאית למשך 3 חודשים להבטחת ולקיום המכרז + אישור מתאים על רישומו וסוגו כקבלן מורשה לנושא על פי החוק.
8. הרשות בידי המועצה לקבל ההצעה כולה או חלק ממנה.
9. הפרויקט חייב להסתיים תוך 90 ימי לוח.
10. המועצה אינה מתחייבת לקבל ההצעה הזולה ביותר או הצעה כל שהיא.

חביב שרבף, ראש המועצה

הסתדרות מדיצינית הדסה

מציעה למכירה אמבולנס וציוד מכבסה כדלהלן:

א. 1 אמבולנס תוצרת שברולט דגם 6002 שנת ייצור 1962, מס' רישוי 537—08 מנוע בנזין. הרכב הנ"ל שימש גם להובלת פרסונל (38 מקומות) ולא שולם עליו מכס ומס קניה. הרוכש, נוסף להצעתו, יהיה חייב לשלם מיסים אלה בהתאם לייעודו של הרכב וכפי שייקבע ע"י רשויות המכס.
את האמבולנס אפשר לראות במחלקת התחבורה שבמרכז הרפואי בעין־כרם בכל יום בין השעות 08.00—13.00

ב. ציוד מכבסה
1. מכונת־כביסה תוצרת רייטולד, דגם ספידמסטר, קיבולת 160 ק"ג למנה.
2. שתי מכונות כביסה כנ"ל אבל, בקיבולת 320 ק"ג למנה.
3. שתי מכתשות תוצרת פורי בקוטר 54 אינטש, קיבולת 160 ק"ג למנה.
4. תשעה (9) מכבשי גיהוץ תוצרת אנגלית לחלוקים, מכנסיים וכו'.
5. שני מכבשי גיהוץ תוצרת אנגלית, לחפתים, צווארונים וכו'.

את ציוד המכבסה, אשר עדיין פועל ומותקן, אפשר לראות במכבסה שבמרכז הרפואי בשעות 08.00—13.00 בכל יום.
הציוד יוצא בהדרגה לאחר התקנת ציוד חדש העומד להגיע בקרוב.
המעונין יגיש הצעתו לגבי כל פריט או כולם, על גבי טופס מיוחד במעטפה סגורה לאגף ההספקה של הדסה, ת.ד. 499 ירושלים, בצירוף המחאה בנקאית בגובה של 10% מהצעתו. עד יום 15.11.74 שעה 12.00.
טפסי הצעות אפשר לקבל במשרד אגף ההספקה, רוממה בניינים.
אין הסתדרות מדיצינית הדסה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר, או כל הצעה שהיא.

מכונות למכירה
1) למילוי שפופרות (ירגזת)
2) לסגירת שפופרות (ירגזת)
3) להדבקת מקטים לבקבוקים
בתוצרת „ריקח", רח' המרכבה 1—3, אזור, טל. 843032, בין השעות 4—8 אחה"צ.

למכירה
סמי טריילר חדש
טלפונים:
482411 .03-477732
פ־ט משפט.

היפנוזה
למד להפסיק בשיטה חדשה וקלה — ללא תלות במקום מגורים. לקבלת פרוספקט
פנה לת.ד. 28383 ת"א

אנגלית צרפתית, ספרדית, גרמנית ועוד בביה"ס לשפות, היחיד שברשותו מעבדה לשונית מסוג

Audio Active Comparative

פרסום ס־מל

לבחירתך: קורסים, שעורים פרטיים ומעבדה אישית בהשאלה
שעורים פרטיים — 10 ל"י לשעור

לחיילים משוחררים עפ"י החוק־ לימודים חינם

מכון ישראלי לשפות

תל אביב: אבן גבירול 30. טל. 252337
רמת גן: שפירא 4, פינת ארלוזורוב 83 טל. 723466
חיפה: נורדאו 30. טל. 667040
ירושלים: בית הפקיד ע"ש מ. שרת, מסריק 10 טל. 68383,66380

תושבי אשקלון, אשדוד והסביבה, לנוחיותכם נפתח סניף באשקלון
התרשמה: באשקלון, בנין העיריה, המדור לתרבות, טל. 4—051-2241

אנגלית • צרפתית • אנגלית • ערבית

המכונים הבריטיים
THE BRITISH INSTITUTES
המכללה העברית להשתלמות בכתב

37 שנות נסיון • 125,000 בוגרים • 115 קורסים לבחירתך • צוות מורים ומפקחים אקדמאים מטובי כוחות ההוראה בארץ • טפול אישי ומעקב צמוד אחר כל תלמיד.

* אם הנך מתכוון ללמוד אנגלית ושפות אחרות
* אם הנך מתכוון להצליח בלימודיך...
* אם אתה מוכן לשלם יותר כדי ללמוד בצורה רצינית ותחת פיקוח בדמות שהותאמו במיוחד לכישוריך.

למד בהתכתבות באמצעות המכונים הבריטיים בביתך, בזמנך הפנוי.

לשם קבלת פרטים מלאים ופרוספקט חינם סמן ב־X ושלח אלינו את התלוש, בהקדם.

לכבי המדור ליעוץ מקצועי המכונים הבריטיים ת.ד. 33114, תל־אביב

☐ אנגלית ☐ ערבית מדוברת
☐ אנגלית כהכנה לבחינות כניסה למוסדות להשכלה גבוהה ☐ ערבית ספרותית
☐ גרמנית
☐ קורספונדנציה מסחרית באנגלית ☐ עברית

הלימודים נערכים בשיתוף
המכון הישראלי לשפות

שם .... כתובת ....

משרדי יעוץ והכוונה: תל־אביב: המדור ליעוץ מקצועי, ת.ד. 33114, שד' רוטשילד 93. חיפה: רחוב נורדאו 30. ירושלים: ההסתדרות 22

אנגלית • גרמנית • אנגלית • עברית

„תגידו שהעוול שבהשמדת ישראל עולה על העוול שנגרם לפליטי ערב"

מאת מנחם ברש

— הציע פרופסור לבנוני לפרופסור חיים גבריהו כתום ויכוח נוקב, בעת קונגרס בינלאומי למקרא שהתקיים באדינבורג שבסקוטלנד ✡ בכנסים דומים באירופה בהם השתתף, קבלו בפניו על כישלונה של ההסברה הישראלית בהצגת עמדותינו בשאלות האיזור מול שופרות התעמולה הערבית

...פ' חיים גבריהו חזר באחרונה מכינוסי־ ...כינוסים מדעיים־מדעיים של לומדי ...ביבליה" (הנ"ך והברית־החדשה) באירו־ ...ה והוא נרגש כולו: „בכנת־הבידור של ...ראל [illegible] אוהבת ...יים אינן מבינות אותנו. אפילו המתנ־ ...ים שבניים אינם יודעים את העובדות ...כשלונה של ההסברה הישראלית ...היה, העיבים ניזון מהתעמולה הער־ ...ית ואין איתנו לביהם".

...אין הנדובר באנטישמיות או בשינאת־ ...ראל לשמה, מסביר פרופ' גבריהו. זו ...בוס הבורות וחוסר־הידע. האוכלים בנו ...ל פה, ידידים כאתמול עלולים למצוא ...את מקולם בבחנת אויבינו. אפילו ...לומדים צעירים נבנים כבר עם שונאינו. ...הצעירות ההולנדיות, שנתפסו כ־ ...משתפות־פעולה עם ארגוני המחבלים והו־ ...דן לדין בישראל, אינן עוד מקרה חריג; ...את מבשר־רע לעתיד. לומדי־תנ"ך ...היו היו עד כה מאגר חשוב ביותר של ...ידי ישראל והיהדות, אך מספרם הולך ...פחת.

ידיעות דלות

...קונגרס בינלאומי למקרה, שהתקיים ...אדינבורו שבסקוטלנד, השתתפו כ־400 ...פרופסורים וידעני־תנ"ך מכל ארצות תבל. ...כמעט כולם בורים גמורים בכל הנוגע ...לסכסוך הישראלי־ערבי. אין להם שמץ ...של ידיעה על העמדות הישראליות בבע־ ...יות השנויות במחלוקת. הם מלאים עד ...ש בנימוקי התעמולה הערבית על „צד־ ...המאבק" בפולשים היהודים, ש„כבשו" ...ארץ ערבית וגירשו את בניה מאדמתם.

...אנשי תנ"ך סקוטיים, הולנדים, קלבניס־ ...ים משווייץ ומארצות־הברית — אלה ...היהודים ביותר שבין ידידי ישראל — ...עד מאד בידיעותיהם על נתוניה הה־ ...ריים של ישראל ועל עמדותיה. לשם מה ...זקוקה לכם מדינה ענקית כזאת? — שאל ...פרופסור סקוטי טוב־לבב, שאין לחשוד ...בו אפילו בשמץ של שנאת־ישראל — ...בלעתם גם את השטחים הערביים ...וליס? אתם אומה קטנה, ואילו למיל־ ...הערבים לא השארתם מאומה.

...אותו פרופסור נשאר עומד פעור־פה, ...כאשר שמע מפי פרופ' גבריהו, כי מדינת ...ישראל „הענקית" על כל השטחים ש„בל־ ..." אינה תופסת בשטחה אפילו אחוז ...מאדמות המדינות הערביות השכנות, ...כלוסיהן מרובות ואוכלוסיהן מועטת יח־ ...לשטחים שהן תופסות. הדהמה גברה, ...שמע שעד מלחמת ששת הימים לא ...רוחבה של מדינת ישראל אלא לכדי ...קילומטרים!

...פרופסור אחר, הולנדי נשוא־פנים והו־ ...ש גדול, טען, כי המצפון האנושי אינו ...לשתוק נוכח הסבל הקשה של מיל־ ...פליטים ערביים, שגורשו ע"י היהודים ...מבתיהם. קשה היה לשכנעו, כי איש ...גירש את הערבים מארץ־ישראל. א־ ...היהודים הצטערו כאשר פתחו הער־ ...בנטישתם, תוך היענות לתעמולת הה־ ...שהבטיחה להם לשוב במהרה, עם ...א־ערב המנצחים, להשמיד את היהו־ ...ולרשת את בתיהם, נשיהם ורכושם.

ויכוח נוקב

...מלומדים אחרים לא ידעו, שמעולם לא ...מדינה ערבית בארץ־ישראל, ומאז ...לשם היה עליהם שלטון זר. אחדים ...משתתפים ניסו לתבוע את „עלבונה" ...„ירושלים הערבית". הם ידעו, שירו־ ...היתה תחת שלטון הצלבנים, אך ...נפתעים שפרט לאותה תקופה של ...שנה, היתה ירושלים „בירה ערבית". ...ות להם חידוש גדול, כאשר חוקרי ...ך ישראליים, אשר השתתפו בקונגרס, ...להם על פי מקורות היסטוריים, ...שלים היתה עיר בירה אך ורק של ...ת ישראל.

...לא ידעתנו זאת? — תמהו רבים ...— מדוע אינכם מסבירים?

...ממושך ונוקב ניהלו הישראלים ...דען מלבנון, פרופסור לברית־הישנה ...ברסיטת ביירות. הוא ידע בעל־פה ...ל נימוקי התעמולה הערבית ושפע ...על אכזריות הישראלים ועל ...י הערבים.

...סיתי לשכנעו", סיפר ד"ר גבריהו, ...פסוק שקרים של התעמולה הער־ ...אמרתי לו: ראה נא, אתה נוצרי דתי, ...פרחי־כהונה נוצריים. מן הסתם ...מאמין בברית־הישנה ובדברי הנבי־ ...האם החזון של יחזקאל הנביא: ...י אתכם מן הגויים, וקיבצתי אתכם ...ארצות והבאתי אותכם אל אדמתכם' ...אותך? האם אתה מאמין שדבר ...ביד נביאו יקום?"

...", השיב הפרופסור הלבנוני, „אבל ...מאמין גם בפסוק: ,לא תעשו עוול ...ט'".

...ברנו לו, שגם אם נניח, כי עם שובם ...יהודים לארצם נעשה קצת עוול לער־ ...אין להשוותו כלל לסכנות האורבות ...אל ולשארית הפליטה של העם הי־ ...אם יוחזרו הפליטים הערביים וסכנת ...ה הצפויה למדינת ישראל".

...חתם לשכנע אותי", הודה לבסוף, ...לבטל את חזון הנביא, שהוא רצון ...עם זאת, הבה איעצכם: אל תנסו ...בפני העולם כמדינה „צדקנית", אל ...פנים של צדיקים גמורים ושוחרי־ ...לום, תישארו צמודים לנימוקים ש־ ...עד היום. תגידו, שהעוול שבהשמ־ ...דינת ישראל עולה לאין ערוך על ...שנגרם לפליטים הערביים. נימוק

בזה יבין אולי העולם. אצל אנשים ישרים תמצאו אוזניים קשובות. את עצמי אני רואה כאדם ישר — וכמוני רבים בלבנון".

ההולנדים לא החמיצו הזדמנות כדי להפגין ידידות לישראל ולעם היהודי. שוב ושוב הזכירו, כי בתקופה שארצם היתה כבושה בידי הספרדים, השתמשו בתנ"ך כבנשק־מגן רוחני, כינו את ספרד בשם „בבל" כשמם של כובשי ירושלים וכי בהימנון ההולנדי מופיעה גם המלה „יש־ראל". רק על פרופסור הולנדי אחד, ד"ר באר מאוניברסיטת ליידן, הצביעו כעל מתנגד למדינת ישראל לא, חלילה, אנטי־שמי. לא שונא־ישראל, אך בעל השגות רבות על מדינת ישראל ועל צעדיה המדי־ניים, ובעיקר על יחסה אל שכנותיה הער־ביות. חבריו במשלחת ההולנדית ניסו לסנ־גר עליו וסיפרו על העזרה שהגיש ליהו־דים בהולנד, בתקופת הכיבוש הגרמני.

המדענים ההולנדים הצעירים לא הס־תירו כלל את נטיותיהם לערבים ואת קיט־רוגם על ישראל. אנחנו — אמר אחד מהם — למדנו הרבה „ביבליה" והיא „המפרנסת" את אהדתנו לישראל ולעם היהודי. אולם דעו, שהדור ההולנדי הצעיר מתייחס באהדה לערבים. אתם, הישראלים, נכשלתם בהסברתכם. אתם מחרישים על מעשי־הזוועה של המחבלים הערביים — ואיש מאיתנו אינו מצדיק, כמובן, מעשים א־לה — אך מעולם לא חשבתם על השא־לה: למה עושים הערבים מה שהם עושים? הצעירים שלנו שואלים — ובאין תשובה ישראלית משכנעת, הם מקבלים את הטע־נות הערביות.

ואף־על־פי־כן עדיין ניתן לראות בהו־לנד מבצר־עוז לאהדת ישראל. וההולנדים קיבלו בהתלהבות את הרעיון של החברה הישראלית לחקר המקרא, לארגן תערוכה אשר תבטא את השפעת התנ"ך על תרבות תלאומית של הולנד. לפי תוכנית, תיפתח התערוכה בירושלים. אך ההולנדים ביקשו להעבירה גם להולנד להציגה במספר ערים לציון שנת ה־700 לייסוד אמסטרדם. הם התפארו, שאמסטרדם שניה היא לירושלים בלימוד תנ"ך ואין עוד עיר, פרט לירוש־לים, שכה מרבים ללמוד בתוכה את ספרי הספרים כמו באמסטרדם.

החזון הנבואי

הרב ד"ר סוטנדורף מאמסטרדם סיפר, כי המלכה וילהלמינה קראה בהתרגשות את הדברים שהשמיע פרופ' גבריהו באוזני האגודות ההולנדיות הנוצריות לביבליה, אשר התכנסו באמסטרדם. לדבריו, שפורסמו בהבלטה רבה בטלוויזיה ובעתונות ההולנדית, קרא פרופ' גבריהו לנוער ההולנדי להמ־שיך וללכת בדרכי אבותיו ולקבוע עתים ללימוד הביבליה. שכן, רק בתנ"ך הערוכה לטיפוח ההומניזם ואחוות־עמים ורק באמ־צעותו ניתן להבין את רוח היהדות ואת שאיפות העם היהודי לגאולה — גאולה לאומית וגאולה כלל־אנושית — כפי שהן מתבטאות בחזון של נביאי ישראל. הנא־צים הגיעו למיכן שהגיעו רק מפני שהת־רחקו מתנ"ך והתנכרו לקדושה של חיי אדם. יש בו, בטיפוח ערכי הביבליה, כדי למנוע זוועות כאלה בעתיד.

הרב ד"ר סוטנדורף העיד, כי כמרים בכנסיות הקריאו את הדברים האלה בפני צאן מרעיתם ומעיני המלכה זלגו דמעות שעה שקראה אותם בעתונים.

אף אתם הישראלים — העירו כמה מדענים הולנדיים — חייבים להיות צמו־דים יותר לספר התנ"ך. מנהיגיכם ייטיבו לעשות, אם תחת להתריע על פגיעות הע־רבים בחוק הבינלאומי, תסתמכו על הה־בטחה האלוקית כפי שהיא כתובה בתורה ועל החזון הנשגב של נביאי ישראל. אתם המדינה המודרנית היחידה בעולם, שקמה לתחיה על יסוד החזון הנבואי. החזיקו בנימוק זה. הוא משכנע יותר. אנשים יש־רים, המאמינים בבורא עולם ובנביאיו, יבינו זאת ויתיצבו לימינכם. במשפט הה־בינלאומי יוכלו גם הערבים לטעון טענות חוקיות. לא כן כאשר תסתמכו על התנ"ך.

פרופ' חיים גבריהו
המלכה התרגשה

לומדי ביבליה בשווייץ משתדלים אף הם להפגין רגשות־אהדה לישראל. בכינוס של ראשי האגודות לתנ"ך, בקנטונים דוב־רי צרפתית שבשווייץ המערבית, אשר נערך בלוזאן, הוחלט לקיים חידון לביב־ליה בשווייץ במתכונת חידוני התנ"ך הה־ישראליים. ראשי המדברים בכינוס, ש־טענו כי הם מצאצאי ההוגנוטים (בת פרו־טסטנטית־קלוויניסטית שנרדפה על צואר בכנסיה הקתולית), סיפרו בגאווה על הה־עזרה שהגישו הוריהם ליהודים בשנים הקודרות של מלחמת העולם השניה. הם דבקים עד היום באמונתם, חיים בהוויה יהודית ורוחשים חום ואהדה לעם היהודי ולמדינת ישראל.

כל זאת בא לנו — העידו על עצמם — בהשפעת התנ"ך. אנו מאמינים בביבליה ואנו בטוחים שחזון הנביאים יתגשם ב־מלואו.

מתחרים רציניים להולנדים באהבת ישראל הם הסקוטים. פרופסור סקוטי ל־תנ"ך, שהשתתף בקונגרס באדינבורג, אמר בין היתר: בריב היהודי־ערבי אני לצד היהודים. לערבים כעשרים מדינות עצמ־איות ושטחים עצומים ואין זה אלא צדק מינימאלי, אם גם ליהודים יהיה בית לאומי משלהם עם מדינה עצמאית, שבה יוכלו לטפח את תרבותם העתיקה. אין כל הצ־דקה לצרות־העין של הערבים. זכאים הי־יהודים לרצועת־אדמה משלהם במזרח־התיכון. אני, וכמוני רבים בסקוטלנד, מבינים זאת יפה. אלא שעליכם להסביר זאת לאלה שאינם יודעים ואינם מבינים.

השתתפו בקונגרס כמה מדענים נוצרים מהלבנון, שקשה היה להידבר אתם במי־שור הפוליטי. אך הם „נכנעו" במהרה כאשר הישראלים שלפו מכיסם את נימוקי התנ"ך. פרופ' מישל דהוה, ממוצא מרו־ניטי בלבנון ומגדולי חוקרי ספר תהילים, הציג בקונגרס באדינבורג ספרים שהוותיקן הוציא על התנ"ך. הוא עמד ליד דוכן ומכר שלושה כרכים שהוא חיבר עצמו על ספר תהילים.

„אני מצור שבלבנון", אמר לד"ר גבריהו. „והנביא יחזקאל מחלל את סוחרי צור וצידון".

„אם כך", השיב לו גבריהו. „אתה חייב לקבל את כל דברי יחזקאל, כולל את החזון על קיבוץ נדחי ישראל בארץ־ישראל".

חייך הפרופסור הלבנוני ואמר: „אני נגד הציונות. אולם כאשר אתה „מפעיל" את התנ"ך — אני מרים ידיים"...

בחר לך קורס

הנהלת חשבונות סוגים: 1, 2, 3
בחינות חסוג בכתת הלימוד.
המורים רואי חשבון מוסמכים.
בעת ההרשמה תנתנה הצעות עבודה.

יסודות לעצוב פנים
הקנית יסודות בתכנון וריהוט של דירות בשילוב ידע טכני על הנעשה בשטח הבנין.
הקורס מתקיים 3 פעמים בשבוע, במשך שנתיים

מכינה כללית
לבוגרי 8, 9 שנות לימוד, להשלמת השכלתם לקראת סווג מקצועי, אפשרות לבחינות מוקדמות.
הלימודים מתקיימים 3 פעמים בשבוע.

לחיילים משוחררים ע"פ החוק לימודים חינם

פרטים והרשמה: כל יום בין השעות 08.00-19.00 ביום ו' עד 13.00
תל אביב: רח' בורשוב 66, טל. 225690, 225795 — שד' דוד המלך 93, טל. 267436, 264193
חיפה: רח' הנביאים 20, טל. [illegible]
באר שבע: רח' הפלקיה 47, טל. [illegible]
ירושלים: רח' יפו 68 (בית סולכור), טל. 226455

המכון להשתלמות מקצועית משולבת
משרד העבודה

פיתוח מזרח ירושלים בע"מ
EAST JERUSALEM DEVELOPMENT LTD.
רחוב ממילא 18 — ירושלים

מכרז פומבי
לחכירת נכס
בשכונת ימין משה
ירושלים

„פיתוח מזרח ירושלים" בע"מ מודיעה בזה כי היא מוכנה לדון בהצעות לרכישת זכויות חכירה לדורות לגבי 8 נכסים בשכונת ימין משה בירושלים
מפוף ובהתאם לפרטים על תנאי המכרז שאפשר לקבלם במשרדי החברה, רחוב ממילא 18 — ירושלים, טלפון: 224403 / 224404, בין השעות 9.00 — 18.00.
הצעות יש להגיש כמתואר בתנאים הנ"ל עד ליום 1.12.74, שעה [illegible]

משרד התקשורת

חיוג ישיר לדרום אפריקה

משרד התקשורת מודיע לכל מנויי הטלפון הקשורים כבר לרשת החיוג הבינלאומי הישיר כי היום יום ו', ט"ז חשון תשל"ה, 1.11.1974
יופעל חיוג ישיר לרפובליקה של דרום אפריקה.

הקידומת הבינלאומית של דרום אפריקה
היא 0027

הקידומות של הערים העיקריות:
פרטוריה — 12 | דורבן — 31
יוהנסבורג — 11 | פורט אליזבט — [illegible]
קייפטאון — 21 | קימברליי — 531

התעריף
המחיר לדקה — 15.10 ל"י
עם מתן תשובה מאת המנוי בדרום אפריקה ירשום מונה ה[illegible] הקורא שיחה מקומית אחת כל 1.03 שניות.

הקץ לג'וקים
חיסול חרקי הבית עם אחריות לשנה
תל־אביב 03־449554, 03־450204
אשקלון 051־3010
חיפה 04־522856
ירושלים 02־220618
טבריה 067־50488
בפקוח אגרונום,
רשיון משרד הבריאות 15.

בוטיק
למידות גדולות
שמלות, חליפות, מעילים ושמלות מקסי
דגמים חדישים
בגדלים עד 54
אופנת
זייפר
ת"א, רח' בן־יהודה 102

לציירים וחובבי הציור
מהפכני לראשונה בארץ
כן (סטטיב) לציור ביתי
מתקפל מסוג חדש + בעיצוב מעולה.
לקבלת פרטים נא לפנות
ל„אביזר לצייר"
ת.ד. 7011, רמת־גן.

למכירה
מגרש תעשיתי
9 דונם
באיזור התעשיה הישן ראשון־לציון
✶
לפנות בהצעות רציניות בלבד, לת.ד. 9031, תל־אביב

למכירה
עגורן צריח
פוטיין
מודל 427
פרטים בטלפונים:
04־669263, 04־642781
בשעות העבודה.

קשרים
את/ה מעוניין/ת בתלמידים
לסיעורים פרטיים במקצועות והנושאים: לימודי יסוד, תיכון, הכנה להשכלה גבוהה, שפות, הנה"ח, בלשנות וכדומה.
פנה/י ל„קשרים"
ת.ד. 8349 — תל־אביב
או ת.ד. 7707 ירושלים

לחברת קבלנות צבורית בירושלים
דרושה
קבוצת שלד
עם או בלי ע"ץ
לבצוע עבודות צבור.
לפנות: ת.ד. 2045 ירושלים למספר 27.

הטכניון — מכון טכנולוגי לישראל

המדור ללמודי חוץ
מודיע על פתיחת

לימודי תעודה

אשר יתקיימו בשעות הערב בשנת הלימודים תשל"ה 1974/75
בירושלים, בחיפה, בתל־אביב ובבאר־שבע

ניהול
- ✶ ניהול תעשייתי (בחיפה)
- ✶ ניהול הייצור (בירושלים, בחיפה, בתל־אביב ובבאר־שבע)
- ✶ ניהול הנדסי (בתל־אביב)
- ✶ ניהול כח־אדם (בירושלים, בחיפה, בתל־אביב ובבאר־שבע)
- ✶ ניהול שיווק (בתל־אביב)
- ✶ ניהול אספקה (בירושלים ובתל־אביב)
- ✶ ניהול סחר־חוץ (בירושלים ובתל־אביב)
- ✶ ניהול תחזוקה (בתל־אביב ובבאר־שבע)
- ✶ ניהול נכסי מקרקעין (בירושלים ובתל־אביב)
- ✶ קורס מתקדם לניהול משרד (בירושלים ובתל־אביב)
- ✶ מינהל בתי מלון (בחיפה ובתל־אביב)

כלכלה
- ✶ כלכלת מערכות (תל־אביב)

בקרת איכות
- ✶ אבטחת איכות ואמינות (בתל־אביב)

מדעי המחשב
- ✶ תכנות למחשבים אלקטרוניים (בחיפה ובתל־אביב)
- ✶ מנתחי מערכות למחשבים אלקטרוניים (בחיפה ובתל־אביב)
- ✶ הפעלת מערכות מחשבים (בתל־אביב)

הנדסה אזרחית
- ✶ פיקוח על הביצוע בבנית (בתל־אביב)

תקשורת
- ✶ קורס מתקדם ליחסי ציבור (בירושלים ובתל־אביב)
- ✶ קורס מתקדם לפרסומת (בתל־אביב)
- ✶ ספרנות טכנית (בחיפה)

הכשרת מורים
- ✶ השתלבות לרשיון הוראה למתנדסים (בתל־אביב)

שמאות
- ✶ תורת השמאות (בתל־אביב)

תחבורה
- ✶ קציני בטיחות בתעבורת (בירושלים, בחיפה ובבאר־שבע)
- ✶ קורס לתחבורה ולתנועה (בתל־אביב)
- ✶ קורס מתקדם בהנדסת דרכים ושדות תעופה (בתל־אביב)

עיצוב ושרטוט
- ✶ גרפיקה (בחיפה)
- ✶ שרטוט טכני ותכנון מכונות (בחיפה ובתל־אביב)
- ✶ שרטוט בנין (בחיפה ובתל־אביב)
- ✶ שרטוט אלקטרוניקה (בחיפה ובתל־אביב)

חשמל
- ✶ חשמלאים מוסמכים (בחיפה)
- ✶ חשמלאים ראשיים (בחיפה)

ההרשמה לקורסים הר"מ לשנת הלימודים תשל"ה בת"א — הסתיימה:
- ✶ ניהול עסקי תעשייתי
- ✶ קציני בטיחות בתעבורה
- ✶ צילום
- ✶ עיצוב פנים
- ✶ גרפיקה תעשייתית

לידיעת החיילים המשוחררים!
חייל משוחרר הזכאי למענק לימודים, מתבקש להביא עמו בעת ההרשמה תעודת אישור מתאימה.

פרטים והרשמה:
בירושלים: הטכניון, השלוחה בירושלים, בנין העיריה, רחוב יפו 22 טלפון (249)232251, בימים שני ורביעי, בין השעות 17.00—19.00.
בחיפה: הטכניון, בנין ראשי, הדר הכרמל, טלפון 667818, 661151.
בתל־אביב: הטכניון, רחוב ליסין 14, טלפון 268126/7, 266992.
בבאר־שבע: הטכניון, השלוחה בבאר־שבע, בית יציב (ת.ד. 524 באר־שבע) בימים ראשון, שלישי, וחמישי, בין השעות 17.00—19.00.

מוסד ציבורי
מעוניין לשכור
8–10 חדרי משרד
באזור הקריה
בהצעות לפנות לטלפון 210484 בין השעות 10־12

בצלאל
האקדמיה לאמנות ועיצוב, ירושלים
דרוש מידית
אולם 150 ממ"ר
או 2 אולמות סמוכים, 75 ממ"ר כל אחד
בשכירות ל־9 חודשים (רצוי במרכז העיר)
לפנות למר קיסר, טלפון 232229, ירושלים.

דוד הורביץ

משפע - למחסור

בשבוע הבא תתכנס ברומא ועידת־המזון של האו"ם לדיון במשבר, המטיל צילו על האנושות

העולם רעה וביכיני נגזרה גזירת המשברים בכל מישורי הכלכלה והמשק החיוניים ביותר: משבר המזון, משבר האנרגיה, משבר מוניטארי, ובעקבותיו המשבר במאזני־התשלומים, הגורמים למבוכה ולחרדה ומעלים תהיות קודרות ומשאלות־אימה.

פתח עולה של סדר־יום משבר־המזון, שהוא אולי החמור מכולם, אך היות שהוא נוגע לארצות תת־מפותחות, המאוכלסות בעמים שקולם חלש ומשקלם הפוליטי מועטה, הרי הוא חודר רק לאט בתודעת העולם המפותח.

ב־5 בנובמבר (יום ג' הקרוב) תתכנס ברומא ועידת־המזון, בחסותו של ארגון המזון והחקלאות של האו"ם, כדי לדון בבעיית המזון בקנה־מידה עולמי. אכן, בזמן האחרון רבו הוועידות הפונקציונאליות של הזרועות השונות של האו"ם: דיון בעצרת על המשבר במחירי האנרגיה וחומרי הגלם; ועידה על חוק ימי והסדרים באוקיאנוסים בוונצואלה; ועידת הדמוגראפיה, שדנה בהתפוצצות האוכלוסיה בבוקרשט; והוועידה האקולוגית בשטוקהולם.

נראה שבמישורים אלו נפתח שדה־פעולה פורה יותר מאשר במישור המדיני, שנחשב היה פעם למרכזי בפעולות האו"ם. ברם, במישור המדיני נוצרו גושים נוקשים, פילוגים והדי־סיטריים בגישתם לבעיות העולם. ויחד עם זה, ואולי בגלל זה, עקרים; ישראל יכולה להעיד על כך יותר מכל מדינה אחרת.

סימנים ראשונים של התעוררות

נכון אומנם שגם בוועידות הפונקציונאליות, ההחלטות המוצעות והמתקבלות הן כלליות ביותר; אולם עצם הדיון בפורום כה רחב והדיו ברחבי העולם באמצעי התיקשורת, בפרלמנטים ובדעת־הקהל, משפיעים על תודעת העולם. בעקבות הוועידה האקולוגית התקדמה התחיקה להגנת איכות־הסביבה בארצות רבות, הבעיות נדונו בגופים מחוקקים, ובאמצעי־התיקשורת התגבשה תודעת הסכנה של זיהום האוויר, המים והקרקע. כבר היום ניכרים סימנים ראשונים של התעוררות הגופים המחוקקים ודעת־הקהל לבעיית התפוצצות האוכלוסיה ותיכנון המשפחה, שבוודאי תתן דחיפה חדשה להתוונת הגידול הדמוגראפי.

מכאן חשיבותה הרבה של ועידת־המזון, שתתקיים ברומא, בהשתתפות כל המדינות החברות באו"ם.

תחזיות לייצור המזון ולתיצרוכתו ערב ועידה זו מצאו ביטוי שלא ביותר בדו"ח של "מועדון רומא" בעל היוקרה, שתוכן לפי הוראותיו. בדו"ח זה, שנתפרסם החודש, מוגדר המצב כעגום ומסוכן ביותר; "נראה בעליל, שגידול האוכלוסיה המוחש — ביחוד בארצות מתפתחות — ישפיע על המאמצים לתקן את עיוותי אי־השוויון. ככל שתצליח האטת גידול האוכלוסיה, כך יותרו בחיים מאות מיליוני האנשים שאחרת יגועו ברעב אחרי דור אחד".

הדו"ח סוקר את מצב המזון, ומגיע למסקנה שהמגמה הקיימת, כפי שהיא משתקפת בהגדרה הנ"ל, היא לטווח ארוך, ואם לא ייעשה דבר לתיקונה הרי צפונה בה סכנה ודאית של הרעה נוספת; ו"היות שהמצב כבר היום הוא של משברים קטסטרופליים, הרי התמרת המצב מוכרחת להיחשב כאפוקליפטית".

אך גם דו"ח איכותני זה רואה אפשרות של הצלה על יסוד שיתוף־פעולה בינלאומי.

אספקת המזון לעולם, שמחצית אוכלוסייתו מצויה במצב של תת־תזונה וכחצי מיליארד נפש במצב של רעב מציק ותמידי, היא חרות סכנת כליה לחלק מהאנושות. צללי התחזיות המלטוזיאניות עלו מחדש וביתר־שאת על אופק ההיסטוריה האנושית, והתעצמו במימדים שאיש לא יכול היה לשער אותם לפני עשור אחד. שוק המזון הפך משוק קונים שלפניהם שווקים גדושים במגוון לשוק המוכרים, המכתיבים את המחירים. מתקופת השפע עבר העולם לתקופת המחסור המשתקף בראש ובראשונה בעלייה מסחררת של מחירי המזון וביחוד גרעינים, ולעיתים במחסור פיסי של מיצרכים מסויימים.

מלאי המזון העולמי לשעת־חירום, המרוכז בעיקר בארצות־הברית, הידלדל וירד יחסית למספר האוכלוסין לשפל שלא היה דוגמתו במאה הנוכחית. תיצרוכת המזון גדלה באופן פאראדוכסאלי באותה תקופה בלי הרף ובממדים ניכרים. הסיבות לכך ברורות: מצד אחד, השפע הכלכלי ועליית רמת־החיים בארצות המפותחות והמתועשות, ומצד שני גידול האוכלוסיה בקצב מהיר ביותר בארצות התת־מפותחות. כאמור, הרזרבות, ביחוד של גרעינים, לא זו בלבד שאינן מספיקות כבר היום, אלא שהן הולכות ופוחתות משנה לשנה. שילוב שתי המגמות הסותרות הללו, של עליית התיצרוכת ודילדול הרזרבות, נותן כבר את אותותיו וגרם למגיפת רעב בכמה ארצות: בהודו ובארצות אחרות בדרום־מזרח אסיה ובאפריקה המרכזית.

מאידך, מרוכז ייצור המזון והמלאי לשעת־חירום ברובו הגדול באמריקה. לארצות־הברית כמספקת מזון יש באופן יחסי משקל רב יותר בשוקי העולם מאשר למזרח־התיכון באספקת הנפט ובשיווקו.

הגירה מן הכפר אל העיר

למצוקה עולמית זו ולמשבר־המזון יש שתי תרופות אפשריות: אחת דמוגראפית — תיכנון המשפחה; ושנייה חקלאית טכנית — הרחבת הייצור החקלאי.

לשתי המשימות הללו יש מרחב־פעולה דווקא בארצות התת־מפותחות. תיכנון המשפחה והגבלת הילודה הביאו ברוב הארצות המפותחות את גידולה של האוכלוסיה לנקודה קרובה לאפס. ובריבוי הטבעי המהיר מצטיינות הארצות התת־מפותחות, מוכות הרעב. יתר על כן, גידול זה של אוכלוסיה מלווה באורבניזציה מוחשת, כלומר הגירה מן הכפר אל העיר, כשבכפרים התכנסה היא נמוכה ביותר וקיימת אבטלה גלויה וסמויה רחבת־ממדים.

וההתקדמות בתיכנון המשפחה, שעליה הוחלט בוועידת־בוקרשט, היא מתמדת אך איטית ביותר, כי היא מותנית בעליית רמת־החיים וההשכלה בהודעה העולה ומתגבשת בתנאי־חיים אנושיים יותר.

הרחבת הייצור קבלה אומנם תנופה רבה על־ידי "המהפכה הירוקה", כלומר שיטות של ברירת זרעים, מיזוגים ומחזורים המגדילים את יבולי החיטה, המספוא, התירס והגידולים האחרים פי שלושה ויותר. ברם, להרחבת השיטות של "המהפכה הירוקה" דרושות בראש־ובראשונה אספקה סדירה ובשפע של זבלים ומים, ורמת־ידע נאותה של המגדלים. כל הגורמים הללו הם עתה במחסור בעולם כולו, ובארצות התת־מפותחות במיוחד.

אספקת זבלים כימיים היא לקוייה ויקרה ביותר בגלל משבר האנרגיה, כי רובם הם תוצרת־לוואי של נפט. יתר על כן, יכולת הייצור של המפעלים הקיימים אינה מספיקה, והרחבתם דורשת זמן רב והון רב. מיפעלי השקייה גם הם יקרים ביותר, והקמתם אינה יכולה להתבצע במשך זמן קצר.

המיפנה אפשרי לטווח ארוך על־ידי הגדלת התפוקה ותיכנון המשפחה. ארצות־הברית משתמשת במים, בזבלים, ובכל המשאבים הדרושים להגדלת התפוקה באופן יחסי פי חמישה מהארצות המתפתחות, ולכן תפוקת כל יחידת־עבודה היא גבוהה יותר כמה מונים.

היש לישראל תפקיד בתהליך מתמכני זה, שקווי מסלולו יותוו בוודאי ברומא, בוועידת־המזון?

נראה שישראל מסוגלת לתרום תרומה ניכרת, אם־כי במסורת אינה יכולה, כמובן, להיות מכרעת בבעיה עולמית זו. בין האוצרות הטבעיים המועטים שלנו ישנם דווקא זבלים כימיים; האשלג ותוצרת אחרת של ים־המלח, והפוספטים בנגב. היות שייצורם הוא רווחי מאוד במחירים של היום, יש מקום להרחבת הייצור של זבלים כימיים, ויצואם משמש גם את מאזן התשלומים של הארץ. השקעות בשטח זה כדאיות ורצויות. הארץ מייצרת ומייצאת גם אמצעי הדברה, ועומדת לפני הרחבת יכולת הייצור שלה בענף זה.

הידע החקלאי, הניסיון, כושר הייצור ויכולת החידוש הוכיחו את עצמם ברבות הימים, עד שהביאו את הארץ למצב שבו מאזן־החוץ של המזון שלה הוא חיובי, כלומר תפוקת המזון והיצוא עולים על היבוא, או מאזנים אותו.

הניסיון ויכולת ההדרכה, הציוד והעברת הידע לארצות המתפתחות הוכחו על־ידי ישראל באפריקה, באסיה ובאמריקה הלטינית; ואם כי נעצרו בחלק מהארצות הללו והופסקו מטעמים פוליטיים, הם בעיצומם בארצות מיספר, ויש לקוות שיתחדשו ברבות הימים גם בחלק הארצות שבהן נפסקו.

אכן, משבר־המזון מהווה היום את הבעיה המרכזית של האנושות. באופק נראים עננים, שבהם כרוכים קשיים רבים, אך גם סיכויים להקלה. ורק לוודאי שלישראל יש תפקיד חיובי בהתרה במערכות אלו ולהגשמתם לטובת העולם כולו ולהתעלותה היא.

אליהו עמיקם

העוני הוא עסק טוב

(פואימה טכנולוגית)

(וזה שכתב על המיתברים אלכסנדר זרחין?) — שאלתי את איש משרד־הפיתוח.
— המשוגע הזה? מה, אתה רוצה לכתוב עליו?
— הכר האיש — הבריות יצאו לך. מה אתה מבין בטכנולוגיה?
— נערך מה שאתה מבין בפסיכיאטריה, כשאתה קובע, כי זרחין הוא משוגע.
— מה אתה רוצה לכתוב עליו?
— שכתוב, שבא אלינו עולה מרוסיה ... את ארץ־ישראל העשירה, המסוגלת לפרנס את עם־ישראל כולו בנכסים של ... בכבוד וביושר. ככתוב: "ארץ, אשר לא במיסכנות תאכל בה לחם". הוא מביא תוכניות להתפלת מי־הים, להפקת דלק מביטומין, להפקת מגנזיום, לניצול אנרגיה של השמש, של הרוח, ויש לו עוד תוכניות ואמצאות. האם תאמר לי, שאין ביטומין בארץ, אין מגנזיום בים־המלח, אין ים, אין שמש?

— ואם יש אז מה? אז צריך לבזבז כסף על כל תוכנית מטורפת? האם ידוע לך כמה כסף תעלה בדיקת התוכנית להפקת דלק מביטומין, למשל?
— כמה?
— 100—150 אלף ל"י.

הביעותי, הביעותי, כי במדינת ישראל אין מבזבזים כספים. וכתבתי את המאמר על זרחין, המאמר הראשון שפורסם עליו בעתונות.

הוא פורסם ב"ידיעות אחרונות" לפני כ־19 שנה.

*

לא עברו אלא חודשים אחדים מאז פירסומו של המאמר והפסיכיאטרים של משרד הפיתוח שינו את אבחנתם: זרחין ה"משוגע" נתמנה לתפקיד בכיר באותו משרד, לאחר שממשלת־ישראל רכשה את שני הפטנטים שלו להתפלת מי־ים.

לשם פיתוח שיטתו הוקם מיתקן נסיוני, שנועד להשקות ארץ צמאה ואולי עולם צמא למים זולים. מדוע לא תישקה עד כה, אין איש יודע בדיוק. קורות המפעל הם פואימה טכנולוגית, שרק פסיכיאטרים, קרימינולוגים ומומחים לצפור נפשה של הציונות החלוצית יוכלו אי־פעם לפענח, במאמץ משולב, את תעלומתה.

זרחין זכה לפרסום עולמי. שמו ותמונותיו התנוססו על דפי העתונים החשובים ביותר בכל רחבי תבל. אנשי עסקים ויזמים היו באים ממרחקים, כעולי־רגל, אל פתח מעונו הדל.

לימים חתמה ממשלת־ישראל על חוזה עם חברה אמריקנית בעלת מוניטין בדבר פיתוח משותף של שיטת זרחין.

חנוכת המיתקן להתפלה באילת הפכה לחג לאומי. נשיא המדינה, שרים, אורחים רמי־מעלה, צבא עתונאים וצלמי טלוויזיה מכל העולם היו בין החוגגים.

ורק אדם אחד לא שמח בחגיגה זו לכבוד בכהונה של שיטת־זרחין — זרחין.

מים זולים לא ייצאו מכל זה — הוא היה חוזר ואומר בעצב — הם אינם מניחים לי לפתח את השיטה שלי. זהו רעיון שלי, אבל לא השיטה שלי.

*

את הטענה הזאת הוא השמיע במשך שנים. הוא דרש, שהדבר יעשה "כמו בברית המועצות, כלומר, בשיטה קפיטאליסטית" — שיעמידו לרשותו חצי מיליון ל"י, ויתנו לו לעבור בלי "עזרה" שישה חודשים. מקץ מחצית השנה — הוא הבטיח — יפיק הוא מים — ב־3—6 סנט למ"ע.

ה"מומחים" ובעלי־הדעה השיבו בלאו מוחלט. זרחין הוא גאון טורח ברעיונות. אך מה לו ולביצוע? — הם טענו — מדינת־ישראל אינה יכולה ואינה צריכה לבזבז זמן וכסף.

הם סירבו לסכן את מחצית השנה ואת מחצית המיליון, וכך — בהגנה על העקרון המקודש בישראל של ביזבוז ביגונו — חלפו שנים, והשנים אכלו מיליונים. ומים אין, וזרחין בשלו: תנו לי ואביא לכם מים זולים.

ואין נותנים לו. נותנים לזאב קריב.

לפני עשרה ימים, ב־22 באוקטובר, הגיש ח"כ פסח גרופר מן הליכוד שאילתא לשר החקלאות, מר אהרון אוזן, בזו הלשון:

"פרקליט המדינה הגיש כתב־אישום נגד מנהל 'מקורות' מר זאב קריב. יותר עם זאת, יצא מר קריב בתוכניות לפיתוח חיפושי מים ע"י 'מקורות'.

"לאור כך אבקש את כב' השר להשיבני:

1) כיצד קרה שהמדינה הגישה כתב־אישום נגד מר קריב ואף־על־פי־כן לא הושעה מר קריב מתפקידו? 2) האם בדעת השר להמשיך ולאפשר למר קריב פעילות חופשית במסגרת החברה על אף ההאשמות הכבדות שכנגדו?"

לפני שנים אחדות רווחה בדיחה — אומר האופטימיסט: עוד נשתה כאן מי־ביוב. עונה הפסימיסט: השאלה אם הם יספיקו לכולם...

הבדיחה הופכת עתה למציאות. מדובר על טיהור מי־ביוב לשתייה. ויש מדברים על יבוא מים. שהרי ידוע, כי מקורות־המים כבר יבשו למעט.

ועל המקורות — זאב קריב. הוא יביא לנו מים. זרחין, בן ה־74 וחולה הלב, יישב בבית ויחכה, העיבור נוחה בחיון.

*

אחד מחלמי חלם, השתולה מגנזיה התיכה, כתב לפני זמן־מה בעתון "השוק", ברציניות מלבבת: "...לישראל אין מחצבים ומקורות עושר, ומשאביה הטבעיים הם אנושיים" (ראה לעיל).

אין מקורות־עושר? אנו יושבים על הרי ביטומין — זועק זרחין מאז קום המדינה. עוד לפני־כן, בדצמבר 1947, כתב הוא לבן־גוריון תזכיר על הביטומין. הוא דיבר אז תוכניות להפקתו, אך זרא, כאמור, לא נבדקה, כי אצלנו אין מבזבזים כסף על חוכמות.

מסביר לי זאת זרחין לפני שנים: אתה בא לבעלי־הדירגה, שהוא לפי ההגדרה הלשל ה'משאב האנושי' שלנו, ובידך תוכנית, שיש בה כדי להפוך מיליונים, המשאב יזרוק אותך בידו מכל המדרגות, כי מה ייצא לו מהתוכניות? המדינה תחסוך? הוא אינו הדירגה (במקרה דנן).

אבל תבוא אליו בתוכנית של עורבא־פרח, שיש עימה אך ורק ביזבוז מיליונים, ויצמח לבו של ה"משאב". כי רק כך יכול הוא לנסוע לחו"ל, טוס־ושוב. לא פעם עם אשתו ועם משפחתו. הוא נוסע, הוא נושא־ונותן. הוא יקנה ציוד. ועל קניית ציוד איש עוד לא הפסיד, על עמלות מתחת לשולחן אין מצהירים, כידוע, לצרכי מס־הכנסה.

ולאחר שהכל מתבדה, צריך ה"משאב" לחזור לחו"ל, כדי למכור את הציוד, וגם על מכירת הציוד איש לא הפסיד עדיין.

וכך נבנית הארץ בחווילותיה, מול מישכנות העוני והגיהנום. וכל זה מכוח "משאבינו האנושיים", כשהמשאבים הטבעיים נעזבים בשממתם, והמדינה — בדלותה המאויימת בשואה.

*

מביטומין אפשר להפיק דלק, כאמור. זרחין טוען, כי לפי שיטתו יהיה זה דלק זול, אבל נניח, שיהיה לא יקר, האם יהיה יקר מהנפט במחירי השוד הערבי? האמריקנים כבר מפיקים אותו במלוא התנופה.

מביטומין אפשר להפיק במירכן שורה שלמה של חומרים אחרים, כגון חומר הגלם למוצרים פלאסטיים, צבע דפוס, תרופות, גומי מלאכותי, גז לסינתזה ולאנרגיה, והעיקר — חומר־בנייה, העולה בטיבו על בטון, באשר ניתן הוא ליציקה מחדש.

ים־המלח אוצר בחובו יותר מ־8 מיליארד טון מגנזיום — טוען זרחין. בסגסוגות מתאימות יכול המגנזיום להיות קל מאלומיניום וקשה מפלדה. כל חפץ, המיוצר כיום מעץ או מברזל, אפשר לייצר ממנו. הוא יכול לבוא אפילו במקום קרטונים באריזות פרי־הדר, ויהיה זול ממיכלי הקרטון. אפשר להשתמש בו לתעשיית נשק, רהיטים, ולצרכי בנייה ותעשייה.

ועל הכל — הוא משמש דלק מוצק למטוסים. דבר זה חייב לעניין אותנו במיוחד, ולא רק משום שגם לנו יש מטוסים, אשר לא יטוסו בלי דלק לאחר סתימת מיצרי באב־אל־מנדב ומסירת שדות־הנפט למצרים, כתוצאה מאי־לוחמה.

העיקר במגנזיום, לדעת זרחין, הוא טווח־הטיסה, שהתידלוק בו מאפשר. ועניין התידלוק עלול להיות קריטי בשבילנו; אם פורטוגל לא תרצה לפגר אחרי כל מדינות הסוציאליזם בתרומה לג'יהאד ותחרוף את עורק־החיים האווירי של ישראל המוביל מארצות־הברית.

בדצמבר 1947 כתב זרחין לבן־גוריון את הדברים הבאים: "שמונה מיליארד טון מגנזיום, שיכולים לבוא תמורת 30 מיליארד טון ברזל, כמות שמספקת ליותר מאלף שנה בשביל תעשייה דומה בגודלה לתעשיית אנגליה ביחד עם ברית־המועצות, לפי תפוקת הברזל שלהן בשנה שעברה.

"זאת אומרת: בשעה זו כבר בטוחים אנו בחומר גלמי ארצי לתעשיית מכונות, מכשירים, אמצעי־בניין וכל מיני כלים, וכמות שכמעט אינה מוגבלת למאות שנים".

כזו היא, הארץ העניה במשאבים טבעיים ועשירה במשאבים אנושיים...

*

אולם אין זה עניין כלכלי גרידא. לניצול אוצרותיה של הארץ יכולות להיות אולי גם השלכות מדיניות — מי יודע?

אולי היינו יכולים להתחיל בדטאנט עם ברית־המועצות בלי לשלם עמלות פוליטיות לסוכני הנפט האמריקני השמן והדורסני. ברית־המועצות יודעת את ערכו של המגנזיום ומנצלת אותו מלוא ניצול, משום שאין היא כפופה לקונצרנים־של־אלומיניום הקפיטאליסטיים. היא יודעת, כי מגנזיום הוא מתכת העתיד ומי שיהיה בעל מקורותיו יהיה יזמן גדול מהערבים. מדוע לא נחתור להפשרה ביחסים בינינו על בסיס של תועלת כלכלית הדדית?

ארץ־ישראל מספקת לבניה את האוצרות בהתאם לעידן. מירבצי־הנחושת היו בירכתה בימי שלמה, כיום דלים הם אצלנו, כי כיום ביטומין, מגנזיום ועוד משאבים טבעיים — חשובים מהם, ואת אלה היא מספקת לנו בשפע. משאבינו הטבעיים הללו יכולים להפוך אותנו ממיטרד עלוב לשותף מכובד ומבוקש בכל שוק משותף. מונעים זאת — לעינינו — המשאבים האנושיים.

אולי יאמרו הם: דברי זרחין לא הוכחו, לא נחקרו. והרי דווקא על כך בוכה הנביא — מדוע לא נחקרו. כשהמחקר לא היה עולה אפילו אחוז אחד ממה שברח לוואדיו? אפילו יש סיכון במחקר — האם ים־המלח אינו קבר נאה יותר למיליונים מאשר הוואדי?

התשובה היא עצובה ביותר: אנו עניים מכדי להיות עשירים. לנו אין כסף, אין זמן ואין ראש פנויים למשאבינו הטבעיים. הכסף, הזמן והראשים דרושים לנו בשביל משאבינו האנושיים.

מסתבר, כי אצלנו אפשר להרוויח על העוני הרבה יותר מאשר על העושר ועל כגון זה כבר שאל מישהו בכנסת השבוע: קוו' וארוו, מדינת־ישראל?

*

לפני 19 שנה טיפלתי בשני משוגעים: סם דוכינר בתחום הכלכלה, ואלכסנדר זרחין בתחום הטכנולוגיה. עתה ברור לי, כי שני התאומים חד הם ובדיוק כמותם היא מדיניות הפנים והחוץ, והספרות והשירה והנרה, שבכולם העוני והשממה הם עסק מצוין ל"משאבים האנושיים".

הארץ מחכה למשאבים האנושיים האמיתיים, ללא מוכאות של מוקיונות, כפי שהיא מחכה עתה ליורה.

יהושע בר־יוסף

מי מוביל למצדה

בכל המאמרים מפרי־עטם של אנשי תנועות השלום למיניהן מועלת הטענה המוזרה, שאנשים כמו דיין, לאחר ... של עצמות הליכוד, וגלילי, ושלא לדבר כמו על אישי הליכוד וגוש־אמונים, משתוקקים למלחמות בלתי פוסקות עם הערבים והם מובילים את העם למצדה. [illegible]

כשליש מחולי הסרטן נרפאים כיום ריפוי מלא וחוזרים לחיים תקינים. כל זאת בזכות התחנות לגילוי מוקדם מכוני הסרטן, ציוד ההקרנה המשוכלל וההתקדמות הרבה שחלה במחקר הסרטן ובריפויו גם בארץ.

למימון פעולותיה בשנה הקרובה זקוקה האגודה למלחמה בסרטן ל־7 מיליון ל"י.

גם אם אינך חוקר סרטן תוכל לעזור לנו להלחם במחלה הממארת

זכור זאת ביום מבצע "הקש בדלת"! 12.11.74

האגודה למלחמה בסרטן בישראל

יד ושם. רשות הזכרון לשואה ולגבורה
הוועדה המדעית המייעצת — המרכז לחקר השואה

הנהגה יהודית בתקופת משבר: הונגריה 1944
יום עיון

ירושלים, יום רביעי, כ"א בחשון תשל"ה, 6.11.1974, בשעה 10.00 בבוקר, במוסד ון ליר, רחוב ז'בוטינסקי 43

התכנית

10.00—10.10: דברי פתיחה — מר יצחק ארד, יו"ר הנהלת יד ושם
10.10—10.40: יהדות של יהדות הונגריה — פרופ' יעקב כץ
10.40—11.15: תמורות בהרכב ההנהגה בימי מלחמת העולם השניה — פרופ' בלה ואגו
11.15—11.30: קשרי מחתרת בין מנהיגי יהדות הונגריה וסלובקיה — ד"ר ליויה רוטקירכן
11.30—12.00: הנהגת הקהילות — פרופ' נתנאל קצבורג
הפסקת צהרים
15.00—15.30: דרכה של הנהגת המחתרת החלוצית — ד"ר יוסף שפר
15.30—16.00: דברי השלמה
16.00—16.30: הרצאת סיכום — פרופ' יהודה באואר
16.30—16.45: דברי סיום — השר גדעון האוזנר — יו"ר מועצת יד ושם

הזמנות אפשר להשיג ביד ושם לפי טלפון: ירושלים 531202 קו' 48, תל־אביב 263208.

הרמס
מדרשה למזכירות ומינהל
ומשכת הרשמה לקורסי יום או ערב
פקידות מזכירות הנה"ח בפקוח משרד העבודה
חיפה הרצל 44, ת"א בן יהודה 28

[Emblem]
הודעה למעסיקים
מפקד עובדים שכירים וחברותם בקופת חולים עפ"י חוק מס מקביל

מעבידים שעדיין לא הגישו את דו"חות המפקד מתבקשים להגישם מיד.

טפסי המפקד
בחודש יוני נשלחו למעסיקים הנחיות לביצוע המפקד; איגרת למעסיק יחד עם הטפסים לעריכת המפקד.
טפסים נוספים ניתן להשיג בכל אחד מסניפי המוסד לביטוח לאומי.

חובת המעסיקים להגשת דין וחשבון לצורך המפקד
עפ"י תקנה 3 לתקנות מס מקביל, חלה חובה על המעסיקים להגיש למוסד לביטוח לאומי עפ"י דרישתו דין וחשבון על חברות עובדיהם בקופות החולים, והעובדים שאינם חברים בקופות החולים. כולל נתונים על שכרם.

הנהלת הסוכנות היהודית לא"י
ועדת המכרזים הכוללנית — אזור תל־אביב
מכרז מכירות מס' 38/74—תא — מכוניות

2 מכוניות מסחריות סגורות שאאב
1 מכונית משא טנדר פיג'ו 404
4 מכוניות משא טנדר דודג' 200
1 מכונית משא טנדר דודג' 300
1 מסחרי טרנזיט פורד טיימס
2 מכוניות משא דיזל ליילנד אלביון
1 מכונית נוסעים סטיישן אוטוקרס
1 מכונית נוסעים שאאב

[illegible]

נגנבה מכונית טריומף 1300
277—121
צבע אחום, מרטת מגוע שחור, ריפוד ארגמן עם שחור.
המוצא חישר מתבקש להתקשר לטלפון 946939 או לתחנת המשטרה הקרובה ביותר ויבוא על שכרו.

משרד השיכון
מחוז המרכז
החל מיום א' 3.11.74 תפתח לשכה למתן אינפורמציה בת"א
במטרה להקל על ציבור הפונים למחוז המרכז של משרד השיכון, תפתח החל מיום ראשון, 3.11.74, לשכה למתן אינפורמציה בתל־אביב, רח' פרישמן 42 (ע"י התיאטרון הקאמרי).
אנו נשמח לספק מידע לכל פונה על כל תוכניות השיכון והסיוע של משרד השיכון בימים א'—ה', משעה 08.00 בבוקר עד 19.00 בערב ברציפות, בימי שישי וערבי חג משעה 08.00 עד 13.00.

משרד החינוך והתרבות
מינהל החינוך
מידע על קרנות למילגות
מרכז הקרנות במינהל החינוך מבקש ... ארגונים וגופים ציבוריים, המעניקים ... לתלמידים במערכת החינוך, לשלוח אליו ... על הקרנות הפועלות מטעמם.
הפרטים המבוקשים הם:
1. שם הקרן
2. מען הקרן
3. שמות הנאמנים, חברי הוועדה ו...
4. הסכום השנתי העומד לרשות הקרן
5. לאיזו אוכלוסיית תלמידים מיועדות ה...
6. קנה־המידה לקביעת הזכאים
7. מועד חלוקת המילגות
הואילו לשלוח את המידע המבוקש למר ש' ... מנהל מרכז הקרנות, מינהל החינוך, משרד החינוך והתרבות, ת"ד 292, ירושלים.

למכירה או להשכרה:
מכונות ניקוב I. B. M.
1) מכונות ניקוב 024
2) מכונות בקורת 056
נא לפנות: בבניין הדר דפנה, ת.ד. 33285, ת"א (בציון מספר טלפון).

בוטיק "אולגה"
מודיעה ללקוחות שהיא עברה מרח' אבן־גבירול 21 לבן־יהודה 33, ת"א.
כניסה מהחצר.

למכירה מכוניות 1973 מודלים
במצב מצויין, לאחר בדיקה ...
פיאט 132
רנו 16
[illegible]

למכירה 2 משאיות
D-500 שנת יצור 1970
עם מנועים חדשים,
לפנות רח' המסגר 9, תל־אביב, טלפון 33791.

לתושבי רמת־יוסף וכת־ים
נותרו מספר מקומות לגן ומעון, גילאי 2—5
כולל הסעה במחיר פרסום
משפ' נוטע, בלפור 149, בת־ים. לפנות אחה"צ

חברה לפתוח יוקנעם
בונה וילות
3 מפלסים ביוקנעם
המעוניינים יפנו לחברה, רח' בן יהודה 179 א' ת"א 228456 ; 227319

חשוב לטכנאי מעבדות אלקטרוניקה
למכירה
רכיבים לטלויזיה ולרדיו
לפנות ליעקב כהן.
טלפון 851191 או 851195

חיים חפר

החברה לישראל ב'

באחר הימים האלה. כאשר הדברים כבדים כמשאת • כאשר העוון נוגע באון והחטא נקשר אל חטא • הלכנו לחפש את החברה לישראל ב' ••

מצאנו אותה. לא בעתון בתר מסים ולא בעתוני הצהרים • ולא בטורים שאינם משאירים בקרבנם אף בדל־אזן וכרעים • מצאנו אותה. אף כי התקשינו למצא לכך אשור • במחלקות החדשות והארועים של רשות השדור • ובכל זאת מצאנו אותה ואף ראינו איך היא נראית • אני מתכון לחברה לישראל ב' ••

היא מרכבת משורה לא קטנה של אנשים מסלאים • אשר בנגוד לצוי האפנה ודלא מחשבה על שכר ותנאים • עושים בארץ הזאת דברים הנראים לנו משגעים • ולמעט בצנעה אך בצורה מאד מעשית • גם קולקדים אותנו שעור יפה בציונות בסיסית ••

במי להתחיל? על מי מהם יושר? • אולי על ד"ר פדה אשר הלך לישוב־ספר? • ואולי על רופאים אחרים שלא ראינו בעתונים את שמם • אך כאלה המרפאים לא רק את המחלה אלא גם את הבן־אדם? • אולי לשיר על אמא של קוחי שהיתה לאם חגרוזינים בבואם ללד • או על אמא של יורם הנוסעת כל שבוע ללמד את ילדי מעלות? • האם לשיר על אותם מתנדבים מן ההסתדרות ההולכים לשמירה בקבוצים שעל הגבול • או פתח על אשתו של השר אורן היוצאה כמו איזו גינה הרוסצובה עם שני דליי ביצים מן הלול? • ואולי על אורי חפץ מן האצ"ל אשר רץ אל כל תקרית, כמו בכח עז הכרתי • או על גידי וקלמן שהחליטו להתלבש על ארגון המשכר האזרחי? • ואולי על הגרנדיקים של החמוש הניכבים את הטנקים. העובדים מעבר לשעות המשמרת • אף כי "בחוץ", כמו שאומרים. הם יכולים להכפיל ואפלו לשלש את המשכרת? • ואולי על חבורת המורים. אשר בין מרכזי הקליטה נודדת • ומרביצה בעולים לא רק דקדוק, אלא גם אהבת מולדת? • והשורה מתארכת. באים שכות ומעשים ועוד מעט יכלה העט • כי רבו. רבו מאד עליליותיה של החברה לישראל ב' ••

החברה לישראל ב' — היום זה נשמע כמו ישראל הישנה • ואני מכיר רבים וטובים אשר רקשו להם שם קנה • מי מנית בכורה. מי מניה רגילה. אבל הדעת נותנת • שכל המניות הנרכשות עם הן משום השקעה מצינת • כי אלה הן, בכל זאת, המניות היחידות בעולם • אשר באמת צמודות ליקר המחיה של העם ••

„מי צריך את אבו־רודס? אני ערב לך על כל הנפט"

בועז עברון

פורנוגרפיה אסטרטגית

לפני ימים אחדים קראתי תחזית של אמריקאי אחד, המוצג כמומחה אסט־רטגי אזרחי, בשם ד"ר אדוארד לוט־וואק, הקובע בה תהיינה אבידותינו המשוערות במלחמה הבאה. הוא מעריך שהן תהיינה קטנות בהרבה מאשר ב־קודמת. "לא יותר מ־1,000 עד 1,500 הרוגים". ושהיא אף תהיה קצרה ב־הרבה ממנה. כהתקשר הכללי של ה־דברים נראה שאותו לוטוואק סבור בעצם שמלחמה כזו היא כדאית בהחי־לט מבחינתנו. ואם איני טועה הריהו נמנה עם אותם מומחים אסטרטגיים אזרחיים אמריקניים, הממליצים על "קו נוקשה" מצד ישראל, כמתנגדים למ־דיניותו של הנרי קיסינג'ר באיזורנו ומזהירים אותנו מפניה, כדוגמת פורנ־לשעבר של שר־החוץ האמריקני, פרופ' הנס מורגנטאו. ומעניין ואופייני ש־עתוננו ממהרים לצטט בהרחבה קבי־עות אלו, וכתבו של אחד מהם ב־ארצות־הברית אף מוסיף כי "בנסיבות הנוכחי יש בכך משום נחמה" (לעניות דעתי הרי לו התנבא שלא תהיה מל־חמה בכלל, היתה זו נחמה גדולה עוד יותר).

כאשר שהתארים האקדמיים, הנלווים את שמות האישים הנכבדים האלה אוצ־לים לדבריהם, בעיני הדיוטות, תוקף של אורים־ותומים — רצוי להזכיר ש־דעתם אינה מקובלת בהכרח על כל המומחים. הנה, למשל, לפני זמן־מה הזהיר ראש־הממשלה, "שאם תפרוץ מלחמה נוספת, היא תהיה ארוכה ו־קשה מן הקודמת". דומני שאפילו ד"ר לוטוואק לא יטיל ספק בכישוריו ה־מקצועיים של מר רבין, הן כמומחה למלחמה בעל תואר של רב־אלוף והן כמנהיג מדיני המקבל הערכות מודיעין ודיווחים דיפלומטיים, שאינם עומ־דים אף לרשותו של פרופ' מורגנטאו בכבודו ובעצמו. כך שאפילו אלף וחמש מאות ההרוגים עדיין אינם מונחים אצלנו כלל בכיס. ובכלל, כאשר בודקים מה ניבאו ה־מומחים לפני שנתיים באשר לפניה של המלחמה הבאה (זו שכבר היתה), נוכחים באיזו מידה רחוקות תחזיותיהם מהאמת. כך שמיספר הדיעות הוא לפ־עמים כמספר המומחים. ודוגמה אחד המיקרים האלה.

*

אבל מס־פרנת מאוד הקביעה "רק 1,000 - 1,500 הרוגים". מי שהיה נוקב אומדן כזה לפני שנתיים, היה מושפך כפסימיסט וכתבוסתן. שהרי מלחמת ששת הימים עלתה בחצי במספר אבידות זה. כלומר, ה"אופטימיות" ה־זאת היא יחסית מאוד (ועדיין אין ד"ר לוטוואק אומר לנו מה יקרה אחרי מלחמה נחמדת ומוצלחת וזולה כל כך. האם יהיה שלום? או האם תבוא עוד מלחמה? ומה תהיה הצלת המלחמה הזאת? ומה הקשר הפוליטי של מלחמה כזאת? האם אין מלחמה מוצלחת בבחינה צבאית עלולה דווקא לגרום לאסון מדיני?). אבל נניח לזאת. מה שמעניין באמת הוא הלך־הרוח, שבו משמיעים מומחים אלה את עצ־תיהם. הם יושבים שם, בארץ רחוקה, בתרגילים אינטלקטואליים בסרגלי־חישוב. קוביים, "סבירויות", "אופציות", "קורלאציות", "מקדמי אי־קביעות", וזאת באווירה אקדמית רגועה ומקיימת, בשאריות אלגנטיות ובוסקות היסב: מוקצות רשאים וגמי־ליס. עבורם מלחמה נראית כמין בורבון מרגיע. לכל היותר, ימים הם שילחום אלינו נתחים, התראות, תר־ראות ומחויות.

וכה אם כל התחזיות וההיפותיזות שלהם יופרכו? מה אם לא הביאו ב־חשבון פ־ים אור קטן, המשנה את כל המשוואה, ובעטיית של עצתם יפלו אלפי אנשים, וחיי אלפי משפחות ייהפכו לגיהינום? מה יעשו אז? מה יקרה להם?

התשובה היא: שום דבר. לכל ה־יותר יכתוב מישהו מאמר בכתב־עת מקצועי ויצביע על טעויות החישוב שלהם. והם ישיבו במאמר אחר. שבו יוכיחו כי בעצם צדקו וכי איתך עפירות היו בלתי־נמנעות. או כנב[illegible] שימו את עצמותיהם כפי ש[illegible] שידיהם נקיות. הם לא [illegible] והקביעות שלהם באמנות [illegible] ימשיכו לנהל סמינריונים [illegible] שיעורים כאילו לא אירע [illegible] יוסיפו לכתוב חיבורים [illegible] "אפאראט" ביבליוגראפי [illegible] ללא פגם מכל בחינה [illegible] ויעלו לפי הסדר בדרוג [illegible] פסורים־מן־המניין, דיקאנ[illegible] ריקטורים. ואפילו טעו — [illegible] לכל אחד. כולנו בקרוב [illegible] טעו. ובאמת ייהרגו "רק" [illegible] מאות, לא, רק אלף איש [illegible] מי מהם, איפעם בחייו [illegible] אדם במלחמה? האם [illegible] מלחמה? האם יש להם [illegible] קרוב אהוב, העלול להיות [illegible] הנופלים והפצועים? [illegible] לגביהם, אינם אלא [illegible] מופשטים. תרגילים [illegible] חסרי משמעות כחקיה [illegible] תלמידי בית־המדרש על [illegible] ביום־טוב.

לעניות דעתי, כל זה [illegible] ספרות של פור[illegible] אינטלקטואלית. [illegible] של מוגת זה: הוויית־[illegible] ושליטה, שאינן [illegible] מציאות, בדיוק כמו [illegible] גראפיה קורא ומסתכל [illegible] בתקיף בלי ליטול חלק [illegible] ארוטיים. וככל ספרות [illegible] יסוד חזק מאוד של [illegible] כתמציאות המוחשית. [illegible] כראית־עין "מרעיף" [illegible] כל שיפוט שאינו כרוך [illegible] סיכון כלשהו מצד השו[illegible] אובדן מעמדו המקצועי [illegible] בסימן ובסכנה של [illegible] שיפוט בלתי־אחראי. [illegible] של. כשהוא מחליט [illegible] עומד בפני הציבור [illegible] מיקרה של כישלון, [illegible] ברצון. הוא נותן עליה [illegible] כפי שאירע אפילו [illegible] ריות ונערצות על [illegible] וגולדה מאיר.

*

אף שאני עויין את [illegible] אדם כאריק שרון [illegible] לפעמים אני יודע [illegible] מאחוריה. אם תפרוץ [illegible] אני לפחות שהוא יהיה [illegible] של החזית. הוא ישא [illegible] סיבה. אגב, דומה שאפילו [illegible] ומבעית כמו זה שהיה [illegible] צבאות הקיסריים [illegible] יפאניים, שקצין בכיר [illegible] לעצמו חובה לשים קץ [illegible] מסויימת של צדק [illegible] ראוי כי קצין כזה, [illegible] כוגן יחסית מפני [illegible] יחוש בכל זאת [illegible] חייהם של החיילים [illegible] פקודתו, תלויים [illegible]

מאותה סיבה עצמה [illegible] כאמריקם התוקפניים, [illegible] שואפי־המלחמה של [illegible] בעתונות, תוהה אני [illegible] עצמם. או מישהו [illegible] להם, עלולים להימצא [illegible] יתפרוץ מלחמה נוספת [illegible] כתם עומדים במיכמן [illegible] כאלה, והם אינם [illegible] דים בו — ואז [illegible] הרגשת של תיפוב [illegible] אותם אסטרטגים רחוקים [illegible] הפובליציסטים והנואמים [illegible] אים למדיניות שלפי [illegible] דת להוליכנו לקראת [illegible] פים הם על ה"אסטרטגי[illegible] אם יבוא אסון על [illegible] בתוכה, יונים וניצים, [illegible] לוחמים כאחד. כך [illegible] לסבול כתוצאת מ[illegible] ניק להם את הזכות [illegible] את דעתם.

אבל מדוע נפרסם [illegible] את הסברות המלומדות [illegible] אדונים אלה שמעבר [illegible] מדוע נתחשב בהן?

עמוס קינן

אין עם מי לדבר

אין עם מי לדבר. לאף אחד אין עם מי לדבר. אף אחד לא יכול לדבר עם אף אחד. כי אף אחד אינו יכול להבין את אף אחד. רק זבולון המר ופייסל עדיין יכולים להבין איש את רעהו, כי הם מדברים על עניינים קדושים. כאשר המדובר בעניינים קדושים, אפשר להבין איש את רעהו. ואז מבינים שאין עם מי לדבר.

בכלל, רק אלה שאינם רוצים לדבר איש עם רעהו, מבינים איש את רעהו. אלה המבינים איש את רעהו, אינם יכולים לדבר איש אל רעהו, כי הם אינם מייצגים את עצמם. על כן אין להם עם מי לדבר.

איש אינו מצליח להבין מה ש־השני אומר לו או רוצה להגיד לו. אבל כל אחד מסוגל להבין מה ש־השני אינו אומר או אינו רוצה להגיד. על כן, המלחמה היא המשך של ההידברות. אבל בדרכים אחרות.

*

מיום ליום ישנם פחות אנשים הרוצים לדבר, ויותר ויותר בוחרים בשתיקה. כאשר הם שותקים, נשמע רק קולם של אלה שאינם רוצים לדבר. אמנות המלחמה היא אמנותם של החרשים. כאשר ה־חרשים יורים איש על רעהו ב־תותחים, הם אפילו אינם שומעים זאת. שהרי אחרת לא היו חרשים. ואז ממילא לא היו נזקקים לתות־חים כדי לדבר איש עם רעהו.

אולם, לא נכון שהחרשים אינם שומעים. אין חרש שאינו שומע את עצמו. אין חרש שאינו צודק. רק האילמים אינם צודקים, כי הם שומעים. אבל בהיותם אילמים אינם יכולים להסביר שהם צודקים. ומ־מילא החרשים לא יוכלו לשמוע.

בהקשר זה, מן הראוי לציין ש־כל החרשים, ללא יוצא מן הכלל, צודקים, וצודקים תמיד ובאופן מוחלט.

פייסל צודק. בומדיין צודק. בגין צודק, שרון צודק. זבולון המר צודק, דיין צודק. סאדאת צודק.

יש גם כאלה שאינם צודקים, כ־מובן. וזה המזל, כי הם הנופלים בכל המלחמות הצודקות. אלמלא היו הם, הבלתי־צודקים, לא היה בעזרת מי לנהל את המלחמות של כל הצודקים.

*

אני מנסה להסתכל אחורנית. לראות אם היה בחיי יום אחד לפ־חות. בו צדקתי. אינני מצליח למ־צוא. אני תמיד טעיתי. כל חיי הם רק שרשרת של טעויות. אילו הייתי צודק, היה כבר מזמן שלום. ה־עובדה שאין שלום מוכיחה על־ידי עצמה שאני אינני צודק. ומדוע אינני צודק? מפני שאני רוצה שלום ולא מבין שאין עם מי לדבר. על כן, באורח האבסורדי ביותר, אני בעצם האשם בזה שאין שלום. אילו הייתי מבין שאין עם מי לדבר, כמובן שהייתי צודק. ואז בוודאי שלא היה שלום. אבל אני הייתי לפחות צודק.

כל זה יכול היה אולי להישמע כמו אבסורד. אילו היה מי שישמע את זה. הואיל ואין מי שישמע, זה כמובן חדל להיות אבסורד. וזהו האבסורד שבדבר.

מסקנה: אתה יכול להיות צודק רק כל עוד אין לך עם מי לדבר. ברגע שיש עם מי לדבר, יש עוד אחד חוץ ממך, שגם הוא צודק. על כן, אסור שיהיה עם מי לדבר, כל עוד אתה איתן בדעתך שעליך להיות צודק, כי הצדק אתך.

אפשר היה, כמובן, להמשיך כהנה וכהנה. אבל אין עם מי לדבר.

על אמונה, חופש - ופצצה

יש כאן בארץ הזאת איש אחד, שאני מאוד אוהב לשמוע אותו. האמת היא, שאינני מסכים אפילו לשורה אחת שהוא כותב, או אומר. אני חושב שהדעות שלו, אילו היו מתקבלות על דעת הרוב אצלנו, היו ממיטות עלינו אסון. אבל אני מאוד אוהב לשמוע אותו.

אגב, בסוגריים, אינני מתכוון להסגיר את שמו. אין לי שום חשק שאיזה חמום־מוח יילך וישים אצלו פצצה בבית, שכתוצאה ממנה שוב לא אשמע אותו. על כן נשאיר אותו בעילום שם.

מדוע אני אוהב לשמוע אותו? מכמה וכמה סיבות. ראשית, יש לי כבוד רב אל כל איש מאמין. אם הוא מאמין בדת, או בתורה, או באידיאולוגיה, או בהשקפת־עולם. ואין היא לגביו קרדום לחפור בו, אלא אמונה שבלב. לאיש אין מו־נופול על האמת. לכל אדם האמת שלו, וחביבים עלי אנשים שיש להם בלב לא רק פינקס־צ'קים, אלא גם אמונה. לא הייתי רוצה שאיזו פצצה גואלת תכבה את זיק־האמונה שבליבו של איש כזה.

שנית, אני אוהב את השפה הע־ברית, ואני אוהב כל התבטאות מבריקה בשפה זאת. אני אוהב את שאר־רוחו של האיש הזה, שדעו־תיו משרתות את אויבינו, כלומר את אלה הרוצים שלא נחיה כאן יותר, ואני בטוח שהוא משחק ב־דיוק את המישחק הרצוי להם. ככל שהוא יפתח את פיו יותר, כך יתן סיוע לאויבינו לומר: אלה הם ה־ישראלים. אלה הן המזימות שלהם, על כן קומו ונעלה עליהם.

*

אבל עוד יותר משאני אוהב את האמונה שבליבו של כל איש מא־מין, ועוד יותר משאני אוהב שאר־רוח ויפה שפה, אני אוהב את ה־חופש.

ובתוך החופש, שהוא דבר רחב מאוד, אני אוהב במיוחד את חופש הדיעה. אני בטוח שישנם כאלה שלגביהם, בראהמס הוא עניין של חיים ומוות. אבל, בכל זאת, ישנם אלה האוהבים את בראהמס. אף לא. בארצות מסוג מסויים קובעת הממ־שלה את מי מותר ואת מי אסור לאהוב. אצלנו, עד עכשיו, לא אכף החוק אהבה או שינאה לדברים שבאמונה. אתה יכול לאהוב את בראהמס ולהצביע נגד בגין, ולא לאהוב את בראהמס ולהצביע בעד בגין, זה דבר גדול, ואינני מאמין ששתי התופעות מנותקות אחת מ־השנית. אילו היה קיים חוק לאהוב או לא לאהוב את בראהמס, ממילא היה קיים גם חוק אם להצביע או לא בעד בגין. אינני יודע אם בגין ובראהמס, אילו היו נפגשים, היו מתאהבים איש ברעהו. ברור לי ש־שניהם זקוקים לחופש. כדי שכל אחד יוכל להחליט אם הוא אוהב אותם. חבל שיש אנשים שאינם דורשים זאת. חבל שיש אנשים ה־יודעים יותר טוב ממני מה טוב בשבילי, ואפילו בעל־כורחי, ואפילו על־ידי הטלת פצצה בדירתי, ללמ־דני מה טוב לי. אגב, כיצד יוכלו ללמדני מה טוב לי, אם אני כבר לא אהיה שם כדי להודות להם על כך? תמיהה.

*

מדוע עוד אני אוהב לשמוע את האיש הזה, שאת דעותיו אינני סובל? מפני שהוא אינו אלמוני ואינו פחדן. הוא חותם את שמו מתחת למאמריו, ובספר־הטלפונים אני יכול למצוא את כתובתו. בכל פעם שהוא אומר את דבריו הוא מסתכן שאיזה נבל יבוא ויתנכל לו, למשפחתו, לילדיו. אבל האיש צעורו בעצמותיו והוא אינו מבקש להתחבא. הוא ניצב במלוא גופו ורוחו וכוחו ושמו וכתובתו מאחורי כל מלה שהוא אומר, מלה שאני מתנגד לה בכל לבי. על כן אני אוהב לשמוע אותו. כי הוא אינו מפחד להשמיע את קולו.

אם מישהו רוצה למנוע ממנו להשמיע את קולו, הוא חייב לעבור קודם־כל, דרכי. כל זמן שאצלי לא שמו פצצה, לא אתן שימנעו ממנו את הבעת דעותיו המאוסות עלי.

שולבי קשת לאחר הפיצוץ בביתה, לידה הכלבה, שעוררה בנביחותיה תשומת־לב לעשן ליד הדלת.

זיוה יריב

אמרתי לכם

יש בארץ כת של פסימיסטים מלידה. נביאי־זעם חוזי־שחורות שואות־ומלחמות.

ולא סתם פסימיסטים. אלא פסי־מיסטים אופטימיים. המצפים ב־שימחה שנבואותיהם השחורות תתגשמנה. וכשקורה נס, ואחת מהנבואות שלהם אומנם מתגשמת, הם עולצים ועולזים ושימחה ב־מעונם.

לעומת זאת, כשקורה לאסונם המר, שאחת מנבואותיהם הקודרות אינה מתממשת, הם מתנחמים ב־אופטימיות אופיינית, שהנבואה הנ"ל ודאי תתממש בקרוב ואין מה לדאוג, קצת סבלנות. הם מרגיעים אותך, והשואה שהבטחנו תבוא, הכל יהיה בסדר.

כדאי, למשל, לפגוש בימים אלה, שלאחר הפיסגה הערבית ברבאט, את הנביא המקצועי הוותיק ביציחור אשל.

מוקף מעריצים צוהלים הוא יו־שב ליד השולחן בבית־הקפה, או במזנון־הכנסת, או בסלון הידידים בערב־שבת, לוגם מדי פעם מה־כוסית, ואומר רווי נחת וקורת־רוח, כשבעיניו זיק־ניצחון:

"אמרתי לכם! ועידת־ז'נבה מתה וניקברה; אמרתי לכם שאי־אפ־שר לסמוך על קיסינג'ר! שהוא יוביל אותנו לשואה! אמרתי לכם שאין סיכוי לשום הסדר עם הער־בים! אמרתי לכם: ערבי זה ערבי! תמיד אמרתי לכל החולמים מהקיץ, שלעולם לא יהיה כאן שלום! שאין סיכוי. ומוטב שיפסיקו לקשקש על זה! חזרתי ואמרתי ואמרתי! ומי צדק לבסוף?!"

"אתה צודק! גם אני תמיד אמר־תי שהמלחמה בשער! שגזורה עלינו מלחמת־נצח!", חכך כפותיו בעליזות יואל תוד, פרח־נבואה צעיר ונמרץ.

"גם אני! גם אני! גם אני אמר־תי שבסוף יבוא עלינו אסון!", קפצו שאר הנוכחים בקריאות־גיל, כש־רוח־הנבואה מרחפת על פני המזנון.

"אל תשכחו שגם אני אמרתי!" נשמע לפתע קולו השמח וטוב־הלב של הנביא זירמיהו ישי מקצה ה־חדר.

"ושלא יצפו שתהיה לנו הפעם מלחמה דה־לוכס!" עלץ ביציחור ה־נביא. "זאת תהיה מלחמה איומה ו־אכזרית!"

"מלחמה נוראה שבנוראות! ב־חזית ובעורף, מימין ומשמאל, מל־מעלה ומלמטה!" צווח חבקוקיהו הצעיר מהשולחן הסמוך, ועלה ב־סערת השמיימה.

"מלחמה עם סקאדים!" זעק צפ־ניה אי־כם מתחת לטאפטים.

"ואל תשכח את הפרוגים!" געש הנביא חזיהו כשהוא לוגם מהאס־פרסו.

"ואת הקלטים והסאגים והסאג־רים!" סינן מיכייהו הנביא מבעד לענן מיקטרתו.

"והשמליים!" קרץ שמיל הנביא בעליצות נעורים.

"ואני אומר לכם: רע ומר יהיה סופנו, אם ננסה לדחות את המל־חמה!", סיכם ביציחור הנביא. "ה־מוטב מוקדם מאשר לעולם לא!"

דב גנחובסקי

רחוב צ'רצ'יל

הנהלת עיריית ירושלים, בניגוד לעצת ועדת־השמות שלה, החליטה בימים אלה לקרוא לאחד מרחובות הבירה על שמו של וינסטון צ'רצ'יל. זכותה של הנהלת העירייה להחליט כך, מה־גם שאחד מרחובו־תיה הראשיים של העיר קרוי, עד עצם היום הזה, על שמו של המלך ג'ורג' החמישי, שהאל הטוב וסינט ג'ורג' אולי יודעים מה היתה תרו־מתו שלו להיסטוריה של ירושלים. הנימוק של הנהלת העירייה — היו־תו של צ'רצ'יל מנהיג העולם ה־חופשי במלחמה נגד הנאצים. ני־חא. גם זה נימוק, וכנהוג באחרונה בירושלים, הוא שיופיע על שלט הרחוב. בקצרה, כהסבר לשם (ב־נוסח המקובל לשלטים כאלה: "מנ־היג ציוני דגול", "הרוג מלכות", "מין עץ" וכדומה). אבל כדאי לה, לעיריית ירושלים, להזמין שלט גדול־גדול, ולהוסיף עליו עוד כמה דברים, שבזכותם כדאי לקרוא שם רחוב, בירושלים על שמו של וינס־טון צ'רצ'יל, למען לא יטעה איש ויחשוב, איזפעם בעתיד הקרוב, כי צ'רצ'יל היה רק מנהיגן של בנות־הברית במלחמה נגד הנאצים.

*

ובכן, ראשית, כדאי לציין על אותו שלט, כי בביקורו היחיד של צ'רצ'יל בירושלים, במארס 1921, הוא הבטיח הגיגית לעבדאללה — סבו של חוסיין שלנו — לקרוע את עבר־הירדן מארץ־ישראל, ולהכתיר אותה את עבדאללה, לאמיר על מה שאז נקרא, לראשונה, "עבר־הירדן". בארכיונים עדיין שמורה התמונה של צ'רצ'יל, הנציב העליון סמואל והאמיר עבדאללה על מדר־גות בית הממשלה בירושלים, לאחר מתן אותה הבטחה, שקויימה כמובן.

כדאי גם לציין על אותו שלט, כי שר־המושבות צ'רצ'יל הוא החתום על הספר־הלבן הבריטי ממאי 1922, אותו ספר־לבן שלראשונה קבע רשמית, כי הצהרת־בלפור אינה יותר מהצהרה, הגביל את היקף ה־עלייה לארץ ל"כושר הקליטה ה־כלכלי" שלה, והבטיח לערבים כי לא תקום מדינה יהודית בארץ־ישראל, שתכלול בתחומיה ערבים.

כדאי גם לציין, כי צ'רצ'יל — דווקא בתפקידו כמנהיג בנות־הברית במלחמה נגד הנאצים — מנע הפצצת מסילות־ברזל באירו־פה, עליהן הילכו רכבות־המוות ל־אושוויץ ולשאר מחנות־ריכוז־והשמדה. הנימוק המובא בזכרונו־תיו הוא, כי כמנהיג בנות־הברית היה עליו להקדיש את מלוא תשו־מת ליבו לניצחון, תוך התעלמות מנושאים מישניים — קרי השמדת־עם, נושא מישני לכל הדעות.

כדאי לציין בנוסף לכך, כי היה זה צ'רצ'יל שנהג ב"לך־ושוב" ל־מנהיגי העם היהודי בתחנוניהם, כמעט מתחילת המלחמה, להקמת כוח יהודי לוחם, ולבסוף, כאשר נעתר להם סמוך לסיום המלחמה, לא נתן אלא "חטיבה" בת ארבעה גדודים, התמקח עימם (לזאת יכול להקדיש תשומת לב, למרות העי־סוק הבלעדי בהשגת הניצחון) נוסח שוק מחנה־יהודה על סמל ודגל החטיבה — ולא שכח להוסיף ב־אישורו להקמת החטיבה, כי בעת פירוקה, יהיה צורך לתת תשומת־לב לבעיות הפוליטיות במזרח־התיכון — כלומר, לא להחזיר את החי"ל לארץ־ישראל, אלא לפרקו באירופה.

נכון — האיש היה ציוני, ציוני דגול, ביחוד כאשר היה באופוזי־ציה, כגון בשנות השלושים, כגון לאחר עליית ה"לייבור" לשלטון אחרי מלחמת־העולם השניה. אז חצב להבות בזכותנו. זה לא עלה לו כלום.

*

כאן כבר הגענו באמת למגילה ארוכה, שאי־אפשר יהיה להכניסה לשלט־רחוב. יש לנו מיגבלות פי־זיות. יש לנו הצעה כיצד להרוג כמה זבובים במכה אחת: פשוט, סמוך לרחוב צ'רצ'יל, לקרוא עוד רחוב על שמו של ארנסט בווין המנוח (אפשר למצוא רחובות מת־אימים אולי בשטח מה שפעם היה "בווינגראד"). אחרי הכל, בווין אולי תרם לתקומת מדינת־ישראל לא פחות מצ'רצ'יל, והיה ישר ועקבי ממנו. בכך נוכיח לאנגלים, כי אנו חסידי ה"פיר־פליי" ש־להם — והראיה כי אנו מנציחים את מנהיגי שתי המפלגות העיק־ריות שלהם.

פרשת השבוע
וירא
מאת מנחם בקר

פרשת „וירא" קשורה קשר הדוק לפרשה הקודמת. במרכז שתי הפרשיות האלו ניצבת דמותו של אברהם אבינו, המתנסה בשרשרת של נסיונות קשים ועומד בכולם.

לדברי חז"ל, נתנסה אברהם בעשרה נסיונות. השני הנסיונות הקיצוניים (הראשון והאחרון) מרומזים בתורה באותה לשון: בנסיון הראשון נאמר: „לך־לך מארצך וממולדתך..." (י"ב, א'), ובנסיון האחרון נאמר: „ולך־לך אל ארץ המוריה..." (כ"ב, ב').

„וירא אליו ה' באלוני ממרא" (י"ח, א')

חכמי המדרש מסבירים, מדוע נגלה ה' לאברהם דווקא באלוני ממרא: „הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה אליו (ה') בחלקו" (בראשית רבה).

שואל כאן רבי אברהם ש. בנימין סופר, בעל „כתב סופר" (1815—1871): היתכן שצדיק יסוד עולם כאברהם ייטול עצת מעובד אלילים כממרא, אם וכיצד עליו לקיים את צוו ה'? ואם יאמר לו חלה, שאין לקיים את מצוות הבורא, כלום יעלה על הדעת שאברהם ישמע לעצתו?

אלא — משיב בעל „כתב סופר" — אברהם ביקש להגדיל ולהאדיר את ערך נסיון המילה וגמר בלבו שגם אם יעוצו לו ידידיו שלא לימול — הוא יתעלם מדבריהם ויימול בשמחה את מצוות ה', ואז תהיה המצווה גדולה וחשובה יותר. כך פנה אברהם לשלושת ידידיו, ענר אשכול וממרא, שיביעו דעתם על קיום מצוות המילה. שניים מידידיו — ענר ואשכול — יעצו לו שלא לימול; אולם אברהם התעלם מעצת רוב ידידיו ונשמע לדבר ה', ובכך העלה את נסיון המילה למדרגה גבוהה ביותר.

„וירא והנה שלושה אנשים...
וירץ לקראתם מפתח האוהל" (י"ח, ב')

שנינו במסכת שבת (קכ"ז, ע"א): „אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

שואל על כך האדמו"ר רבי ישראל ממודזיץ (1849—1921): מה ראו חכמינו ז"ל להעמיד מצוות הכנסת אורחים מעל הקבלת פני השכינה? כלום לא די בכך, אם נעמיד מצווה זו כשווה להקבלת פני השכינה?

אלא — משיב האדמו"ר ממודזיץ — חכמינו ז"ל אמרו במסכת סנהדרין (מ"ב, ע"א): „אלמלי (= אילו) לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמיים פעם אחת בחודש — דיים". וכיוון שכך הדבר, אילו היתה מצוות הכנסת אורחים שקולה ושווה להקבלת פני השכינה — יכול היה אדם להסתפק בהכנסת אורח לביתו פעם אחת בחודש ולצאת בכך ידי חובת המצווה. משום כך הורו לנו חכמי־ישראל, שמצוות הכנסת אורחים גדולה מהקבלת פני השכינה; ודבר זה מלמדנו, שיש לקיים מצווה זו בכל עת ובכל שעה, ולא עוד, אלא שאין אדם רשאי לשבת בביתו באפס מעשה ולחכות לקבלת אורחים המזדמנים אצלו, אלא עליו לחזור אחרי אורחים — כפי שנהג בשעתו אברהם אבינו.

ממידרשי חז"ל

„זעקת סדום ועמורה כי רבה,
וחטאתם כי כבדה מאוד" (י"ח, כ')

כך התנוע (= קבעו) ביניהם אנשי סדום: כל מי שמזמין אדם לבית הילולה (= לבית המשתה), יפשטו טליתו (= יסירו מעליו את בגדו).

נזדמן אליעזר, עבד אברהם, לסדום ולא נתנו לו לחם. כשביקש לסעוד, בא לבית המשתה וישב בסוף כולם (= כל המוזמנים).

אמרו לו: מי הזמינך לכאן?

אמר לזה שישב אצלו: אתה הזמנתני!

אמר (שיכנו הכדומי): שמא ישמעו בי, שאני הזמנתיו ויפשטו את בגדי. נטל טליתו וברח לחוץ.

וכן עשה אליעזר לכל אחד ואחד, עד שיצאו כולם, ואכל הוא את הסעודה...

*

היתה להם (= לאנשי סדום) מיטה, שהיו משכיבים עליה אורחים. אדם ארוך — קיצרוהו; גוץ (= קצר־קומה) — מתחוהו.

נזדמן לשם אליעזר, עבד אברהם.

אמרו לו: עלה ושכב במיטה!

אמר להם: מיום שמתה אמי, נדרתי נדר שלא אשכב במיטה...

חסידים מספרים

„כיצד ראוי לקיים מצוות הכנסת אורחים"

מעשה ברבי לוי יצחק מברדיטשב ... גביר נודע. באחד ממסעותיו ... אולם אותו גביר לא נתון במידה ... לשמה; וכיוון שלא הכיר את הצדיק ... השתמט ממנו בתירוצים שונים ... כלום.

בעבור זמן־מה יצא הקול בכל ... לוי יצחק בכבודו ובעצמו עובר ... כדי להתרים את ... גביר על כך, ... מתכבדים בכבודו ...

כשנכנס הגביר לחדר הרבי ... הגונה ואמר בנימה של התנצלות ... מכבוד הרבי על שגגתי ... בכבודו ובעצמו מחזר על פתחי ...

הצדיק מברדיטשב הניח ידו ... ואמר: בוא וראה, מה בין מידתו ... למידתו של לוט. באברהם נאמר: ... אנשים ניצבים עליו" (י"ח, ב') ... מפתח האוהל" — כדי לקיים בהם מצוות ... ואילו בלוט נאמר: „ויבואו שני המלאכים ... בערב ולוט יושב בשער סדום" ... למדים, שאילו ראה לוט ... נזקק להם לארחם בביתו.

וסיים הצדיק לאמר: אדם מישראל ... אברהם אבינו — חייב להידבק במידתו ... ולא במידתו של לוט...

ראיון עם פרופ' רוטנשטרייך

(סוף מעמוד 9)

אני בא לעניין הפער: טיפוח מתמיד של רמת ה־הוראה והמחקר הוא בגדר של נסיון מתמיד לשכלל את האיכות ועל־ידי כך לא להישטף על־ידי הכמות הערבית, שעימה איננו יכולים להתמודד. יש להוסיף פה עוד שתי נקודות: אליף: לימוד הוא אחד מאותם דברים העושים את החיים ראויים לחיות בהם, על כן טיפוח הלימוד הוא בגדר טיפוח מטרה אנושית בלי קשר לתוצאות הנובעות ממטרה זו. אך עובדה היסטורית היא, שלימוד ברמה גבוהה, או מה שקוראים מחקר בסיסי, הניב לא פעם פירות שימושיים, שאיש לא חזה אותם מראש. בי"ת: הלימוד, ההוראה, והמחקר הם, במציאות של ימינו, עניין שיש בו סטנדרטים בינלאומיים. חומות מכס־מגן אינן יכולות לעזור כאן. על כן קיום המחקר וההוראה ברמה הגבוהה פירושו קיום של סטנדרדים גבוהים בתוך החברה הכוללת. בד־מה לי שאפשר לומר שמערכת ההשכלה הגבוהה של מדינת־ישראל יש לה הישגים בתחומים אלה, והחברה, המדינה והעם לא ייטיבו לעשות, אם יערערו הישגים אלה. בכך יש גם תשובה לבעיית האיכות והפער.

מסקנות שימושיות ברורות

שאלה: כמה הקציבה הממשלה למוסדות האקדמאיים בארץ בשנה החולפת?

רוטנשטרייך: בערך 650 מיליון לירות.

אני: וכמה אתם דורשים עכשיו?

רוטנשטרייך: קודם־כל, אנחנו מוכרחים לדרוש את הפיצוי על ההתייקרות, ובתחום שאנו מדברים עליו ההתייקרות איננה רק בשכר, אלא גם בשירותים, במעבדות, בחומרים, בספרים. בעניין זה אנחנו מציגים את טענות ההשכלה הגבוהה ומוסדותיה בפני רשויות הציבור, הממשלה והסוכנות היהודית. דברי אולי נשמעים פה כדברי אינטרסנט, הן משום הביוגראפיה שלי והן משום התפקיד שלי. אבל כיוון ששאלה זו סמוכה לשאלה על האיכות, הרי שמירה על איכותנו וטיפוחה מחייבים מסקנות שימושיות ברורות מאוד.

אני: לסגירת המעגל נחזור לפוליטיקה. אתה היית מחסידיו הנלהבים של פנחס לבון בפרשה הנקראת על שמו. כיום, במבט רטרוספקטיבי אחורה, האם נשארת בדעתך?

רוטנשטרייך (שוקל מאוד): באחרונה שוב עברתי על כתבי לבון, במטרה לכתוב משהו מקיף עליהם, ושוב הגעתי למסקנה, כי זהו אדם בעל השקפות פרינציפיוניות מחד גיסא, ופיכחון מעשי מאידך. הדברים שאמרו אומנם בזמנים שונים, אך טעמם עומד עד היום. (חרי־משטעי) אשר ל„פרשה", אין ספק כי התעוררותו לעניין לא נבעה מצרכים פוליטיים, אלא מוסריים, והיא תוסיף לרדוף את המפלגה, והיא רודפת אותה עד עצם היום הזה.

שאלה: אתה עדיין חבר מפלגת העבודה?

רוטנשטרייך: פרשתי מהמפלגה בעקבות פרשת־לבון, (בחיוך) ואני פרוש עד עצם היום הזה.

„אתם רוצים לתת למפד"ל..."

(סוף מעמוד 5)

משה שחל), שדעותיהם אינן רחוקות מאלה של דיין בשאלת יהודה ושומרון.

חברים ששוחחו עם רבין ניסו להסיר מעט את חששותיו. שכן, לדעתם, משא־ומתן עם ירדן אינו ניצב על הסף. בוודאי כן הדבר, לאחר החלטות ועידת רבאט. למעשה, קרובה ישראל יותר למלחמה מאשר להשגת הסכם עם מדינה ערבית כלשהי. מלחמה ממילא מאחדת את העם. וכשיש מלחמה יש לדון בהקמת ממשלת אחדות לאומית, וחילוקי־הדעות האחרים נד־חקים הצידה. דיין יעדיף אז להימצא בקווי־החזית מ־אשר לחשוב כיצד ואיך להפיל את רבין, נאמר בחוגי הצמרת.

בהקשר זה ייאמר, כי רבין לא סר מעמדתו המחייבת הקמת ממשלת ליכוד לאומי. לשואלים אותו באחרונה השיב, כי השעה איננה כשירה לכך. הוא נימק זאת בנימוקים מדיניים. למעשה, יש על כך וטו של גולדה מאיר ופנחס ספיר. אבל לא מכבר אמר ראש הממשלה בערך כך: „אם יהיו לי עשרה חברים מסיעת מפא"י, בנוסף לאנשי רפ"י, שיתמכו בהקמת ממשלת ליכוד לאומי — אני אצטרף לזה.

גם מנהיג מפ"ם, יעקב חזן, אמר באחרונה דברים ברוח זו: „הייתי מאוד מאושר אילו אפשר היה להקים ממשלת ליכוד לאומי רחבה וגדולה" — אילו...

על כן, בעמדו בלחצים אלה, היה רבין מוכן, כ־נראה, לגימור דמותו ולהסכין עם הגירסאות השונות סביב עמדותיו, ובלבד לבצר את ממשלתו.

מכל מקום, כאשר קיים את המגעים ... הקואליציה, אמר רבין לאותם נציגים ... שונות, כי שאלות החוץ והבטחון ... מקום ראשון. יתכן — הודה — ... הצורך לבעיות הפנימיות, שמפלגות ... בנפוסות בחן. אך עובדה היא ... זכויות האורח, כפי שהם בחוות ... אמר רבין — כבר 26 שנים. אף ... צורך בשינויים בולטים. אינו סבור ... את הדברים באורח מיידי.

אבל, כנראה, שלגישה בנושאי ... למרכיבים הקואליציוניים עמדות שונות ... דות. כך, למשל, עמדו צעירי המפד"ל ... בטני כיסא בממשלה (משרד־הסעד) ... מבהוץ על עקרונותיהם. הם שטמו ... של התנחלויות, שתכרסם ב„קו הירוק" ... ישות יהודית בשומרון וביריחו. אך ... אילו נתקבלה. היו מצטרפים, כנראה ... התגבשת סביבם חזית גדולה של ... אינו שייך למפד"ל, כמו אנשי „גוש־אמונים".

מכל מקום, גברת אלוני לענה ... מפד"ל עם הרומן ההיסטורי שביניהם ... עתה שנית לא יפרדו והם יילכו ... שלובות. ואולי סמלי היה הדבר ... מגיש ראש עיריית ירושלים, טדי קולק ... שם־טוב ממפ"ם. ואמר לו: „אשלח לך ... בחנוכה..."

האם אנו עומדים לפני התמוטטות כלכלית

(סוף מעמוד 3)

המדיניות הכלכלית החדשה. גם הבנקים, עליהם הטיל בנק־ישראל ריסון של אש־ראי לציבור, הרחיבו בחודשיים האחרונים את האשראי לציבור ב־200 מיליון לירות.

התוצאה היתה, שאמצעי־התשלום עלו בחודשים האחרונים ב־12 אחוז, ובצד סי־מני האטה קיימים גם סימנים של גיאות מחודשת. מיספר הנוסעים לחו"ל אחרי הנהגת המדיניות הכלכלית החדשה, שגדל בהרבה לעומת אשתקד — הוא אחד הסי־מנים לכך.

חרף הסימנים הבודדים של האטה ב־דרך, ממשיכות, איפוא, יתרות מטבע־החוץ לרדת. העליה העצומה באמצעי־התשלום מצביעה שאנו נתונים ללחצי ביקוש ואינפלציה. במישרדי האוצר, המסחר וה־תעשיה ובנק ישראל החלו כבר דיונים על תוכנית כלכלית חדשה.

ד. התוכנית המוצעת

רשמית לא פורסם עדיין דבר. שר האוצר, מר יהושע רבינוביץ, לא הביא עד כה כל תוכנית לממשלה ולעת־עתה מתג־בשת תוכנית. אך תוכניות אישים בהנהלת האוצר, הממונה והתעשייה ובנק ישראל.

מן הידיעות שפורסמו עד כה ניתן ללמוד, שהתוכנית היא לקצץ במיליארד לירות את תקציב־המדינה. במסגרת התוכ־נית הקודמת, שבוצעה ביולי, קוצץ תקציב המדינה במיליארד לירות. ועתה הכוונה היא למיליארד נוסף. קיצוץ מיליארד הלי־רות הראשון לא הביא להפסקת הדפסת כסף לצורך מימון התקציב ואף למובן, שלולא קיצוץ זה היה צורך בהדפסה הרבה יותר רחבה). במסגרת התוכנית החדשה המתגבשת, ימשיכו להקפיא את האשראי הבנקאי (אגב, צעד זה נתגלה כבלתי־יעיל, לא רק מפני שהבנקים עוברים על הוראת ההקפאה, אלא גם מפני שמחוץ למערכת הבנקאות קיים שוק אשראי שחור). הוחלט כבר על הוצאת מילווה חדש לזמן קצר בתנאים יותר מיטב ...

אולי חלק מעודפי הכסף ... ההקפאה בבנייה לחצי שנה ... נוספת.

לפי מה שנודע עד כה ... מחליטים על פיחות בלירה ... אין מחליטים על הקפאת ... אין מחליטים על כל צעד ... משום זעזוע למשק. חלק ... לשר האוצר אומרים ... אלים: „למתי ולכמה ... שבכלל לא יהיו עוד ... רים שהוא שבוי בידי ... ואינו מוכן לנקוט צעד ... חון.

למעשה, מתנהל עתה ויכוח ... חסידי המיתון למתנגדיו ... מיתון ואבטלה חלקית ... לדעתם, יבוא המיתון ... בלתי מבוקרת ... המתנגדים למיתון ... של שנת 1966 ...

המצב הגיע לידי כך ... שתעניק לשכירים ... 200 עד 300 לירות ...

אך כל עוד לא ... האוצר את ... מדיניות כלכלית ... בסחצית השנה הבאה.

הלוח הכפול
הלוח הנפוץ ביותר במדינה

הלוח הכפול
מבצע פרסים - חורף 1974
הנהלת הלוח הכפול
בשיתוף עם חברת Metz
מכריזה על מבצע פרסים בין המפרסמים, לקראת החורף הקרב.
בכל יום בשבוע (בימים א'—ח') יוגרלו בין כל המפרסמים ב„לוח הכפול" באותו יום
1) טרמולופטר — מפזר חום מרחבי
2) 150 ל"י במזומן.
בכל יום ו' בשבוע יוגרלו בין כל המפרסמים באותו יום
1) 2 טרמולופטרים מפזר חום מרחבי
2) 200 ל"י במזומן.
ועוד פרסים נוספים
ההגרלה תערך מדי יום ביומו בפיקוח רואה חשבון ותפורסם ב„לוח הכפול" למחרת היום.
פרסם מודעתך בלוח הנפוץ ביותר במדינה
הלוח הכפול | ידיעות אחרונות | הארץ

דירות למכירה 3 חדרים ויותר

הלוח היומי בתנ"ך / שנה היומית / דף היומי / הלכה היומית / הדלקת הנרות
	ת"א	חיפה
	4.23	4.11
	5.25	5.28

תורניות בתי חולים
תורנות בתי מרקחת
תורנות רופאים
בתי כנסת
דירות
וילות ובתים
קבלנים מציעים

● ברמת־גן בגבעה 2½ חדרים + ½ + פ"א וארונות — 724042
● בפתח־תקוה בהזדמנות 3 חדרים רק 125.000 טלפון — 909041
● בגבעתיים בהזדמנות 3 + פ"א ק"ר מנוי מחיר — 702239 ל"י 145.000
● 3 לוקסוס מיוחדת והדר־שה בכר נוה בצנלסון 101 גג־עתים בוארי.
● ברמת אביב 3 חדרים + פ"א ק"נ 216337 ל"י 210.000
● בגבעתיים 3½ מרווחת לוקסוס בצנלסון 111 ב"מ — פישויה.
● בהרצליה 3 163 מ"ר מאורת, מיוחדת ותוספות טלפון 962068
● למכירה דירת 3 חדרים בנוה אביבים טל. 417072
● במרכז רמת השרון 3 + פ"א + 2 ארונות קיר — 100.000 ל"י פנוי מיידי — 472079
● ברחובות 3½ חדשה חזית, סביבה טובה 200.000 טלפון 964255
● ברמת אביב 3 פ"ק טלפון 414068 2—11 בצהריים 5—10 בערב.
● בר"ג 3 גדולים + פ"א + פנת עבודה חדשים גג עצור חניה 245.000 707027
● רחוק מיידי בהרצליה 3 + ריהוט חדר שינה — 962182
● בהרצליה ב' 3½ פונה ל־ים סוקה תאר 3 דיירים — 902670 ל"י 210.000
● רחוב רופין, 4 מרווחים + ½ ק"ג מעלית, חניה ו־הפקה 400.000 240104
● בחולון בית מרכזי 3 + 4 לוקסוס ...
● בתל־אביב 3 חדרים מפואר מעלית חניה 280.000 — 740060
● במעוז אביב 3 + פ"א 90 מ"ר ארון קיר 200.000 ל"י פינוי ביולי 472006
● בקיראון, לזוג צעיר, חד־שה 3 חדרים, ק"א 160.000 כניסה מיידית 753840
● בחולון קרית שרת 4 חד־רים + ארונות ק"ב טלפון 440635 249770
● בבתים חזית לים בהזדמנות מאורה 3 + שפוצים חדשה 877092
● בהרצליה למכירה 3 חד־רים 145.000 ל"י, אנגלו־סכסון טל. 030258
● בתל־אביב דירת 3½ חד־רים, בעבודת 318503, בבית 287458
● ברחובות, דירת 4 מול מכון וייצמן 56486 — 14.00 — 8.00
● דירת 3½ חדרים, כניסה מיידית בראשון־לציון בתי־רמונות. 820234
● ברעננה למכירה 3 חדרים 140 מ"ר, עם או בלי גג, ברחוב יפה ושקט, כניסה תוך חודש, 250.000 ל"י, אנ־גלו־סכסון, טל. 920276 — 021610
● 3 חדרים בבני־ברק ע"ע + ריהוט חדר־שינה + טפ־טים. (781382) 160.000 18
● בפתח־תקוה 3 חדרים מרו־חת 3 מרפסות + חסקה ו־מעלית עטית, רח' עירוני 10
● בחולון 3 מסודרת 120.000 חדרים 18, גבול 857640
● בהזדמנות בחולון 3 חד־שה מיידי 160.000 — 853046
● ברמת השרון מורשת 3 חדרים 54 מ"ר ק"ג 88.000 — 177285
● בראשון־לציון בשכונת ארבוטוביץ' דירת 3½ + פ"א + חניה ק"ב חזית 042624
● ברמת־גן 3 חדשה רחוב הנחל 5 יונה 10.00—20.00
● 4 חדרים ק"ב חזית רח' התנאים 18 ע"י חשלישות ויצברות.
● בראשל"צ 4 חדרים — 180.000 חזית 3 כווני אוויר קומה ו' שרותים כפולים, אפשרי משכנתא 30000 ל"י יהודה הלוי 42 משעה 11—9
● ברחובות 3 חדרים טל' מכון וייצמן טל. 060852
● בכפר סבא 3 חדרים ב־בית משותף תקומה טלפון 025455
● בכפר־סבא 3 חדרים + פינת אוכל בטל' 5 .927565
● ברחובות ליד מכון וייצמן שקט, 120 מ"ר 3½ + פ"א פרוק 9 דירת 1 200.000
● בנתניה בעמק 3 + גג + הרבה תוספות 550.000 — 240476
● למכירה דירת 3 חדרים מאיר בעל חנס 27 רמת־גן אוטמן.
● בראשון לציון פינוי מיי־די 3 חדרים פ"א חזית + ארון קיר 741707
● בהזדמנות דירת 3 חדרים + ארון קיר רחוב הראה 74 רמת־גן 245501

● בחלינגים קרת 3 חדרים כל השיכלולים — .
● ברמתגן 3½ נהדרה חיפושית רבות ק"ג.
● ברמת־אביב למכירה פינתית דירת 3 חדרים ק"ב.
● למכירה ברמת־גן דירת 3 חדרים גדולים.
● בבתים 3 נהדרים 175,000 מ"ר קומה ד'.
● למכירה בהזדמנות דירה מאווררת בת 4 חדרים בבני־ברק לפנות טלפון.
● בפתח־תקוה ליד בלינסון 3 חדרים + מ"א טלפון — .
● גוש דנסקר דירה ברווחה ממאירת בבניין ע"ע בערב.
● בחולון קרית שרת 4 חדרים + טלפון מכירה מיידית.
● בהזדמנות 3 חדרים מ"ר קורקודי 22 תלגבייר רוממה.
● 3 + מ"א לזוג צעיר בהליבבוד מטבח אמריקאי חדר שינה וחדר ילדים קומפלט 15—8 עליות.
● הזדמנות 4 חדרים + מ"א ארונות קיר ותוספות, דרום צהלה 160,000.
● בחולון נאות רחל 3 חדרים + מ"א + ע"מ קומה שישית מעלית.
● בחולון בהזדמנות 3 + מ"א + ארונות קיר.
● בחולון 4 חדרים, כמו אור דת, טלפון 847497 בין השעות 12—14, 16—20.
● בנבעתיים למחיר התלמה 3 ממטפחת + שכלולים רבים סביבה נפלאה.
● בחלינגים 4 חדרים וחול + טלפון פ"ר 260,000 — .
● דירת גג 4 חדרים + חדר עבודה + גג + מרפסות.
● ברחובות 3 חדרים, חדשה, ארונות קיר, בהזדמנות.
● דירת 3 בהזדמנות מיידית ק"ק גני צהלה.
● למכירה דירה 3½ חדרים ברמת אביב בבנין רב קומות מעלית הספקה מים.
● למכירה מיידית דירת גג 3 חדרים חול גדול ומרפסות גדולות קומה א' חזית מתאימה במיוחד למשרד.
● 3 חדרים קרית שלום חקשת 25 לוינזון בעבודה.
● 3 חדרים + מ"א מסודרת הרצליה.
● ברחובות 3 חדרים בבניה 104,000.
● בבלי 3 ע"ע, חזית מעלית, מיידית.
● דירת 4 חדרים + חיסום + מוסר לשתי מכוניות מעלית.
● בלוד חדשה 3 חדרים + מ"א טלפון 110,000 + 20,000.
● בחולון רח' תברא קומה ב' 3 חדרים כולל חדר שינה.
● בהזדמנות 3 + מ"א חזית.
● ברמת־אביב 3 חדרים ק"ק שמורים + ארונות קיר 170,000.
● בסוקולוב, 3½ חזית, חדרים.
● בחולון מרכז ושקט 3 + ס.א., ארונות־קיר.
● בחולון 3 חדרים חדיש + הרבה תוספות 190,000.
● בבתים דירת 3½ חדרים מסודרת בלפור.
● בחולון קרית־שרת דירת 3 חדרים + מ"א ק"ג.
● רחוב ובהזדמנות דירה 100 מ"ר יפה ומרווחת.
● באזור 3 חדרים מסודרת 124,000.
● בבלי 3 לוקסוס מלא עם ריהוט חלקי.
● בחולון דירה כמעט חדשה 3 חדרים + מ.א.
● 4½ חדרים בפתח־תקוה מחוץ 3/4.
● ברחובות 3 חדרים מסודרת.
● בר"ג 3 עם 100 גוש נחר.
● בחלינגים דירת 3½ חדרים.
● בנתניה באיזורים 4 חדרים ק"א חדשה 3 כיווני אוויר 145,000 בהזדמנות.
● שלושה מטוארים במרכז מ"ר מעלית + ארונות (בלי תיווכים).

● בבני־ברק 3 חדרים בולל ארונות קיר.
● ברמת־גן 3½ ע"ע + ארונות.
● בבת־ים רח' ירושלים 3 חדרים.
● בפתח תקוה נ.ע. 3 חדרים.
● בצפון ת"א בצפון 3 חדרים.
● ברמת־גן 2 + ½ מרווחת.
● בפתח־תקוה 3 מרווחים + כניסה מאחורי.
● דירה ציבורית 12 יחידות.
● במרכז המושבה 3 חדרים.
● דירת 4 חדרים מיוחדת, דירות סמי הרצל 94 ראשון לציון.
● 3 חדרים בראשל"צ, ק.א. כניסה מיידית.
● דירה 7 חדרים שני כניסות נפרדות.
● למכירה 3 חדרים חדשה רחוב ההגנה 14 רמת־גן.
● בכבלי דירת 3 חדרים מאווררת ביותר על עמודים.
● ברחובות 3 חדרים, חדשה, ארונות קיר, בהזדמנות.
● אשרי להשכרה — בגלומסים, 4 + גינות.
● בכפר סבא דירת חדשה 3 חדרים כניסה עד 3 חודשים.
● ברעננה 4 חדרים מטוארת למכירה מיידית.
● דירת יפה 3 חדרים בחולון.
● דירת 4 חדרים לוקסוס בארלוזורוב ליד דיזנגוף מעלית, הסקה, חניה ומלפון.
● ברמת גן 3 חדרים — נדירה, חזית בסביבה שקטה.
● בצפון ת"א 3 חדרים 97 מ"ר + כל השכלולים.
● ברמלה 3 חדרים ק"ב ארון קיר ארון מטבח חרסינה.
● בחולון 3 חדרים פרטר גבוה סביבה שקטה.
● רמת יוסף כתיים, 3 + ס.א. 118 מ"ר, מעלית ושכלולים — 220,000.
● 3 חדרים לוקסוס מלא ק"ב בראשון לציון.
● בפתח־תקוה 4 חדרים דירת לוקסוס כניסה מיידית.
● בכבלי 3 חדרים גדולים + מים חמים + מעלית.
● ברמת אביב 3 חדרים ק"ב.
● ברמת גן 2½ + ½ נהדרת.
● דירת פאר 4 חדרים ב רח' מצפה 14 רמת־גן.
● דירת 3 חדרים יפה מרכזית.
● ברעננה למכירה 3 חדרים 82 מ"ר.
● למכירה במחיר הזדמנות דירת לוקסוס 3 חדרים גדולים.
● בהזדמנות 3 חדרים לוקסוס.
● בפתח־תקוה 3 חדרים + מ"א.
● בקיראוו — 4 פינתית ע"ע.
● בחולון מקיף, 3 חדרים במבט לציון.
● למכירה דירת 4½ חדר בדרך חיפה.
● 3 חדרים ותוספות ביר אליהו.
● למכירה דירה ברמלה 3 חדרים.

● בהרצליה 3½ 125 מ"ר מקום גבוה, קומה ג' קרוב ל.
● בפרדס כץ למכירה 3½ חדרים גדולים.
● במרכז בתים דירת מרווחת.
● 3 יפים וגדולים מודרנית.
● דירת 3 חדרים מסודרת יפה.
● בבני־ברק גבול ר"ג 2 + חצי חזיתית טלפון.
● בארלוזורוב (תלפיות) 3½ מרווחים, מעלית, הסקה.
● למכירה דירת 3½ חדרים ק"ג בנבעתיים במקום שקט.
● 2 חדרים + חול גדול ברמת חיסטנה.
● בית 2 חדרים גדולים שלושה כיווני.
● בבלי 2½, כמעט חדשה.
● בפתח תקוה 3 חדרים גדולים.
● בבתים 2½ חדשה עירוני.
● דירת 3 חדרים בגבעתיים.
● בצפון 2½ + מלפון ק"ג.
● בבתים 2½ חדרים.
● למכירה דירה 2½ חדרים.
● בחולון 2 + גדולים.
● בבני ברק.

● 2 חדרים וחול, ק"ק גבי עתיים, פרטים בטלפון — .
● ברמת גן 2 + מטבח גדול, ק"ב, אבא הלל 4.
● בהזדמנות 2½ + מעלית ע"י ככר המדינה.
● בחולון אחר העם 7, 2½ + ארונות ושיפורים.
● בבני ברק 2 חדרים. באבן גבירול 12.
● 2 יפים, טרכו בתים, ירו שלים.
● בחולון במרכז 2½ ק"ב.
● במרכז חולון 2½ מרווחת.
● 2½ מיוחדת בצפון ס.ב.
● בפתח תקוה 2 חדרים נדי לים.
● בבתים 2½ חדשה עירה.
● דירה 3 חדרים בגבעתיים.
● בבת ים, 2½ חדרים.
● בנבעת רמבם 2 חדרים.
● בהזדמנות 2 גדולים + חדר שינה.
● ברמת גן 2½ חזית ק"ב.
● בצעירים בלבד בהזדמנות.
● דירת 2 חדרים + פינת אוכל + טלפון 150,000.
● בבבלי 2½ יפה חזית ק"ב.
● למכירה 2 חדרים ופינת אוכל בהרצליה.
● ברמת־אביב 2½ משופצת.
● בבתים בהרצליה 2½ מסודרת.

2-2½ חדרים

● 2½ מרווחת ק"ג 3 כיווני אוויר ברחוב שקט ליד ככר דיזנגוף.
● ר"ג דירת 2½ חדרים.
● בת"א 2½ ק"ב חזית + חול.
● בצפון קר פ.פ.ל. 2 +.
● להשכיר תחלפה בצפון.
● בבבלי 2 יפים.
● בצפון דירה 2 חדרים.

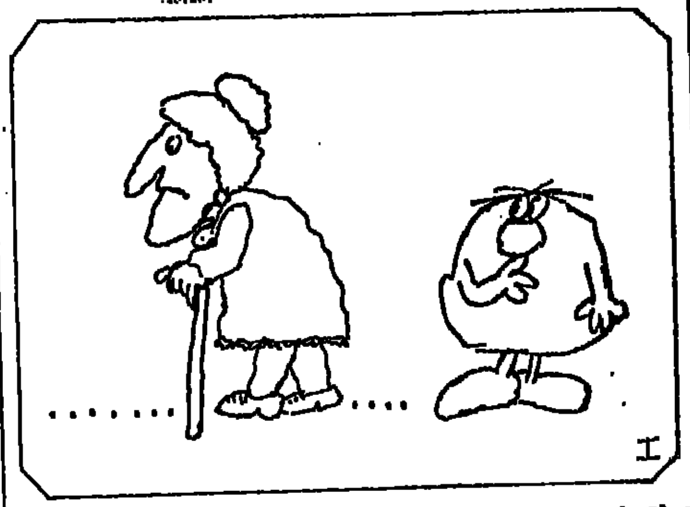

דירות 1-1½ חדרים

● כוון והזדמנות דירת חדר יפה בר"ג בתליבל נכיסה נפרדת.
● בהזדמנות דירת חדר בצפון.
● למכירה דירת חדר עם כל הנוחיות.
● דירת חדר פרטר קומפלט + חול גדול + מרפסת מקום מרכזי.
● דירת חדר גדולה כמעט.
● דירת 1½ ונוחיות 85,000.
● 1½ ק"ק חול מרפסת.
● ליד העירייה 1½ פרטר.
● בבקולוב תל־אביב 1½.
● דירת חדר + מעלית מרו־ הטת.
● דירת חדר יפה קומפלט בסביבה דבש.
● דירת חדר למכירה בכבר.
● דירת חדר + הול ק"ר.

דירות בדמי מפתח

● לחנות 2 גדולים ת"א חר בצ'יציון.
● בבתים 2½ חדרים חזית.
● במרכז ת"א 3 גדולים.
● ברמ"ם 3 חדרים ליד הי.
● דירה 2 חדרים ברמ"ם בהזדמנות.
● דירת חדר, מטבח, חול + פרינ'ידר.
● בחים יפה בבת 3 ב חד.
● דירות מאוזנות — 100,000.
● דירת 2 חדרים כל השיפו־ רים אפשרי למשרד.
● 2 גג חולצים 88 תלי אביב.
● בהזדמנות 4 חדרים ב רמ"ם.
● למכירה בצפון ת"א.
● דירת חדר מרוהטת + טלפון בנאולה תל־אביב.
● 3 ברמ"ם + חול כמצב.
● 2 חדרים מודרני.
● 1½ חדרים בדמי מפתח.
● בראשל"צ 2½ + א.א. 3.
● בהזדמנות 2 חדרים חזית.
● חדר + מחסן קומת גג.
● 3 חדרים וארון קיר ק"ג.
● סלון להרצאות ברמ"ם.
● גג 3 חדרים סביבת מג"ר.
● כרמי מפתח דירת 2 חד־ רים.
● מנחמאוו 3 חדרים גדמ"ם.
● ברמ"ם 3 מרווחים ק"ב.
● בבתים דירת 3.

דירות בשכר חודשי

● להשכרה 2 דירות בנות 3 חדרים בככר סביון.
● בהרצליה פיתוח וילה מ־ רוהטת 3 חדרי שינה.
● ברמת־השרון להשכרה 5 חדרים בבית דו־משפחתי.
● 3, מרוהטת, מיידית, חלקי.
● שותפה לדירה 3 חדרים.
● דירת 2 חדרים + פטיו.
● בכיכר הרצוג 3 חדרים חדשה.
● בהרצליה דירת 3.
● בשכ"ת בת"א דירת 3 חדרים חדשה.

● בת"א 2 חדרים והול עור אר חזית קרקע ליד העירייה.
● בהזדמנות כל חקרם זוכה מקבלה בר"ג 2 גדולים הול.
● בת"א 2 + ס.א. מסודרת.
● 2 חנות פינתית, קומה ג'.
● במרכז כתים 2½ חדרים.
● למכירה דירה מאווררת.
● בני ברק דירה 2 חדרים + חול + ארון קיר.
● בצפון 2½ חדרים + חול + 2 מרפסות.
● דירה 2½ מרווחת.
● ליד אליהו דירה גדולה.
● בגבעתיים 2½ ק"ג.
● בבבלי 2½ גדולים ע"ע.
● 2½ חדרים פרטר גבוה.

דירות מרוהטות

● חדר מרוהט בבית נאה.
● בצפון 4 חדרים מרוהטים.
● להשכיר דירה מרוהטת.
● בהרצליה פיתוח 3 חדרים מרוהטת.
● דירה 2 חדרים מרוהטת.
● 2 חדרים מרוהטים + טלפון.

● בשכ"ת 2½ חדרים מרו־ הטת + טלפון 500 ל"י.
● דירת 2 חדרים מרוהטת טלפון וטלוויזיה.
● מעונין בשותפות לדירה בת שני חדרים במרכז ר"ג.
● להשכרה דירה מרוהטת 4 חדרים בראשל"צ.
● 2 וחול על עמודים + מרפסת סגורה בצפון.
● שותפת לדירה בנבעתיים.
● חנר בדירה מרוהטת מע־ רב בתמורה ניהול תדירה.
● בשכ"ת דירת מרוהטת 3 חדרים ק"ב בצפון.
● להשכרה דירת מרוהטת 3½ חדרים, בסביבה מצוי־ נת בתל־אביב.
● שותפת לדירה בגבעתיים.
● ליד הכימה 3 חדרים מ־ רוהטים קומפלט + טלפון.
● בבתים בשכ"ת 3 מרוה־ טים + טלפון.
● בצפון תל־אביב דירת 3½ חדרים מרוהטת + טלפון.
● 3 חדרים בחולון ריהוט מלא לשנתיים.
● מחפשת שתי שותפות רחוות משכילת לדירה במר־ כז תל־אביב.
● דרושה 2—2½ חדר־ ים בבתים או חולון.
● ברמת־גן דירת 2 מרוה־ טת רק ביום שישי.
● ברמת־אביב 4 לוקסוס + טלפון מעלית.
● דירת 2 חדרים מרוהטים בצפון תל־אביב.
● 2½ חדר בצפון ת"א מרו־ הטת קומפלט + טלפון.
● בשכ"ת דירת חדר בנבע־ תיים.
● פנטהאוז להשכרה בנוה־ אביבים טלפון.
● 2 חדרים לשני סטודנטים או סטודנטיות.
● בצפון 2½ מרוהטת + טלפון + תוספות.
● מרוהטת בכם ציונה (ה) לחודש בשבת.
● להשכרה בהזדמנות 3 חד־ רים לתקופה מיידית.
● דרושה שותפה מסודרת לדירה גדולה בר"ג.
● בהרצליה 3 חדרים מרו־ הטת + מ"א + טלפון.
● בר"ג 3½ + טלפון.
● דירת מרוהטת 2½ חדרים + טלפון.
● דרושה שותפה לדירת 2 חדרים מרוהטת + טלפון בי רמת־אביב בערב.
● דירת 2 חדרים להשכרה בפתח־תקוה.
● בצפון 1½ ריהוט חלקי מתאים לדיור או משרד.
● דרושה בחורה כשותפה לדירה 2 חדרים בשכ"ת.
● לחשכיר בשכ"ת דירת 3 חדרים עם טלפון.
● בפתח־תקוה משה בשכ"ת 2 חדרים + חול + טלפון.
● ברמת־אביב דירת 3 חד־ רים לסטפר חודשים.
● בר"ג חדר מרוהט לסטודנט.
● דירת 2½ חדר + נג.
● דרושה שותפה לדירה בי צפון ת"א.
● להשכרה 3 חדרים חצי מרו־ הטת לתקופת שנה בנבעתיים.

חדרים מרוהטים

● להשכיר בצפון ת"א חדר מרוהט לאשה.
● חדר מרוהט ב"רעננה".
● בשכ"ת חדר ומטבח מרוהט.
● להשכרה חדר מרוהט עם שמוש במטבח.
● להשכרה משרד + טלפון.
● להשכיר חדר מרוהט.

● חדר לבודדת שחסרת אמ־ צעים בלבד.
● בצפון ת"א דרוש/ה שותף/ה לדירה מרוהטת + טלפון.
● חדר לבחור/ה מרוהט, מטבח וכל הנוחיות.
● חדר מרוהט לדתית ליד הישיבות בר"ג.
● חדר מרוהט נג פרינ'ידר תרואה 129 רמת־גן.
● חדר מרוהט בשכ"ת ב"רעננה" (275) שרותים מצוינים.
● שותפת לדירה וטלפון — 200 שותפה לחדר 180.
● בהרצליה פתוח חדר קטן, כניסה נפרדת + שרותים.

ביקוש דירות

● דרושה דירה בשכ"ת, נאה ומרוהטת + טלפון למכון עיסוי, תנאי תשלום מצויי־ נים.
● דרושה דירת בשכ"ת, קנית, רמ"ם — ערבויות מובטחות.
● דרוש חדר עם כל השיפו־ רים ושימוש במטבח בת"א לאשה.
● רופא מחפש לקנות 1½ חדרים או 2 בקלינקה במר־ כז.
● מעונינים לקנות דירת 3 חדרים בסביבת תל־אביב חדשה / כמעט חדשה + הסקה מרכזית.
● מעונינים לקנות דירה כי רחובות 5 חדרים חנית ל־ כניסה מיידית.
● דרושה דירת 2 או 1½ מרוהטים רצוי עם טלפון בי סביבות ירושלים.
● לדירות "תומר" דרושות דירות לקנית שכ"ת ורמ"ם בת"א ובסביבות.
● בסביבות בן יהודה ת"א דרושה דירת 2 חדרים בשכ"ת למשרד.
● דרוש דירת דרושים דירות וחד־ רים בשכ"ת ברמ"ם וקניות.

אולמות

● אולמות לסלאבה ותעשיה קרית אריה שנקר 18.
● סולות להשכרה. לפנות.
● להשכרה אולם בקומה נ' עם כח חשמלי בגודל 120 מ"ר.
● אולם בדמ"פ 85 מ"ר + נלריות בטון + כח.
● אולמות ומבנים לתעשיה בכל גודל ובכל מטרה.
● בשכ"ת קרתא גרול מפר־ כז פתח־תקוה עם 80 כ"ס.
● להשכרה אולם לתעשיה ב ת"א 135—90 מ"ר + כוח.
● מעוניין ב־100—80 מ"ר באיזור התעשיה בחיים חו־ לון.
● פירוק שותפות, למכירה מלמשה מאחורי הכורסה 22 טולות ו־4 מיחוד.
● גג בניה 280 מ"ר מכונות חדשות מחסן 180 מ"ר קר־ קע להשכרה.

משרדים

● משרד ברמי מפתח 24 מ"ר קומה א' בנהלת בנימין 52 עם מעלית למסירה מיידית.
● בצפון 1½ ריהוט חלקי מתאים לדיור או משרד.
● להשכיר בשכ"ת דירת 3 חדרים עם טלפון למשרד.
● ברחובות, במרכז — לחשכיר בשכ"ת, חדר למשרד או לבית מלאכה + טלפון.
● במרכז אלנבי, משרד בדמ"פ 3 חדרים גדולים + מזגנים.
● משרד 3 מרווחים בשכ"ת שינקין.
● למכירה באבן־גבירול 2½ + חול וטלפון.
● להשכרה בשכ"ת 2 דירות בנות 4 חדרים.
● חברת קטנה מחפשת מש־ רד בן 3—4 חדרים בצפון תל־אביב.
● במרכז ת"א ברח' ברני כפיון כחן 12 דירות 3—2½ חדרים.
● למסירה ברמי מפתח חנות ב דיזנגוף.
● למכירה חנות מתאימה לכלבולית מספרה.
● משרד + טלפון רוטשילד.
● להשכרה משרד + טלפון ליד ככר רבין.
● למסירה חנות גדולה ב מרכז מסחרי.

מחסנים

● להשכיר מחסן 80 מ"ר במגרל, שלום לפנות לליאון.
● בשכירות מחסן, 60 מ"ר, ליד לוינבלום, 2 כניסות, מקום קרקע, חנות.

בתי מלאכה

● בת"א ליד קרית המלאכה 80 מ"ר בשכ"ת אפשרי חדר.
● לקונפקציה 6 חדרים, בדמ"פ, במרכז אלנבי.
● להשכיר חדר 25 מ"ר מת־ אים לבית מלאכה, מחסן כ־ מגרל שלום, לפנות לליאון.
● סטנריה בתל־אביב בשכ"ת + ציוד מלא למכירה + טלפון.

מבני תעשיה

● 150 מ"ר + חצר בשכ"ת נגריה + מכונות, טלפון.

חנויות

● להשכרה בהזדמנות חנות + גלריה באבן גבירול 158.
● לתצונה/סוכנות/ובואנים 90—320 מ"ר בבנין חדש מול בית חדר ליד קרמו.
● למכירה חנות במרכז רמת גן.
● להשכרה בשכ"ת חנויות ברח' הרצל 88.
● בהזדמנות חנות ברמי מפתח, רמב"ם 5 ת"א בערב.
● חנות 30 מ' במחיר חז־ נות בקורת ברחוב דיבוטינסקי.
● דונם באזור התעשיה ת' חרש ראשל"צ כניסה גם מ' חולון להשכרה בשכ"ת.
● מגרשים מרטים בהר ה' כרמל באזור מחצית משקיע.
● למסירה ברמי מפתח חנות ב דיזנגוף.
● למכירה חנות מתאימה למכולת, מספרה, ברחוב חבל־ת"א.
● למכירה חנות גדולה ב מרכז מסחרי בתל־כביר.

● למכירה חנות מכבסה ב דמ"פ (אפשרי גם לסמוש אחר) + מעגלה וקלינטים.
● למסירה חנות 84 מ"ר ב רחוב דיזנגוף פינת פרישמן.
● למכירה בהזדמנות חנויות במרכז רחובות 30 מ"ר.
● להשכרה חנות בככר ה' מושבות ת"א לפנה"צ.
● בהזדמנות פרפומריה כל־ בו למכירה כולל סחורה וציוד.
● ברחובות למכירה או ל השכרה חנות 90 מ"ר או 35 מ"ר אפשר 125 מ"ר.
● למכירה חנות במרכז נב־ עת רמב"ם 30 מ"ר + גל־ ריה רמב"ם 45.
● בפתח־תקוה מיני מרקט ב־ שלב בניה.
● בשכ"ת חנות קטנה ו־ טלפון בככר המדינה.

מגרשים

● למכירה דונם ברמת ה' שרון בשדרות ויצמן.
● למכירה מגרש במקום מרכזי לבניה מיידית.
● למכירה דונם בתכנית ל' גוש.
● בזכרון יעקב מגרש דונם אחרי פרצלציה.
● מגרשים לבניה ולהשק־ עה בהרצליה, באשקלון, ב ירושלים, בת"א.
● ברמת־השרון — בהזדמ־ נות במקום מקסים.
● ביסוד המעלה — ליד עמק.
● בראשון־לציון לקבלנים למכירה בהזדמנות מגרש.
● בזכרון־יעקב 1 דונם קר־ קע.
● בחוף־כרור למכירה 1 דו־ נם אדמה עם פרצלציה.
● בהזדמנות ליד רחובות 2 מגרשים.
● למכירה חצי דונם בגוש.

● בנוייבנת 2 דונם אדמה פרטית לבניה.
● למכירה מגרש באשקלון ברגע מטקיף.
● בנתניה מגרש 750 מ"ר מאושר לבנית 6 דירות.
● דרושים מגרשים לבניית וילות וקוטג'ים רמת השרון.
● למכירה בהזדמנות מגרש לתעשיה בחולון 515 מ"ר.
● למכירה בדרום נתניה 2 מגרשים בני דונם.
● בנתניה מגרש 750 מ"ר.
● תלפיות, ארנונה.
● אל תחכה לפיתוח ברישו־ מי.
● מגרש + בית קטן 1400 מ"ר.
● אדמה, ½ דונם למכירה בקרבת סביון.
● למכירה מגרש בגוש 12255.
● מגרש בתל־השומר לבניה.

עסקים

● עסק מבוסס משנשב מחפש שותף לפרוייקטים גדולים.
● למשכרה למכירה מכולת מסיבות מחלה.
● 20%—24% ריבית תקבל בערבות בנקאית.
● בגלל מחלה, מכולת נהדרת — פרנסה בשפע.
● מכלת למכירה פרנסה ל־ שתי משפחות.
● 200.— ל"י בחודש תקבל תמורת 10,000.
● חברת השקעות ידועה מ־ עוניינת לקבל הצעות.
● למכירה זכות חלוקה ב־ אזור תל־אביב.
● ברמת תיקון להשכרה מס־ עדה.

● בהזדמנות נבק מבוסס בתחום תעשייתי.
● למכירה חנות למכירות אשפרי.
● בעל חנות גדולה.
● בפתח תקוה ברמ"ם, חנות נעליים.
● לרציניים בעל חנות.
● בבתים למכירה לתיבת.
● לקוסמטיקאית למכירה ב שכ"ת סלון קליינטורה.
● ברמת־השרון למכירה מס־ פרה לנשים.
● להשכרה ברמ"ם חנות מסודרת.
● דרוש/ה שותף/ה מש־ קיע/ה לסלון משנשב.
● למכירה זכות לחלוקת סי־ גריות.
● 4 חדרים בהרצליה.
● להשכרת חוזים.
● להשכרה מספרה.
● להשכרה דונם.
● להשכרה במרכז סנריאל מבנה 160 מ"ר.
● בהזדמנות מספרה.
● באיזור פרפומריה.

● מכירת קומת מעבר גרוסלה מהזדמנויות.
● בהזדמנות נדירה מכירה.
● ברמתהשרון מקלט.
● לשותפות.
● למכירה חנות.
● למכירה חנות בקרבה למרכז.
● לשכרת מטבח.
● להשכרה מסעדה.
● למכירה באילת בית מלון.
● בפתח תקוה.
● למכירה חנות לבגדי ילדים.
● זכות חלוקה.
● למכירה קפה מסעדה בר"ג.
● למכירה ברמ"ם חנות.
● לרגל נסיעה למכירה בו־ טיק.
● בשכ"ת סלון להסרוקות.
● פרפומריה גדולה.
● למכירה עסק לטחינת קפה.
● אולם יהלומים.
● למכירה חנות לניקוי יבש.
● למכירה בהזדמנות ציוד.
● למכירה משק ובית ספר.
● דרושים כספים.
● כסף, כסף.
● להשכרה ברוב.
● למכירה ביה"ר לסריגה.
● ברשותינו מכשים.
● להשכרה משרד לחיוור.
● לקבלן — בניין.

ביקוש עבודה

● צעיר רציני אחרי צבא בעל רשיון ג', מעוניין בהצ־ עות.
● נהג עם טנדר נוסעים חדש מעוניין בהצעות במרכז הארץ.
● מנהל טוסף מוסמך ו־ פרופלס ותק מקצועי 18 שנה מעוניין בעבודה מתאימה.
● מקבלת כל מיני הדפסות.
● מיסטר לפנונות פריגה.
● מעונינת לטפל בילד.
● בחור צעיר מחפש עבודה בנהיגה בשעות הערב.
● צעיר, השכלה תיכונית.
● עולה חדש מדרום אמרי־ קה.
● סלזר מוסמך בעל נסיון.
● מחפשת עבודה לאחר.

הכשרה לעבודה

● קורסים לספרות נשים וקוסמטיקה, מכון ריאנה.

הצעות עבודה

● למוסר ממלכתי לקורות מחקר ופיתוח בירושלים, דרושה מזכירה אחראית.
● דרוש/ה ספר/ית מעולה.
● יהלומים! למגזרי קטים.
● הכנסה גבוהה! דרוש מי למכירה.
● דרושה עוזרת עם או בלי לינה למשפחה.
● דרושה בחורה לטפל ב־ ילדה.
● דרושה תופרת לפיתוח.
● דרוש עובד לשליחויות.
● דרושה אשה למשק בית, אפשרי עם לינה.
● דרוש בחור עם רשיון נהיגה לרכב.
● אקרמאי מחפש אישה צעירה.
● משפורת טובה, בלכלה.
● למוזה דרושה אשה לני־ קוי.
● דרושה מזכירה אחראית.
● טלות להשכרה.

● דרוש זוג שרותים לבית רב קומתי ברמת גן תנאים טובים. טלפון 781007.

● לטבחות שונים דרוש מתלמד עד גיל 16 ר"ג, הרואה 10.

● דרושה מטפלת עם לינה ל־2 ילדים ברמת גן טלפון 791445.

● יהלומים! לקטנות קצוות למטה דופ־טסטס ו־ברלנדירן למטה לעבודה טובה, בצלאל 18, רמת־גן, אברהמי.

● למפעל נומי בת"א דרושים עובדים למכבשים (אש־רות למיטורות) תנאים טובים למתאימים טל. 236362 בשעות 8.00—14.00.

● רתכים, מסגרי אחזקה, פועלים בלתי מקצועיים דרושים לעבודה קלה, דרושים לעבודה קבועה במשכורת טובה למפעל גדול באיזור חולון. טלפון 842639.

● מוכרת נעליים מעולה דרושה לאחה"צ. תנאים מצויינים „אייל" בן יהודה 8 ת"א לפנות מ־16.30 עד 19.10.

● „להב" שמירת מתקנים, דרושים שומרים מגיל 55 ר"ג, ז'בוטינסקי 61, ר"ג.

● דרושה מטפלת דוברת אנגלית לשתי ילדות 5—4 כל יום משעות 8.00—16.00 תנאים טובים 741260 אחה"צ.

● דרושה מורליסטית לקונ־מקציה גברות לפנות ונאם, נחלת בנימין 8 טל. 012872.

● תופרות מומחיות לזוכנר בתנאים טובים, ארלוזורוב 33, רמת־גן.

● 180.— ל"י ליום במכי־רות! לצעירים/ות וסטודנטים/ות. „לימור" אלנבי 184 תל־אביב. טל. 614211.

● מנהלת משק בית בצפון ת"א לזוג מבוגר ל־8 שעות ביום להתקשר: 08־240054.

● יהלומים!!! להשכרת מכונות ניסור בתנאים טובים לעבודה. 84167.

● דרושים ביפו עובדים ל־עיבודות לכריכיה אשרות לקבלת לא מקצועיים עד גיל 40. 830404.

● דרושים עובדים לפחחות ובידוד למיזוג אויר. 022008 בערב.

● למפעל מתכת דרושים עוב־דים לא מקצועיים בקרית־אריה פתח תקוה טלפון: 908115.

● דרושות פועלות לעבודה יד, סריגי ארצי, ת"א, רח' אילת 22.

● דרושים מסגרים לשופל 950 וללג'נסון, טלפון 447207.

● למשרד רואה חשבון. דרו־שים, מתמחה ומנהל/ת משר־בונות סוג ג' ד'. נסיון 8 שנים לפחות. ת.ד. 284 ת"א.

● דרוש פועל למפעל לחרי־טה אוטומטית, אין צורך בי־דיעת המקצוע. משכורת טובה! טלפון 784500 מ־7.00—16.00.

● בחורה לעבודות משרדיות אשר למגא"צ. „מנורה" — עמק יזרעאל 60.

● דרושים שומרים לעבודה במשמרות בתל־אביב, חרצ־ליה וסביבותיה, לפנות: — „שרותי השמירה", יהודה ה־לוי 131 תל־אביב טלפון: 225571.

● דרוש מסטור לעבודה חלקית. לפנות בכתב עם פר־טים לת.ד. 29410 ת"א.

● דרוש נגר למעלית עוזר לפנות למשרד תל־אביב, רח' הרצל 45.

● קווים ניקוב י.ב.מ. — חינם. נתוני כניסה — 10 שנות ליווי לפחות תמוע־תיות תשבורנה וערה מיון. לאחקבלות מובטחת תשטי־קה באותר תורים. תנאים טובים. לפנות פירוט מלא של עבודות חיים לת.ד. 20180 תל־אביב.

● דרוש טכנאי למכונות איספר קטנות שווי כעי"ם טלפון 621886 תל־אביב.

● דרושה ספרית מוכה לר־צביעה להחלקה ולפרמננט בזורה. 220214.

● למפעל קונפקציה לצעי־רות בת"א המוינצר: מכנסים חצאיות וג'קטים דרושה מע־צבת אופנה מוכשרת ותדמ־נית הוגעת לפקח על ביצוע מעשי על דגמים וגזורות. לי־מתאימות 1) תנאי שכר מצויינים. 2) נסיעות עידכון לחו"ל ע"ח המפעל. 3) עמדה בכירה במפעל. לפנות בכתב בציון נסיון, רצוי לצרף מספר רישומים (אשר בכל מירה יוחזרו לבעליהן) לת.ד. 23107 ת"א עבור מעצ־בת אופנה.

● דרושה בחורה לעבודה במזנון! טלפון 746742 לחת־קשר בסוף כל השבוע.

● משרים מכל הדרגות דרושים לבית חרושת למכו־נית. לפנות „טרניט" — רח' הסיבים מתח תקוה (ליד „סיטרואן") טלפון 915125 בשעות: 08.00—16.00.

● לחברת בריגקס (ישראל) בע"מ דרושים עובדים לעבו־דה ביטחוניות. הכישורים הדרושים: כושר גופני טוב. רישיון נהיגה מעל 4 טון. למתאימים שיעברו בבחינות הלקים משכורת התחלתית של 1,000 ל"י. אפשרויות קידום לעובדים טובים. לפנות: תל־אביב, טנזל, שלום. פימה ג' טלפון 69787, ויר־ט־ים טלפון 228772.

● למספרה גדולה בתל־אביב דרוש ספר מעולה. לשם קבי־עת ראיון טלפון 422858.

● דרוש רופא אחראי ליום שלם בבית מרקחת פרטי. טל. 477608.

● דרושה מטפלת לתינוק ב־שעות 7.30—16.00. לפנות טל' 230567 משה' רוסר — ערבים.

● דרושה מזכירה מעולה ה־שולטת בהדפסה עברית וב־אנגלית, ניהול קורספונדנציה מסחרית באופן עצמאי ותר־גומים בשתי השפות. לפנות בכתב בצירוף פירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 1384 תל־אביב ד'/56.

● צעיר עם טילון או אופ־נוע לעבודה מעניינת בבתים תנאים טובים. לפנות ל־„מפמר" בלבור 9 תל־אביב.

● שומרים לעבודה במחנות באשדוד, לפנות לחברת „משמר" 1) שער ג' נמל אשדוד. 2) דרך הנמל 7/2 שכ' שטיפון אשקלון. 3) הפלמ"ח 23 באר־שבע. 4) בל־פור 9 תל־אביב.

● לסוכנות ביטוח דרושה כתבנית. נא לפנות טלפון: 212107/8 שעות העבודה 8.30—15.

● דרושה בחורה נקיה ואח־ראית לעבודה במשק בית, ליום יום במשכורת חודשית. שעות העבודה 9.00—16.00 טל. 414041.

● לסלון תסרוקות דרושה תלמידה מתקדמת חיוועת מניקיור, טל. 261016.

● טלפוניסטית למפעל גדול ונודע בתנאים טובים. להת־קשר 478106.

● דרושה מטפלת בין 12.30 ל־16.00 טלפון 08־744002.

● בכפר סירקין דרושה מט־פלת לניהול משק בית + טפול בילדות. 908284.

● עובר עצמאי עם רכב ל־מתן שירות מכונות כביסה, ת.ד. 160 נס ציונה.

● דרושים לארגזי אבי, תופרת מקצועית, נערות ר' גזרן מקצועי, שינקין 10 — 200308.

● דרושה פקידה עדיפה מכו־נרת, כתיבה במכונה עברית אנגלית, שעות העבודה 9—16 טל. 50626.

● תלמידים למורת הפרטי מנה/י „קיברים" ת.ד. 6840 ת"א או ת.ד. 7700 ירושלים.

● צעירה לעבודות בית ב־קביעות. אפשרי מתן הדרה. טלפון 03־030046.

● למפעל ליד רמלה דרושה מעולה למכונות נשיונל ת.ד. 1502 ת"א עבור „מפעל".

● למפעל ליד רמלה דרושה מנהלת חשבונות מנוסה ת.ד. 1502 ת"א עבור „מפעל".

● דרושה קופאית למשרד נסיעות, ידיעת שפות וחי־נלת חשבונות עבודה ממוצ־לת. 03־247164 08־291804.

● ל.„ונגרמטס", ביט"ל ל־מכנסיים, דרושים: גזרן, עזור לגזרן ותופרות זוינגר. עבודה במקום. נחלת־בנימין 98, תל־אביב.

● דרושות תופרות ומתלמ־דות לחוית וכן פועלות ל־עבודות יד. 34381, ליד ה־תחנה המרכזית.

● יהלומים. דרוש פועל ל־ברילנדריך, למעלה. בתנאי קבלן. לפנות: גובה, בן־אביגדור 16.

● לנגרית רהיטים דרוש פועל עם נסיון. טל. 790060.

● דרושה מזכירה מכתבנית אנגלית עברית, שעות עבודה 8.00—16.00. תנאים טובים. לפנות בין 8.30—14.00 טל. 446508 448125.

● לחברת יבוא לאלקטרוני־קה דרושה פקידה כתבנית 290938.

● דרושה עוזרת למזנון לפנות מגדל שלום קומה 26.

● דרושים חשמלאים בעלי נסיון ורישיון לעבודות איני־סטלציה תעשייתית לפנות 80418 אחרי 18.00.

● דרושים: 1) ממסגרים לאקספורדר לפוליאמיד ב־משמרות בתנאים טובים באים בחשבון גם בעלי רקע טכני ללימוד. 2) מפעילים/ות למכונות הלחמת לשקיות פוליאתילן. לפנות טלפון 530304 הרצליה.

● נערה 16—18 דרושה ל־בית אופנה לגברות לעבו־דות שונות, שני — אלנבי 78 ת"א, 618080.

● לאופנת נשים דרושה מוכרת לחצי יום, תופרת ר' נסיון הכרחי — 018650.

● דרושה מוכרת טובה ב־נאת לבוטיק בר"ג 720631.

● מטפלת (אם בית) לבת 3 בן 4 עורת בלמודים עבו־דות בית ולינה. משכורת 1000 ר"ג 721698 בעבודה.

● נקבניות י.ב.מ. דרושות בתנאים טובים לעבודה לפי שעות או בשעה בשעות ערב, אנגלית, לטלפן 16.00—17.00 בשעות 288275.

● ברעננה, דרושה מטפלת, תנאים טובים. בוצתה קרן היסוד 9.

● בהרווכות דרושה מיד מט־פלת עם המלצות ליום עבודה אצל קופלמן, ברליי 8 — רחובות.

● דרושות עובדות וזעזר במפעל לאלקטרוניקה. אין צורך בניסיון קודם. ההכשרה במקום וכושר מלא. עבודה נוחה ונקיה, זכויות סוציא־ליות מלאות. לפנות א.א.ג.ר. מבצע קדש 48 בנייברק טל. 787131.

● יהלומים! דרושים קצוות למטה סבליננים ברילייאנט למעלה ולמטה מגר"א 8 — 81696.

● דרושים עובדים לעבודה בפזורית, בכטונית טל. 914340 7.30—16.00 בערב.

● לחברת ביטוח דרושה פקי־דה כתבנית, רצויה ידיעת אנגלית. טל. 80841.

● דרושה עובדת משק בית עם לינה בגבעתיים 722964.

● דרושות פועלות לבימ"ל לתיקים ותופרת סוג א'. טוסרים עבודות הביתה. שדרות הרצייה 108 תל־אביב ק"ר 829004 ולינגר רוזי.

● דרושה כתבנית עברית ל־אחר שרות צבאי ליום שכר רה מלא. טלפון 453224 — 442997.

● סטודנטים/יות!! שמן תצעות עבודה לשעותיכם ה־פנויות! פה"ל (מרכז התעי־ סוקה לסטודנטים) טל. 252708.

● דרושה אשה אחראית ו־מסורה לחצי יום למשק בית ותינוק בבבלי ת"א. למתי־אימה + המלצות תנאים מצויינים — 480725.

● יהלומים!! דרושים לופ־שים חוקים לפינות ולברילנ־רירן למעלה! קראוור, אבא הלל 17 רמת־גן 729221.

● דרושות פועלות ללולאות ונערות לעבודות־יד, סריגי ארצי, ת"א, רח' אילת 22.

● דרושים סורגים למכונות שטוחות תנאים טובים — טלפון 827401.

● דרוש/ה מנהל/ת חשבונות לתעשייה חלקית — ידע ב־חשיב משכורות טלפון — 994202.

● בנוה מונסון דרושה מט־פלת לתינוקת טל. 766118.

● שומרים ואנשי אבטחה!! תנאים טובים למתאימים. לפנות: חברת „השמירה" בע"מ, סניף תל־אביב, רחוב שער 16.

● דרושה אשה לעבודות משק בית 4—3 פעמים בשבוע מ־שעה 8.00 עד 2.30. דרושות תמלצות, כשיבוליות. רח' השומרים 42 ת"א טלפון 263072.

● דרושה עוזרת בית לכל יום ברמת אביב. לפנות 8.00 — 16.00 בשעות 287081 רק בימי חול.

● לתפור אמנותי בסיכומיות לכריי עסר (סמשראי) — דרושות נשים, שעות עבודה נוחות, תנאים טובים מלפנה 008081 טל. 58444 לזינגר.

● דרושים מסגרים למסגרות בנין בירכוב, טלמה 100 — 85561.

● דרושים תוצאת „יהודית" רח' הכרמל 28, ליד אלנבי, ת"א, טל. 59950.

● דרושה עוזרת לעבודות קבוע ליום שלם. במשכורת חודשית, לפנות אישית, „רחיפי" אברחן, רח' הרצל 163 תל־אביב.

● דרושה עוזרת מעולה ליום שלם, לפנות אישית „רחוב אחרית" רח' הרצל 102 — תל־אביב.

● דרושות פיצלות לאיגוד לוק — תנאים טובים, ב־טרשות טלפון 887401.

● דרושה מטפלת לארבע לפנות ת.ד. 28260 ת"א.

● מוכירות — פקידות — כתבניות — טכנלות חשבונות — מרכזניות!!! משכור רוח גבוהות!!! התחלה מיידית!!! „העסקה וקידום" — אלנבי 121.

● דרושה לבורנטית למפעל כימי בחולון, טלפונים — 800108, 10104.

● מטפלת לתינוק 14—7.15 דיסנוק, כר יהורה 12 בתים (1014 בעבודה).

● קוסלרית זריזות הלכבר ל־קבלת מכונה + עבודה קבו־עה הביתה, להתקשר גם ב־שבת 868096.

● למשווררי צח"ל 1800 ן! לבחורות 1400, „המרכז" אר־לינגר 1 בתחנה המרכזית.

● דרושות תופרות למכונה להונקציה לנברות נחלת בני־מין 10, שונינס.

● למסיום „רחו" בן יהו־דה 7 דרוש שליח זריז + קטנוע לאחה"צ. נא לפנות אישית.

● למשרד הנדסי במרכז תל־אביב דרושה מזכירה, רצוי בוגרת תיכון יוצאת צבא. לקביעת ראיון נא להתקשר 611147.

● שמרטף לימים א' ג' ל־שעות 14—10 טל. 418020, שולה, רמת־אביב.

● למפעל קונפקציה דרושים לעבודה קבועה חייטים, גז־רנים, גהצנים, תופרי כפתו־רים ולולאות על מכונה ל־טלפון 03/011010 ,1050.

● דרושים מוכרים מנוסים ליום עבודה ספציל לחבילה נבחרים, שנידמן, דיזנגוף 133 ת"א, לפנות לפר אחרון.

● דרושים טובחים להשגת טוגר למניעת התחשמלות — 250102 אלקטריק טאו.

● דרושים סוכנאים למוכר „אוליטסית" הירקון 325 טל. 441114.

● דרושות 2 תלמידות ל־כשרת טובה בתנאים טובים טלפון „חן" רח' רואל 20 רמת־גן טל. 307645.

● דרושים נהגים מת"א וה־סביבה בעלי רכב פרטי ל־עבודה בשעת חירום לנסיעות עירוניות ובינעירוניות ה־מטורים משרות צבאי מתבק־שים לפנות בציון פרטים אישיים. כתובת, גיל, טס' טלפון, סוג הרכב ושנת ייצור ל־ת.ד. 1701 ת"א.

● לסוכנות לבטוח דרוש/ה מנהל/ת חשבונות ליום קבי־עת ראיון נא להתקשר — 021712 — 033402.

● דרוש טכנאי רכב לעבודה מיידית בתנאים טובים. ל־פנות טוסר אריה, סוף רח' דיזנגוף 441634.

● דרוש טכנאי רכב מעו־לה רצוי בעל תעודת אומן לפנות ת.ד. 6201 ת"א.

● למפעל למוצרי פלסטיקה באיזור התעשיה הרצליה ב' דרושים פלסטנים מנהל מש־מרת לייצור, ועוזר לפחסנאי. — להתקשר 987701/2.

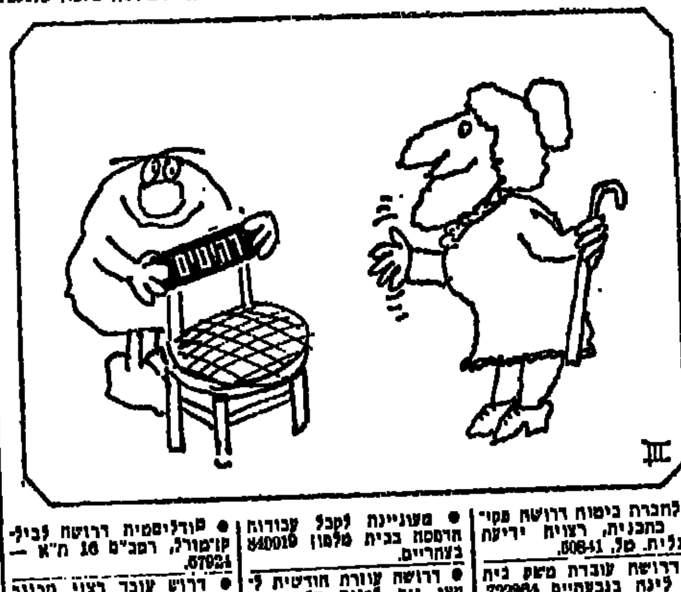

● פולדרסמית דרושה לביב־קומורל, רמב"ם 16 ת"א — 57024.

● דרוש עובד רצוי מכונר לפנות לאגודת צער בעלי חיים פלמה 80 יפו בין 11—4.

● לחנות וילות בפתח־תקוה דרוש דקורטור טלפון 911073 ברור.

● מחפשים נגר רהיטים ב־אזור תעשיה יהוד עבודה קבוע להתקשר בשעות הערב טלפון 910717 — 910010.

● לחברת לשירותי ניקיון דרושה מפקחת על עובדי ניקיון בעלת ניסיון + רכב עד גיל 45 טלפון 912024 בין השעות 10—10.

● דרוש נער 17—16 לעבודה בהתקנת אנטנות מרכזיות — 748744 רמת גן.

● דרושה עוזרת 3 פעמים בשבוע בתל־ברוך 471741 — 10—10 ת"א.

● דרוש נגר רהיטים קולמן כפרסבא ויצמן 66 בשעות 17—19.

● דרושה אסיסטנטית מנוסה לרופא שיניים לעבודה חלקית בת"א טל. 227685.

● דרושה בחורה ידע ב־הנהח"ש לפנות רוד ניסן לינקולן 9 ת"א.

● דרוש בחור עם רשיון על וספה לפנות דוד ניסן לינקולן 9 ת"א.

● דרושים סוכנים מנוכים לאזור מרכז מרינת אסחר 791898.

● דרושה מטפלת לילדה מ־שעה 7.30—14 טל. 622105.

● מזכירה/כתבנית בעלת נסיון מוכשרת עוזר — 4 פע־מים בשבוע יום שלם יע־סיים חצי יום טל. 238091 בשעות 9—11 5—7.

● דרושה פקידה עם ידיעה בהנהלת חשבונות — לשעות עבודה אחה"צ מ־13—18 — להתקשר בטלפון 293578.

● בראשל"צ דרושה נערה ל־עבודה בחנות למוצרי חשמל. רצוי לסיים שירות צבא להתקשר לטלפון 948490.

● למשרד פרסום דרוש נער בגיל 16—18 לשליחויות. שעות העבודה 8—3 אחה"צ פרסים וליס, נחלת בנימין 57 תל־אביב.

● לאופנת „אלסי" ת"א דיזנ־גוף 73 דרושה צעירה עם ידע בספרות.

● דרושים סטודנטים לעבו־דה בשעות הבוקר למכבש ערמוני בת"א תמש ימים דרוש־לים לצאת ביום א' 8.11 בין השעות 8—10 שד' רוטשילד 88 ת"א לאפרים.

● דרושים 1 מחסנאי למלי־קו הולנד למכונות, יוצא צבא עם ידע באנגלית ונס־יון 2. פקידה כללית בתב־נית, לפנות לחבר אספרה 76 ת"א.

● דרוש שליח עם אופניים כתן לי"צ אחה"צ כל הסי־דרים ניירון הב ת"א.

● דרוש/ה פיצ'רית לבר־בית לפנות לשטר החלה בני־מין 46 טלפון 60637.

● דרושה עובדת ניקיון ל־שעתיים ביום בבוקר לפנות בתי ברמה.

● רווש נתק כמוטרולר ל־מיכליות חלב, להתקשר בשעות הערב 872022.

● ת"ז רות בכל המונים — דרושות ל...אונת טוסטסנגין דרך יפו—ת"א 44 טלפון 730238.

● בכספל בראשל"צ דרושים נהגי משאיות אחרי שרות צבאי טל. 941487, 980604.

● לצילום סניף ירושלים מקיר/ה צעיר/ה מנוסה ל־קבלת חומר ולמעבר תחות ארתייות ביום א' בש־עות 14—17.

● למפעל בראשל"צ דרוש/ה מקיר/ה מנוסה למשרה מלאה או חלקית לניהול משרד. לפנות ת.ד. 3041 ראשל"צ. טל. 31101.

● לבימ"ס לציורים דרוש מו־כר מקצועי, פונו יגנגר בן־יהודה 6 ת"א 780067.

● למשרד עו"ד דרושה פקי־דה כללית עם ידע בהנהח"ש והדפסה במכונה שעות ה־עבודה 4—8 — 825067.

● למשרד עו"ד דרושה מו־כירה כתבנית בוגרת תיכון. 286041.

● דרוש עוזר/ת למנהל חש־בונות מתחיל או בעל נסיון גיל לא חשוב להתקשר — 441710.

● למכון להעתקות שמש בינוכתי, רח' מרכז בעלי מלאכה 4/א ת"א.

● לטשרד תיור בהרצליה פיתוח דרושה פקידה חשו־בה בתכונת כתיבה בעברית ומדברת אנגלית לתתקשר ל־999466.

● מסגר לעבודה עצמאית ב־מכגריה קיימת, בערב — 847212.

● בחולון מטבחות דרושה דחוה מטפלת לשני ילדים, טלפון 865944.

● דרושה מטפלת 18—7 ל־תינוק + ילד שהולך לגן ר"ג רח' ארלוזורוב 50.

● עבודת ניקיון ל־6 שעות דרושה לביה"ר „זיו" רחוב רמג 8 ת"א.

● לטשרד פירסום דרושה פקידה ל־6 שעות עבודה ידע הנהלת חשבונות 281578.

● דרוש עוזר לחשמלאי רצוי נסיון בציור חשמלי ואלקטרוני 3 יפי עבודה ב־שבוע אסטרוניאוטיקם ק"א, רח' הירקון 8 בנייברק טל. 7801/2.

● דרושה תלמידה ומתלמ־דה לטספרת אלכס סוקולוב 40 הרצליה.

● בהרצליה מרכז דרושות תופרות ומתלמדות לקונפק־ציה לפנות סוקולוב 53 אוס־נת חית מילר 578986.

● לסוכנות ביטוח דרושה פקידה מנוסה לביטוח למש־רה מלאה ידע באנגלית הכ־רחי טלפון 58064.

● דרושים חשמלאים ועוז־רים ומתלמדים לתעשיות — להתקשר בשעה 8.

● למטפחת נעימה 2 ילדים כנו + טיפת בית קל דרו־שה בחורה עם לינה 410405 אחה"צ.

● סוכנים/ות דרושים/ות ל־חברת שיווק ארצית להפצת מכשיר ביתי חיוני ומכפל הכ אפשרות לעבודה בשעות הפנאי רווח עד 200% ל"י ליום. „החברה הדינמית" בע"מ תל־אביב ת' באייר 6 בכר הפרינה 0.

● תופרות ומתלמדות בתנ־אים טובים למפעל ליצוא נלימור 111.

● כתבנית — מזכירה מנו־סה למשרד עו"ד בת"א ל־חצי יום טל. 621641.

● דרושה דחוה עוזרת לגננת רציונית תגרה בסבובת ה־חשמונאים בתים 670213.

● מטפלת בכורשאביב ל־3 ילדים כל טלפון 418800.

● כחורה רציונית + המל־צות אפשרי + לינה משכו־רת יפה, טל. 410072.

● למפעל מתכת בפרדס כץ ב"ב דרושות נשים ונערות לעבודה תנאים טובים טלפון 784020 8—18.

● בנות אביבים עוזרת בית לחצי יום עם המלצות 423402.

● יהלומים! דרוש פועל מער־לה למנסרת יהלומים, — 426820.

● דרושה תלמידה צעירה ל־מפעל יהלומים לפקידות טל. 48561 ת"א.

● דרושה פקידה לעבודה משרדית במפעל, לפנות ביה"ר אלקטו רושת 8 ת"א.

● לצ"ת דרושה אשה אחר־אית לטפול בתינוק ועבו־דות בית. אפשרות לעבודה חלקית, טלפון 901002.

● דרושות נערות בעלות כתב יד נאה לעבודה קבועה „ישיר" הרכבת 86 תל־אביב.

● דרושה בחורה לעבודה ב־לון, לשעות 6—16 לפנות „חצי כ'לוב" אחר העם 20 תל־אביב בין 17—19.

● יהלומים! דרושים ברוי־נרדים למעלה ולמטה ב־תנאים טובים 85820.

● דרוש שליח אחראי עם רשיון לטנוע 5 ימי עבודה בשבוע אסטרוניאוטיקס ק"א, רח' הירקון 8 בנייברק טל. 7801/2.

● בבקרים דרושה מטפלת ל־תינוקת יום שלם 675560.

● דרושה פקידה לביה"ס ל־נהיגה בהרצליה אפשרי עד שכר לבני צבא טלפון 910328.

● דרוש מנהל לחנות כלי־בית בתל־אביב לפנות ת"ד 888 עבור 137.

● דרושים לפיקוח לפחות השנות תכנוניות שליחים אחרי צבא עם רשיון נהיגה בעסוד רצוי נם במכוניות. לפנות: „הדוקטור" רח' חי־בות הלבבות 5 שד' שד"א תל־אביב בין השעות 8—16 או אחר העם 20 תל־אביב בין 17—19.

● דרושה פקידה ערבית עם השבונות ועבודות כלליות לביה"ס תל־אביב מח' 7.

● בסרכז חולון דרושים פו־עלות טעוליות לנינר וגוברי לים בתנאים טובים 8006.

● בחיר צעיר, רפ"ש דרושה השכלה תיכונית, עבודה ב־תל־אביב.

● בחולון דרוש פתח רכב „שחיר" ברנבאום 14 בערבית 885655.

● דרושה לשים לעבודה ארוכה באלקטרוניקה במכונת חדשה, אילם מוזוט. דרבו, סוביק ועבודה חדשה.

● דרושה/ת מכירה בימי חולון אלקטרוניקה בע"מ רח' אלנבי אחר חוד — 7—4 ת"א חוד עמר.

● דרוש מקיר בעל נסיון של שנתיים לפחות, בהנהח"ש העבודה מ־8—10 נא לפנות: 30141.

● דרוש הנדסאי בנין לשעות העבודה 16—8, לפנות טלפון 30141 כל יום בין השעות 8—12.

● דרושות פועלות לעבודה קבועה לבית חרושת לקוסמ־טיקה, לפנות: י. נינגר בע"מ, טלפה 99 תל־אביב.

● דרוש מכונאי למערכות אוור קה, רשיון רכב־קטנוע, טלפון 725600.

● יהלומים! דרושים חותכים ולוטשים מנוסים לחומר א־רינגלי בינוני וגדול — טל. 280510.

● סטודנטים וחיילים בחופ־שה לעבודה בקבלנות בשעות הפנאי בבתים „יעיל" שד' רות העצמאות 82 דירות 8 בתים.

● דרושים חרם ונער למס־על מחכת לצנות „אריה" לבנורה 2 ת"א טל. 37218.

● דרושה פקידה לחצי יום 18—10 או 10—16 „רובהה" רוטשילד 81 ת"א.

● בהנהלת התחנה"ש דרוש למשרד בהנהח"ש עם ידע ו־ניסיון בהנהח"ש טלפון 256150 או 256427.

● מזכירה פקידה כללית עם נסיון בעבודה ובהדפסה דרושה למפעל תעשייתי ב־הרצליה 981887 ובערב טל. 068400.

● דרושה ספרית ותלמידה בתנאים מצויינים לסלון ע"י הירדן 52 טל. 736044 — רמת־גן.

● למשרד עו"ד־כ־ידין דרושה: 1) כתבנית מעולה לחצי יום 2) מזכירה כתבנית ליום מסר טל. 828208.

● דרושים: מתלמדת למכונה להנהלת חשבונות שהנהלה תו־כונית פקידה לחצי מיידית ידע באנגלית 732001.

● דרוש/ה נגר/אשה גיל 30—50 ליום קצר לעבודה הכרוכה בהליכה, לפנות ב־ציון פרטים מלאים כולל טלפון או ת"ד 7141 תל־אביב.

● דרושה מטפלת לחצי יום בתכנית ל' טלפון 4181-15.

● לבית חרושת „מולסט" למסגרות למטבחים רמת־גן. רח' סוקולוב 21 טלפון 700003.

● דרושים פועלים/ות לייצור, לבעלי נסיון קודם, או למתאימים תנאים טו־בים.

● למשרד נסיעות דרוש נער שליח למשרה מלאה „הלסיריס" בזיינורה 62 תל־אביב 08/210/28.

● דרושה עוזרת ליום שלם עם המלצות משכורת טובה לפנות טלפון 2443/03.

● דרושות אוברלוקיות טו־בות + מתלמדות במשכורת ותנאים טובים 828602.

● דרושה פקידה בתכנית אחרי צבא לעבירה קבועה ברמת־אביב טל. 413816.

● דרושה בחורה/אשה נקיה ומסודרת לניהול משק בית אפשרית לינה תנאים טו־בים 470762 משעה 10 מה־ציון יצירות.

מכוניות למכירה

אמריקאיות

● מיקורי סיטגנו מודל 68 6 צילינדר, גיר אוטומטי + רדיו בלאופנקט + מוגן אויר במצב מצויין טלפון — 748620.

● שברולט איספלה סוף 63 מנורים סיורות טסט 14000 11447.

● שברולט איספלה 69 צילנדרים פול אוטומטיק — 03—911017.

● שברולט נובה, מנוע היק אוטומטי חגת כוח מעצוריה כוח מגוון אויר מחיר 65,000 טל. 442251 ת"א.

● פלקון סימורה 1060 אוטומטית במצב מצויין 757451.

● פלקון מוסורה מיוחדת 1062, שתי דלתות איספורט במצב נהדר.

אודי – נ.ס.או

● אאודי ל.ס. 100 אוטומטי מצב מצוין: 473304.

● פרינץ 1000 ו־1000 מצב מצויין טלפון בבית 914975.

● למכירה אודי 80 ו־1974, 27,000 ק"מ, מצב חדש טלפון 728819 1—9, בבוקר 782149 10—9 בערב.

● אאודי 100 קופה 1972 במצב מצוין 43,000 ק"מ טלפון 760117.

● נ.ס.או. 1200 סוף 1008 טסט במצב מצוין 941892.

● פרינץ 4 1968 + טסט 1070: ק"מ במצב מצוין.

● אודי 100 אל. אס. איטו־מטית, 1971 עם מזגן אויר, רדיו וסיורת־רדר ופערכת אזעקה. 88.00 ל"י. מלפונים: 200888, בשעות ה־עבודה.

● פרינץ 4 1967 טסט טוב מצב ויחצוני מצוין טלפון.

● נ.ס.או. 4 1064 טסט מצב ח' במצב מצוין. בעבי־רה.

● ר.כ.אר ואיוו הקצר + טסט עשויים דריאליים 14,000 מא' ליני.

אלפא רומיאו

● בהזדמנות אלפא־סוד חד־שה 1974, 7000 ק"מ 741015.

● אלפא רומאו 1800 ג'י. טי, 1972, בבקר 229421 — בערב 788401.

● אלפא ג'וליה סופר 1300 72 + רדיו 925608 027705.

● קופה 1750 שנת 1969 מנוע חדיש 063/02680 סדר יק.

● למכירה אלפא רומאו 72, ג'י.טי.וי. 2,000 + סטריאו. 60,000 ק"מ במצב מצויין ק"ס נוסף לידיון לתנורי שביט של רמת־ת 14.00—9.00 השעות 476111.

● אלפא רומאו 64 מנוע 78 נוא, 11.70 + טסט טלפון — 214151.

● בהזדמנות אלפא רומיאו ג'וליה 1964 אחרי אוברול 007074 אחרון.

● אלפא רומאו ג'וליה 1970 — 60,000 1072 1000 ק"מ שחור, רמת חטיסים 81,500 הבבון 11 745630.

אוסטין

● אוסטין מסחרי אייל 1060 מסט 62 פרוח 447580 לשנה.

● אוסטין 1969 40/40, טל. מצב טוב למחיר החלפה 442725.

אופל

● אופל קופמן 68, טסט 9 חודשים. 780003 בשבת.

● בהזדמנות אופל מיוחדת קומר דור 07—60 במצב מצוין 641101.

● בהזדמנות אופל רקורד 68 אחרי שיפוץ כללי 449838.

● אופל רקורד 1700 אוטומט דה־לוקס 1072 שמורה מצוין + רדיו 478358.

● בהזדמנות למחיר החל־טה!! אופל קדט דה־לוקס 68, 4 דלתות, טסט + רדיו במצב מצוין 467580.

● אופל קדט קופה 1968, ב־מצב מצויין, טסט לשנה, 88 נפט ישלום ו' טל.

● מבונית אופל רקורד 1700 ספורט 1972, 84,000 ק"מ 221271.

● אופל קדט מודל 1072 טסט שנה ורדיו במצב מצויין 29, 1974/02 לא בשבת.

● אופל קדט 1968 דה־לוקס + רדיו במצב מצויין, טלפון 4411/20.

● אופל רקורד 1068, אוברול מנוע וגיר, שמורה חד־שה. טסט לשנה, 17,000 ק"מ חלאיה, טלפון 80 ראשון לציון, בעבודה 2811-16 רות.

● למכירה אופל מסחרי קרוו־וון רדיו. טלפון 5.

● למכירת אופל 74 פנסה 74 — 4,000—0.03 טל.

דאף

● דאף 44 3,000 ל"י טלפון 780112 000110.

ב.מ.וו.

● ב.מ.וו. 2000/60 + רדיו + אזעקה 28,000 טסט נר בסכר 615447.

● למכירה ב.מ.וו. אל.אם. 700 מודל 68 אחרי אוברול, במצב מצוין, לפנות 412000.

● ב.מ.וו. 700, 1062 רדיו. טסט בקולי טל. 125102.

● ב.מ.וו. 1061 700 + טסט 0.500.— 46/60 נות יחושע.

● ב.מ.וו. 700 ל.ס. 1061 טסט לשנה, רדיו. 904567.

● ב.מ.וו. 700 אל אס. 1061 במצב טוב, טלפון — 372805.

● ב.מ.וו. 2002 יד ראשונה במצב יוצא מן הכ־לל טלפון 410849.

● ב.מ.וו. 700, לפני טסט, 4,500 ל"י, 856373.

● ב.מ.וו. 1800 מוריננה, 1073 60 אלף ק"מ — 87,500 ל"י אחר הצהריים 816022.

● למכירה ב.מ.וו. 1002 מודל 72 במצב מצויין טלפון — 637950.

● ב.מ.וו. 700 מנוע גיה, מליץ חדש טסט שנה — 6,000 — 028378 טלפון.

● ב.מ.וו. 1971 1800 + טסט יחסית מצב מצויין 807027.

● ב.מ.וו. 1800 82000 03000 ק"מ טסט לשנה 600208.

● ב.מ.וו. 1800 שנת יצור 1969 עם רדיו במצב טוב להתקשר 001910 רהיבות.

● ב.מ.וו. 1800 1971 מצויי־נת יד ראשונה לי"י 432282 29,500.

● ב.מ.וו. 1800 שנת 1966 + רדיו לפנות טל. 768102.

● ב.מ.וו. 1800 83,000 1971 ק"מ מצויינת 028189.

● ב.מ.וו. 1800 1008 איטו־מטית + רדיו וטסט שמו־רה מצויין במחיר זול טלפון 703000.

● ב.מ.וו. 700 אל.אם. ס"פ 1009 עם רדיו 478408.

● ב.מ.וו. 1001 700 טסט לשנה צבע + רדיו מצב מצוין 466187.

● ב.מ.וו. 1800 71 מצויינת + רדיו טסט תוצאה טלפון 0441/4.

● אופל רקורד 58 במצב מצויין + ריפוד צבע, ורדיו 288541.

● אופל רקורד 63 במצב מצויין טסט לשנה. טלפון — 724340 14.0.

● אופל רקורד 78 יד ראשו־נה + רדיו, 40,000 ק"מ. טלפון בעבודה 203211 בבית 762527.

● אופל סטיישן 1061 בהז־דמנות במצב מצויין, טלפון 401878.

● אופל אולימפיה קופה 69 שמורה היטב, יד ראשונה, 11 חודשים טסט. טלפון 479474.

● אופל 59 רדיו טסט צמי־גים רדיאליים 7.700 ל"י. 657188.

● אופל קדט 1971 יד ראשו־נה במצב מצויין. 952275.

● אופל רקורד 1978 אוטו־מטי במצב חדיש 760484 ס"ר 2000.

● אופל קדט 1968 אוברול טסט לשנה טל. 003/78238.

● אופל מסחרי 61/62 אחרי אוברול 677841 8.00 עד 12.

● אופל רקורד 1968 קופה במצב מצויין 22,500 ל"י, טל. 765002 בערב.

● אופל מסחרי 1965 במצב טוב + רדיו טל. 0550/2442.

● אופל מכנית 1078 נכה מס ליח — 44,000 ל"י 084763.

● אופל רקורד 65 12.00 ל"י רות טלפון 618003 בשבת 834880.

● אופל רקורד קופה 67 20,000 ל"י טלפון 826307 ב־שעות הערב 448182.

● אופל רקורד מסחרי מו־דל 61 במצב טוב 824010.

● אופל אסקונה, מודל 1974, חרושה לנסרי 857800 מיים רדיו.

● אופל רקורד מסחרי 1003 במצב טוב טלפון 811206.

● בהזדמנות אופל 1058 — 8,500 ל"י 08—800374 גם ב־שבת.

● אופל רקורד מודל 68 מנוע 70 טל. 802285.

● אופל רקורד 66 במצב מצויין טל. בעבודה 790102 בבית 782503.

● אופל רקורד 1700 מסח־רית אוטומטית 1973 מצו־יינת 760980.

● אופל רקורד 1968 במצב מצויין + רדיו טלפון — 447600.

● אופל קדט סטיישן 1964 טסט ורדיו טלפון 012526.

● קדט סופר 1966 צמיגים + הנה חרשים מצויינת טל' 910680.

● אופל 1960 + טסט אוב־רול + רדיו במצב מצויין 916001.

● אופל רקורד קרוון 1965 במצב טוב טל' 058/28228.

● בהזדמנות אופל רקורד לוקס אוטומטי 1970 1000 60,000 ק"מ 84600.

● פרינץ 4 1968 + רדיו + אוברול מצב מצויין, רוגז שמינויות 8 „ראשון לציון ב־שבת. בעבודה 716425 415.

● פרינץ 4 70' שנה טסט 82.000 ק"מ, טל. 81856.

● פרינץ 4 1960 אחרי אוברול 4.850 022274 022582.

● נ.ס.או. 1200 מודל 1069 טסט לשנה, טל. 854106.

● אודי 100 ל.ס. אוטומטית 1073, טסט לשנה, טל. 741632 או בשעות העבודה 455180.

● נ.ס.או. 4 1967 אחרי או־ברול וצבע חדש. 254780 7—10.

● אנאס.או. 100 מודל 1971 61,000 ק"מ במצב טוב. מוסו רמת חגיגיא, אלי כהן 10.

● פרינץ 1000, מצויינת, 60' ראשונה, טסט לשנה, טלפון 788934.

● פרינץ 1000 1067 140.000 טסט אפריל 0000 708482.

● אודי 80 אל־אס 1078 כעצב חדש טלפון 882268.

● אאודי 100 קופה סמייל דה־לוקס מודל 1972 ניתן ל־החליף במכונית יותר זולה טל. 870882.

● אודי 100 אוטומטי 1072 יד ראשונה, בעבודה טלפון 38080.

● דרכון לרכבון 1078 אודי 100 אל.אס. טל. 08־472192.

● פרינץ 4 70 + רדיו ב־מצב טוב, טלפון 887232.

● אודי 1978 טסט שנת + רדיו ואביזרים, לפנות רח' נבעתי 26 בתים, אריאל בין 10—8 14—16.

● נ.ס.או. 1000 מודל 1002 במצב טוב. טלפון 010003.

● אודי ל.ס. 100 אוטומטי 1972, יד ראשונה, רדיו, מצב מצויין, טסט לחצי שנה — 470149.

● נ.ס.או. 1070 100 + טסט לשנה, + רדיו, טלפון 000004.

● אאודי אל.אס. 100 72 טסט לשנה, מצב מצויין — ק"מ 80.000 + רדיו טייפ 868401.

● נ.ס.או. 1200 1960 שמורה כחדשה, 82000 ק"מ 807567.

● למכירה אאודי 75 שנת 72 טסט לשנה „במצב מצויין" 964322.

● פרינץ 1000 סוף 1964 ב־מצב מצויין, מנוע אחרי שי־פוץ טל. 295042.

● פרינץ 69 00,000 ק"מ ב־מצב טוב, טל. 247050.

● פרינץ 4 1070 במצב טוב כאר, טל. 788272 בשעות ה־עבודה.

● נ.ס.או. 1200 1968 במצב מצויין. 912404 פרט לשבת.

דופין

● דופין ההון אחרי שיפוץ כללי טלפון 8444 שינצי ים.

● דופין גורדיני 60 טסט חצי שנה במצב טכני יוצא מהכלל 727010.

● ג'י. אס. 62 60,000 ק"מ טייפ 649416 10.30—11.

● דה־יצה 1061, מנוע, חגה, צבע מוחזת היטב 440152.

● בהזכנות דה־יבה היטו אוי רחית יד שניה 740618.

● דה־יצה 1064 טסט 8 8 חדשים 701428 בשבת.

● דה־יבה 1961 סחרית טסט בכאי חצי אורל מנוע 747270.

● דופין 58 מצב מצויין טסט 532321 לא בשבת.

● בהזדמנות דופין 60 + טסט מצב מכאני מצויין — 416678.

● דופין 1961 טסט לשנה ארבע הלוכים טל. 781630.

הילמן

● הילמן אימפ 1960 שמורה 10.500 ק"מ 80.000 בערב 856376.

● בהזדמנות הילמן סטיישן 1061 בתים, בר אילן 28 שנה.

● בהזדמנות הילמן סטיישן 1058 טלפון 824900 בשעות העבודה.

● הילמן (מכביס) 71 אוטו־מטי, טל. בעבודה 978126 ב־ערב 156101.

● הילמן מינקס 1068 + טסט במצב מצויין 3.500 ל"י 785081 לבדיק את טיבה.

● למכירה הילמן מסחרית מודל 1061 כחל 80747 ב־ימים א'—ה' 8—14.30.

● הילמן סטיישן סופר מינ־קס 66 טסט לשנה, טלפון 91350.

וולבו

● וולבו 144 68 סופר במצב מצוין טלפון 728308 82010.

● למכירה מכונית וולבו מודל 1078 עם מזגן טלפון 706080.

● וולבו סטיישן 1071 במצב מצויין + רדיו בעבודה — 59278.

● וולבו 122 מודל 65 אוב־רול כללי + רדיו טלפון 762678 בשבת.

● בהזדמנות וולבו 121 64 טסט לשנה צבע 886861.

● וולבו 1070 לא אוטוסטית + רדיו יד ראשונה טלפון 700034.

● וולבו 144 1970 50.000 ק"מ מצב מצויין 063/20820.

● וולבו סטיישן 1974 10 אלף ק"מ, בתוקף אחריות 08/416626 בשעות אחה"צ.

טנדרים

● טנדר ב.ג'י 4/1/67 במצב מצוין + רשיון להסעת 12 נוסעים 620880.

● טנדר דודג' דיזל 1067 במצב טוב 17.00—21.00.

● טנדר שברולט פאנו 62 כוח 12 טונות ק"ם 16020.

● בהזדמנות טנדר דודג' 1970 שנת ייצור 60 ק"מ 19.000 ל"י טלפה 10 טל. בערב 821610.

● למכירת סוסיתא טנדר ב' חודשית 1069 — 2500 ל"י 632081.

● טנדר 404 במצב טוב מאד טלפון 632001.

● דודג' דיזל 200 רבל קבינה במצב טוב מודל 67 טלפון 816323 בשבת מ־10—10.

● דודג' דיזל 100 מודל 60 במצב מצויין טלפון 862881 בשבת 10—16.

● דודג' 200 די זל 1004 ב־מצב טוב טל. 254267.

● טנדר 404 70 מצויין — טסט בטרנוף טלפון 21/053.

● הנוסע דבל קבינה ארגו ארוך + נוסעים 1072 — 804405.

● ד.ק.וו. 61 יפה בהזדמנות כחל באחריות טל. 054758.

טריומף

● בהזדמנות טריומף 1000 מודל 1069 טל. 260219 אחר הצהריים.

● טריומף 1800 1900 צבע חדש, טסט, טל. 230828.

● טריומף 1600 משנה 1000 (90,000 ק"מ), טסט כדיצמבר 708128 — 751021.

● טריומף הראלד 68 מפוס־חח, צמיגים ראדיאליים — שישי שבת — 528002.

● טריומף 1800 70 מצוינת בעבודה 787211 דייר ישראלי.

● טריומף הראלד אנגלי ספ־חרי 1000 185.000 טלפון — 570440.

● טריומף הרלד סטייטן מודל 1963 טסט 8,000 לירות טל. 027109.

● טריומף 1800 60 מצב מצוין רדיו טל. 260280.

● טריומף 1000 1068 + רדיו רמטיגן ארלוזורוב 24 אורנו.

● למכירה טריומף הרלד מו־דל 1062 + טסט לשנה טל. 53110.

● טריומף 1300 מודל 1072 מצב מצויין, טל. 961035.

● טריומף 1500 ורדיו, טל. 1070 במצב טוב 65.000 טל. 37188.

לארק

● לארק 63 נהדרת, טסט לשנה + רדיו טלפון — 811768.

● לארק 65, מנוע שברולט 6,800 ל"י, טל. 222767.

● לארק 68 מנוע שברולט אוברול, גיר אוברדרייב ו' תוספות 780007.

● לארק 1968 טריומף 1800 1072, שנה טסט, 843818.

● למכירה לארק 61 מצב טוב 1500 ל"י, להתקשר 927880.

● לארק 1068 במצב מצויין, ביטוח 9 חודשים, טלפון — 872751.

● למכירה לארק מודל 63 ב־מצב מצויין, לפנות 808420.

ויליס

● ויליס מסחרי 1960 + טסט לשנה במצב מצויין — 748580.

● ויליס סטיישן במחיר הז־דמנותי במצב מצויין, טסט שנה טל. 281294.

● ג'יפ ויליס 1958 במצב טוב — 8250 ל"י טלפון — 022505.

● ויליס טנדר קומנדו 4250 1064 אחרי רינגים 852787.

● ויליס סטיישן 1000 4 צי־לינדר, מנוע טסטוברס, חדיש. 055/26276.

● בהזדמנות! ויליס מסחרי 1061 מצב טוב 038719 מ־17—10.

● ויליס מודל 1062 טנור 8 חודשים טסט במצב טוב, טלפון 832564 בשבת מ־10—16.

● ויליס 1003 סטיישן אחרי אוברול מצויינת, בהזדמנות. 785634.

● ויליס קומנדו 1064 טסט לשנה גיר סברטר מצער חר־ שים אביב גם צוותה ראו־בו 8.

מוריס

● מוריס 1100 מצויינת שיר 10 תל־כביר 9,500 ל"י.

● מוריס מיני 1961 מצב טוב, לפני טסט 768422.

● מוריס 1800/71 אוטומטית שמורה 870008 גם בשבת.

● מוריס 1100 1964 מנוע גיר מצב טכני טוב רדיו — 8500 ל"י טל. 068010 — 058717.

מיני־מיינור

● מיני מיינור אלף 78 מצב מצויין 44,500 ק"ם, טלפון 104610 בעבודה.

● מיני מיינור 1081 במצב מצויין טל. 807097 בר יהודה 1, בתים.

● מיני מיינור מודל 66 בהזדמנות! טל. 471206 מצב מצויין — 5,500.

● מיני מיינור 1063 במצב מצויין, טלפון 485414 ת"א, להתקשר כל היום טל. 448760.

● מיני מיינור 1000 במצב מצויין, טסט לשנה, טלפון 787420.

● מיני מיינור 1000 טסט חצי שנה 10,000 — 844084.

● מיני מיינור מודל 68 אלף ק"מ, טלפון 880141.

● מיני מיינור 66 מצויינת מנוע 87, 846216, 10.00.

● מיני מיינור 1000, טמיי־שן, 1068, במצב מצויין, טל. 162023/37.

מרצדס

● מרצדס 220 1068 מנוע חדש + טסט 10,000 טלפון 803807.

● מרצדס 190 די מצויינת — טלפון 027008 1103.

● מרצדס 190 ב/63 במצב מצויין 18,000 ל"י טלפון 097288.

● מרצדס 1008 במצב מצויין גיר חדש + רדיו 700008.

וקסהול

● וקסהול ויקטור 1000 טסט 9 חורשים 6,000 ל"י 205020.

● וקסהול ויקטור 60 וולה חוקה טובה למתחיל 808830.

● וקסהול ויקטור סטיישן 1004 מצב מצויין, מנוע חדש, 960.60 אחרי 7,00 ב־ערב ולשבת.

● בהזדמנות וקסהול ויקטור 1003, במצב מצויין + רדיו 813767.

● וקסהול אוטומטית 1003 + טסט מצב מצויין 474076 בערב.

● בהזדמנות וקסהול ויקטור מודל 1038 טלפון 788380.

● וקסהול ויוה 1078 יד ראשונה 28.000 ק"מ טלפון 033407.

● וקסהול ויקטור 1001 יד ראשונה הרגם המוצלח — 183874.

● וקסהול ויקטור מודל 60 מנוע 12 טלפון 876340.

● וקסהול ויוה 61 אחרי אוברול וצבע, טסט 8 חוד־שים טל. 810036.

● 2 וקסהול קרסה 60 ל־61 של מכונה 829708.

● וקסהול 1000, מנוע 87 + אברול + פרטי + רדיו 442110.

● וקסהול ויקטור 1058, במצב טוב, 214000 — 80849.

מסחריות

● פיגיט מסחרית רנו 1974 בערב 6444 שם ליצבה.

● סוזוקי רבל איש כהיל לנ' מנוע חדש 18000.

● ליילנד סלוויסות סופר ק' מנוע 1070 מנוע חדש 824002.

● 2 משאיות רבל מודל חוד + 3 1068 צבא 760606.

● בהזדמנות משאית דיזל מודל 1068 אחרי טסט ואד־ברול. במצב טוב. 244278.

● משאית מנויה 110 ספי מודל 1053 063/664434.

● משאית סטודביקר 1004 2500 ל"י, טלפון 470659.

● משאית „ויס" חדשה רבל, ארגז 7.50 טלפון — 08/055455.

● בסחור הזדמנות! מקיבות בריאות משאית מערבל בטון + זכות עבודה — 720416.

● דודג' די 400 60 מנוע 74 במצב תקין 032-24167 — 053/22785.

● ליילנד הייבר 1069 במצב מצויין 068/70629 פיום ראי.

● דודג' דיזל 600 מודל 1065 + היבה, מסודרת 091812.

● משאית סופר קומט לשנת ייצור 1069, 7 טסר ארגו — 850033.

● שברולט מסחרי אפש 70, 1068 בעבודה 040263, בבית 047160.

● ליילנד קליפרל 1070 ב' מצב טוב 30,000 ל"י טלפון 024062.

● בהזדמנות גרר טאק בי.חן מנוסים רישונים, במצב מצו־יין 063/20265.

● למכירת ביבר טלוויזיות רבל עם מנוע פוסו — ג'יר רגיל 007/24600.

● משאית הייבר סק ט־1 שנת ייצור 1064 עולת נדיר לה שלום עמיד טלפון — 087/70510.

● פרנסה בטוחה! מכונית מסחרית מגורה „קומר" חד־שה לנגרי מנוע חוק והס־כורי 1726 סמ"ק נפח ארגז 8.5 קוב ל־1,250 ק"ג במחיר הזדמנותי לפנות טל. 85241 רביבל 26 ת"א לפר שקיראר.

● ליילנד מודל 60 טובי הייבר + מנוע במצב טוב טלפון 852504 בשבת מ־10—16.

● דודג' דיזל 70 מודל במצב טוב טלפון 862664 בשבת מ־10—16.

● דודג' דיזל 68 מודל 8 לאחר שיפוץ כללי טלפון — 802234 בשבת מ־10—16.

● משאית דודג' 400 מודל 1000 למכירה בהזדמנות — 746200.

● משאית שברולט 80 מודל 13 במצב טוב 0240-11.

● טריילר נצרייטריי חדש. 12.80 מ' סמיטריילר סקנית 110 1070 עולה 10% מ' 03/618111.

● משאית ליילנד 1962 — 15,000 לוד שרת 100 דרוו אחרי 19.

● למכירה משאית סקנית 140 טלפון 063/00434.

● כ־ח 10־בי במצב עבודה מודל 61 טל. 058/06082.

סוסיתא

● סובארו סופר 1974 עם אחריות במצב רדיו ויוצרים — ויתקין 9 ראשל"צ. 902720.

● סובארו 1400 די.אל. ר.ג. עשירים רדיאליים סיבה אחים טסט לשנה טלפון — 800006.

● סובארו 1400 1070 יד ראשונה 21,500 ל"י 102425.

● בהזדמנות סובארו 74 (10,000 ק"מ) רדיו + תוספת + ביטויים 06/786761.

● סובארו די. אל. 1400 78 10,000 ק"מ + טסט, טלפון 843602.

● בהזדמנות סובארו ליאס אר. קופה 73 80000 ק"מ. 864585.

● למכירת כרמל רוקס מנוע טריומף מצב טוב מודל 1969 טלפון 787112/8 אחרי 17, טלפון 729/278.

● לרגל נסיעה סוסיתא 60 אחרי שיפוץ עם אחריות ל"ט חודשים. בעבודה 624678 קרי' אל בבית 785626.

● סוסיתא מסחרית 1068 — שמורה עם רדיו טל. 748088.

● טנדר סוסיתא 1068 מנוע מודר 6000 ל"י, טל. 021842.

● ב־4,500 סוסיתא מסחרית, נוע מיצומת, טל. 790403.

● בהזדמנות דופס 1000 מצב מצויין + טסט. 190752.

● סוסיתא 1963 מצב מצב טכני ותיצוני טוב ל.ב. 827744.

● סוסיתא טנדר, 1970 סוס־כירות כפר ורדים, טלפון 069/28841 בעבודה.

● למכירה סוסיתא מסחרית מודל 1068 טל. 885507.

● סוסיתא טנדר מודל 1070 אחרי שיפוץ 8000 ל"י, טל. 738060.

● סוסיתא מסחרית 1065 סו־דר 6000 ל"י, בעבודה, טלפון 804068.

● סוסיתא מסחרית 1068 + טסט חצי שנה, טל. 887100.

● כרמל משופרת או סוברן עם אחריות המפעל!!! מיסו־לים חנכל תקברת בעלות חנבו מנה למכרבו (חוחרו מ־תיקויים) „רכב ישראלי" צומת אבו כביר 59 יפו (ליד תחנת חולק) שי לכל מוסיוו 821478.

● סוסיתא מסחרית 1966, טסט לשנת רדיו טלפון — 877651.

● סוסיתא משופצת — קנה רק במקור ותקבל סוסיתא מחודשת לפי מקור ביה־חרושת אוטוקרס, מפרט ב־צוע תיקונים ואחריות, העב־רת בעלות חינם!!! מיפול 1000 מיפול 8000 חינם! ו־אחריות!!! מחסני חלקים ו־מוסכים לשירותך. פנה עוד היום ל"מ.ל.ס. רח' בירשמן 10 ת"א (ימינה מגשר נחלת יצחק) טל. 261980 סופר סו־סיתא קרית־אריה, אזור ה־תעשיה פתח־תקוה רח' ארית שנקר 8 טל. 914725.

● סוסיתא מסחרית 1065 שמורה, אחרי שיפוץ 6,000 — 709084.

● כרמל גלבוע 4 1967 דל־תות במצב טוב 477508.

● סוסיתא מסחרית 66 עם גגון טל. 872807.

● סוסיתא סטיישן 1002 ב־מצב טוב טלפון 842608 ב־עבודה.

● רוקס 1971 במצב טוב + טסט יד ראשונה טלפון 910050.

● כרמל רוקס 1968 רגם 1967 8000 ל"י טלפון — 1967.

● סוסיתא סטיישן 1964 אח־רי אוברול במצב מצויין — 0/2103.

● סוסיתא סטיישן 1971 טסט שנה + רדיו 005744 ההז־בות.

● סוסיתא מסחרית מודל 66 2,050 ל"י 720150 אחה"צ.

● טנדר סוסיתא 66 אחרי אוברול במצב מצויין טלפון 767715.

● סוסיתא מסחרית 64 + רדיו + טסט 8 חודשים — 417283.

● מבונית סוסיתא 12 מכוס־רות 1968 מנוע מודר במצב מצויין טסט לשנה טלפון — 1468.

● סוסיתא 65 מסחרית במצב טוב צמיגים חדשים טלפון: 622440.

● סוסיתא סטיישן 1960 + טסט + רדיו, מסחיר הוד־נאה, דיזנגוף 43 דירה 2.

● 1964 סוסיתא סטיישן שנת וטנדר סוסיתא 1960 במצב טוב, טל. 957187 אחרי שעת 14.00.

● סוסיתא מודל 1970 משופ־צת בלבור 131 בתים, מסקל.

● סוסיתא סטיישן שנת 1070 מצב מצויין + רדיו, טסט ל"ט חרשים, טלפון 980878.

● טנדר סוסיתא 68 במצב מצויין, בעבודת 828036 בערב 103001.

● רוקס עד במצב מצויין, להתקשר טלפון 748041 ב־שבת.

● סוסיתא סטיישן מצב טכ־ני טוב, 940010 ראשון לציון.

● כרמל עם טסט לפי חד־שים 7,000 ל"י 700661.

● סוסיתא מסחרית 66 ב־מצב טוב מאר, טל. 950714.

● סוסיתא סטיישן 68 יד ראשונה, שמורה מצוין, טלפון: 007/08441.

● סוסיתא סטיישן 66 מצב טוב 60 ו־1050.

● רוקס 1971 מצויינת, דרך חוסציי 275/17 איצל 11:00 בעבודה 2030 ל"י.

סאאב

● סאאב מסחרי 1965 יד ראשונה, שמורה היטב — 021620.

● סאאב 96 דה לוקס במצב נדיר 1070 טל. 012707.

● סאאב מסחרית 1072 מצוי־ינת לפנות מ־8.00—18 טלפון 063/25882 בערב 008 — אור לשבת.

● סאאב 1067 מנוע 1008 טסט 9 חדשים 7,500 טלפון 706008.

● סאאב פרטי 1061 מנוע 1071 טלפון 063/21470.

● סאאב סטיישן 60 למכירה מצויינת עם חלונות טלפון: 082200.

● סאאב מסחרי 1960 חלקים חדשים טל. 824883 804167.

סובארו

● סובארו 1400 די. אל. וד' 20,000 ק"מ רח' גניחובסקי 14/80 קרית תרצה מרדס כ"צ.

● לרגל נסיעה סובארו ג'י. אם.אר. 9000 1074 ק"מ, טל. 81.

● סובארו די. אל. 1400 — 1962 נהדרת טייפ + רדיו, 292810.

● למכירה סובארו די.אל 1400 1973 במצב מצויין טל. 853520.

● לרגל נסיעה בהזדמנות סובארו קופה ג'י אס אר מצב חדש + רדיו ותוספות מחיר 78 80,000 ק"מ מחיר 96,700 141054.

● מיני סובארו 78 8 חוד־שים טסט + רדיו, 268622.

● בהזדמנות מיני סובארו 1078 10,000 ק"מ טלפון — 980200.

● סובארו 1071 קופה ולא 100 מצויינת טל. 113621.

● לרגל נסיעה! סוסיתא טנדר 17 אחרי שיפוץ כללי 853001.

● סובארו אריג 1071 42,000 ק"מ יד ראשונה 258/11/889.

● סובארו קופה במצב חדיש 44010 טלפון ס"מ.

● סיבארו סבג' שנת מר במצב מצויין טל. 057/76107.

סימקה

● סימקה 1000, 1963 — מצויינת, 14.500 טלפון

● סימקה 1000 נ"י, אנ. אס. 66 מנוע 72 טלפון

● הזדמנות — לרגל נסיעה סימקה 1000 1969, מנוע יד שניה, שמורה היטב בעבודה ביבנה

● בהזדמנות סימקה 1000 1969 במצב טוב טל. 741512

● סימקה 1964 + רדיו במצב מצויין לשנה טל. 746764

● סימקה 1964 במצב מצויין, 1000 דה לוקס 1961 שמורה היטב טלפון

פולקסווגן

● למכירה פולקסווגן דבל קבינה מודל 70' אחרי אוברול יסודי בחברת צ'מפיון, מצבר חדש במצב מצויין, מחיר 14.000 טל. 787112/8 אחרי 17, 706260

● פולקסווגן חיפושית 1968 מנוע 1973 טל. 708808 רמת-גן

● פולקסווגן דבל קבינה 70' מנוע 74 + טייפ 14.500 — בעבודה — 904881 בבית 904016

● בהזדמנות פולקסווגן מסחרי גבוה 1960 מנוע חדש, טסט לשנה, טל.

● פולקסווגן מסחרי נמוך, 1960 12.000 לירות טלפון

● חיפושית 1962 במצב טוב + רדיו, טל.

● חיפושית 1968 1500 צבע חדש במצב מצויין 17.500 טל.

● פולקסווגן מסחרי נמוך 1969, במצב מצויין 240002

● פולקסווגן 1972 1300 אחרי הטסט, טל. 067-70857 אחה"צ

● חיפושית 120, 1960 בעבודה 916922 בבית 911048

פיז'ו

● פיז'ו 404 1963 יד ראשונה, טסט לשנה ...

● פיג'ו 404 אוטומטי 72 ...

● פיג'ו 404 1968 במצב טוב + ...

● פיג'ו 204 מודל 78 מצב מצויין + רדיו עם נסיעה, בשעות 7—8 בערב

● פיג'ו 404 1969 במצב מצויין + רדיו 18.000 טל.

פורד

● פורד — פרנגיט קבינה כפולה 1970 ...

● פורד טאונוס 17 1960 יד ראשונה ...

● פורד קורסר אוטומטי ...

● פורד טאונוס 60 אוטומטי מנוע חדש ...

● פורד קורטינה 74 ק"מ 46,000 לירות ...

פיאט

● פיאט 125 1970 טסט לשנה מצב טכני וחיצוני מצויין 25.000

● פיאט 850 קופה 68 אלף ק"מ, טל.

● פיאט 124, 1970 במצב טוב, טל.

● פיאט 127 1973 מיד ראשונה

● פיאט 600 1967 מודל ...

רנו

● רנו. 1111076 דה ג'רבג ישראלית: סוכנות רנו זוכה אבנ. הכיר ...

● רנו 10 מודל 1970 מנוע ...

● רנו 4 1968 במצב טוב טל. 741108

● רנו 10 1972 יד ראשונה ...

שונות

● מרצדס ...

● קונטסה ...

קונטסה

● בהזדמנות קונטסה 600 + רדיו ...

● קונטסה 1300 שנת 1964 ...

סיטרואן CITROËN

שרותי רכב

חינם לנוהגי ... (פרסומת)

ביקוש רכב

חלקים

בתי-ספר ושיעורים

● שיעורי עזר במתמטיקה ...

● שיעורים בעברית, דקדוק והבעה. טל. אחה"צ 676064

בתי"ס לנהיגה

● דרוש מורה לנהיגה, ביום ...

דודי שמש וחשמל

התעמלות ומסג'ים

חפצים לקנות

אירועים ובידור

בולים ומטבעות

הלבשה

הלואות

חיפוש קרובים

חיות בית

טלוויזיה

טרקטורים

טיולים

חוגים

מקררים

מספרות

מכונות גילוח

מכונות כביסה

כלי נגינה

מי מצא?

● כל המוצא מבוניות רנו ...

סירות

● לרגל נסיעה — סירת מרוץ מנוע 75 כ"ס ...

רהיטים

● למכירת ארון 3 דלתות מצב טוב טלפון 440519

● רהיטי יבוא 2075 חדר שינה קוסמוס ...

הלוח הככול ירושלים

צילומים

● ... ריה. 2000, טל. ...
● לסר צילום בית ישעורים שחור-לבן, צבעוני והגדלות ...
● חנות צילום למסירה ...

ריקודים

● לסדי לרקוד — לבחורות קורס חינם נב' ויסבורד בן יהודה 155 ת"א.

שרותים

● אסכמיות אמאיל "זאב" חידוש וציפוי בכל הצבעים טלפונים: ת"א 825110, ירושלים ... חיפה ...
● שיפוץ ושיפור כללי, בניה, ... יששכר, טל. 865000
● טומחה לכריתת עצים גדולים מסוכנים, באחריות. חיים: 03-264178
● "פוליש תל-אביב" חברת מרצפות בדירות (לא מחליפים)! 820658
● "פוליש תל-אביב" חברת מרצפות בדירות (לא מחליפים)! 820658
● "מאג'ייקליר" שרות ניקוי שטיחים וריפוד בביתך — 03-930045.
● "החברקה" טלטשים ונקוי ריקים מרצפות — 200. ונקיון יסודי, במומחיות ובאחריות ... 288772
● חברת בע"מ חברת מרצפות וניקוי כללי, הרצל 64 ר"ג 728258 727048
● מגן נגד רטיבות בקירות דירתך באחריות מלאה — 784711
● רשא בע"מ עבודות שיפוץ ... בניה, חרסינה וכו', עבודה מעולה ובאחריות, רח' דיזנגוף 88 תל-אביב טלפון 280708
● "יהלום" — ליטוש, הבריקת מרצפות ונקיון יסודי באחריות 202472.

● הבתים... ניקוי ...
● "המוסה" זגות תקון ... סיור נגות 8 שנים אחריות ... 251738 ,10.00
● "שימור לבניין" עבודות נגד רטיבות באחריות ...
● אסכמיות ציפוי בקראמולי ... 242001 ,214080
● שיפוצים: בדירות הנגר ... 602507
● זיפות גגות באיזור פתח תקוה במחירים נוחים. טלפון 910453
● "מור" ליטוש והבריקת מרצפות ... 788853

שטיחים

● שטיח טקיר לקיר חדש 90 מ"ר תוצרת חוץ. טלפון 737741
● 30 שנות מוניטין! ניקוי, תיקון, הקטנה, החלפה, קניה, מכירה של כל סוגי השטיחים ... 296331
● שטיח פרסי ישן — רמת מגלי 2.50×3.30 ... 780917
● בהזדמנות שטיח פרסי מכריז 1.40×1.00 — 8,000 ... 062582

תריסים

● מבצעים באחריות תריסים מכל הסוגים (ומיקוי נים) טל. 007085
● סגירת מרפסות בתריסים ... 847417
● סגירת מרפסות בתריסים, כל הדגמים ... באחריות 03-616124
● הריסי אלומיניום פלסטיק ... 007278 בין השעות 17—19

שידוכים

● "אביב" — מכון ענק ... הבחירות ת.ד. 18085/ג תל-אביב ...
● "רעים" התאמת מקסימלית והצעות ללא הגבלה עד הנישואין.
● סטודנטית מיוחדת ביופיה ... מסודרת ...
● להכרי "רעים" אם לא קבלת הצעות לאחרונה, נא טלפון: 04-607348 03-292082
● ...

תורות רופאים לפי המקומות

ירושלים
● ערד — עזרה ראשונה כשיות ...
● הזמנת רופאים בסקרים ... 101 ...

תורניות בתי חולים

● ליל שבת: הדסה (ילדים, ... עינים), בקור חולים (נשים), שערי צדק (כירורגית).
● שבת: ...

תורנות בתי מרקחת

● ליל שבת: ...

בתי-כנסת

● ...

דירות

● דירות מלום בנוה תלפיות ...

וילות ובתים

● להשכרה וילה פאר 3 דירות חדשה טלפון 410895

קבלנים

● ...

דירות למכירה 3 חדרים ויותר

● ...

דירות בשכר חודשי

● ...

דירות בדמי מפתח

● ...

דירות 2-2½ חדרים

● ...

ביקוש דירות

● דרושות דירות לכל הגדלים ...

מגרשים

● ...

עסקים

● ...

ביקוש עבודה

● ...

הצעות עבודה

● ...

חדרים מרוהטים

● ...

משרדים

● ...

חנויות

● ...

דירות מרוהטות

● ...

אולמות

● אולמות תעשיה ברוממה ...

מבני תעשיה

● ...

הלוח הככול חיפה והצפון

תורות רופאים לפי המקומות

חיפה
● רופא תורן במד"א, טלפון 101.

תורניות בתי חולים

● היום: רמב"ם (כירורגית, ... נוירוכירורגיה), רוטשילד (נשים).
● שבת: רוטשילד.

תורנות בתי מרקחת

● ליל שבת: תמרה, הרצל 37, טל. 609211
● שבתו: עלית, עלית 44, טלפון 522082

דירות

● להשכרה 4 חדרים חדשה בנאולה רחוב חלפי — טל. 632780
● דירת חדשה סיידות ... 04-222218

קבלנים

● בתי רום בע"מ מנהלים ...

וילות ובתים

● וילה מפוארת חדשה ...

דירות למכירה 3 חדרים ויותר

● ...

שרותים

● ...

ביקוש רכב

● פיאט 850 ... 15,000

שרותי רכב

● ...

אופנועים וקטנועים

● ...

מציעים למכירה

● ...

רהיטים

● ...

מקררים

● ...

מכונות כביסה

● ...

תריסים

● ...

כלי נגינה

● ...

צילומים

● ...

ריקודים

● ...

חיות בית

● ...

עסקים

● ...

ביקוש עבודה

● ...

הצעות עבודה

● ...

דירות מרוהטות

● ...

דירות 2-2½ חדרים

● ...

חדרים מרוהטים

● ...

משרדים

● ...

מחסנים

● ...

מבני תעשיה

● ...

חנויות

● ...

מגרשים

● ...

דירות 1-1½ חדרים

● ...

דירות בדמי מפתח

● ...

דירות בשכר חודשי

● ...

הלוח הכפול — נתניה

קבלנים

דירות למכירה

● למכירה 3 חדרים משופצת + חדר הלבשה ומרפסת סגורה גורדון 11 מינור.

● דירת 5 חדרים בבניין מפואר ברח' חרב זית. שרותים כפולים וכל השכלולים. ברחוב רח' שמואל הנ' ריב 6.

● בנתניה — מפוארת, נוח, 4 חדרים, 180 מ"ר, טלפון.

ביקוש דירות

● דרושה דירה בשכירות — 450 ל"י ומעלה, ויילנר — 12 סמילנסקי.

הצעות עבודה

● דרושים באכטים לעבודה במתכות מעניינת. עבודה קבועה.

הלוח הכפול — באר-שבע

● 4 חדרים ק"ב להשכרה טיי־ רית, והצה"ע שעה 10.

דירות למכירה

עסקים

● דרוש שותף פעיל או שקט לעסק סיטונאי, טלפון 75087.

חנויות

● להשכרה חנות בשוק העירוני. לפנות טלפון 057-72358 פרט לשבת.

הצעות עבודה

● סוכנים/ות דרושים/ות לחברת שיווק ארצית להפצת מוצר חיוני ומבוקש. אפשרות לעבודה בשעות הפנאי, רווח ב־200 ל"י ליום, טלפון — 057-70050 (16.00).

מכוניות

● אפטפרים, מכוניות פני"ג, כל הדגמים, מסחריות, סדור מימון נוח לנכים.

● פיאט 127 1972 — 55,000 ק"מ 10,000 לירות, לפנות — 83149.

בתי ספר ושיעורים

הודעות

● מערכת "לוח הכפול" בידיעות אחרונות רח' החלוץ 80 ק"ב, טלפון 78676.

אשדוד

דירות בשכר חודשי

● אשדוד, דירה חדשה 4 חדרים, מרוהטת טלפון —

הלוח הכפול — ירושלים

טלוויזיה

כלי נגינה

רהיטים

שידוכים

תנורי חמום

חיות בית

הלבשה

מי מצא?

מספרות

חקלאות

סירות

שונות

מכונות כביסה

בולים ומטבעות

ביקוש רכב

מציעים למכירה

מקררים

צילומים

מכוניות

דרוש נער

לעבודות משרד ושליחויות

בדבר פרטים נא לפנות לרשות הנמלים, בית מעיא, דרך פתח תקוה 74, קומה 12 חדר 1215 בין השעות 15.00 — 07.30.

מוסד מסחרי בתל־אביב
מחפש

מזכירה

בוגרת תיכון, ידע בהדפסה בשפה העברית ואנגלית, נסיון קודם הכרחי.

בהצעות יש לפנות לת. ד. 866, תל־אביב עבור מס. 136.

למשרד עורכי דין
דרושה פקידה

לעבודות טלפון, תיוק והדפסה
שעות עבודה מפורצלות
טלפונים: 220136, 220137, 230182

דרושים
אנשי אבטחה
בסביבות ירושלים
רצוי תושבי המקום
טלפון 224900—02
לפנות לאורי

דרושים
מפעילים
על K—950,955
לפנות ל"רבדי" בע"מ
טל. 822802, 823160
בין 6—4 אחה"צ

למושב חצבה
דרושה
מטפלת
לילדים
למועמדת המתאימה
תנאים טובים
בדבר פרטים נא לפנות למזכירות מושב חצבה
ד.נ. ערבה

דרוש/ה
מנהל/ת
חשבונות
מוסמך/ת
יכול להיות גם פנסיונר
לעבודה חלקית 5—4 שעות ביום
לפנות בכתב לת.ד. 4252 ת"א עבור מנהל חשבונות מוסמך

למשרד אדריכלים
דרושים:
אדריכל/ית
טכנאי/ת
שרטטת
בעלי נסיון
טל. 441059

קופאיות

באזורים ירושלים ותל־אביב
מועמדות לקורס

לעבודה בחנויות פלינו
עבודה במשמרות של 6—8 שעות
נדרשת ידיעה טובה בעברית וחשבון
בתקופת ההדרכה תשולם משכורת

מועמדות בגיל 40—20 מתבקשות לפנות בציון קורות חיים וגיל לת.ד. 1851, תל־אביב עבור מס. 125 עד ליום 15.11.74

חברה מסחרית ארצית — מתפשטת

מפעלי תובלה בע"מ

דרושים

מכונאי דיזל
נהגי סמיטריילר

המוכנים לגור בדימונה או באר־שבע

* על המעוניינים — לפנות למח' כח אדם במשרדנו בבאר־שבע טל: 74961—057.

רבלון (ישראל) בע"מ

דרושים

חשב משכורות

מנהל חשבונות

*

מזכירה

אנגלית / עברית

לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית לאחר הצהרים 21411—055 למחלקת כח־אדם

חברה קבלנית גדולה
מחפשת עבור
סניפה בבאר-שבע

1. מהנדס ביצוע — רצוי עם ידע בבניה טרומית
2. מנהל עבודה — עם נסיון בעבודות גמר
3. מזכירה — בעלת נסיון של 3 שנים לפחות
4. מחסנאי
5. טפסן ראשי

לפנות בכתב ת.ד. 20204 תל־אביב

למחלקת חשבונות של חברת יבוא גדולה

דרוש/ה עוזר/ת בעל/ת נסיון רב בחשבונות יבוא.
ידע אנגלית הכרחי.
שעות עבודה מ־8.00 — 16.00 או לבעל נסיון טוב מיתן יחיה לסדר 6 שעות עבודה. תנאים טובים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 628 ת"א.

לבית חרושת בירושלים
דרושה מזכירה
בעלת נסיון ליום שלם או לחצי משרה
ידיעת הדפסה — הכרחית.
תנאים טובים — סודיות מובטחת
טלפון 525000—02, לבקש את מר ורדי

דרושים עובדים

לייצור מוצרי מתכת מדויקים
(אפשר לקבל הכשרה)
למשמרת ערב

(16.00 עד 24.00) או 18.00 עד 24.00
למתגוררים באיזור חולון מובטחת הסעה חזרה.

קינג בע"מ, רח' הסתת 13, איזור התעשיה חולון טל. 846609

מוסד הטכניון למחקר ופתוח

מודיע על המשרה הפנוית הבאה:
בתחנה לחקר הבניה
מהנדס בנין
לעבודות הקשורות בחקר הבניה המתועשת

הכישורים הדרושים:
נסיון מעשי של 2 שנות עבודה לפחות.
ידיעת שפות עברית ואנגלית.
המועמד שיתקבל תינתן אפשרות ללמוד לתואר גבוה תוך כדי עבודה.
המועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, פרוט ההשכלה והנסיון המעשי ליחידת הפרסונל, מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ, קרית הטכניון — חיפה — 32000 — עד יום ג', 5.11.74, בציון מספר המכרז 142/74.

אויקל

בע"מ

דרושים
מרכיבים לתנורי ארובה
בעלי רכב, לעבודה קבלנית בכל הארץ.
לפנות 8—7—283236—03.

חברה להשקעות
של בנק דיסקונט בע"מ

עבור חברה הקשורה לאחת מחברות הבנות
בענף ייצור ושרות מתקני חשמל ואלקטרוניקה
(בתל-אביב)

דרוש

משנה למנכ"ל

אשר מיועד, תוך זמן מוגדר ובהתאם למידת הצלחתו, לקבל את תפקיד המנכ"ל.

הכשורים הדרושים:
רקע טכני מגוון בשטח החשמל או האלקטרוניקה.
נסיון מסחרי וניהולי עשיר ויכולת לנהל מו"מ ברמה גבוהה. שליטה בשפה האנגלית.
רק מועמדים העונים על דרישות אלה ילקחו בחשבון.

נא לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים מפורטים לת.ד. 1688 תל־אביב (עבור משנה)

— סודיות מובטחת —

אסטרונאוטיקס ק.א.
דרושים:

* טכנאי אלקטרוניקה — ליצור מיכשור מתקדם
* מכשירנים/חממ"ים — להרכבת מיכשור תעופתי
* שרטט מכונות — נסיון בתכנון
* טכנאי בקורת טיב — נסיון במיכשור תעופתי

סודיות מובטחת
5 ימי עבודה בשבוע

לפנות: רח' הירקון 8, בני־ברק
טל. 780151/2

למפעל תעשיתי באזור תל-אביב

דרושה

מפעילה למכונה להנהלת חשבונות

נא לפנות לת.ד. 3194 ת"א תוך ציון נסיון בעבודה ומשכורת מבוקשת.

תנאים טובים ביותר מובטחים למועמדת המתאימה.

עבודה בטחונית

מעניינת

בדרום הארץ

מוצעת

לאנשים בגיל 40—25, שהינם בעלי השכלה תיכונית המעורים היטב בחיי הארץ.

הכרחית ידיעה טובה מאד באנגלית (רצויה שפת אם וכן שפה זרה נוספת) ורשיון נהיגה.

* תנאי שכר חולמים + תוספת שכר מיוחדת והקלות במיסים.
* השתתפות גדולה בדיור (באחת מערי הדרום).
* רכב צמוד.

קיימת אפשרות להעסקה קבועה, או עפ"י חוזה לשנה (עם אפשרות להארכה).

מועמדים בעלי נתונים מתאימים מתבקשים לפנות לת.ד. 33232 ת"א מיקוד 61330 (עבור מס' 7) ולציין פרטים אישיים וקורות חיים.

ההסתדרות הציונית העולמית

חטיבת המנגנון

משרת פנויה 22/74

תואר המשרה: **מחסנאי**

מקום העבודה: קרית מוריה, ירושלים.
תיאור העבודה: טיפול בקבלת ציוד, ריהוט ומצרכי מזון (פרודוקטים). קשר עם ספקים להזמנת ציוד. ניהול כרטסת מחסן ורישום פקודות הכנסה והוצאה של פריטים מהמחסן.
הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית. ידיעת השפות עברית, אנגלית ו/או ספרדית. נסיון בעבודות מחסן. נסיון בניהול כרטסת המחסן.
הדרגה המוצעת: י"—י"ב' (24—28 נק') בדירוג האחיד.
התאריך האחרון להגשת הצעות: 15.11.74.
הצעות מועמדות נא להגיש לחטיבת המנגנון ת. ד. 92, ירושלים

A SUBSIDIARY OF CONTROL DATA CORPORATION

אלביט

מחשבים בע"מ

בעל רקע טכני

לאחר שרות צבאי

אנו נכשירך במקצוע העתיד:

עריכת מעגלים מודפסים

בצורה ידנית ובעזרת מחשבים חדישים

בתקופת ההכשרה תשולם משכורת מלאה

לפנות: בצרוף קורות חיים מפורטים ת.ד. 5390 חיפה, מחלקת כח אדם.
סודיות מובטחת.

לחברה קבלנית
דרושה

פקידה

שעות עבודה
16—8
לתקשר
262994 265492

דרוש
מחסנאי
לבית מלאכה
לתיקון ושרות
למכוניות
בעל נסיון בביצוע משלוחים ורישום
אפשרי פנסיונר
יום עבודה רצוף
טלפון 298121—03

דרושים צעירים

המוכנים להשקיע
כשרם ומרצם בעבודה

קבועה! מעניינת ובלתי שיגרתית!

דרישות המשרה:
* השכלה תיכונית מושלמת
* אחרי שירות צבאי מלא (עדיפות לנסיון בפקוד)
* עד גיל 30.

המעוניינים מתבקשים לפנות לת.ד. 17224 ת"א (למס' 1) מיקוד 61170 ולצרף קורות חיים ופרטים אישיים מלאים.

למוסד למחקר ופתוח באזור חיפה
דרושים

* אחראי ליחידת גיוס וקליטה

כישורים נדרשים: השכלה אקדמאית, נסיון של 6—4 שנים בעבודת ארגון ומנהל.

* חשבי משכורת

כישורים נדרשים: השכלה תיכונית, נסיון של שנתיים לפחות בחישוב משכורת.
המועמדים המתאימים ידרשו לעמוד בבחינות מקצועיות.

* תכנת

לעבודה במערכות הכוללות מחשבים
כישורים נדרשים: רקע אקדמאי, או טכנאי (רצוי באלקטרוניקה). נסיון בשפת אסמבלר. רצוי נסיון במערכות זמן אמיתי.

* מזכירות

כישורים דרושים: השכלה תיכונית, ידע בהדפסה.

המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים, השכלה ונסיון מקצועי לת.ד. 9757, חיפה 31096.

תמבין מחשבים בע"מ

רח' ריינס 6 ת"א. טל' 228174

דרושים:

טכנאי אלקטרוניקה

לעבודה במחשבים, בירושלים ובתל-אביב
הכישורים:
* נסיון של שנתיים, לפחות, בעבודה במחשבים, או במערכות דיגיטליות גדולות.
* ידיעת השפה האנגלית.

מחסנאי

לחלקים אלקטרוניים

הכישורים:
* נסיון של 4 שנים, לפחות.
* ידיעת השפה האנגלית.

על המועמדים לפנות, בכתב־יד, בצירוף תולדות חיים, לת.ד. 11014, ת"א, — עבור מחלקת האחזקה.

למכון פארא-רפואי
במרכז תל-אביב
דרושות:

* **אשה צעירה**
חייבת לחיות אינטליגנטית, בעלת הופעה נאה, סבלנית במגע עם קהל, מדברת עברית שוטפת.

* **מרכזונית**
ל-3 קוי חוץ.

מכון משקפי מגע
בן-יהודה 100 תל-אביב
בין 2.00—3.00 אחה"צ.

מוסד מחקר מחפש
מזכירה למנהל
הכישורים הדרושים: יכולת ניהול צוות עובדים קטן ומגע עם קהל, שליטה מלאה בעברית ואנגלית, כולל הדפסה במכונת כתיבה וקצרנות. השכלה אקדמאית רצויה ביותר.
עבודה מעניינת בתנאים מצויינים.
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד, מכתבי המלצה או שמות ממליצים לת.ד. 20207 עבור מס' 243

דרוש
לחברת יבוא מסחרית גדולה
מנהל חשבונות
בעל כשורים מנהליים
ובעל מרץ ויכולת
אחד התפקידים החשובים: ארגון, השגחה ופקוח על נהול מלאי וחשבונות ברשת גדולה של סניפים, ומחלקת הנהלת חשבונות בת 30 איש.
נדרשת ידיעת אנגלית ועברית.
סודיות מובטחת
תנאים טובים היכולים להתחרות עם תנאי מנהלי החשבונות הטובים ביותר
נא לפנות לת.ד. 26285 תל-אביב

למפעל גדול באזור חיפה דרושה
מזכירה לניהול משרד
בעלת נסיון
ידיעת השפה האנגלית הכרחית
תנאים טובים
שעות העבודה: 8.00—16.00
נא לפנות: 04—912541, 04—913618

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה
העומד בפני הרחבה רצינית
דרוש
מנהל מחלקת מכשירה
הכישורים: מכשירן בכיר בעל נסיון במיכשור תעשייתי פנאומטי ובקרה תעשייתית
תנאים מצויינים למועמד המתאים
על המעונינים לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 4353 חיפה עבור מס' 684 (מיקוד 31040)
סודיות מובטחת

דרושים
אדריכל נוף
אדריכל הנדסאי לעבודות פתוח
שרטט/ת
לפנות: למשרד יהלום-צור, טלפון 442920 או ת.ד. 1334 למס' 24242/ל תל-אביב
תנאי שכר טובים בהתאם לכישורים.

למוסד ממלכתי בירושלים
דרוש
אפסנאי
הנתונים הנדרשים:
* השכלה תיכונית
* נסיון קודם בעבודה רצוי
* אחרי שירות בצה"ל
* הדרגה המוצעת י"ב—י"ג בדרוג האחיד
● המעונינים מתבקשים לפנות בכתב בצירוף פרטים אישיים וקורות חיים לת.ד. 77 ירושלים ולציין מספר טל. לתקשורת.

לביח"ר „ניבה" לרופסנים
דרושים
* מסגר מכניקה עדינה
* צבעי טכסטיל
נא לפנות לטלפון 82 43 80 תל-אביב

דרושים
אנשים לשמירה ואבטחה
עד גיל 50
בעלי רשיון נהיגה בסביבות רחובות
רצוי תושבי הסביבה
לפנות בן יהודה 176 ת"א, טל. 242877

לחברת [illegible]
דרוש
[illegible]
טל. 04-[illegible]

דרושים
1) [illegible]
2) שרברבים
בעלי רכב [illegible]
[illegible] תל-אביב [illegible]
ת.ד. 18080 תל-אביב

א.אי.ל. ישראל בע"מ
תעשיות אלקטרוניקה
דרושות
עובדות ייצור באלקטרוניקה
* עבודה מגוונת ומעניינת בתנאי סביבה טובים.
* אין צורך בנסיון קודם.
* ההכשרה תנתן במקום ובשכר מלא
הסעות למפעל לתושבי ראש העין פתח-תקוה, רמלה, לוד, בית-שמש
★ ★
נא לפנות טלפונית או אישית, 782141 או 787131 אל מחלקת כח-אדם, רחוב מבצע קדש 48, בני-ברק.

אוניברסיטת תל-אביב
דרושים
לפקולטה להנדסה
כרסם-חרט
בוגר בי"ס מקצועי במגמת עיבוד שבבי, בעל נסיון של שנתיים לפחות.

למחלקת המשק / ענף בינוי ואחזקה
צבע
לעבודות עץ ומתכת, לסיוד ולעבודות בפלסטיק.

ליחידה למיון ומחקר
מתכנת
הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית לפחות; עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית; ידיעת פורטרן וקובול; רקע סטטיסטי; נסיון בכתיבת תכניות ואחזקת תכניות קיימות.

למחלקה לפיסיקה ואסטרונומיה
סורקת
לסריקה ומדידה של תופעות פיסיקליות מצולמות. העבודה היא בשתי משמרות. הדרכה תינתן במהלך העבודה.
הדרגה: ח'—ט' בדירוג האחיד.

ליחידה לענ"א ואו"ש
פקיד/ת בקורת
לבקורת דו"חות מחשב

למחלקה לבוטניקה
כתבנית עברית
העובדת תועסק עפ"י חוזה מיוחד למספר חודשים.

על המעונינים לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים ופרטים על נסיון בעבודה, לענף כח אדם, מחלקת המנגנון אוניברסיטת תל-אביב, רמת אביב, עד ליום 8.11.74.

Maquette **מקט**
אומנות עור עכו
עם הרחבת המפעל דרושים:
* מנהל מתפרה
* מנהל משמרת
* מחסנאי (בעל מקצוע בענף העור)
* גזרני עור ובד
תנאים טובים
נא לפנות טלפון 04—912541, 04—913618

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
מודיע על המשרה הבאה הפנויה:
במדור שרותים מינהליים
פקידה כתבנית
הכשירויות הדרושות: השכלה תיכונית; נסיון כעובדת משרד של שלוש שנים; ידע ונסיון בהדפסה בעברית; ידיעת השפה האנגלית.
הערה: המשרה הינה זמנית.
מספר המשרה: שמ.ה/28.
מועמדים מתאימים העונים לדרישות יפנו בכתב בציון קורות חיים, נסיון קודם ומס' משרה עד יום א' 17.11.74 אל אגף כח אדם קרית הטכניון, חיפה מיקוד 32,000.

דרוש עוזר
מפקח בניה
בעל הכשרה ונסיון כטכנאי בנין
נא לפנות בטלפון תל-אביב 829429 — בשעות לפנה"צ
סודיות מובטחת

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
למחלקת הנהלת חשבונות
לפנות בכתב לת.ד. 23065 תל אביב
עבור „מנהל חשבונות עצמאי"

האוניברסיטה העברית בירושלים
מודיעה על משרות פנויות של:

מנהל ספריה
הפקולטה למשפטים
מכרז מס' 312/74
תאור התפקיד: קביעת מדיניות הספריה עם ועדת הספריה, ניהול שוטף ופקוח על העובדים, ארגון סדרי העבודה, ביקורת על עובדים, [illegible] שעות. אחריות על רכישות של הספריה, [illegible] עם מורי הפקולטה והספריות [illegible] קשר שוטף עם הספריה הלאומית [illegible] המקצועיים. הפעלה ופקוח של [illegible]
דרישות התפקיד: ידיעת השפות [illegible] על בוריין. השכלה: תואר של ספרן [illegible] אקדמי במשפטים. נסיון מקצועי [illegible] לפחות כספרן בכיר (רצוי נסיון [illegible])
הדרגה: 5—6 בדרוג מחקר.

שרטט ומחשב כמויות
במינהל חך הבינוי
מכרז מס' 388/74
תאור התפקיד: שרטוט תכניות בנין [illegible] חישוב שטחים וכמויות. ניהול [illegible] קיום מגע עם ספקים, קבלנים וגורמי [illegible] עזרה למהנדס אחזקה והתקנות [illegible]
דרישות התפקיד: ידיעות חשבון [illegible] טכנית. בוגר בי"ס מקצועי בתחום [illegible] עיצוב פנים — טכנאי מוכר) נסיון [illegible] לפחות. תעודת שרטט בנין או [illegible]
הדרגה: 1—2 בדירוג טכנאים.

על המעונינים לפנות בכתב בצרוף [illegible] ושמות ממליצים עד תאריך 12.11.74, [illegible] תשל"ה אל: מחלקת כח אדם, קרית [illegible] העברית, ירושלים, מיקוד 91009 ולציין [illegible] „מועמד למשרה מס'..." (בהתאם [illegible] המכרז המבוקש).

אסיסטנטים
במכון למיקרוביולוגיה — [illegible] בהוראה בתחומי המיקרוביולוגיה [illegible]
מכרז מס' 422/74
על המועמדים להיות בעלי תואר „מוסמך" [illegible] מקביל במיקרוביולוגיה או בביוכימיה, [illegible] „טוב" לפחות וציון „טוב מאד" [illegible] מועמדים שיתקבלו יהיו חייבים [illegible] כתלמידי מחקר לקראת התואר Ph.D. [illegible] המיקרוביולוגיה.
על המעונינים להגיש בקשות (אישית [illegible]) בצרוף תולדות חיים, אישורים על [illegible] וציון כללי בכל תואר, רשימת פרסומים [illegible] שלושה ממליצים עד תאריך 12.11.74, [illegible] תשל"ה, אל: המכון למיקרוביולוגיה, [illegible] לרפואה, האוניברסיטה העברית, ירושלים, [illegible] על המעטפה „מועמד למשרה מס' [illegible]".

לחברה זרה דרוש
מהנדס אלקטרוניקה
או
טכנאי מנוסה
בעלי נסיון בניהול צוות עובדים [illegible] האלקטרוניקה יפנו במכתב בכתב [illegible] ברור לת.ד. 17191 תל-אביב
עבור אלקטרונאי

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
מכרז מספר 74/20
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב מודיעה של משרה פנויה: —
במחלקת הכספים
ראש מדור שכר-לימוד
תאור התפקיד: בתכנון נהלי תשלומי [illegible] מפעיל מערכת השכונות שכר-לימוד, [illegible] עם הגורמים האקדמיים בנושאי תשלומי [illegible]
הכישורים הדרושים: בוגר תיכון, רצוי [illegible] גבוהה. בעל נסיון של 4 שנים בנושאים [illegible] בעל נסיון והשכלה בנושאי עיבוד [illegible]
הדרגה: תקבע בהתאם לכשורי המועמד.
המשרה הינה מלאה
למועמד מחוץ לבאר-שבע תנתן עזרה בדיור.
פניות בכתב בצירוף תולדות חיים [illegible] לשלוח עד יום ו' 8.11.74, אל מחלקת [illegible] אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, ת.ד. 2053 באר-שבע
מיקוד 84120.

לחברה בהקמה באיזור המרכז
דרוש דפס
מנוסה עצמאי למכונת אופסט 2 צבעים
תנאים מצויינים
לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 16244 תל-אביב.
סודיות מלאה מובטחת.

חברה ישראלית לאוטומובילים בע"מ
בישראל
עבור סניפנו בחיפה
דרושים:
מחסנאי חלקי חילוף
* נסיון של שנה לפחות במקצוע זה.
* לאחר שרות צבאי.

פקידה קופאית
* השכלה תיכונית.
* רצוי נסיון במקצוע זה.
* לאחר שרות צבאי.

המעוניינים מתבקשים לפנות אישית לסניפנו בחיפה רח' יפו 145.

לעבודה בדרום הארץ
דרושים
טפסנים
★
פרטים נא לפנות טל. 057-99219

דרושה כתבנית
אנגלית — עברית
מעולה ובעלת נסיון.
לפנות: לבנט מכשירי רנטגן בע"מ רח' וולפסון 39 תל-אביב.
טל. 03—824244, 03—821566

למפעל תעשייתי יצואן — יבואן
בסביבות תל-אביב, דרושים:
* **מנהל חשבונות ראשי** בעל כישורים מתאימים
* **מנהל ייצור**
נסיון בניהול ייצור השכלה מתאימה
* **מסגר חרט**
לתפקידי תריטה ואחזקה במפעל
* **מחסנאי**
בעל ידע בניהול מחסן טכני
— תנאים טובים למתאימים —
לקביעת ראיון נא להתקשר: 910450, 910451

מירומית
דרושה
נערה
לעבודות משרד ושליחויות.
נא לפנות טל. 03-611481/2
בשעות 08.00—15.00.

להבי ישקר בע"מ
נהריה, ת.ד. 330, טלפון: 824242
מפעלנו גדל ולצורך תחרות בשוק בינלאומי
דרושים
* **מהנדס ייצור**
בעל נסיון של 3—4 שנים לריכוז נושאי מדידת עבודה, שיפור תפוקות והפחתת הוצאות ייצור.
* **מהנדס מטלורג**
לעבודה בפקוח על תהליכי ייצור.
המעונינים יגישו הצעותיהם בכתב למנהל כח אדם לפי הכתובת דלעיל.
— סודיות מובטחת —

חברה לשמירה ושירותים
מחפשת:
קצינים משוחררים
חיילים משוחררים
עובדי ניקיון ומטבח
(אחרי צבא)
חוזה עבודה, 3, 6, 9 חודשים
נא להביא שתי תמונות, תעודת זהות ופנקס מילואים
לפנות בן יהודה 176 תל-אביב 242877

א.אי.ל. ישראל בע"מ
תעשיות אלקטרוניקה
דרושה
אחראית עצמאית
על חדר מזכירות
למפעל תעשייתי גדול
* דרושה ידיעת הדפסה בעברית ובאנגלית
* טיפול בדאר המפעל
* הפעלת טלקס (אנגלית)
אין צורך בנסיון קודם בטלקס.
התחלת העבודה — מיידית!
תנאים טובים למועמדת המתאימה
נא לפנות אישית או טלפונית 787131 או 782141 אל מח' כח אדם רח' מבצע קדש 48 בני-ברק 51203
— סודיות מובטחת! —

עתידך בביטוח מובטח
אם אתה:
* בוגר תיכון ומעל גיל 25 * נמרץ בעל יוזמה וכוח שכנוע * מעונין לחיות עצמאי ובעל הכנסה גבוהה * אוהב מגע עם אנשים ומעוניין לעזור להם * מוכן לעבוד קשה להבטחת עתידך.
אם כבר ביטוח
אז כדאי לך להצטרף לקורס של חברה גדולה, מהימנה ומבוססת
קורס סוכני ביטוח חיים ואלמנטרי נובמבר 1974

למועמדים מאזור פ"ת, קיראון, גבעתיים, פרדס-כץ, בני-ברק ורמת-גן	אזור נתניה ושרון
פרטים והרשמה: במשרד „הסנה" סניף מחוז תיכון, רח' הראי"ה 2, רמת-גן טלפון 731191/2	פרטים והרשמה: במשרד „הסנה" שדרות ויצמן 3, נתניה טל. 053-28079, 053-23126

קורס ביטוח אלמנטרי / דצמבר 1974
לתושבי חיפה ומחוז הצפון
פרטים והרשמה: במשרד „הסנה" רח' הנביאים 28, חיפה, טלפון 666321/5
הסנה
חברה ישראלית לביטוח בע"מ

מפעלי ניר אמריקאיים ישראליים בע"מ
אם אתה צעיר, מוכשר, בעל כושר גופני, וסיימת 10 שנות לימוד (רצוי רקע טכני) ומחפש עתיד בטוח, עבודה מעניינת ואפשרויות קידום טובות
אנו מציעים לך להשתלב
כמפעיל מכונות הנייר
במפעלי ניר חדרה
פנה בהקדם, למח' כח אדם, ת.ד. 142, אזור התעשיה חדרה, 38100
ניר מעולה לכל מטרה

למפעל החברה לכבלים ולחוטי חשמל בישראל בע"מ
הנמצא במפרץ חיפה דרושים
1. פקיד מסמכים
למדור היבוא במחלקה המסחרית.
הכישורים הדרושים: שליטה בעברית ובאנגלית, נסיון של 5 שנים בטפול במסמכי יבוא ושחרור מטענים. נסיון בבדיקת חשבונות ספקים ותוצאות נלוות.
2. מדפיסה אנגלית
למחלקה המסחרית.
הכישורים הדרושים: שליטה מושלמת בשפה האנגלית (רצוי שפת אם) נסיון של 5 שנים בהדפסה, ידיעת בעברית.
בהצעות נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ופרטי נסיון קודם לת.ד. 443 חיפה
— סודיות מובטחת —

לצוות ריל לבניה
והשקעות בע"מ
דרושים
1. מהנדסי ביצוע
בעלי רמה מקצועית גבוהה ונסיון רב.
2. טכנאי בנין
לעבודה באזור אשקלון.
נא לפנות לצוות ריל לבנית והשקעות בע"מ, רח' מונטיפיורי 32 תל-אביב. למנהל כ האדם, טלפונים: 615866, 615316

דרושים
• **מכונאים**
מנוסים לטרקטורים ולציוד מכני בעיקר ל-9-ם ולקטרפילר
• **רתכים**
מנוסים, לציוד מיכני כבד
תנאים טובים למועמדים
בפרטים נא לפנות טל. 624335 ת"א

דרוש שותף ללא השקעה
לעסקים בהיקף של מיליונים!
אם אתה:
מעל גיל 25 * בוגר תיכון * בעל מרץ ויוזמה המחפש אתגר והצלחה חברתית וכלכלית
בוא אלינו!!
הצטרף למשפחת סוכני ביטוח של חברה גדולה ורבת מוניטין, היה שותף להצלחתנו!
הרשם לקורס
סוכני בטוח כלליים
שיפתח בחודש נובמבר 1974 ברחבי הארץ.
פנה בכתב לת.ד. 30580 ת"א עבור „סוכן ביטוח" ונזמנך לראיון.

לחברת הנדסה אזרחית
כבישים, שדות תעופה, תנועה
דרושים
1. בתל-אביב טל. 237893
מהנדסים מנוסים ומתחילים
שרטטים לכבישים
שרטטים לאדריכלות
2. בירושלים טל. 66826
מפקחים לכבישים